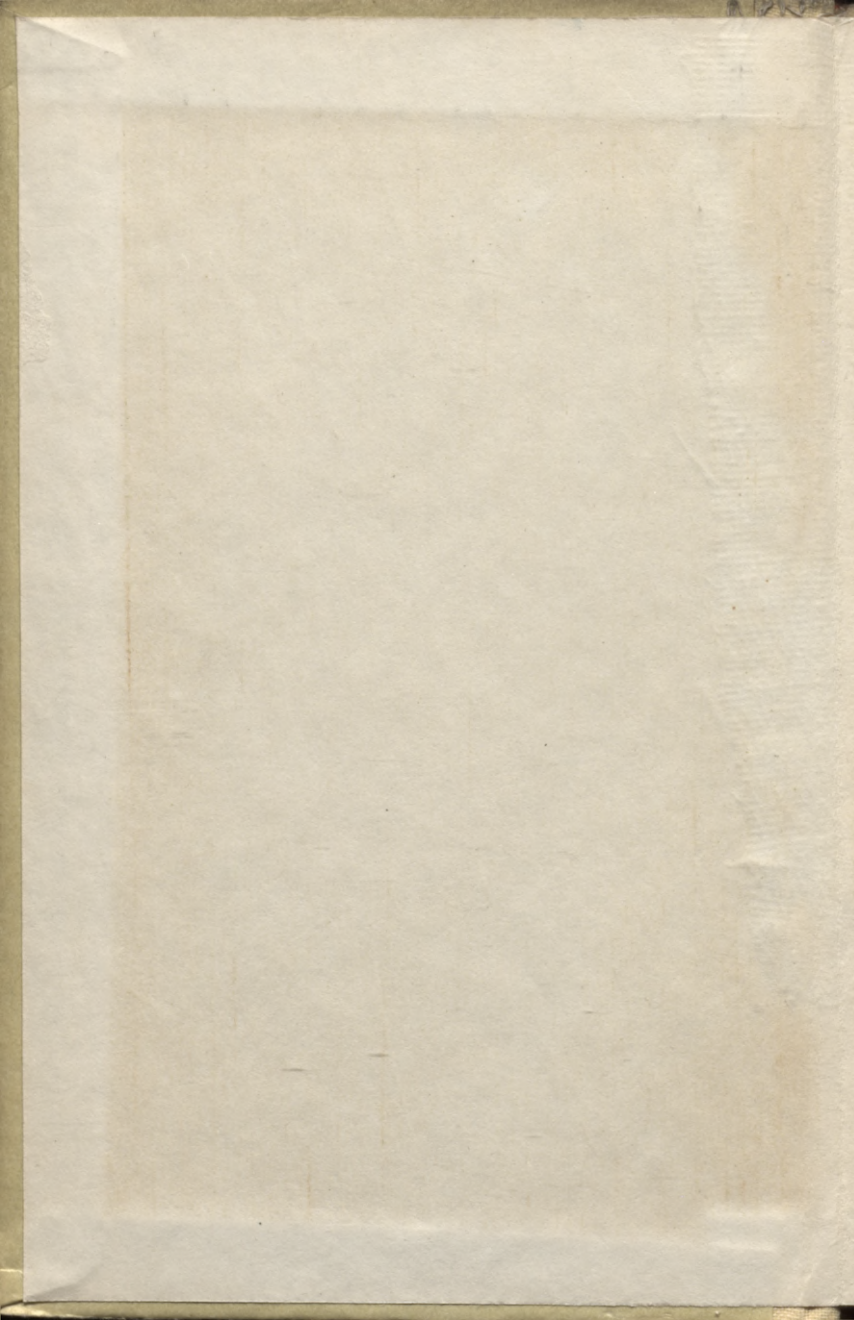

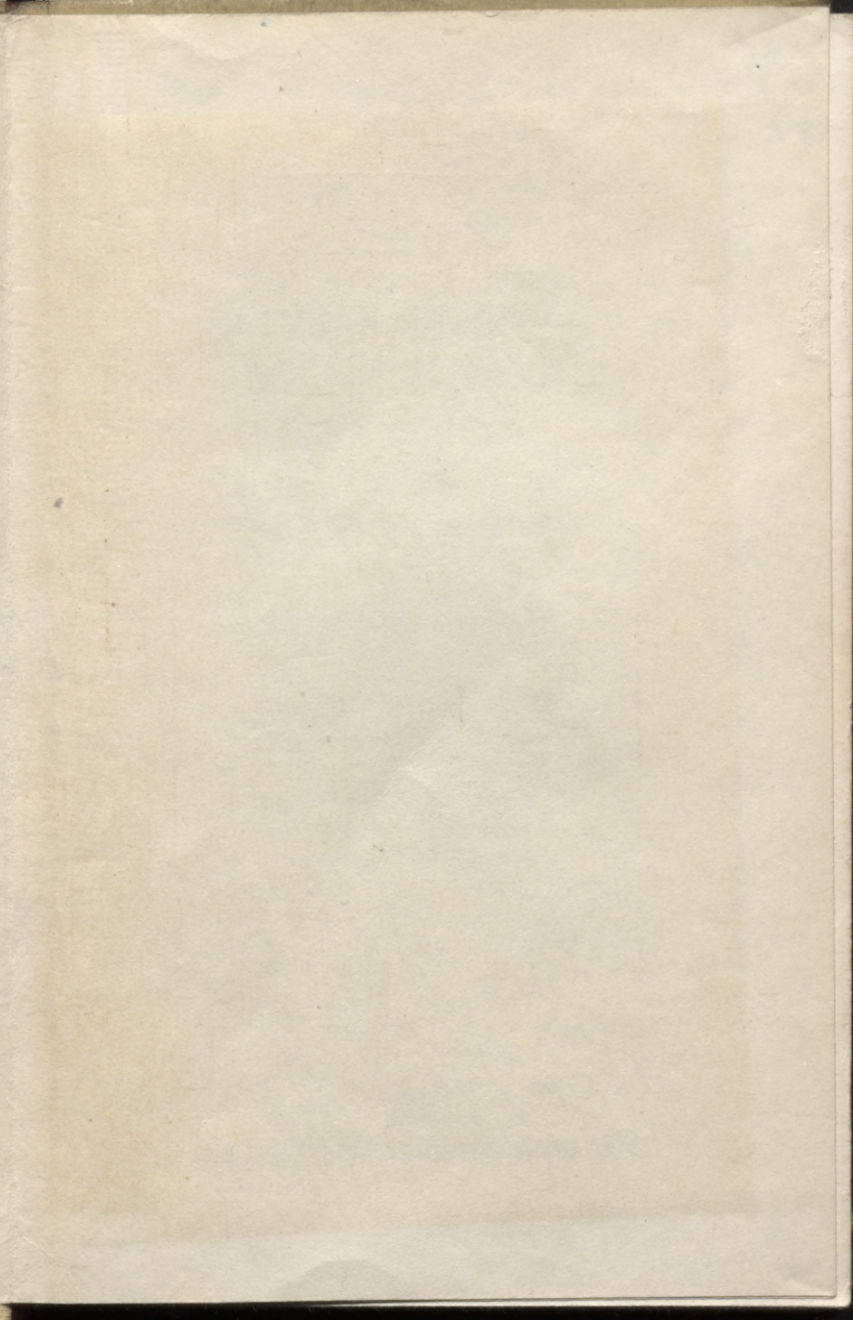
77-2
99

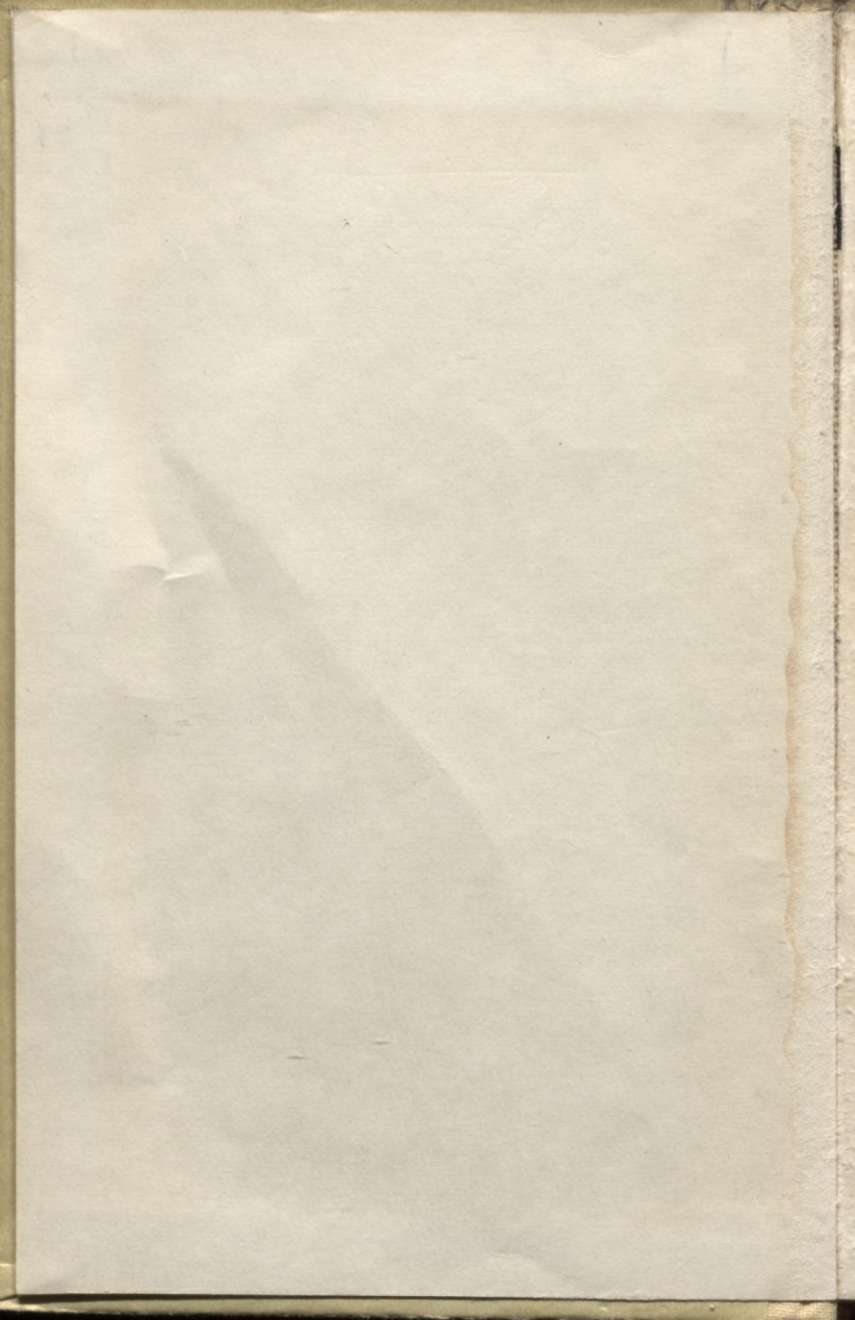
LATVIJAS PADOMJU
SOCIĀLISTISKĀS
REPUBLIKAS

**LAULĪBAS
UN
ĢIMENES
KODEKSS**

LATVIJAS PSR LAULĪBAS UN ĢIMENES KODEKSS

L 77-2
99

L
34

Visu zemju proletārieši, savienojieties!

LATVIJAS PSR TIESLIETU MINISTRIJA

LATVIJAS PADOMJU
SOCIĀLISTISKĀS
REPUBLIKAS
LAULĪBAS
un
ĢIMENES
KODEKSS

Oficiālais teksts ar pielikumiem,
kuros ievietoti pa pantiem
sistematizēti materiāli

IZDEVNIECIBA «LIESMA» RĪGA 1977

34 S45
La 805

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~77-27.076~~

0305072596

Laulības un ģimenes kodeksa teksts un pielikumi ievietoti ar visiem grozījumiem pēc stāvokļa uz 1977. gada 1. martu. Apzīmējums* panta nosaukuma priekšā nozīmē, ka pielikumā doti šim pantam pievienoti sistematizēti materiāli.

Grāmatā pieņemti šādi saīsinājumi:

Latvijas PSR LĢK — Latvijas PSR laulības un ģimenes kodekss.

Latvijas PSR CPK — Latvijas PSR civilprocesa kodekss.

L $\frac{11002-89}{M801(11)-77}$ 77

PAR LATVIJAS PSR LAULĪBAS UN ĢIMENES KODEKSA APSTIPRINĀŠANU

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas
1969. gada 18. aprīļa likums

(«Latvijas PSR Augstākās Padomes
un Valdības Ziņotājs», 1969, 17. nr.)

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas
Augstākā Padome n o l e m j :

1. p a n t s. Apstiprināt Latvijas Padomju
Sociālistiskās Republikas laulības un ģimenes
kodeksu un noteikt, ka tas stājas spēkā 1969.
gada 1. oktobrī.

2. p a n t s. Noteikt, ka saskaņā ar PSRS
1968. gada 27. jūnija Likuma «Par PSR Sa-
vienības un savienoto republiku laulības un ģi-
menes likumdošanas pamatu apstiprināšanu»
2. pantu Latvijas PSR laulības un ģimenes ko-
deksta 55. pantā paredzētais noteikums par tādas
personas atzīšanu tiesas ceļā par bērna tēvu, ar
kuru māte nav bijusi laulībā, piemērojams, ja
bērni dzimuši pēc Pamatu stāšanās spēkā, t. i.,
ar 1968. gada 1. oktobri.

3. p a n t s. Bērniem, kas pirms Pamatu stā-
šanās spēkā, t. i., līdz 1968. gada 1. oktobrim,
dzimuši personām, kuras nav savstarpējā lau-
libā, paternitāti var noteikt pēc bērna mātes un
personas, kas atzīst sevi par bērna tēvu, kopēja

pieteikuma. Ja mirst persona, kuras apgādībā bijis bērns un kura atzinusi sevi par bērna tēvu, faktu, ka tā atzinusi paternitāti, var konstatēt tiesā. Pamatojoties uz vecāku kopēju pieteikumu vai tiesas spriedumu, ar kuru konstatēts paternitātes atzišanas fakts, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs izdara attiecīgu reģistrāciju, ierakstot tēvu bērna dzimšanas apliecībā.

Paternitātes noteikšana personām, kas saņiegušas pilngadību, pieļaujama tikai ar viņu piekrišanu.

4. p a n t s. Nosakot paternitāti šī Likuma 3. pantā paredzētajā kārtībā, bērniem ir tādas pašas tiesības un pienākumi pret vecākiem un to radniekiem kā bērniem, kas dzimuši personām, kuras bijušas savstarpējā laulībā.

5. p a n t s. Pēc pieteikuma, ko iesniegusi pirms Pamatu spēkā stāšanās dzimuša bērna māte, dzimšanas reģistrācijas grāmatā un bērna dzimšanas apliecībā izdara ierakstu par bērna tēvu Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 58. pantā paredzētajā kārtībā.

6. p a n t s. Mātei, kas nav laulībā, saglabāt tiesības saņemt likumā noteikto valsts pabalstu viņai piedzimušā bērna uzturēšanai un audzināšanai, kā arī tiesības bērnu ievietot bērnu iestādē uzturēšanai un audzināšanai pilnīgi uz valsts rēķina, ja bērna tēvs netiek konstatēts likumā paredzētajā kārtībā.

7. p a n t s. Uzdod Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijam noteikt Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību¹ un saskaņot Latvijas PSR likumdošanu ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksu.

¹ Sk. 112. lpp.

LATVIJAS PADOMJU SOCIĀLISTISKĀS REPUBLIKAS LAULĪBAS UN ĢIMENES KODEKSS

Gādība par padomju ģimeni, kurā harmoniski apvienojas pilsoņu sabiedriskās un personiskās intereses, ir viens no svarīgākajiem Padomju valsts uzdevumiem.

Padomju Savienībā radīti vislabvēlīgākie apstākļi, kas veicina ģimenes nostiprināšanos un uzplaukumu. Nemitīgi aug pilsoņu materiālā labklājība, uzlabojas ģimenes dzīvokļu, sadzīves un kultūras dzīves apstākļi. Sociālistiskā sabiedrība veltī lielu uzmanību mātes tiesību aizsardzībai un mātes atbalstīšanai, laimīgas bērnības nodrošināšanai.

Jaunās paaudzes komunistiskā audzināšana, tās fizisko un garīgo spēku attīstīšana ir svarīgākais ģimenes pienākums. Valsts un sabiedrība visiem līdzekļiem palīdz ģimenei audzināt bērnus, tiek izveidots plašs bērnudārzu, mazbērnu novietņu, internātskolu un citu bērnu iestāžu tīkls.

Padomju sievietei nodrošināti nepieciešamie sociālie un sadzīves apstākļi, lai viņa reizē varētu būt laimīga māte un arvien aktīvāk un radošāk piedalīties ražošanas darbā un sabiedriski politiskajā dzīvē.

Padomju laulības un ģimenes likumdošanas

uzdevums ir aktīvi veicināt ģimenes attiecību galīgu atbrīvošanu no materiāliem aprēķiniem, palīdzēt likvidēt sievietes nevienlīdzīgā stāvokļa paliekas sadzīvē un izveidot komunistisku ģimeni, kurā gūs pilnīgu apmierinājumu cilvēku visdziļākās personiskās jūtas.

PIRMĀ SADAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Pirmā nodaļa

PAMATNOTEIKUMI

1. pants. Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi

Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi ir:

tālāk nostiprināt padomju ģimeni, kuras pamatā ir komunistiskās morāles principi;

veidot ģimenes attiecības, kuru pamatā būtu sievietes un vīrieša brīvprātīga laulība, no materiāliem aprēķiniem brīva visu ģimenes locekļu savstarpēja mīlestība, draudzība un cieņa;

panākt, lai ģimene audzinātu bērnus ciešā saskaņā ar sabiedriskās audzināšanas principiem, ieaudzinot viņos uzticību Dzimtenei un komunistisku attieksmi pret darbu un sagatavojot viņus aktīvai līdzdalībai komunistiskās sabiedrības celtniecībā;

visiem līdzekļiem aizsargāt mātes un bērnu intereses un nodrošināt katram bērnam laimīgu bērnību;

pilnīgi izskaust pagātnes kaitīgās paliekas un paražas ģimenes attiecībās;

ieaudzināt atbildības sajūtu pret ģimeni.

2. pants. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa regulējamās attiecības

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem šis kodekss nosaka laulības noslēgšanas kārtību un noteikumus, regulē personiskās un mantiskās attiecības, kas ģimenē rodas starp laulātajiem, starp vecākiem un bērniem, starp citiem ģimenes locekļiem, attiecības, kas rodas sakarā ar adopciju, aizbildnību un aizgādību, bērnu pieņemšanu audzināšanā, kā arī laulības izbeigšanas kārtību un noteikumus un civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību.

***3. pants. Sievietes un vīrieša līdztiesība ģimenes attiecībās**

Ģimenes attiecībās sievietei un vīrietim ir vienlīdzīgas personiskās un mantiskās tiesības.

Tiesību vienlīdzība ģimenē balstās uz PSRS Konstitūcijā un Latvijas PSR Konstitūcijā noteiktajām sievietes vienlīdzīgajām tiesībām ar vīrieti visās valsts, sabiedriski politiskās, saimnieciskās un kultūras dzīves jomās.

4. pants. Pilsoņu līdztiesība ģimenes attiecībās neatkarīgi no viņu tautības, rases un attieksmes pret reliģiju

Visi pilsoņi ģimenes attiecībās ir līdztiesīgi neatkarīgi no viņu tautības, rases un attieksmes pret reliģiju.

Laulības noslēgšanā un ģimenes attiecībās nav pieļaujama nekāda tieša vai netieša tiesību

ierobežošana, tiešu vai netiešu priekšrocību no-
teikšana atkarībā no tautības, rases vai attiek-
smes pret reliģiju.

***5. pants. Mātes tiesību aizsardzība un mātes atbalstīšana**

Māti Latvijas PSR godā un cienī visa tauta,
viņu aizsargā un atbalsta valsts.

Mātes un bērna interešu aizsardzību nodro-
šina, organizējot dzemdību namu, mazbērnu no-
vietņu, bērnudārzu, internātskolu un citu bērnu
iestāžu plašu tīklu, piešķirot sievietei grūtniecī-
bas un dzemdību atvaļinājumu, kura laikā viņai
saglabā atalgojumu, nosakot atvieglojumus
grūtniecēm un mātēm, rūpējoties par darba aiz-
sardzību ražošanā, izmaksājot valsts pabalstus
vientuļajām un daudz bērnu mātēm, kā arī snie-
dzot citādu valsts un sabiedrības palīdzību ģi-
menei.

6. pants. Laulības un ģimenes attiecību valsts tiesiskā regulēšana

Laulības un ģimenes attiecību tiesisko regu-
lēšanu Latvijas PSR izdara vienīgi valsts.

Tiek atzīta tikai laulība, kas noslēgta valsts
civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs. Reliģis-
kajam laulības rituālam, tāpat kā citiem reliģis-
kajiem rituāliem, nav tiesiskas nozīmes.

Sis noteikums neattiecas uz reliģiskajiem ri-
tuāliem, kas notikuši līdz padomju civilstāvokļa
aktu reģistrācijas iestāžu izveidošanai vai at-
jaunošanai, un to apliecinājumam saņemtajiem
dzimšanas, laulības noslēgšanas, laulības šķir-
šanas un miršanas dokumentiem

Otrā nodaļa

LAULĪBAS UN ĢIMENES LIKUMDOŠANA UN TĀS PIEMĒROŠANA

7. pants. **Laulības un ģimenes likumdošana**

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem laulības un ģimenes likumdošana sastāv no Pamatiem un citiem saskaņā ar tiem izdotajiem PSRS likumdošanas aktiem, šī kodeksa un citiem Latvijas PSR likumdošanas aktiem.

Šis kodekss un citi Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas akti regulē jautājumus, kas ar Pamatiem nodoti savienoto republiku kompetencē, kā arī laulības un ģimenes attiecību jautājumus, kas Pamatos tieši nav paredzēti.

*8. pants. **Laulības un ģimenes likumu piemērošana Latvijas PSR**

Laulības noslēgšanu, attiecības starp laulātajiem, starp vecākiem un bērniem, adopciju, paternitātes noteikšanu, alimentu piedziņu, aizbildnību un aizgādnību, laulības šķiršanu un civilstāvokļa aktu reģistrāciju Latvijas PSR regulē Latvijas PSR likumdošana.

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem citās savienotajās republikās noslēgtās laulības, izdarītās adopcijas, noteiktās aizbildnības vai aizgādnības un reģistrēto civilstāvokļa aktu spēkā esamību nosaka tās savienotās republikas likumdošana, kuras teritorijā noslēgta laulība, izdarīta adopcija, noteikta aizbildnība vai aizgādnība vai reģistrēts civilstāvokļa akts.

Trešā nodaļa

PRASĪBAS NOILGUMS

9. pants. Prasības noilguma piemērošana

Uz prasībām, kas izriet no laulības un ģimenes tiesiskajām attiecībām, prasības noilgums neattiecas, izņemot gadījumus, kad šai kodeksā noteikts aizskarto tiesību aizstāvības termiņš.

10. pants. Prasības noilguma termiņa tecējuma sākums

Prasības noilguma termiņa tecējums sākas šī kodeksa attiecīgajā pantā norādītajā laikā, bet, ja šis laiks nav norādīts, tad ar dienu, kad persona uzzinājusi vai viņai vajadzēja uzzināt par savu tiesību aizskārumu.

11. pants. Prasības noilguma piemērošanas kārtība

Piemērojot normas, kas nosaka prasības noilgumu, tiesai jāievēro Latvijas PSR civilkodeksa 5. un 6. nodaļā paredzētie noteikumi.

OTRĀ SADAĻA

LAULĪBA

Ceturtā nodaļa

LAULĪBAS NOSLĒGŠANAS KĀRTĪBA UN NOTEIKUMI

*12. pants. Laulības noslēgšana

Laulība noslēdzama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

Laulības reģistrācija noteikta tiklab valsts un

sabiedrības interesēs, kā arī laulāto un bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsardzības nolūkā.

Laulāto tiesības un pienākumus rada tikai laulība, kas noslēgta valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

***13. pants. Laulības noslēgšanas kārtība**

Laulību noslēdz vienu mēnesi pēc tam, kad personas, kas vēlas stāties laulībā, iesniegušas pieteikumu valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

Atsevišķos izņēmuma gadījumos pēc to personu lūguma, kuras vēlas stāties laulībā, rajona, pilsētas, ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja var atļaut samazināt šo termiņu.

Laulība noslēdzama svinīgos apstākļos. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes gādā par svinīgu laulības reģistrāciju, ja tam piekrīt personas, kas stājas laulībā.

***14. pants. Laulības noslēgšanas noteikumi**

Laulības noslēgšanai nepieciešams, lai tai piekristu abas personas, kas stājas laulībā, un lai tās būtu sasniegušas laulības vecumu.

***15. pants. Laulības vecums**

Laulības vecums noteikts ar 18 gadiem.

Atsevišķos izņēmuma gadījumos rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja var samazināt laulības vecumu sievietēm, bet ne vairāk kā par vienu gadu.

***16. pants. Šķēršļi laulības noslēgšanai**

Nav atļauts noslēgt laulību:

starp personām, no kurām kaut vai viena jau ir citā laulībā;

starp radniekiem taisnā augšupējā un lejupējā līnijā, starp brāļiem un māsām, pusbrāļiem un pusmāsām, kā arī starp adoptētajiem un adoptētiem;

starp personām, no kurām kaut vai vienu tiesa atzinusi par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ.

Piektā nodaļa

LAULĀTO TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

17. pants. Laulāto tiesību un pienākumu rašanās

Laulāto tiesības un pienākumi rodas no brīža, kad laulība reģistrēta civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

18. pants. Laulāto uzvārds

Noslēdzot laulību, laulātie pēc savas vēlēšanās izraugās viena laulātā uzvārdu par savu kopējo uzvārdu, vai arī katrs laulātais patur savu pirmslaulības uzvārdu.

Ja persona, kas ir laulībā, maina uzvārdu, otra laulātā uzvārds tādēļ nemainās.

19. pants. **Laulāto personiskās tiesības**

Laulātajiem ģimenē ir vienlīdzīgas tiesības.

Bērnu audzināšanas jautājumus un citus ģimenes dzīves jautājumus laulātie izlemj kopīgi.

Katrs laulātais var brīvi izvēlēties nodarbošanos, profesiju un dzīvesvietu.

*20. pants. **Laulāto kopīpašums**

Manta, ko laulātie ieguvuši laulības laikā, ir viņu nedalīts kopīpašums. Laulātajiem ir vienlīdzīgas šīs mantas valdījuma, lietojuma un rīcības tiesības.

Laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz šo mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem bijis nodarbināts mājaimniecībā un bērnu kopšanā vai arī viņam citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa.

*21. pants. **Laulāto kopīpašuma sadale**

Laulāto kopīpašuma sadales gadījumā laulātajiem pienākas vienādas daļas. Atsevišķos gadījumos tiesa var atkāpties no laulāto mantas daļu vienlīdzības principa, ievērojot nepilngadīgo bērnu intereses vai pamatotas viena laulātā intereses.

Sadalot laulāto kopīpašumu, tiesa nosaka, kādi priekšmeti nododami katram laulātajam. Ja vienam laulātajam nodod lietas, kuru vērtība pārsniedz viņam pienākošos daļu, otram laulātajam var piespriest attiecīgu naudas kompensāciju.

Prasībās par šķirto laulāto kopīpašuma sadali

piemērojami Latvijas PSR civilkodeksa vispārīgie noteikumi par prasības noilguma termiņiem.

22. pants. Katra laulātā personiskais īpašums

Manta, kas laulātajiem piederējusi pirms stāšanās laulībā, kā arī manta, ko viņi laulības laikā ieguvuši kā dāvinājumu vai mantojumu, ir katra laulātā īpašums.

Katra laulātā personiskais īpašums ir arī individuāli lietojamās lietas (drēbes, apavi u. c.), izņemot dārglietas un citus greznuma priekšmetus, kaut arī individuāli lietojamās lietas iegādātas laulības laikā par abu laulāto kopīgiem līdzekļiem.

***23. pants. Laulāto — kolhoznieku sētas locekļu mantiskās tiesības**

Šī kodeksa 20.—22. panta noteikumi attiecas tikai uz laulāto — kolhoznieku sētas locekļu to mantu, kas ir viņu personiskais īpašums.

Laulāto tiesības uz kolhoznieku sētas īpašuma valdījumu, lietojumu un rīcību ar to nosaka Latvijas PSR civilkodekss.

Šī panta noteikumi tāpat attiecas arī uz laulātajiem — zemnieku viensētas locekļiem.

***24. pants. Piedziņas vēršana uz laulāto mantu**

Piedziņu pēc viena laulātā saistībām vērš tikai uz šī laulātā personisko īpašumu un uz viņa daļu kopīpašumā, kura viņam pienāktos, ja šo īpašumu sadalītu.

Laulātie atbild ar savu kopīpašumu pēc viena laulātā saistībām, ja tiesa konstatē, ka pēc saistībām saņemtais izmantots visas ģimenes interesēs.

Atlīdzinot zaudējumus, kas radušies viena laulātā nozieguma dēļ, piedziņu uz mantu, kas ir laulāto kopīpašums, var vērst saskaņā ar Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 376. pantu.

25. pants. Mantiskie darījumi starp laulātajiem

Laulātie savā starpā var slēgt visus likumā atļautos mantiskos darījumus. Tomēr nav spēkā laulāto vienošanās, kas samazinātu viena laulātā mantiskās tiesības.

26. pants. Laulāto savstarpējas uzturēšanas pienākums

Laulāto pienākums ir vienam otru materiāli atbalstīt. Ja laulātais atsakās sniegt šādu atbalstu, darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama materiālā palīdzība, kā arī sievai grūtniecības laikā un vienu gadu pēc bērna dzimšanas ir tiesības saskaņā ar tiesas spriedumu saņemt uzturu (alimentus) no otra laulātā, ja viņš to spēj dot. Šīs tiesības paliek spēkā arī pēc laulības šķiršanas.

***27. pants. Šķirto laulāto savstarpējas uzturēšanas pienākums**

Šķirtajam laulātajam, kam nepieciešama materiāla palīdzība, tāpat ir tiesības saņemt uz-

туру, ja viņš kļuvis darba nespējīgs viena gada laikā pēc laulības šķiršanas. Ja laulātie bijuši laulībā ilgu laiku, tiesai ir tiesības piedzīt alimentus par labu šķirtajam laulātajam arī tādā gadījumā, kad šis laulātais ne vēlāk kā piecu gadu laikā pēc laulības šķiršanas sasniedzis pensijas vecumu.

***28. pants. Laulātā atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šī pienākuma ierobežošana ar noteiktu termiņu**

Tiesa var atbrīvot laulāto no pienākuma uzturēt otru laulāto vai ierobežot šo pienākumu ar noteiktu termiņu, ja:

laulātie bijuši laulībā neilgu laiku;

laulātais, kas prasa materiālu palīdzību, uzvedies necienīgi;

laulātajam, kam nepieciešama materiāla palīdzība, darba nespēja radusies alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu pārmērīgas lietošanas dēļ vai izdarot noziegumu.

Šī panta noteikumus piemēro arī, izšķirot strīdus par šķirto laulāto savstarpēju uzturēšanu.

29. pants. Laulātā uzturam piedzenamo līdzekļu apmērs

Darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama materiālā palīdzība, uzturam piedzenamo līdzekļu apmēru, ievērojot abu laulāto materiālos apstākļus un ģimenes stāvokli, nosaka konkrētā naudas summā, ko izmaksā katru mēnesi.

Ja mainās viena laulātā materiālie apstākļi vai ģimenes stāvoklis, katrs no viņiem ir tiesīgs

griezties tiesā ar prasību par alimentu apmēra grozīšanu.

Šī panta noteikumus piemēro arī, izšķirot strīdus par šķirto laulāto savstarpēju uzturēšanu.

30. pants. Laulātā tiesību zaudēšana saņem uzturu

Laulātais zaudē tiesības saņemt uzturu no otra laulātā, ja vairs nav noteikumu, kas sašķaņā ar šī kodeksa 26. pantu ir pamats uztura saņemšanai, kā arī tad, ja šķirtais laulātais, kam ir tiesības saņemt uzturu, stājas jaunā laulībā.

Ja uzturēšanas līdzekļi piedzīti pēc tiesas sprieduma, laulātais, kas maksā alimentus, šai pantā paredzētajos gadījumos ir tiesīgs griezties tiesā ar prasību atbrīvot viņu no turpmākas alimentu maksāšanas.

Sestā nodaļa

LAULĪBAS IZBEIGŠANA

***31. pants. Laulības izbeigšana sakarā ar laulātā nāvi**

Laulība izbeidzas, ja viens no laulātajiem ir miris vai tiesa viņu izsludinājusi par mirušu.

***32. pants. Laulības izbeigšana, laulātajiem dzīviem esot**

Laulātajiem dzīviem esot, laulību var izbeigt, to šķirot pēc viena vai abu laulāto pieteikuma.

Vīrs nav tiesīgs bez sievas piekrišanas ierosināt laulības šķiršanas lietu sievas grūtniecības laikā un viena gada laikā pēc bērna dzimšanas.

***33. pants. Laulības šķiršanas kārtība**

Laulību šķir tiesa, bet šī kodeksa 39. un 40. pantā paredzētajos gadījumos civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes.

***34. pants. Laulības šķiršana tiesā**

Laulības šķiršanas lietas izskata rajona (pilsētas) tautas tiesa Latvijas PSR civilprocesa kodeksa noteiktajā prasības tiesvedības kārtībā.

Tiesa cenšas laulātos samierināt un ir tiesīga atlikt lietas izskatīšanu, nosakot laulātajiem termiņu samierināšanās panākšanai.

Laulību šķir, ja tiesa atzinusi, ka laulāto turpmākā kopdzīve un ģimenes saglabāšana nav iespējama.

Taisot spriedumu par laulības šķiršanu, tiesa, ja nepieciešams, veic pasākumus nepilngadīgo bērnu un darba nespējīgā laulātā interešu aizstāvēšanai.

***35. pants. Strīda izšķiršana par bērnu audzināšanu un uzturēšanu**

Ja laulātie nevar vienoties, pie kura no viņiem pēc laulības šķiršanas bērni dzīvos un kādā apmērā būs jādod līdzekļi bērnu uzturēšanai, tiesai, izlemjot laulības šķiršanas lietu, vienlaikus jānosaka, pie kura no vecākiem

kuri bērni paliek, kā arī no kura no vecākiem un kādā apmērā piedzenami līdzekļi bērnu uzturēšanai.

Izšķirot strīdu, pie kura no vecākiem dzīvos bērni, obligāti jāpiedalās aizbildnības un aizgādības iestādēm.

36. pants. Līdzekļu piedziņa laulātā uzturēšanai

Pēc laulātā lūguma, ja viņam ir tiesības saņemt uzturu no otra laulātā, tiesai, izspriežot laulības šķiršanas lietu, vienlaikus jānosaka, kādā apmērā piedzenams uzturs no otra laulātā.

***37. pants. Laulāto kopīpašuma sadale**

Taisot spriedumu par laulības šķiršanu, tiesai pēc abu vai viena laulātā lūguma vienlaikus jāsadala manta, kas ir laulāto kopīpašums.

Ja tāda sadale skar trešo personu tiesības, tad strīdu par mantas sadali nevar izšķirt vienlaikus ar laulības šķiršanas lietu.

***38. pants. Valsts nodeva, kas ņemama, ja laulību šķir tiesa**

Taisot spriedumu par laulības šķiršanu, tiesa nosaka atbilstoši PSRS likumdošanā noteiktajiem apmēriem valsts nodevas summu, kas vienam vai abiem laulātajiem jāmaksā, kad viņiem izsniedz laulības šķiršanas apliecību.

***39. pants. Laulības šķiršana, ja par to vienojušies laulātie, kuriem nav nepilngadīgu bērnu**

Ja abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un viņiem nav nepilngadīgu bērnu, laulību šķir

civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes. Šajos gadījumos šķiršanos noformē un laulātajiem izsniedz apliecību par laulības šķiršanu trīs mēnešus pēc tās dienas, kad laulātie iesnieguši pieprasījumu par laulības šķiršanu.

Ja laulātajiem ir strīds par uzturēšanas līdzekļu maksāšanu darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama palīdzība, vai strīds par kopīpašuma sadali, laulātie vai viens no viņiem ir tiesīgi celt prasību par laulības šķiršanu tiesā.

Reģistrējot laulības šķiršanu, ņemama valsts nodeva PSRS likumdošanā noteiktajā apmērā.

✓ *40. pants. Laulības šķiršana ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām vai sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes šķir arī laulību ar personām:

kas likumā noteiktajā kārtībā atzītas par bezvēsts promesošām;

kas likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ;

kas par izdarīto noziegumu sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem.

Ja laulātais, kas atrodas ieslodzījumā, vai rīcības nespējīga laulātā aizbildnis ierosina strīdu par bērniem, par laulāto kopīpašuma sadali vai par līdzekļu maksāšanu, lai uzturētu darba nespējīgo laulāto, kam nepieciešama palīdzība, laulību šķir tiesā.

Reģistrējot laulības šķiršanu, no laulātā, kurš

iesniedzis pieteikumu, šajos gadījumos ņemama valsts nodeva PSRS likumdošanā noteiktajā apmērā.

41. pants. Laiks, kad izbeidzas laulība, ja to šķir

Laulība ir izbeigta no brīža, kad laulības šķiršana reģistrēta civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

***42. pants. Laulātā uzvārda maiņa, šķirot laulību**

Laulātais, kas, stādamies laulībā, savu uzvārdu mainījis, ir tiesīgs arī pēc laulības šķiršanas saukties šai uzvārdā, vai arī viņam pēc viņa prasības tiek piešķirts pirmslaulības uzvārds.

Pirmslaulības uzvārdu laulātajam piešķir, laulību šķirot.

***43. pants. Laulības atjaunošana, ja ierodas laulātais, kas izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu**

Ja ierodas laulātais, kas likumā noteiktajā kārtībā izsludināts par mirušu, un tiek atcelts tiesas spriedums, ar kuru viņš izsludināts par mirušu, laulība atzīstama par atjaunotu.

Ja ierodas laulātais, kas likumā noteiktajā kārtībā atzīts par bezvēsts promesošu, un ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes vai tiesa uz šī pamata laulību ar viņu šķirušas un atcelts tiesas spriedums, ar kuru viņš atzīts par bezvēsts promesošu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes laulību var atjaunot pēc laulāto ko-

pēja pieteikuma, bet, ja laulību šķīrusi tiesa, tā pēc viņu pieteikuma atceļ spriedumu par laulības šķiršanu.

Laulību nevar atjaunot, ja personas, kas atzīta par mirušu, vai personas, kas atzīta par bezvēsts promesošu, laulātais stājies citā laulībā.

Septītā nodaļa

LAULĪBAS SPĒKĀ NEESAMĪBA

44. pants. Pamats laulības atzīšanai par spēkā neesošu

Laulību var atzīt par spēkā neesošu, ja pārkāpti šī kodeksa 14.—16. panta noteikumi, kā arī tad, ja laulība reģistrēta bez nolūka izveidot ģimeni (fiktīva laulība).

45. pants. Kārtība, kādā laulību atzīst par spēkā neesošu

Laulību par spēkā neesošu atzīst tiesa.

46. pants. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja laulātais nav sasniedzis laulības vecumu

Laulību, ko noslēgusi persona, kas nav sasniegusi laulības vecumu, var atzīt par spēkā neesošu, ja tas ir tā laulātā interesēs, kurš, stājoties laulībā, nav sasniedzis laulības vecumu.

Prasīt, lai laulību atzīst par spēkā neesošu tādēļ, ka laulātais nav sasniedzis laulības

vecumu, ir tiesīgs pats nepilngadīgais, viņa vecāki vai aizgādnie, kā arī aizbildnības un aizgādības iestādes vai prokurors.

Lietā jāpieaicina piedalīties aizbildnības un aizgādības iestāde.

Ja līdz lietas izlemšanai nepilngadīgais laulātais sasniedzis pilngadību, laulību par spēkā neesošu var atzīt tikai pēc viņa prasības.

47. pants. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā

Laulību, kas noslēgta, neievērojot šī kodeksa 16. panta noteikumus, var atzīt par spēkā neesošu.

Ja līdz lietas izlemšanai zuduši apstākļi, kas liedz noslēgt laulību, laulību var atzīt par spēkā esošu no brīža, kad šie apstākļi zuduši.

Prasīt, lai uz šī pamata laulību atzīst par spēkā neesošu, ir tiesīgi laulātie un citas personas, kuru tiesības aizskartas, noslēdzot šo laulību, kā arī aizbildnības un aizgādības iestādes vai prokurors.

Izskatot lietu par tādas laulības atzīšanu par spēkā neesošu, kas noslēgta ar personu, kura gara slimības vai plānprātības dēļ atzīta par rīcības nespējīgu, lietā jāpieaicina piedalīties aizbildnības un aizgādības iestāde.

48. pants. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta bez viena laulātā piekrišanas

Laulību, kas noslēgta bez viena laulātā piekrišanas, var atzīt par spēkā neesošu pēc šī laulātā vai prokurora prasības.

49. pants. Fiktīvas laulības atzīšana par spēkā neesošu

Prasību atzīt laulību par spēkā neesošu kā fiktīvu ir tiesīgs celt prokurors, bet, ja bez nolūka izveidot ģimeni laulībā stāties tikai viens laulātais, tādu prasību var celt arī otrs laulātais.

*50. pants. Sekas, ko izraisa laulības atzīšana par spēkā neesošu

Laulība, kas atzīta par spēkā neesošu, nav spēkā no tās noslēgšanas brīža. Personām, kas bijušas tādā laulībā, nekādas laulāto tiesības un pienākumi nerodas.

Mantai, kuru kopēji iegādājušās personas, kas bijušas laulībā, kura atzīta par spēkā neesošu, piemērojami Latvijas PSR civilkodeksa 116.—135. panta noteikumi.

Ja viens no laulātajiem, kuru laulība atzīta par spēkā neesošu, noslēpis otram laulātajam, ka viņš jau ir laulībā, tad, atzīstot laulību par spēkā neesošu, tiesa ir tiesīga pēc šī kodeksa 26.—30. panta noteikumiem piedzīt no viņa līdzekļus tās personas uzturēšanai, kura bijusi ar viņu par spēkā neesošu atzītā laulībā, kā arī ir tiesīga piemērot kodeksa 20.—23. panta noteikumus, sadalot mantu, ko šīs personas kopīgi iegādājušās līdz tam laikam, kad laulība atzīta par spēkā neesošu.

Ja laulību atzīst par spēkā neesošu, laulātais, kas nav zinājis, ka ir šķēršļi laulības noslēgšanai, ir tiesīgs saglabāt uzvārdu, kuru viņš izvēlējies, reģistrējot laulību.

51. pants. Bērnu tiesiskais stāvoklis, ja tie dzimuši par spēkā neesošu atzītā laulībā

Laulības atzišana par spēkā neesošu neietekmē šādā laulībā dzimušo bērnu tiesības.

TREŠĀ SADAĻA

ĢIMENE

Astotā nodaļa

BĒRNU IZCELŠANĀS NOTEIKŠANA

*52. pants. Vecāku un bērnu tiesību un pienākumu rašanās pamati

Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi pamatojas uz bērnu izcelšanos, kas apliecināta likumā noteiktajā kārtībā.

53. pants. Bērna izcelšanās noteikšana, ja vecāki ir savstarpējā laulībā

Bērna izcelšanos no vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, apliecina ieraksts par vecāku laulību.

54. pants. Bērna izcelšanās noteikšana pēc vecāku kopēja pieteikuma

Bērna izcelšanos no vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā, noteic, bērna tēvam un mātei iesniedzot kopēju pieteikumu valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

Noteikt paternitāti personām, kas sasniegušas pilngadību, pieļaujams tikai ar viņu piekrišanu.

***55. pants. Paternitātes noteikšana tiesā**

Ja bērns piedzimis vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā, un ja nav vecāku kopēja pieteikuma, paternitāti var noteikt tiesa.

Nosakot paternitāti, tiesa ņem vērā to, ka bērna māte un atbildētājs kopā dzīvojuši un viņiem bijusi kopēja saimniecība pirms bērna dzimšanas vai arī bērns kopīgi audzināts vai uzturēts, vai pierādījumus, kas droši apstiprina, ka atbildētājs atzinis paternitāti.

Noteikt paternitāti personām, kas sasniegušas pilngadību, pieļaujams tikai ar viņu piekrišanu.

***56. pants. Ieraksts par vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, un vecāku ieraksta apstrīdēšana**

Tēvu un māti, kas ir savstarpējā laulībā, ieraksta par bērna vecākiem dzimšanas aktu ierakstu grāmatā, pamatojoties uz pieteikumu, ko iesniedzis jebkurš no viņiem.

Persona, kas ierakstīta par bērna tēvu vai māti, ir tiesīga apstrīdēt ierakstu viena gada laikā no brīža, kad viņa uzzinājusi vai viņai vajadzēja uzzināt par ierakstu.

***57. pants. Ieraksts par vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā**

Ja vecāki nav savstarpējā laulībā, ierakstu par bērna māti dzimšanas aktu ierakstu grāmatā

izdara pēc mātes pieteikuma, bet ierakstu par bērna tēvu — pēc bērna tēva un mātes kopēja pieteikuma vai arī tēvu ieraksta saskaņā ar tiesas spriedumu. Ja māte mirusi, kā arī tad, ja nav iespējams noskaidrot viņas dzīvesvietu, ierakstu par bērna tēvu izdara pēc tēva pieteikuma.

***58. pants. Ieraksts par bērna tēvu, ja nav noteikta paternitāte**

Ja bērns piedzimis mātei, kas nav laulībā, un ja nav vecāku kopēja pieteikuma vai tiesas sprieduma par paternitātes noteikšanu, ierakstu par bērna tēvu dzimšanas aktu ierakstu grāmatā izdara ar mātes uzvārdu; bērna tēva vārdu un tēvvārdu ieraksta pēc viņas norādījuma.

***59. pants. Bērna vārds un tēvvārds**

Bērnā vārdu dod saskaņā ar vecāku vienošanos, tēvvārdu piešķir pēc tēva vārda, bet šī kodeksa 58. pantā paredzētajos gadījumos pēc tās personas vārda, kura ierakstīta par tēvu.

Ja tēvs mainījis vārdu vai ja noteikta paternitāte, nepilngadīgiem bērniem maina tēvvārdu, izdarot attiecīgu labojumu bērnu dzimšanas aktu ierakstā. Pilngadīgiem bērniem šajos gadījumos tēvvārdu maina tikai pēc viņu pieteikuma.

***60. pants. Bērna uzvārds**

Bērna uzvārdu nosaka pēc vecāku uzvārda. Ja vecākiem ir dažādi uzvārdi, kā arī mainot uzvārdu vecākiem vai vienam no viņiem, nepiln-

gadīgam bērnam saskaņā ar vecāku vienošanos dod tēva vai mātes uzvārdu, bet, ja vecāki nevar vienoties, uzvārdu dod pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu norādījuma.

Ja uzvārdu maina abi vecāki vai viens no vecākiem, viņu bērniem, kas sasnieguši astoņpadsmit gadu vecumu, uzvārds tādēļ nemainās.

Ja vecāku laulība izbeidzas, bērnu uzvārds tādēļ nemainās.

Ja tas no vecākiem, kura audzināšanā pēc laulības šķiršanas vai pēc laulības atzīšanas par spēkā neesošu palicis bērns, vēlas viņam dot savu uzvārdu, šo jautājumu izšķir aizbildnības un aizgādības iestāde atkarībā no bērna interesēm.

Devītā nodaļa

VECĀKU TIESĪBAS UN PIENĀKUMI BĒRNU AUDZINĀŠANĀ

*61. pants. Vecāku tiesību un pienākumu vienlīdzība

Tēvam un mātei ir vienlīdzīgas tiesības un pienākumi pret saviem bērniem.

Vecākiem ir vienādas tiesības un vienādi pienākumi pret saviem bērniem arī tajos gadījumos, kad viņu savstarpējā laulība ir šķirta.

*62. pants. Vecāku tiesības un pienākumi

Vecākiem jāaudzina savi bērni saskaņā ar komunisma cēlāju morāles kodeksu, jārūpējas par viņu fizisko attīstību, izglītošanu un sagatavošanu sabiedriski derīgai darbībai.

Nepilngadīgo bērnu tiesības un intereses jā-
aizstāv viņu vecākiem, kas ir bērnu likumiskie
pārstāvji bez speciāla pilnvarojuma.

Vecāku tiesības nevar realizēt pretrunā ar
bērnu interesēm.

**63. pants. Abu vecāku vienošanās nepie-
ciešamība bērnu audzināšanas jautājumos**

Bērnu audzināšanas jautājumus izlemj abi
vecāki, savstarpēji vienojoties. Ja vecākiem ir
domstarpības, strīdu izšķir aizbildnības un aiz-
gādības iestādes, piedaloties vecākiem, bet šī
kodeksa 65. pantā paredzētajos gadījumos —
tiesa.

***64. pants. Nepilngadīgo bērnu dzīves-
vieta, ja vecāki nedzīvo kopā**

Ja vecāki nedzīvo kopā, jautājumu, pie kura
no viņiem jādzīvo nepilngadīgajiem bērniem,
izlemj vecāki, savstarpēji vienojoties. Ja vecāki
nevar vienoties, strīdu izšķir tiesa.

Ja iespējams, tiesai, ievērojot bērna vecumu
un attīstības līmeni, jānoskaidro, pie kura no
vecākiem bērns vēlas palikt. Tiesai jāņem vērā
bērna izteiktā vēlēšanās, bet tā nav obligāta, ja
tiesa atzīst, ka bērna vēlēšanās neatbilst viņa
interesēm.

**65. pants. Atsevišķi dzīvojošu vecāku
strīdu izšķiršana par bērnu audzināšanu**

Ja vecāki nevar vienoties, kā atsevišķi dzīvo-
jošais tēvs vai māte piedalīsies bērna audzinā-
šanā, un nepilda aizbildnības un aizgādības

iestāžu norādījumus, tās ir tiesīgas griezties tiesā, lai izšķirtu strīdu.

Aizbildnības un aizgādības iestādes var uz noteiktu laiku atņemt tam no vecākiem, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, tiesības satikties ar viņu, ja tas traucē bērna normālu audzināšanu un viņu kaitīgi ietekmē.

66. pants. Vecāku tiesību aizstāvība

Vecāki ir tiesīgi atprasīt bērnus no jebkuras personas, kas nelikumīgi vai bez tiesas sprieduma aiztur bērnus pie sevis.

Izskatot šo prasību, tiesa ir tiesīga to noraidīt, ja secina, ka bērna nodošana vecākiem ir pretrunā ar viņa interesēm.

***67. pants. Vecāku tiesību atņemšana**

Vecāku tiesības var atņemt tikai tiesa.

Vecākiem vai vienam no viņiem var atņemt vecāku tiesības, ja konstatēts, ka viņi izvairās pildīt savus pienākumus bērna audzināšanā vai ļaunprātīgi izmanto savas vecāku tiesības, cietirdīgi izturas pret bērniem, kaitīgi ietekmē bērnus ar savu amorālo, pretsabiedrisko izturēšanos, un ja vecāki ir hroniski alkoholiķi vai narkotiķi.

68. pants. Kārtība, kādā ierosināmas lietas par vecāku tiesību atņemšanu

Lietas par vecāku tiesību atņemšanu izskata pēc valsts vai sabiedrisko organizāciju, viena no bērna vecākiem vai aizbildņa (aizgādņa) pieteikuma, kā arī pēc prokurora prasības.

69. pants. Vecāku tiesību atņemšanas sekas

Vecāki, kam atņemtas vecāku tiesības, zaudē visas personiskās un mantiskās tiesības, kuru pamatā ir radniecība ar bērniem, uz kuriem viņiem atņemtas vecāku tiesības.

Vecāku tiesību atņemšana neatbrīvo vecākus no pienākuma uzturēt bērnus.

70. pants. Bērnu iekārtošana, ja viņu vecākiem atņemtas vecāku tiesības

Ja vecāku tiesības atņem abiem vecākiem, bērnu nodod aizbildnības un aizgādības iestāžu aizgādībā.

71. pants. Vecāku satikšanās ar bērniem, ja vecākiem atņemtas vecāku tiesības

Pēc vecāku, kam atņemtas vecāku tiesības, lūguma aizbildnības un aizgādības iestādes var atļaut viņiem satīties ar bērnu, ja sakari ar vecākiem bērnu neietekmē kaitīgi un ja bērns nav adoptēts.

72. pants. Bērna atņemšana vecākiem, neatņemot vecāku tiesības

Tiesa var taisīt spriedumu par bērna atņemšanu un nodošanu aizbildnības un aizgādības iestāžu aizgādībā neatkarīgi no vecāku tiesību atņemšanas, ja bērna atstāšana pie personām, pie kurām viņš atrodas, ir viņam bīstama.

Ja vairs nav apstākļu, kas bijuši par pamatu bērna atņemšanai, tiesa pēc vecāku pieteikuma var taisīt spriedumu par bērna atdošanu atpakaļ vecākiem.

Lietas par bērna atņemšanu vecākiem, neatņemot viņiem vecāku tiesības, izskata šī kodeksa 68. pantā noteiktajā kārtībā.

***73. pants. Vecāku tiesību atjaunošana**

Vecāku tiesības var atjaunot, ja tas ir bērnu interesēs un ja bērni nav adoptēti.

Vecāku tiesības atjauno tikai tiesa pēc tās personas prasības, kurai šīs tiesības atņemtas.

Izlemjot jautājumu par vecāku tiesību atjaunošanu, tiesai jākonstatē, ka tēva vai mātes uzvešanās un dzīves veids ir mainījušies un viņi ir spējīgi bērnus audzināt.

74. pants. Aizbildnības un aizgādības iestāžu piedalīšanās ar bērnu audzināšanu saistīto strīdu izšķiršanā

Visas tiesai pakļautās lietas, kas izšķiramas sakarā ar strīdu, pie kura no vecākiem dzīvos nepilngadīgie bērni, vecāku tiesību atņemšanu, vecāku tiesību atjaunošanu un bērnu atdošanu atpakaļ, izskatāmas, obligāti pieaicinot lietā aizbildnības un aizgādības iestādes.

Aizbildnības un aizgādības iestādei līdz lietas izskatīšanas dienai jāpārbauda, kādi ir dzīves apstākļi bērnam un personai, kas pretendē uz viņa audzināšanu, kā arī jānoskaidro paša bērna vēlēšanās.

Desmitā nodaļa

VECĀKU UN BĒRNU ALIMENTĀCIJAS PIENĀKUMI

***75. pants. Vecāku pienākums uzturēt savus bērnus**

Vecākiem jāuztur savi nepilngadīgie bērni un darba nespējīgie pilngadīgie bērni, kam nepieciešama palīdzība.

***76. pants. Nepilngadīgajiem bērniem piedzenamo alimentu apmērs**

Alimentus nepilngadīgo bērnu uzturēšanai no viņu vecākiem piedzen šādā apmērā: vienam bērnam — vienu ceturto daļu, diviem bērniem — vienu trešo daļu, trīs un vairāk bērniem — pusi no vecāku izpeļņas (ienākumiem).

Šo daļu apmēru tiesa var samazināt tad, kad tam no vecākiem, kuram jāmaksāimenti, ir citi nepilngadīgi bērni, kas tai gadījumā, ja piedzītu alimentus šai pantā noteiktajā apmērā, būtu materiāli mazāk nodrošināti nekā bērni, kas saņem alimentus, kā arī tad, kad tas no vecākiem, no kura piedzen alimentus, ir pirmās vai otrās grupas invalīds vai kad bērni strādā un viņiem ir pietiekama izpeļņa.

Tiesai ir tiesības samazināt alimentu apmēru vai atbrīvot no to maksāšanas, ja bērni ir pilnīgā valsts vai sabiedriskas organizācijas apgādībā.

***77. pants. Izpeļņas (ienākumu) veidi, kuri ņemami vērā, ieturot alimentus**

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem izpeļņas (ienākumu) veidi, kuri ņemami vērā, ieturot alimentus, nosakāmi PSRS Ministru Padomes noteiktajā kārtībā.

78. pants. Alimentu piedziņa nepilngadīgiem bērniem konkrētā naudas summā

Ja tam no vecākiem, kurš maksā alimentus, ir neregulāra, mainīga izpeļņa (ienākumi), kā arī tad, ja daļu izpeļņas (ienākumu) viņš saņem natūrā, tiesa ir tiesīga pēc tās personas lūguma, kas prasa līdzekļus nepilngadīgu bērnu uzturēšanai, noteikt alimentu apmēru konkrētā naudas summā, kas jāmaksā katru mēnesi.

Šīs summas apmērs nosakāms atbilstoši paredzamai tēva vai mātes izpeļņai (ienākumiem), piemērojoties šī kodeksa 76. pantam.

Ja bērni paliek pie abiem vecākiem, alimentu apmērs, kas vienam no vecākiem jāmaksā otram, mazāk nodrošinātajam, nosakāms konkrētā naudas summā, ņemot vērā vecāku materiālos apstākļus un ģimenes stāvokli.

79. pants. Vecāku pienākums piedalīties bērnu uzturēšanas papildizdevumos

Vecākus, kas maksā alimentus nepilngadīgiem bērniem, var iesaistīt papildizdevumos, kurus radījuši ārkārtēji apstākļi (grūta slimība, bērna sakropļojums u. tml.).

Apmēru, kādā vecākiem jāpiedalās tādos izdevumos, nosaka tiesa, ņemot vērā vecāku materiālos apstākļus un ģimenes stāvokli.

***80. pants. Izdevumu piedziņa bērnu iestādēs ievietoto bērnu uzturēšanai**

Bērnu iestādēs ievietoto bērnu uzturēšanas izdevumus var piedzīt no bērnu vecākiem par labu minētajām iestādēm šī kodeksa 76. pantā noteiktajos apmēros, ja vecāki ar likumu nav atbrīvoti no maksas par bērnu uzturēšanu.

Tiesa, ņemot vērā vecāku materiālos apstākļus un ģimenes stāvokli, var viņus pilnīgi vai daļēji atbrīvot no šo līdzekļu maksas.

Vienam no vecākiem (aizbildnim, aizgādņim) piespriesto alimentu piedziņu šajos gadījumos izbeidz.

81. pants. Alimentu piedziņa no vecākiem, kuriem ir ienākumi no piemājas zemes palīgsaimniecības

Piespriežot alimentus bērnu uzturēšanai no vecākiem — kolhoza biedriem, kā arī no strādniekiem un kalpotājiem, kuriem ir ienākumi no piemājas zemes palīgsaimniecības, bez alimentiem, kurus piedzen kā zināmu daļu no ienākumiem par darbu kolhoza sabiedriskajā saimniecībā un no darba algas, var piedzīt arī zināmu naudas summu, ko nosaka tiesa, ievērojot ienākumus, kurus atbildētājs saņem kā savu daļu no palīgsaimniecības.

82. pants. Darba nespējīgiem pilngadīgiem bērniem piedzenamo alimentu apmērs

Piedzenot no vecākiem alimentus darba nespējīgiem pilngadīgiem bērniem, kam nepieciešama palīdzība, alimentu apmērs nosakāms

konkrētā naudas summā atkarībā no tā, kādi materiālie apstākļi un ģimenes stāvoklis ir personai, no kuras alimentus piedzen, un personai, kas tos saņem.

***83. pants. Alimentu piedziņa līdz strīda izšķiršanai tiesā**

Lietās par alimentu piedziņu bērniem, ja atbildētājs civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās saskaņā ar šī kodeksa 56. un 57. pantu ierakstīts par bērna tēvu vai māti, tiesa ir tiesīga pieņemt lēmumu, kādā apmērā atbildētājam pagaidām, līdz strīda izšķiršanai, jāsedz bērna uzturēšanas izdevumi.

Šīs summas apmēru var noteikt kā zināmu daļu no atbildētāja izpeļņas (ienākumiem) vai konkrētā naudas summā.

***84. pants. Bērnu pienākums uzturēt vecākus**

Pilngadīgo bērnu pienākums ir uzturēt darba nespējīgos vecākus, kam nepieciešama palīdzība, un rūpēties par viņiem.

85. pants. Bērnu atbrīvošana no pienākuma uzturēt savus vecākus

Bērnus var atbrīvot no pienākuma uzturēt savus vecākus, ja tiesa konstatē, ka vecāki izvairījušies pildīt vecāku pienākumus.

86. pants. Vecākiem piedzenamo alimentu apmērs

Kādā apmērā katram bērnam jāpiedalās savu darba nespējīgo vecāku, kam nepieciešama palīdzība, uzturēšanā, nosaka tiesa, ņemot vērā

vecāku un bērnu materiālos apstākļus un ģimenes stāvokli, konkrētā naudas summā, kas jāmaksā katru mēnesi.

Nosakot šo summu, tiesa ņem vērā visus attiecīgā tēva vai mātes pilngadīgos bērnus neatkarīgi no tā, vai prasība celta pret visiem bērniem, tikai pret vienu vai dažiem no tiem.

***87. pants. Piespriesto alimentu apmēra grozīšana**

Ja pēc tam, kad tiesa noteikusi, kādā apmērā no vecākiem jāpiedzenimenti viņu pilngadīgajiem darba nespējīgajiem bērniem vai kādā apmērā no bērniem jāpiedzenimenti vecākiem, mainījušies bērnu vai vecāku materiālie apstākļi vai ģimenes stāvoklis, tiesa ir tiesīga pēc jebkuras minētās personas prasības grozīt noteikto alimentu apmēru.

Vienpadsmitā nodaļa

CITU ĢIMENES LOCEKĻU ALIMENTĀCIJAS PIENĀKUMI

88. pants. Patēva un pamātes pienākums uzturēt padēlus un pameitas

Patēvam un pamātei jāuztur savi nepilngadīgie, kā arī pilngadīgie darba nespējīgie padēli un pameitas, kam nepieciešama palīdzība, ja viņi pēdējos uzturējuši vai audzinājuši un tiem nav vecāku vai arī no vecākiem tie nevar saņemt pietiekamus uzturēšanas līdzekļus.

89. pants. Padēlu un pameitu pienākums uzturēt patēvu un pamāti

Padēliem un pameitām jāuztur savi darba nespējīgie patēvs un pamāte, kam nepieciešama palīdzība, ja pēdējie viņus uzturējuši vai audzinājuši un nevar saņemt uzturēšanas līdzekļus no saviem pilngadīgajiem bērniem vai laulātajiem.

Tiesa ir tiesīga atbrīvot padēlus un pameitas no pienākuma uzturēt patēvu un pamāti, ja pēdējie viņus uzturējuši vai audzinājuši mazāk nekā piecus gadus, kā arī ja viņi nav pienācīgi pildījuši savus pienākumus uzturēt vai audzināt padēlus un pameitas.

90. pants. Brāļu un māsu pienākums uzturēt savus nepilngadīgos vai darba nespējīgos brāļus un māsas

Brāļiem un māsām, kam ir pietiekami līdzekļi, jāuztur savi nepilngadīgie brāļi un māsas, kā arī pilngadīgie darba nespējīgie brāļi un māsas, kam nepieciešama palīdzība, ja brāļiem un māsām nav vecāku vai viņi nevar saņemt uzturēšanas līdzekļus no saviem vecākiem, laulātajiem vai pilngadīgajiem bērniem.

91. pants. Mazbērnu pienākums uzturēt vecotēvu un vecmāti

Mazbērniem, kam ir pietiekami līdzekļi, jāuztur savi darba nespējīgie vecaistēvs un vecmāte, kam nepieciešama palīdzība, ja pēdējie nevar saņemt uzturēšanas līdzekļus no saviem pilngadīgajiem bērniem vai laulātajiem.

92. pants. Vecātēva un vecāsmātes pienākums uzturēt savus mazbērnus

Vecamtēvam un vecaimātei, kam ir pietiekami līdzekļi, jāuztur savi nepilngadīgie mazbērni, kā arī pilngadīgie darba nespējīgie mazbērni, kam nepieciešama palīdzība, ja pēdējiem nav vecāku vai viņi nevar saņemt uzturēšanas līdzekļus no saviem vecākiem vai laulātajiem.

93. pants. Ģimenes locekļiem piedzenamo alimentu apmērs

Alimentu apmēru šī kodeksa 88.—92. pantā minēto personu uzturēšanai tiesa nosaka konkrētā naudas summā, kas jāmaksā katru mēnesi, ņemot vērā, kādi ir materiālie apstākļi un ģimenes stāvoklis personai, no kuras alimentus piedzen, un personai, kas tos saņem.

Ja minētā persona vienlaicīgi jāuztur vairākām personām, tad tiesa ņem vērā visas personas, kam jāmaksāimenti, neatkarīgi no tā, vai prasība celta pret visām šīm personām, tikai pret vienu vai dažām no tām.

***94. pants. Piespriesto alimentu apmēra grozīšana**

Ja pēc tam, kad tiesa noteikusi summu, kāda jāpiedzen šī kodeksa 88.—92. pantā minēto personu uzturēšanai, mainījušies materiālie apstākļi vai ģimenes stāvoklis personai, kas dod uzturēšanas līdzekļus, vai personai, kura saņem alimentus, tiesa ir tiesīga pēc jebkuras šīs personas prasības grozīt agrāk noteikto alimentu apmēru.

Divpadsmitā nodaļa

ALIMENTU MAKSĀŠANAS VAI PIEDZIŅAS KĀRTĪBA

***95. pants. Labprātīgas alimentu maksāšanas kārtība**

Persona, kam jāmaksāimenti, tos labprātīgi maksā personiski vai arī ar savas darbvietas, pensijas vai stipendijas saņemšanas vietas administrācijas starpniecību.

Labprātīga alimentu maksāšana neatņem alimentu prasītājam tiesības jebkurā laikā iesniegt tiesā prasību par alimentu piedziņu.

***96. pants. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijas pienākums ieturēt alimentus**

Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācija katru mēnesi ietur alimentus no alimentu maksātāja darba algas (pensijas, pabalsta, stipendijas u. c.), pamatojoties uz viņa rakstveida pieteikumu, un tos izmaksā vai pārskaita personai, kas norādīta pieteikumā.

Persona, kura izteikusi vēlēšanos labprātīgi maksāt alimentus, iesniedz par to rakstveida pieteikumu uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai pēc savas darbvietas vai pensijas vai stipendijas saņemšanas vietas.

***97. pants. Alimentu ieturēšana, pamatojoties uz pieteikumu**

Alimentus, pamatojoties uz pieteikumu, ietur likumā noteiktajos apmēros, bet, ja likumā

alimentu apmērs nav noteikts, to norāda pieteikuma iesniedzējs.

Pieteikumus par alimentu ieturēšanu, kā arī par to apmēra grozīšanu vai alimentu ieturēšanas izbeigšanu uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācija glabā tādā kārtībā, kāda noteikta izpildu dokumentu glabāšanai. Amatpersona, kas vainīga alimentu ieturēšanas pieteikuma nozaudēšanā, ir atbildīga saskaņā ar Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 352. pantu.

Ja pilsonis, no kura ietur alimentus pēc pieteikuma, pāriet uz citu darbu vai maina dzīvesvietu, alimentus ietur, pamatojoties uz viņa jauniesniegto pieteikumu. Parādu par alimentu nemaksāšanas laiku šajos gadījumos no parādnieka var ieturēt pēc viņa pieteikuma vai piedzīt tiesas ceļā.

Alimentus, pamatojoties uz pieteikumu, nevar ieturēt, ja pēc pieteikuma un izpildu dokumentiem ieturamā kopsumma pārsniedz 50 procentus no darba algas un tai pielīdzinātiem maksājumiem un izmaksām, kas jāsaņem parādniekam, kā arī ja no parādnieka alimentus pēc tiesas sprieduma piedzen citas mātes bērniem. Šajos gadījumos jautājumu par alimentu piedziņu izlemj tiesa, par to paziņojot iesniedzējam un personai, kuras labā tiek piedzīti alimenti.

***98. pants. Alimentu piedziņa tiesas ceļā**

Persona, kurai ir tiesības saņemt alimentus, ir tiesīga jebkurā laikā griezties tiesā ar prasību par alimentu piedziņu neatkarīgi no termiņa, kāds pagājis kopš brīža, kad radušās prasības tiesības.

Alimentus piespriež tikai uz turpmāko laiku no brīža, kad celta prasība tiesā. Alimentus par pagājušo laiku trīs gadu robežās var piedzīt, ja tiesa konstatē, ka pirms griešanās tiesā veikti pasākumi, lai saņemtu uzturēšanas līdzekļus, bet alimenti nav saņemti tādēļ, ka persona, kurai alimenti jāmaksā, izvairījusies no to maksāšanas.

***99. pants. Alimentu piedziņa, pamatojoties uz atzīmēm to personu pasēs, kuras izvairās no alimentu maksāšanas**

Personu pasēs, kuras sodītas par ļaunprātīgu izvairīšanos no alimentu maksāšanas vai kuras bijušas jāmeklē milicijas iestādēm sakarā ar izvairīšanos no alimentu maksāšanas, milicijas iestādes izdara atzīmi (ierakstu), ka šīm personām saskaņā ar tiesas spriedumu jāmaksā alimenti.

Izmaksājot personai, kuras pasē ir šāda atzīme (ieraksts), darba algu vai citu izpeļņu, pensiju vai stipendiju, uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai līdz izpildu raksta saņemšanai alimenti jāietur saskaņā ar atzīmi (ierakstu) pasē tādā kārtībā, kāda noteikta alimentu ieturēšanai pēc izpildu rakstiem, un par to jāpaziņo attiecīgā rajona (pilsētas) tautas tiesu izpildītājam; ja nav zināma tās personas adrese, kuras labā tiek piedzīti alimenti, ieturētās summas pārskaita tautas tiesas depozītā.

Ja šis pienākums netiek izpildīts, vainīgajām amatpersonām var uzlikt naudas sodu Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 413. pantā noteiktajā kārtībā un apmērā.

***100. pants. Alimentu parāda piedziņa pēc izpildu raksta**

Alimentu parādu pēc izpildu raksta par pagājušo laiku var piedzīt ne vairāk kā par trim gadiem no dienas, kad izpildu raksts iesniegts piedziņai.

Ja alimenti pēc izpildu raksta, kas iesniegts piedziņai, nav ieturēti tāpēc, ka atbildētājs meklēts, alimentu parādu piedzen par visu pagājušo laiku neatkarīgi no tā, vai notecējis noteiktais noilguma termiņš un persona, kuras uzturēšanai piespriesti alimenti, sasniegusi pilngadību.

Alimentu parādu nosaka, ievērojot faktisko izpeļņu (ienākumus), ko parādnieks saņēmis laikā, kad nav izdarīta piedziņa.

Ja parādnieks šai laikā nav strādājis vai nav iesniegti dokumenti, kas apliecina viņa izpeļņu (ienākumus), parādu nosaka, ievērojot izpeļņu (ienākumus), kuru viņš saņem parāda piedziņas laikā.

Ja ir strīds par tiesu izpildītāja noteikto alimentu parāda apmēru, piedzinējs vai parādnieks var pārsūdzēt tiesu izpildītāja darbību Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 435. pantā noteiktajā kārtībā.

***101. pants. Atbrīvošana no alimentu parāda samaksas vai tā samazināšana**

Atbrīvot no alimentu parāda samaksas vai to samazināt var tikai ar tiesas spriedumu.

Tiesa ir tiesīga pēc tās personas prasības, kura maksā alimentus, pilnīgi vai daļēji atbrīvot viņu no alimentu parāda samaksas, ja tā konstatē, ka alimenti nav maksāti šīs personas slimības vai citu attaisnojošu iemesla dēļ.

***102. pants. Alimentu izmaksāšanas un pārsūtīšanas termiņš**

Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai, kas ietur alimentus, tie jāizmaksā (jāpārsūta) trīs dienu laikā pēc darba algas, pensijas, stipendijas un citu summu izmaksai noteiktās dienas.

Trīspadsmītā nodaļa

ADOPCIJA

103. pants. Kādus bērnus atļauts adoptēt

Adoptēt atļauts vienīgi nepilngadīgus bērnus un tikai viņu interesēs.

***104. pants. Iestāde, kas izlemj jautājumu par adopciju**

Adopciju izdara ar rajona (pilsētas) darblaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu pēc tās personas lūguma, kura vēlas bērnu adoptēt.

105. pants. Adoptētāji

Adoptēt var pilngadīgi abu dzimumu pilsoņi. Par adoptētājiem nevar būt:

personas, kuras likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām vai ierobežoti rīcībspējīgām;

personas, kurām tiesa atņēmusi vecāku tiesības;

personas, kuru intereses ir pretrunā ar adoptējamo interesēm;

personas, kuras bijušas adoptētājas, ja adopcija atcelta tāpēc, ka viņas nav pienācīgi pildījušas savus pienākumus.

106. pants. Vecāku piekrišana adopcijai

Adopcijai vajadzīga vecāku piekrišana, ja viņiem nav atņemtas vecāku tiesības.

Vecāki var piekrist, ka bērnu adoptē noteikta persona (personas), vai arī piekrist adopcijai, atļaujot adoptētājus izraudzīties aizbildnības un aizgādības iestādēm.

Vecāku piekrišana adopcijai jāizsaka rakstveidā.

Vecāki līdz adopcijas brīdim ir tiesīgi atsaukt savu piekrišanu.

107. pants. Adopcija bez vecāku piekrišanas

Ja vecāki izvairās piedalīties bērna audzināšanā, adopciju izņēmuma kārtā var izdarīt bez viņu piekrišanas.

Adopciju bez vecāku piekrišanas var izdarīt, ja viņi vairāk nekā gadu nedzīvo kopā ar bērnu un, neievērojot aizbildnības un aizgādības iestāžu brīdinājumu, izvairās no bērna audzināšanas un uzturēšanas.

Vecāku piekrišana adopcijai nav vajadzīga, ja viņiem atņemtas vecāku tiesības vai viņi likumā noteiktajā kārtībā atzīti par rīcības nespējīgiem vai bezvēsts promesošiem.

108. pants. Adoptētāja laulātā piekrišana adopcijai

Ja bērnu adoptē persona, kas ir laulībā, bet bērnu neadoptē abi laulātie, vajadzīga otra laulātā piekrišana adopcijai.

Laulātā piekrišana adopcijai nav vajadzīga, ja šis laulātais noteiktajā kārtībā atzīts par rīcības nespējīgu, kā arī ja laulātie vairāk nekā gadu nedzīvo kopā un otra laulātā dzīvesvieta nav zināma.

109. pants. Adoptējamā piekrišana adopcijai

Adoptējot bērnus, kas sasnieguši desmit gadu vecumu, vajadzīga viņu piekrišana. Bērna piekrišanu adopcijai noskaidro aizbildnības un aizgādņības iestādes.

Ja līdz adopcijas pieteikuma iesniegšanai bērns dzīvojis adoptētāja ģimenē un uzskata adoptētāju par savu tēvu vai māti, adopciju izņēmuma kārtā var izdarīt bez adoptējamā piekrišanas.

***110. pants. Adopcijas noformēšana**

Pieteikums par vēlēšanos adoptēt bērnu iesniedzams aizbildnības un aizgādņības iestādē pēc adoptētāja vai adoptējamā dzīvesvietas.

Aizbildnības un aizgādņības iestādēm jāpārbauda, kādi ir dzīves apstākļi personai, kas vēlas bērnu adoptēt, jāpārbauda, vai adopcija atbilst bērna interesēm, vai nav šķēršļu adopcijas atļaušanai, kā arī jānoskaidro bērna vēlēšanās un pēc tam savs atzinums jāiesniedz rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai.

111. pants. Adopcijas atteikuma lēmuma pārsūdzēšana

Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu par adopcijas

atteikumu ieinteresētās personas mēneša laikā var pārsūdzēt augstākās iestādēs pakļautības kārtībā.

112. pants. Uzvārda, vārda, tēvvārda un dzimšanas vietas ieraksta maiņa adoptējamam

Pēc adoptētāja lūguma adoptējamam pie adopcijas piešķir adoptētāja uzvārdu un tēvvārdu pēc viņa vārda. Ja adoptē sievietē, tad tēvvārdu piešķir pēc viņas norādījuma.

Pēc adoptētāja lūguma var mainīt bērna vārdu.

Ja adoptējamais sasniedz desmit gadu vecumu, mainīt uzvārdu un tēvvārdu, kā arī vārdu var tikai ar viņa piekrišanu.

Pēc adoptētāju lūguma atļauts grozīt ierakstu par bērna dzimšanas vietu, bet izņēmuma gadījumos grozīt arī viņu dzimšanas datumu, bet ne vairāk kā par sešiem mēnešiem.

Adoptējamā uzvārdu, vārdu un tēvvārdu, kā arī ierakstu par viņa dzimšanas vietu un datumu groza ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu, pieņemot lēmumu par adopciju.

(Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1974. gada 30. maija dekrēta redakcijā — «Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1974, 23. nr.)

113. pants. Adoptētāju ierakstīšana par adoptētā vecākiem

Pēc adoptētāju lūguma viņus var ierakstīt dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatās kā adoptēto vecākus.

Ja adoptējamais sasniedzis desmit gadu vecumu, tāda ieraksta izdarīšanai nepieciešama viņa piekrišana, izņemot šī kodeksa 109. panta otrajā daļā paredzētos gadījumus.

Adoptētājus kā vecākus ieraksta pēc rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmuma.

114. p a n t s. Adopcijas iestāšanās brīdis

Adopcija iestājas no brīža, kad rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja pieņēmusi par to lēmumu.

***115. p a n t s. Adopcijas reģistrācija**

Adopcija obligāti jāreģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs pēc adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas.

Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas pieņemtā adopcijas lēmuma norakstu adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas aizbildnības un aizgādnības iestādes ne vēlāk kā mēneša laikā nosūta adopcijas vietas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm, lai izdarītu reģistrāciju.

***116. p a n t s. Adoptēto pielīdzināšana adoptētāja radniekiem**

Adoptētie un viņu pēcnācēji attiecībā pret adoptētājiem un viņu radniekiem, bet adoptētāji un viņu radnieki attiecībā pret adoptētiem un viņu pēcnācējiem personiskajās un mantiskajās tiesībās un pienākumos tiek pielīdzināti radniekiem pēc izcelšanās.

Adoptētie zaudē personiskās un mantiskās tiesības un tiek atbrīvoti no pienākumiem pret saviem vecākiem un viņu radniekiem.

Ja bērnu adoptē viena persona, šīs tiesības un pienākumus var saglabāt pēc mātes vēlēšanās, ja adoptētājs ir vīrietis, vai pēc tēva vēlēšanās, ja adoptētāja ir sievietē; par to jānorāda adopcijas lēmumā.

***117. pants. Tiesību saglabāšana uz pensiju un pabalstiem, kas pienākas sakarā ar vecāku nāvi**

Nepilngadīgie, kuriem adopcijas brīdī ir tiesības no valsts vai sabiedriskajām organizācijām saņemt pensiju vai pabalstu, kas viņiem pienākas sakarā ar apgādnieka zaudēšanu, patur šīs tiesības arī pēc viņu adopcijas.

***118. pants. Adopcijas noslēpuma nodrošināšana**

Adopcijas noslēpumu aizsargā likums.

Aizliegts bez adoptētāju piekrišanas, bet, ja viņi miruši, tad bez aizbildnības un aizgādniecības iestāžu piekrišanas iepazīstināt ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu saturu un izsniegt izrakstus no tām vai citas ziņas, no kurām redzams, ka adoptētāji nav adoptētā īstie vecāki.

Personas, kas pret adoptētāja gribu izpauž adopcijas noslēpumu, var saukt pie atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

119. pants. Adopcijas atzīšana par spēkā neesošu

Adopciju var atzīt par spēkā neesošu:
ja adopcijas lēmums pamatots uz viltotiem dokumentiem;

ja adopcija ir fiktīva;

ja adoptēts pilngadīgais;

ja adoptētājs ir persona, kuru tiesa atzinusi par rīcības nespējīgu vai ierobežoti rīcībspējīgu;

ja adoptētājs ir persona, kurai atņemtas vecāku tiesības.

Adopciju atzīt par spēkā neesošu var tikai tiesa.

Adopciju atzīt par spēkā neesošu var tikai tad, ja tas atbilst bērna interesēm.

Atzīstot adopciju par spēkā neesošu, tiesai jānoskaidro, vai tam piekrit adoptētais, ja tas sasniedzis desmit gadu vecumu.

120. pants. Sekas, ko izraisa adopcijas atzīšana par spēkā neesošu

Adopcija, kas atzīta par spēkā neesošu, nav spēkā no tās iestāšanās brīža.

121. pants. Adopcijas atcelšana pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā pieprasījuma

Adopciju, kas, pārkāpjot šī kodeksa 106.—108. pantu, izdarīta bez bērna vecāku vai adoptētāja laulātā piekrišanas, var atcelt tiesa pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā prasības, ja tiesa konstatē, ka bērna atdošana atpakaļ vecākiem atbilst viņa interesēm.

Ja vecāki nezina, kas ir viņu bērna adoptētāji, prasību atcelt adopciju ceļ pret aizbildnības un aizgādības iestādi pēc adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas.

122. pants. Adopcijas atcelšanas sekas, ja tā atcelta pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā pieprasījuma

Ja adopciju pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā pieprasījuma atceļ (šī kodeksa 121. pants), tiek atjaunotas visas bērna tiesības un pienākumi attiecībā pret viņa vecākiem un radniekiem pēc izcelšanās un zūd visas tiesības un pienākumi attiecībā pret adoptētājiem un to radniekiem.

123. pants. Adopcijas atcelšana pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu pieprasījuma

Aizbildnības un aizgādības iestādes, kā arī prokurors ir tiesīgi jebkurā laikā prasīt, lai tiesa atceļ adopciju, ja tas ir nepilngadīgā adoptētā interesēs.

Izlemjot jautājumu par adopcijas atcelšanu, tiesai jānoskaidro, vai adopcijas atcelšanai piekrit adoptētais, kas sasniedzis desmit gadu vecumu, izņemot gadījumus, kad adopciju atceļ tāpēc, ka adoptētājs nav pienācīgi pildījis savus pienākumus.

124. pants. Adopcijas atcelšana, kad adoptētais sasniedzis pilngadību

Adopciju nevar atcelt, ja laikā, kad tiesa izskata prasību par adopcijas atcelšanu, adoptē-

tais sasniedzis pilngadību, izņemot gadījumus, kad adopcijas atcelšanai piekrit adoptētais, viņa vecāki un adoptētājs.

125. pants. Adopcijas atcelšanas sekas, ja tā atcelta pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu pieprasījuma

Ja tiesa atceļ adopciju pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu vai prokurora pieprasījuma, adoptētā un adoptētāja un adoptētāja radnieku savstarpējās tiesības un pienākumi izbeidzas. Tomēr, ja adopciju atceļ tādēļ, ka adoptētājs pienācīgi nepilda savus pienākumus bērna audzināšanā, pēdējam saglabājas tiesības saņemt no adoptētāja alimentus šī kodeksa 76. pantā noteiktajos apmēros.

Ja adopciju atceļ, tiek atjaunotas savstarpējās tiesības un pienākumi bērnam un viņa vecākiem un radniekiem pēc izcelšanās. Tiesa, ņemot vērā bērna intereses, ir tiesīga izlemt jautājumu, vai bērnam saglabājams adoptējot piešķirtais vārds, tēvvārds un uzvārds. Ja bērns sasniedzis desmit gadu vecumu, tiesai jāņem vērā bērna vēlēšanās. Bērnu pēc tiesas sprieduma nodod vecākiem, bet, ja tas ir pretrunā ar viņa interesēm, — aizbildnības un aizgādības iestādēm.

Ja bērns atgriežas vecāku audzināšanā, bijušā adoptētāja pienākumi izbeidzas.

126. pants. Adopcijas izbeigšanās brīdis

Adopcija izbeidzas ar brīdi, kad stājas spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.

Noraksts no tiesas sprieduma par adopcijas atzīšanu par spēkā neesošu vai adopcijas atcelšanu tiesai jānosūta rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai, kas pieņēmusi lēmumu par adopciju, un civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei pēc adopcijas reģistrācijas vietas.

Četrpadsmitā nodaļa

AIZBILDNĪBA UN AIZGĀDNĪBA

***127. pants. Aizbildnības un aizgādības uzdevumi**

Aizbildnību un aizgādību nodibina nepilngadīgo bērnu audzināšanai, kuri sakarā ar vecāku nāvi, vecāku tiesību atņemšanu vecākiem, vecāku slimības vai citu iemeslu dēļ palikuši bez vecāku gādības, kā arī šo bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsargāšanai.

Aizbildnību un aizgādību nodibina arī pilngadīgu personu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsargāšanai, ja tās veselības stāvokļa dēļ nevar patstāvīgi realizēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus.

128. pants. Personas, kurām nodibina aizbildnību

Aizbildnību nodibina bērniem, kas nav saņieguši piecpadsmit gadu vecumu, un personām, kuras tiesa atzinusi par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ.

129. pants. Personas, kurām nodibina aizgādību

Aizgādību nodibina nepilngadīgajiem vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem. Aizgādību nodibina arī pilngadīgām rīcībspējīgām personām, ja viņas sava fiziskā stāvokļa dēļ nevar patstāvīgi realizēt savas tiesības un pildīt savus pienākumus, kā arī personām, kurām tiesa ierobežojusi rīcībspēju alkoholisku dzērienu vai narkotisku vielu pārmērīgas lietošanas dēļ.

Aizgādību pilngadīgai rīcībspējīgai personai, kas sakarā ar veselības stāvokli nevar patstāvīgi aizstāvēt savas tiesības un pildīt savus pienākumus, var nodibināt tikai pēc šīs personas lūguma.

***130. pants. Aizbildnība mirušo un bezvēsts promesošo mantai**

Aizbildnību mirušo un bezvēsts promesošo mantai nodibina, ievērojot Latvijas PSR civilkodeksā paredzēto kārtību un noteikumus.

***131. pants. Iestāde, kas nodibina aizbildnību un aizgādību**

Aizbildnību un aizgādību nodibina rajona, pilsētas, ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja.

Nolikumu par aizbildnības un aizgādības iestādēm apstiprina Latvijas PSR Ministru Padome.

132. pants. Aizbildnības un aizgādības nodibināšanas vieta

Aizbildnību vai aizgādību nodibina pēc aizbildnībai vai aizgādībai pakļautās personas dzīvesvietas vai aizbildņa (aizgādņa) dzīvesvietas.

***133. pants. Pienākums ziņot par nepilngadīgiem bērniem un personām, kuriem nepieciešams nodibināt aizbildnību vai aizgādību**

Iestādēm un personām, kurām kļūst zināmi bērni, kas nav sasnieguši astoņpadsmit gadu vecumu un palikuši bez vecāku gādības, jāziņo par to aizbildnības un aizgādības iestādēm pēc aizbildnībai vai aizgādībai pakļauto bērnu dzīvesvietas.

134. pants. Aizbildnības un aizgādības iestāžu pienākums pagaidām gādāt par personām, kas pakļautas aizbildnībai vai aizgādībai

Saņemot ziņas, ka nepilngadīgie palikuši bez vecāku gādības, aizbildnības un aizgādības iestādēm nekavējoties jāizdara pārbaude un, konstatējot, ka vecāki nerūpējas par bērniem, pagaidām, kamēr izlemj jautājumu par aizbildņa vai aizgādņa iecelšanu, jāgādā par nepilngadīgajiem.

135. pants. Aizbildņa vai aizgādņa iecelšana nepilngadīgajam, kuram vecāki ir dzīvi

Aizbildni vai aizgādni nepilngadīgajam, ja viņa vecāki ir dzīvi un tiem nav atņemtas ve-

cāku tiesības, var iecelt, ja vecāki ir pagaidu prombūtnē vai ilgstoši slimo, kā arī tad, ja vecākiem saskaņā ar tiesas spriedumu atņemts bērns, bet nav atņemtas vecāku tiesības (šī kodeksa 72. pants).

136. pants. Aizbildņa un aizgādņa iecelšana

Aizbildnības un aizgādņības pienākumu tiešai realizēšanai aizbildnības un aizgādņības iestādes ieceļ aizbildni vai aizgādni.

Aizbildni vai aizgādni var iecelt tikai ar viņa piekrišanu.

Aizbildnis vai aizgādnis jāieceļ ne vēlāk kā mēneša laikā no brīža, kad aizbildnības un aizgādņības iestādēm kļuvis zināms, ka nepieciešams nodibināt aizbildnību vai aizgādņību.

137. pants. Prasības, kādas izvirzāmas personām, kuras ieceļ par aizbildņiem vai aizgādņiem

Ieceļot aizbildni vai aizgādni, jāievēro viņa personiskās īpašības, spējas pildīt attiecīgos pienākumus, attiecības ar personu, kurai nepieciešama aizbildnība vai aizgādņība, un, ja iespējams, arī tās personas vēlēšanās, kurai nepieciešama aizgādņība.

Aizgādni pilngadīgai rīcībspējīgai personai, kas sava fiziskā stāvokļa dēļ nevar patstāvīgi aizsargāt savas tiesības un pildīt pienākumus, var iecelt tikai ar tās personas piekrišanu, kurai nepieciešama aizgādņība.

138. pants. Personas, kuras nevar iecelt par aizbildņiem un aizgādņiem

Par aizbildņiem un aizgādņiem nevar iecelt: personas, kuras nav sasniegušas astoņpadsmit gadu vecumu;

personas, kuras likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām vai ierobežoti rīcībspējīgām;

personas, kurām tiesa atņēmusi vecāku tiesības;

personas, kuras atceltas no aizbildņa vai aizgādņa pienākumiem tāpēc, ka nav pienācīgi pildījušas savus pienākumus;

bijušos adoptētājus, ja adopcija atcelta tāpēc, ka adoptētāji nav pienācīgi pildījuši savus pienākumus.

139. pants. Aizbildnība personām, kuras ir valsts vai sabiedrisko iestāžu gādībā

Bērniem, kurus pilnīgi audzina bērnu iestādes, kā arī pilngadīgām personām, kurām nepieciešama aizbildnība vai aizgādība un kuras ievietotas attiecīgās ārstniecības iestādēs vai sociālās nodrošināšanas iestādēs, aizbildņus un aizgādņus neieceļ. Šo personu aizbildņa un aizgādņa pienākumus uzliek tās iestādes administrācijai, kurā atrodas persona, kam nepieciešama aizbildnība vai aizgādība.

Šo personu mantisko interešu aizsargāšanai (pensijas saņemšana, mantas pārvaldīšana utt.), ja nepieciešams, var iecelt aizbildni mantai.

140. pants. Aizbildnība mantai, kas neatrodas aizbilstamo dzīvesvietā

Ja personai, kurai nodibināta aizbildnība vai aizgādība, ir manta, kas atrodas citā apvidū, tad šīs mantas pārvaldišanu uzdod aizbildnības un aizgādības iestādēm pēc mantas atrašanās vietas.

Nepieciešamības gadījumā šīs iestādes var iecelt mantai aizbildni.

141. pants. Aizbildņa un aizgādņa pienākumu pildīšana bez atlīdzības

Aizbildņa un aizgādņa pienākumi izpildāmi bez atlīdzības.

142. pants. Aizbildņa un aizgādņa pienākums audzināt nepilngadīgos bērnus un aizsargāt viņu tiesības

Nepilngadīgo bērnu aizbildņiem un aizgādņiem jāaudzina aizbilstamie saskaņā ar komunisma cēlāju morāles kodeksu, jārūpējas par viņu fizisko attīstību, izglītošanu un sagatavošanu sabiedriski derīgai darbībai, jāaizsargā viņu tiesības un intereses.

***143. pants. Aizbildņa un aizgādņa pienākums rūpēties par pilngadīgo aizbilstamo personas, veselības un tiesību aizsardzību**

Pilngadīgo aizbildņiem un aizgādņiem jārūpējas par savu aizbilstamo uzturēšanu, par nepieciešamo sadzīves apstākļu radīšanu šīm personām, par viņu kopšanu un ārstēšanu, kā arī jāaizsargā viņu tiesības un intereses.

Rīcībā jāierobežoto personu aizgādņu pienākumi noteikti saskaņā ar Latvijas PSR civilt kodeksa 16. panta otro daļu.

144. pants. Aizbildņa un aizgādņa pienākums dzīvot kopā ar aizbilstamajiem

Aizbildņiem un aizgādņiem jādzīvo kopā ar saviem aizbilstamajiem.

Atsevišķos gadījumos aizbildnības un aizgādības iestādes var atļaut dzīvot atsevišķi aizgādņim un aizbilstamajam, kas sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, ja minētās iestādes atzīst, ka dzīvošana atsevišķi nelabvēlīgi neietekmēs aizbilstamā audzināšanu un viņa personas aizsardzību.

Aizbildņim un aizgādņim jāziņo aizbildnības un aizgādības iestādēm par katru dzīvesvietas maiņu.

Šī panta pirmajā daļā paredzētie pienākumi neattiecas uz rīcībspējīgu un ierobežoti rīcībspējīgu pilngadīgu personu aizgādņiem.

145. pants. Aizbildņa un aizgādņa tiesība prasīt, lai personas, kas nelikumīgi aiztur bērnus, atdod bērnus viņiem

Aizbildnis un aizgādnis ir tiesīgi tiesas ceļā prasīt, lai bērnus, kuri ir viņu aizbildnībā vai aizgādībā, viņiem atdod jebkuras personas, kas bērnus nelikumīgi aiztur pie sevis.

146. pants. Garā slimas personas aizbildņa pienākums lūgt atcelt aizbildnību, ja aizbilstamais izveseļojies

Garā slimas personas aizbildņim, ja aizbilstamais izveseļojies, nekavējoties jāiesniedz tiesā pieteikums, lai viņa aizbilstamo atzīst par rīcībspējīgu un aizbildnību atceļ.

***147. pants. Aizbildņu un aizgādņu civiltiesiskie pienākumi**

Aizbildņi ir aizbilstamo likumiskie pārstāvji un slēdz viņu vārdā un viņu interesēs visus nepieciešamos darījumus, ievērojot Latvijas PSR civilkodeksa 14. panta noteikumus.

Aizgādņi palīdz aizbilstamajiem realizēt viņu tiesības un pildīt viņu pienākumus, kā arī aizsargā viņus pret trešo personu ļaunprātībām.

Piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadus vecu nepilngadīgo aizgādņi dod piekrišanu to darījumu slēgšanai, kurus nepilngadīgais pēc likuma nav tiesīgs slēgt patstāvīgi.

Rīcībspējā ierobežoto personu aizgādņi saskaņā ar Latvijas PSR civilkodeksa 16. pantu dod piekrišanu, ka šīs personas saņem viņām pienākošos maksājumus un rīkojas ar saņemtajām naudas summām, kā arī citu savu mantu.

148. pants. Darījumi, kuru slēgšanai vajadzīga iepriekšēja aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauja

Lai noslēgtu notāriāli apliecināmus līgumus, atteiktos no aizbilstamā tiesībām, sadalītu un atsavinātu viņa mantu, kā arī apmainītu viņa dzīvokli, vajadzīga iepriekšēja aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauja.

Kārtību, kā rīkoties ar aizbilstamo noguldījumiem valsts darba krājkasēs vai citās kredīta iestādēs, nosaka PSRS likumdošana.

149. pants. Darījumi, kurus aizbildnis un aizgādnis nav tiesīgi slēgt

Aizbildnis un aizgādnis, viņu laulātie un radnieki nav tiesīgi slēgt nekādus darījumus ar

saviem aizbilstamajiem, kā arī nav tiesīgi pārstāvēt tos, slēdzot darījumus vai vedot tiesas lietas starp aizbilstamajiem un aizbildņa vai aizgādņa laulāto un viņu radniekiem.

Aizbildnis un aizgādnis nav tiesīgi dāvināt aizbilstamā mantu.

***150. pants. Rīcība ar aizbilstamo tekošajiem ienākumiem (ieņēmumiem)**

Naudas summas, kas aizbilstamajiem pienākas kā pensijas, pabalsti, alimenti vai citi tekoši ieņēmumi, nonāk aizbildņa vai aizgādņa rīcībā, kurš tās izdod aizbilstamā uzturēšanai.

Piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadu vecu nepilngadīgo aizbilstamo tiesības rīkoties ar ienākumiem nosaka Latvijas PSR civilkodeksa 13. pants.

Īzdot naudas summas, kas pienākas pilngadīgām rīcībspējīgām personām, kuras ir aizgādībā veselības stāvokļa dēļ, aizgādnis var tikai ar aizbilstamā piekrišanu.

***151. pants. Aizbilstamo mantas pārvaldīšana un aizbildņu un aizgādņu pārskati**

Kārtību, kādā pārvaldāma aizbilstamo manta, kā arī kārtību, kādā aizbildņi un aizgādņi dod pārskatu par viņiem uzticēto pienākumu pildīšanu, nosaka nolikums par aizbildnības un aizgādības iestādēm, kuru apstiprina Latvijas PSR Ministru Padome.

152. pants. **Aizbildņu un aizgādņu uzstāšanās, aizstāvot aizbilstamo tiesības**

Aizbildņi un aizgādņi aizstāv bez speciālas pilnvaras aizbilstamo tiesības un intereses visās iestādēs, arī tiesā.

153. pants. **Aizbildņu un aizgādņu rīcības pārsūdzēšana**

Aizbildņu un aizgādņu rīcību var pārsūdzēt jebkura persona, arī aizbilstamais, aizbildnības un aizgādņības iestādēs pēc viņu dzīvesvietas.

154. pants. **Aizbildņu un aizgādņu atbrīvošana un atcelšana no viņu pienākumu pildīšanas**

Aizbildnības un aizgādņības iestādes atbrīvo aizbildņus un aizgādņus no viņu pienākumu pildīšanas, ja bērnus atdod atpakaļ vecākiem audzināšanā, viņus adoptē vai aizbilstamo ievieto valsts vai sabiedriskajās iestādēs.

Ja aizbildņi un aizgādņi pienācīgi nepilda savus pienākumus, aizbildnības un aizgādņības iestādes var atcelt viņus no aizbildņa vai aizgādņa pienākumu pildīšanas.

Aizbildņus un aizgādņus no viņu pienākumiem var atbrīvot arī pēc viņu lūguma.

155. pants. **Pilngadīgas personas aizgādņa atbrīvošana no aizgādņa pienākumiem pēc aizbilstamā pieprasījuma**

Pilngadīgas personas, kam aizgādņība nepieciešama veselības stāvokļa dēļ, aizgādņi jāatbrīvo no aizgādņa pienākumiem pēc aizbilstamā

pieprasījuma. Šai gadījumā aizbildnības un aizgādības iestādes ar aizbilstamā piekrišanu var iecelt par aizgādni citu personu.

156. pants. Aizbildnības un aizgādības izbeigšana

Aizbildnība izbeidzas, kad aizbilstamais sasniedz piecpadsmit gadu vecumu, bet persona, kas pildījusi aizbildņa pienākumus, bez īpašas iecelšanas kļūst par nepilngadīgā aizgādni.

Aizgādība izbeidzas, kad aizbilstamais nepilngadīgais sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu, kā arī tad, ja tiesa atceļ aizbilstamajam rīcībspējas ierobežojumu.

Aizgādība izbeidzas arī tad, ja aizbilstamais nepilngadīgais ar rajona (pilsētas) darblaužu deputātu padomes izpildu komitejas atļauju stājas laulībā.

157. pants. Aizbildņa un aizgādņa darbības uzraudzība

Aizbildņa un aizgādņa darbību uzrauga aizbildnības un aizgādības iestādes pēc aizbilstamā dzīvesvietas.

158. pants. Aizbildnības un aizgādības iestāžu lēmumu pārsūdzēšana

Ieinteresētās personas aizbildnības un aizgādības iestāžu lēmumus par aizbildņu un aizgādņu iecelšanu un atcelšanu, kā arī visos citos aizbildnības un aizgādības jautājumos var pārsūdzēt augstākās iestādēs pakļautības kārtībā.

Piecpadsmitā nodaļa

PATRONĀTS

*159. pants. Bērnu patronēšana

Patronātu nodibina bez vecākiem palikušu nepilngadīgu bērnu audzināšanai.

Patronētāji var būt pilngadīgi abu dzimumu pilsoņi.

Patronēšana ir brīvprātīga.

160. pants. Personas, kam nav atļauts patronēt

Patronēt nav atļauts:

personām, kas noteiktā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām vai ierobežoti rīcībspējīgām;

personām, kam tiesa atņēmusi vecāku tiesības;

personām, kas atceltas no aizbildņa vai aizgādņa pienākumiem tāpēc, ka nav pienācīgi pildījušas savus pienākumus;

bijušajiem adoptētājiem, ja adopcija atcelta tāpēc, ka adoptētāji nav pienācīgi pildījuši savus pienākumus.

161. pants. Patronēšanas iestādes

Bērnus nodod patronātā aizbildnības un aizgādības iestādes.

Bērnus nodod patronātā pēc speciāla līguma, kuru noslēdz starp personu, kas izteikusi vēlēšanos pieņemt bērnu audzināšanā, un aizbildnības un aizgādības iestādi.

Pirms līguma noslēgšanas rūpīgi pārbauda, kādi ir dzīves apstākļi un ģimenes locekļu vese-

lības stāvoklis personai, kura izteikusi vēlēšanos pieņemt bērnu audzināšanā.

Patronēšanas līguma spēkā esamības laikā patronam ir aizbildņa vai aizgādņa tiesības.

162. pants. Patronātā nododamo bērnu vecums

Pēc patronēšanas līguma audzināšanā nodod bērnus līdz piecpadsmit gadu vecumam.

Bērna patronēšanu atļauts pagarināt līdz astoņpadsmit gadu vecumam (slimība, mācīšanās skolā u. c.).

163. pants. Līdzekļi patronēto uzturēšanai

Nododot bērnus patronātā, aizbildnības un aizgādņības iestādes vienu reizi izsniedz viņiem apģērbu un apavus, bet personai, kas bērnu pieņem patronātā, katru mēnesi izmaksā pabalstu noteiktā apmērā.

Ja patronējamam bērnam piešķir pensiju vai izmaksā alimentus, attiecīgās summas nodod personai, kas pieņēmusi bērnu audzināšanā.

Ja audzināšanā nododamiem bērniem palikusi no vecākiem kaut kāda manta, aizbildnības un aizgādņības iestādes rūpējas, lai šo mantu saglabātu un lietderīgi izmantotu bērnu interesēs.

164. pants. Patronēšanas līguma izbeigšana pirms termiņa

Patronēšanas līgums jāizbeidz pirms termiņa: ja persona, kas patronējusi bērnu, nepilda savas līgumsaistības;

ja personai, kas pieņēmusi bērnu audzināšanā, radušies bērna audzināšanai nelabvēlīgi ģimenes un dzīves apstākļi;

ja to prasa vecāki, kas atradušies vai ieradušies no bezvēsts prombūtnes.

Patronēšanas līgumu atceļ ar aizbildnības un aizgādības iestāžu lēmumu.

Ja patrons izsaka vēlēšanos adoptēt patronēto bērnu un ja tam nav likumisku šķēršļu, adopciju izdara ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu. Ar adopcijas brīdi patronēšanas līgums zaudē spēku.

165. pants. Patronētā dzīves un audzināšanas apstākļu uzraudzīšana

Aizbildnības un aizgādības iestāde uzrauga patronētā dzīves un audzināšanas apstākļus.

Ieinteresētās personas aizbildnības un aizgādības iestāžu lēmumus bērnu patronēšanas jautājumos vār pārsūdzēt augstākās iestādēs pakļautības kārtībā.

CETURTĀ SADAĻA

CIVILSTĀVOKĻA AKTI

Sešpadsmitā nodaļa

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

***166. pants. Civilstāvokļa aktu reģistrācija**

Dzimšana, miršana, laulības noslēgšana, laulības šķiršana, adopcija, paternitātes noteikšana, vārda, tēvvārda un uzvārda maiņa reģistrējama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

Civilstāvokļa aktu reģistrāciju nosaka kā valsts un sabiedrības interesēs, tā arī lai aizsargātu pilsoņu personiskās un mantiskās tiesības.

***167. pants. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes**

Civilstāvokļa aktus reģistrē rajonu (pilsētu) civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji), pilsētās (rajona pakļautības), pilsētciematos un lauku apvidos — pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejas.

***168. pants. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu kompetence**

Rajonu (pilsētu) civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) reģistrē dzimšanu, miršanu, laulības noslēgšanu, laulības šķiršanu, adopciju, paternitātes noteikšanu, vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu, kā arī atjauno nozaudētos ierakstus, anulē, izlabo un groza civilstāvokļa aktu ierakstus, izsniedz atkārtotas apliecības un glabā aktu grāmatas.

Pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejas reģistrē dzimšanu, miršanu, laulības noslēgšanu un paternitātes noteikšanu.

***169. pants. Aktu grāmatas**

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pa-

matiem pamatprincipus, kas noteic civilstāvokļa aktu ierakstu grozīšanas un atjaunošanas kārtību, kā arī civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu formas un uz šajās grāmatās izdarīto ierakstu pamata izsniedzamo apliecību veidlapas, aktu grāmatu glabāšanas kārtību un termiņus nosaka PSRS Ministru Padome.

***170. pants. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas noteikumi**

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas noteikumus, arī laulības un dzimšanas svinīgas reģistrācijas kārtību, kā arī to dokumentu sarakstu, kuri nepieciešami, lai izdarītu civilstāvokļa aktu ierakstus, nosaka Latvijas PSR Ministru Padome.

***171. pants. Dokumenti, kas uzrādāmi, ierakstot civilstāvokļa aktus**

Ierakstot civilstāvokļa aktus, jāuzrāda dokumenti, kas apliecina faktus, kurus reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, un dokumenti, kas apliecina pieteicēja personu.

***172. pants. Civilstāvokļa aktu ierakstīšana**

Pieteicējam jāizlasa attiecīgais ieraksts, kas ierakstīts civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās, tas jāparaksta viņam un amatpersonai, kura aktu ierakstījusi; ieraksts jāapstiprina ar zīmogu.

Pieteicējam izsniedz attiecīgu apliecību par civilstāvokļa aktu ierakstu.

***173. pants. Vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas reģistrācija**

Vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu pilngadību sasniegušie PSRS pilsoņi reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc viņu pastāvīgās dzīvesvietas ar Latvijas PSR civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja atļauju.

***174. pants. Civilstāvokļa aktu ierakstu apstrīdēšanas kārtība**

Civilstāvokļa aktu ierakstos izlabo kļūdas un izdara grozījumus civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, ja tam ir pietiekams pamats un ja nav strīda starp ieinteresētajām personām. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu atteikšanos labot vai grozīt ierakstu var iesniegt sūdzību tiesā.

Ja starp ieinteresētajām personām ir strīds, ieraksts labojams uz tiesas sprieduma pamata.

***175. pants. Valsts nodeva**

Reģistrējot civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs dzimšanu, miršanu, adopciju un paternitātes noteikšanu, kā arī izsniedzot pirmreizējās apliecības par šo aktu reģistrāciju, labojot un papildinot dzimšanas akta ierakstu sakarā

ar paternitātes noteikšanu, saskaņā ar PSRS likumdošanu valsts nodevu neņem.

Reģistrējot laulības noslēgšanu, laulības šķiršanu, vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu un attiecīgos gadījumos izsniedzot atkārtotas apliecības par civilstāvokļa aktu reģistrāciju, kā arī atjaunojot un izlabojot dzimšanas, laulības, laulības šķiršanas un miršanas aktu ierakstus, ņem valsts nodevu pēc PSRS likumdošanā noteiktajām likmēm.

Septiņpadsmitā nodaļa

DZIMŠANAS REĢISTRĀCIJA

*176. pants. Dzimšanas reģistrācijas vieta

Dzimšanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc bērna dzimšanas vietas vai pēc tēva vai mātes vai viņu abu dzīvesvietas.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes gādā par svīnīgu bērna dzimšanas reģistrāciju, ja vecāki tam piekrīt.

*177. pants. Dzimšanas pieteikums

Bērna dzimšanu reģistrē pēc tēva vai mātes vai viņu abu rakstveida vai mutvārdu pieteikuma, bet, ja vecāki ir miruši vai viņiem citu iemeslu dēļ nav iespējams pieteikt reģistrāciju, to var izdarīt radnieki vai tās medicīnas iestādes administrācija, kurā māte atradusies bērna dzimšanas brīdī, vai jebkura cita persona.

***178. pants. Dzimšanas pieteikuma termiņi**

Bērna dzimšanas reģistrācija jāpieteic ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas, bet, ja piedzimis nedzīvs bērns, ne vēlāk kā pēc trīs diennaktīm.

***179. pants. Dzimšanas ieraksts**

Dzimšanas akta ierakstā bērna vārdu, tēv-vārdu un uzvārdu, kā arī ziņas par viņa vecākiem ieraksta saskaņā ar šī kodeksa 56.—60. pantu.

***180. pants. Dzimšanas reģistrācija, ja bērni dzimuši pēc laulības izbeigšanas vai laulības atzīšanas par spēkā neesošu**

Reģistrējot bērnu dzimšanu, ja tie ieņemti laulībā, bet dzimuši pēc tēva nāves, laulības šķiršanas vai laulības atzīšanas par spēkā neesošu, par bērna tēvu ieraksta personu, kas ar bērna māti bijusi laulībā, ja no brīža, kad miris tēvs, šķirta laulība vai laulība atzīta par spēkā neesošu, pagājuši ne vairāk kā desmit mēneši.

Astoņpadsmitā nodaļa

LAULĪBAS REĢISTRĀCIJA

***181. pants. Laulības reģistrācijas vieta**

Laulību reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē pēc dzīvesvietas, kurā pastāvīgi vai pagaidām dzīvo viena no personām, kas stājas laulībā, vai viņu vecāki, vai arī attiecīgā rajona centrā.

***182. pants. Laulības pieteikums**

Personas, kas vēlas stāties laulībā, iesniedz par to pieteikumu vienā no šī kodeksa 181. pantā norādītajām civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm.

Pieteikumā viņām jāapliecina, ka laulībai nav šī kodeksa 16. pantā paredzēto šķēršļu, kā arī jānorāda, kurā laulībā pēc skaita katra no viņām stājas un cik ir bērnu.

Iesniedzot pieteikumu, personām, kas vēlas stāties laulībā, jāuzrāda savi personas dokumenti.

***183. pants. Personu, kas stājas laulībā, iepazīstināšana ar viņu tiesībām un pienākumiem**

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, kas pieņēmusi pieteikumu, jāiepazīstina personas, kuras stājas laulībā, ar laulības reģistrācijas noteikumiem un kārtību, jāpārliecinās, ka šīs personas savstarpēji informētas par veselības un ģimenes stāvokli, kā arī jāizskaidro viņām viņu kā nākošo laulāto un vecāku tiesības un pienākumi un jābrīdina par atbildību sakarā ar apstākļu noslēpšanu, kuri kavē stāties laulībā.

***184. pants. Laulības reģistrācijas dienas noteikšana**

Laulības reģistrācijas dienu, vienojoties ar personām, kas stājas laulībā, nosaka saskaņā ar šī kodeksa 13. pantu.

Nosakot laulības reģistrācijas dienu, personām, kas stājas laulībā, jāpaziņo, vai viņas vēlas laulību noslēgt svinīgos apstākļos.

***185. pants. Laulības reģistrācija**

Laulību reģistrē noteiktajā dienā to personu klātbūtnē, kuras stājas laulībā.

***186. pants. Ieraksts laulāto dokumentos par laulības reģistrāciju**

Par laulības reģistrāciju katra laulātā pasē vai citā dokumentā, kas aizstāj pasi, izdara ierakstu, norādot viņa laulātā vārdu, tēvvārdu, uzvārdu un dzimšanas gadu, laulības reģistrācijas vietu un laiku un uzvārdu, kurā laulātais sauksies pēc laulības noslēgšanas.

Deviņpadsmitā nodaļa

LAULĪBAS ŠĶIRŠANAS REĢISTRĀCIJA

***187. pants. Laulības šķiršanas reģistrācijas vieta**

Laulības šķiršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) pēc abu vai viena laulātā dzīvesvietas.

***188. pants. Laulības šķiršanas reģistrācija uz tiesas sprieduma pamata**

Laulības šķiršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc abu vai viena laulātā pieteikuma, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu par laulības šķiršanu.

Ja laulības šķiršanu reģistrē tikai pēc viena laulātā pieteikuma, laulība ir izbeigta, tomēr otrs laulātais nav tiesīgs reģistrēt jaunu laulību, kamēr viņš nav saņēmis laulības šķiršanas apliecību.

***189. pants. Laulības šķiršanas kārtība, ja abi laulātie tam piekrīt**

Laulības šķiršanu, kurai piekrīt abi laulātie (šī kodeksa 39. pants), reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes pēc abu laulāto kopēja šķiršanas pieteikuma.

Laulības šķiršanas pieteikumā jānorāda, ka abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un ka viņiem nav nepilngadīgu bērnu.

Laulības šķiršanu var reģistrēt viena laulātā prombūtnē, ja šis laulātais attaisnojošu iemeslu dēļ nevar ierasties civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē un ja ir iesniegts attiecīgā kārtā apliecināts viņa pieteikums, kas apstiprina viņa piekrišanu šķirt laulību.

Laulības šķiršanu reģistrē, ja pagājuši trīs mēneši no dienas, kad laulātie iesnieguši laulības šķiršanas pieteikumu.

***190. pants. Kārtība, kādā šķir laulību ar bezvēsts promesošiem, rīcības nespējīgiem vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem**

Ja laulību šķir saskaņā ar šī kodeksa 40. pantu, pieteikumam jāpievieno izraksts vai noraksts no tiesas sprieduma, kurš stājies likumīgā spēkā un ar kuru otrs laulātais atzīts par

bezvēsts promesošu vai rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, vai izraksts vai noraksts no tiesas sprieduma, kurš stājies likumīgā spēkā un ar kuru viņš sodīts ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem.

Par iesniegto pieteikumu paziņo laulātajam, kas atrodas ieslodzījumā, vai rīcības nespējīgā laulātā aizbildnim. Paziņojumā nosakāms termiņš, kādā jāpaziņo, vai ir strīds par bērniem vai laulāto kopīpašuma sadali, vai par alimentu maksāšanu rīcības nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama palīdzība.

Ja saņemts paziņojums, ka strīda nav, vai arī ja nav saņemta atbilde paziņojumā noteiktajā termiņā, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde reģistrē laulības šķiršanu.

***191. pants. Pirmlaulības uzvārda piešķiršana laulātajam, šķirot laulību**

Laulātajam, kurš vēlas saukties pirmlaulības uzvārdā, tas jāpasaka, kad šķir laulību. Laulības šķiršanas akta ierakstā jānorāda, ka laulātajam piešķirts pirmlaulības uzvārds.

***192. pants. Ieraksts laulāto dokumentos par laulības šķiršanu**

Pēc laulības šķiršanas reģistrācijas laulāto pasēs vai citā dokumentā, kas aizstāj pasi, izdarāms ieraksts par laulības šķiršanu.

Divdesmitā nodaļa

ADOPCIJAS REĢISTRĀCIJA

***193. pants. Adopcijas reģistrācijas vieta**

Adopciju reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas.

Adopciju reģistrē pēc abu vai viena adoptēja vai aizbildnības un aizgādnības iestādes pieteikuma.

***194. pants. Adopcijas reģistrācijas kārtība**

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes reģistrē adopciju saskaņā ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu par adopciju.

Pēc adopcijas reģistrācijas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei ne vēlāk kā mēneša laikā par adopciju jāpaziņo tai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, kurā reģistrēta bērna dzimšana.

Pamatojoties uz adopcijas akta ierakstu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes izdara grozījumus bērna dzimšanas akta ierakstā un izsniedz jaunu dzimšanas apliecību.

***195. pants. Adopcijas aktu ierakstu anulēšana**

Adopcijas akta ierakstu, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, ar kuru adopcija atzīta par spēkā neesošu vai atcelta, anulē tā civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, kas izdarījusi ierakstu.

Par adopcijas akta ieraksta anulēšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde paziņo tai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, kurā reģistrēta adoptētā bērna dzimšana, lai atjaunotu sākotnējās ziņas par dzimšanu un izsniegtu jaunu dzimšanas apliecību.

Divdesmit pirmā nodaļa

PATERNITĀTES NOTEIKŠANAS REĢISTRĀCIJA

*196. pants. Paternitātes noteikšanas reģistrācijas vieta

Paternitātes noteikšanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs pēc tēva vai mātes dzīvesvietas vai pēc vietas, kur taisīts tiesas spriedums par paternitātes noteikšanu.

*197. pants. Paternitātes noteikšanas reģistrācijas kārtība

Paternitātes noteikšanu reģistrē pēc vecāku kopēja pieteikuma vai tiesas sprieduma, bet, ja māte mirusi vai nav iespējams noskaidrot viņas dzīvesvietu, — pēc tēva pieteikuma.

Reģistrēt paternitātes noteikšanu personām, kas sasniegušas pilngadību, pieļauts tikai ar viņu piekrišanu.

*198. pants. Ziņu ierakstīšana par tēvu bērna dzimšanas akta ierakstā

Pamatojoties uz paternitātes noteikšanas akta ierakstu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes ieraksta bērna dzimšanas akta ierakstā ziņas par tēvu un izsniedz jaunu bērna dzimšanas apliecību.

Divdesmit otrā nodaļa

MIRŠANAS REĢISTRĀCIJA

***199. pants. Miršanas reģistrācijas vieta**

Miršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas vai pēc vietas, kur viņš nomiris vai kur mirušais atrasts, vai pēc vietas, kur atrodas tiesa, kas taisījusi spriedumu par miršanas fakta konstatēšanu vai pilsoņa izsludināšanu par mirušu.

***200. pants. Miršanas pieteikums**

Miršana jāpieteic rakstveidā vai mutvārdos radniekiem, kas dzīvojuši kopā ar nelaiķi, kaimiņiem, namu pārvaldei, tās medicīnas iestādes administrācijai, kurā viņš miris, vai milicijas iestādei.

***201. pants. Miršanas apliecināšanai nepieciešamie dokumenti**

Miršanas fakts jāapliecina ar medicīnas iestādes izsniegtu apliecību, bet, ja tādu apliecību nav iespējams uzrādīt, miršanas faktu saskaņā ar Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 249. pantu var konstatēt ar tiesas spriedumu.

Miršanas faktu var reģistrēt pēc tiesas sprieduma, ar kuru pilsonis saskaņā ar Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 259. pantu izsludināts par mirušu.

***202. pants. Miršanas pieteikuma iesniegšanas termiņš**

Miršana jāpieteic ne vēlāk kā trīs diennakšu laikā no brīža, kad iestājusies nāve vai atrasts mirušais.

PIEKTĀ SADAĻA

**PADOMJU LAULĪBAS UN ĢIMENES
LIKUMU PIEMĒROŠANA
ĀRVALSTNIEKIEM
UN BEZPAVALSTNIEKIEM,
ĀRVALSTU LAULĪBAS UN ĢIMENES
LIKUMU, STARPTAUTISKO LĪGUMU
UN NOLĪGUMU PIEMĒROŠANA**

Divdesmit trešā nodaļa

**PADOMJU LAULĪBAS UN ĢIMENES LIKUMU
PIEMĒROŠANA ĀRVALSTNIEKIEM
UN BEZPAVALSTNIEKIEM**

203. pants. Bērnu pilsonība

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 30. pantu bērns, kam abi vecāki viņa dzimšanas laikā bijuši PSRS pilsoņi, atzīstams par PSRS pilsoni, lai kur viņš būtu dzimis.

Ja vecākiem ir dažāda pilsonība un viens no viņiem bērna dzimšanas laikā bijis PSRS pilsonis, bērns atzīstams par PSRS pilsoni, ja kaut viens no vecākiem šajā laikā dzīvojis PSRS teritorijā. Ja šai laikā abi vecāki dzīvojuši ārpus PSRS teritorijas, bērna pilsonību nosaka pēc viņu vienošanās.

**204. pants. Padomju pilsoņu laulības ar
ārvalstniekiem un ārvalstnieku savstarpējās
laulības Latvijas PSR**

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pa-

matu 31. pantu padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem, kā arī ārvalstnieku savstarpējās laulības Latvijas PSR noslēdzamas uz vispāriem pamatiem.

Padomju pilsoņu stāšanās laulībā ar ārvalstniekiem neizraisa pilsonības maiņu.

Laulības starp ārvalstniekiem, kas noslēgtas PSR Savienībā ārvalstu vēstniecībās vai konsulātos, uz savstarpības pamatiem atzīstamas par spēkā esošām Latvijas PSR, ja šīs personas laulību noslēgšanas brīdī bijušas tās valsts pilsoņi, kas iecēlusi vēstnieku vai konsulu.

205. pants. Padomju pilsoņu laulību noslēgšana PSRS vēstniecībās un konsulātos

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 32. pantu padomju pilsoņi, kas dzīvo ārpus PSRS teritorijas, noslēdz laulības PSRS vēstniecībās vai konsulātos.

Ja Latvijas PSR pilsoņi noslēdz laulības vai izdara citus civilstāvokļa aktus PSRS vēstniecībās un konsulātos ārvalstīs, piemērojami Latvijas PSR likumi.

Ja ieinteresētās personas ir dažādu savienoto republiku pilsoņi vai nav noskaidrots, kuras republikas pilsoņi tās ir, piemērojami vienas savienotās republikas likumi saskaņā ar viņu vienošanos, bet domstarpību gadījumā — saskaņā ar tās amatpersonas lēmumu, kura reģistrē civilstāvokļa aktu.

206. pants. Ārpus PSRS teritorijas noslēgto laulību atzīšana

Tādos gadījumos, kad laulības starp padomju pilsoņiem un padomju pilsoņu laulības ar

ārvalstniekiem noslēgtas ārpus PSRS teritorijas, ievērojot to noslēgšanas vietas likumā noteikto laulību formu, šīs laulības Latvijas PSR atzīstamas par spēkā esošām, ja to atzīšanai nav šķēršļu, kas paredzēti šī kodeksa 14.—16. un 44. pantā.

Ārvalstnieku laulības, kas noslēgtas ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, Latvijas PSR atzīstamas par spēkā esošām.

207. pants. Padomju pilsoņu un ārvalstnieku laulību un ārvalstnieku savstarpējo laulību šķiršana Latvijas PSR

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 33. pantu padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem, kā arī ārvalstnieku savstarpējās laulības Latvijas PSR šķir uz vispārīgiem pamatiem.

208. pants. Ārpus PSRS teritorijas izdarītās laulību šķiršanas atzīšana

Padomju pilsoņu un ārvalstnieku savstarpējo laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, Latvijas PSR atzīstama par spēkā esošu, ja laulības šķiršanas brīdī kaut viens no laulātajiem dzīvojis ārpus PSRS teritorijas.

Padomju pilsoņu laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, Latvijas PSR atzīstama par

spēkā esošu, ja abi laulātie laulības šķiršanas brīdī dzīvojuši ārpus PSRS teritorijas.

Ārvalstnieku laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, Latvijas PSR atzīstama par spēkā esošu.

209. pants. Ārvalstīs dzīvojošo padomju pilsoņu tiesības šķirt laulību PSRS tiesu iestādēs

Padomju pilsoņi, kas pastāvīgi dzīvo ārvalstīs, ir tiesīgi šķirt laulību Latvijas PSR tiesu iestādēs PSRS Augstākās tiesas uzdevumā.

210. pants. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu bērnu — padomju pilsoņu adopcija

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 34. pantu ārpus PSRS teritorijas dzīvojoša bērna — padomju pilsoņa adopcija izdarāma PSRS vēstniecībā vai konsulātā.

Ja adoptētājs nav padomju pilsonis, adopcijai nepieciešams saņemt atļauju no Latvijas PSR Izglītības ministrijas, ja bērns ir Latvijas PSR pilsonis.

Atzīstama par spēkā esošu arī bērna — padomju pilsoņa adopcija, kas izdarīta tās valsts iestādēs, kuras teritorijā dzīvo bērns, ja iepriekš saņemta Latvijas PSR Izglītības ministrijas atļauja šādai adopcijai, ja bērns ir Latvijas PSR pilsonis.

**211. pants. Bērnu — padomju pilsoņu
adopcijas noteikumi ārvalstniekiem Latvijas
PSR**

Bērnus — padomju pilsoņus ārvalstnieki Latvijas PSR teritorijā adoptē pēc šī kodeksa 13. nodaļā paredzētajiem vispārīgajiem noteikumiem, ja katrā atsevišķā gadījumā adopcijai saņemta Latvijas PSR Izglītības ministrijas atļauja.

**212. pants. PSR Savienības un Latvijas
PSR laulības un ģimenes likumu piemērošana
bezpavalstniekiem**

Latvijas PSR dzīvojošie bezpavalstnieki stājas laulībā un šķir laulību, bauda tiesības, kas izriet no laulības un ģimenes likumiem, un izpilda pienākumus, ko paredz šie likumi, uz tādiem pašiem pamatiem kā padomju pilsoņi.

Divdesmit ceturtnā nodaļa

**ARVALSTU LIKUMU UN STARPTAUTISKU
LIGUMU UN NOLIGUMU PIEMĒROŠANA**

**213. pants. Ārvalstu laulības un ģimenes
likumu piemērošana**

Ārvalstu laulības un ģimenes likumi nav piemērojami un uz šo likumu pamata izdarītie civilstāvokļa akti nav atzīstami, ja to piemērošana vai atzīšana būtu pretrunā ar padomju iekārtas pamatiem.

214. pants. Starptautisko līgumu un nolīgumu piemērošana

Ja starptautiskajā līgumā vai starptautiskajā nolīgumā, kurā piedalās PSRS, ir citādi noteikumi, nekā paredz padomju laulības un ģimenes likumi, piemērojami starptautiskā līguma vai starptautiskā nolīguma noteikumi.

Šis pats noteikums piemērojams Latvijas PSR teritorijā, ja starptautiskajā līgumā vai starptautiskajā nolīgumā, kurā piedalās Latvijas PSR, ir citādi noteikumi, nekā paredzēts Latvijas PSR laulības un ģimenes likumos.

PSR SAVIENĪBAS UN SAVIENOTO REPUBLIKU LAULĪBAS UN ĢIMENES LIKUMDOSANAS PAMATI

Apstiprināti ar PSRS Augstākās Padomes
1968. gada 27. jūnija likumu

(«PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs»,
1968, 27. nr.)

Gādība par padomju ģimeni, kurā harmoniski apvienojas pilsoņu sabiedriskās un personiskās intereses, ir viens no svarīgākajiem Padomju valsts uzdevumiem.

Padomju Savienībā radīti vislabvēlīgākie apstākļi, kas veicina ģimenes nostiprināšanos un uzplaukumu. Nemitīgi paaugstinās pilsoņu materiālā labklājība, uzlabojas ģimeņu dzīvokļu, sadzīves un kultūras dzīves apstākļi. Sociālistiskā sabiedrība veltī lielu uzmanību mātes tiesību aizsardzībai un atbalstīšanai, laimīgas bērnības nodrošināšanai.

Jaunās paaudzes komunistiskā audzināšana, tās fizisko un garīgo spēku attīstīšana ir svarīgākais ģimenes pienākums. Valsts un sabiedrība maksimāli palīdz ģimenei audzināt bērnus, tiek izveidots plašs bērnudārzu, mazbērnu nometņu, internātskolu un citu bērnu iestāžu tīkls.

Padomju sievietei nodrošināti nepieciešamie sociālie un sadzīves apstākļi, lai viņa reizē va-

rētu būt laimīga māte un arvien aktīvāk un radošāk piedalīties ražošanas darbā un sabiedriski politiskajā dzīvē.

Padomju laulības un ģimenes likumdošanas uzdevums ir aktīvi veicināt ģimenes attiecību galīgu atbrīvošanu no materiāliem aprēķiniem, palīdzēt likvidēt sievietes nevienlīdzīgā stāvokļa paliekas sadzīvē un izveidot komunistisku ģimeni, kurā gūs pilnīgu apmierinājumu cilvēku visdziļākās personiskās jūtas.

I s a d a ļ a

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. pants. Padomju laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi

Padomju laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi ir:

tālāk nostiprināt padomju ģimeni, kuras pamatā ir komunistiskās morāles principi;

veidot ģimenes attiecības, kuru pamatā būtu sievietes un vīrieša brīvprātīga laulība, no materiāliem aprēķiniem brīva visu ģimenes locekļu savstarpēja mīlestība, draudzība un cieņa;

panākt, lai ģimene audzinātu bērnus ciešā saskaņā ar sabiedriskās audzināšanas principiem, iesaistot viņiem uzticību Dzimtenei un komunistisku attieksmi pret darbu un sagatavojot bērnus aktīvai līdzdalībai komunistiskās sabiedrības celtniecībā;

visiem līdzekļiem aizsargāt mātes un bērnu intereses un nodrošināt katram bērnam laimīgu bērnību;

pilnīgi izskaust pagātnes kaitīgās paliekas un parašas ģimenes attiecībās; ieaudzināt atbildības sajūtu pret ģimeni.

2. pants. Laulības un ģimenes likumdošanas regulējamās attiecības

Laulības un ģimenes likumdošana nosaka laulības noslēgšanas kārtību un noteikumus, regulē personiskās un mantiskās attiecības, kas ģimenē rodas starp laulātajiem, starp vecākiem un bērniem, starp citiem ģimenes locekļiem, attiecības, kas rodas sakarā ar adopciju, aizbildnību un aizgādību, bērnu pieņemšanu audzināšanā, laulības izbeigšanas kārtību un noteikumus, civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību.

3. pants. Sievietes un vīrieša līdztiesība ģimenes attiecībās

Ģimenes attiecībās sievietei un vīrietim ir vienlīdzīgas personiskās un mantiskās tiesības.

Tiesību vienlīdzība ģimenē balstās uz PSRS Konstitūcijā noteiktajām sievietes vienlīdzīgajām tiesībām ar vīrieti visās valsts, sabiedriski politiskās, saimnieciskās un kultūras dzīves jomās.

4. pants. Pilsoņu līdztiesība ģimenes attiecībās neatkarīgi no viņu tautības, rases un atlieksmes pret reliģiju

Visi pilsoņi ģimenes attiecībās ir līdztiesīgi neatkarīgi no viņu tautības, rases un atlieksmes pret reliģiju.

Laulības noslēgšanā un ģimenes attiecībās nav pieļaujama nekāda tieša vai netieša tiesību ierobežošana, tiešu vai netiešu priekšrocību noteikšana atkarībā no tautības, rases un attieksmes pret reliģiju.

5. pants. Mātes tiesību aizsardzība un atbalstīšana

Māti PSR Savienībā godā un cienī visa tauta, viņu aizsargā un atbalsta valsts.

Mātes un bērna aizsardzību nodrošina, organizējot plašu dzemdību namu, mazbērnu nometni, bērnudārzu, internātskolu un citu bērnu iestāžu tīklu, piešķirot sievietei grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, kura laikā viņai saglabā atalgojumu, nosakot atvieglinājumus grūtniecēm un mātēm, rūpējoties par darba aizsardzību ražošanā, izmaksājot valsts pabalstus vientuļajām un daudz bērnu mātēm, kā arī ar citādu valsts un sabiedrības palīdzību ģimenei.

6. pants. Laulības un ģimenes attiecību valsts tiesiskā regulēšana

Laulības un ģimenes attiecību tiesisko regulēšanu PSR Savienībā izdara vienīgi valsts.

Tiek atzīta tikai laulība, kas noslēgta valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs. Reliģiskajam laulības rituālam, tāpat kā citiem reliģiskajiem rituāliem, nav tiesiskas nozīmes.

Sis noteikums neattiecas uz reliģiskajiem rituāliem, kas notikuši līdz padomju civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu izveidošanai vai

atjaunošanai, un to apliecinājumā saņemtajiem dzimšanas, laulības noslēgšanas, laulības šķiršanas un miršanas dokumentiem.

7. pants. PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošana

Laulības un ģimenes likumdošana sastāv no šiem pamatiem un saskaņā ar tiem izdotajiem citiem PSR Savienības likumdošanas aktiem, savienoto republiku laulības un ģimenes kodeksiem un citiem likumdošanas aktiem.

Savienoto republiku likumdošana izlemj jautājumus, kas ar šiem pamatiem nodoti to kompetencē, kā arī laulības un ģimenes attiecību jautājumus, kas pamatos tieši nav paredzēti.

8. pants. Savienoto republiku laulības un ģimenes likumu piemērošana

Laulības noslēgšanu, attiecības starp laulātajiem, starp vecākiem un bērniem, adopciju, paternitātes noteikšanu, alimentu piedziņu, aizbildnību un aizgādību, laulības šķiršanu un civilstāvokļa aktu reģistrāciju regulē tās savienotās republikas likumi, kuras iestāde izdara vai reģistrē attiecīgo civilstāvokļa aktu vai izšķir radušos strīdu.

Laulības, adopcijas, aizbildnības un aizgādības esamību un civilstāvokļa aktu esamību nosaka tās savienotās republikas likumi, kuras teritorijā noslēgta laulība, izdarīta adopcija, noteikta aizbildnība vai aizgādība vai reģistrēts civilstāvokļa akts.

II s a d a ļ a

LAULĪBA

9. p a n t s. **Laulības noslēgšana**

Laulība noslēdzama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

Laulības reģistrācija noteikta tiklab valsts un sabiedrības interesēs, kā arī laulāto un bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsardzības nolūkā.

Laulāto tiesības un pienākumus rada tikai laulība, kas noslēgta valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

Laulību noslēdz vienu mēnesi pēc tam, kad personas, kas vēlas stāties laulībā, iesniegušas pieteikumu valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē. Savienoto republiku likumdošana var paredzēt atsevišķos gadījumos saīsināt vai pagarināt šo termiņu.

Laulība noslēdzama svinīgos apstākļos. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes gādā par svinīgu laulības reģistrāciju, ja tam piekrīt personas, kas stājas laulībā.

10. p a n t s. **Laulības noslēgšanas noteikumi**

Laulības noslēgšanai nepieciešams, lai tai piekristu abas personas, kas stājas laulībā, un lai tās būtu sasniegušas laulības vecumu.

Laulības vecums ir 18 gadi. Savienoto republiku likumdošana var paredzēt laulības vecuma samazināšanu, bet ne vairāk kā par diviem gadiem.

Nav atļauts noslēgt laulību:

starp personām, no kurām kaut vai viena jau ir citā laulībā; starp radniekiem taisnā augšupējā un lejupējā līnijā, starp brāļiem un māsām, pusbrāļiem un pusmāsām, kā arī starp adoptētājiem un adoptētiem;

starp personām, no kurām kaut vai vienu tiesa atzinusi par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ.

11. p a n t s. **Laulāto personiskās tiesības**

Noslēdzot laulību, laulātie pēc savas vēlēšanās izraugās viena laulātā uzvārdu par savu kopējo uzvārdu vai arī katrs laulātais patur savu pirmslaulības uzvārdu.

Savienoto republiku likumdošana var paredzēt laulāto tiesības pievienot savam uzvārdam otra laulātā uzvārdu.

Bērnu audzināšanas jautājumus un citus ģimenes dzīves jautājumus laulātie izlemj kopīgi.

Katrs no laulātajiem var brīvi izvēlēties nodarbošanos, profesiju un dzīvesvietu.

12. p a n t s. **Laulāto manta**

Manta, ko laulātie ieguvuši laulības laikā, ir viņu nedalīts kopīpašums. Laulātajiem ir vienlīdzīgas šās mantas valdījuma, lietojuma un rīcības tiesības.

Laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz šo mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem bijis nodarbināts māsaimniecībā un bērnu kopšanā vai arī viņam citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa.

Laulāto kopīpašuma sadales gadījumā laulātajiem pienākas vienādas daļas. Atsevišķos gadījumos tiesa var atkāpties no laulāto mantas daļu vienlīdzības principa, ievērojot nepilngadīgo bērnu intereses vai pamatotas viena laulātā intereses.

Manta, kas laulātajiem piederējusi pirms stāšanās laulībā, kā arī manta, ko viņi laulības laikā ieguvuši kā dāvinājumu vai mantojumu, ir katra laulātā īpašums.

Šā panta noteikumi attiecas tikai uz to laulāto — kolhoznieku sētas locekļu mantu, kas ir viņu personisks īpašums.

Laulāto tiesības valdīt un lietot kolhoznieku sētas īpašumu, kā arī rīkoties ar to nosaka savienoto republiku likumi.

13. pants. Laulāto savstarpējās uzturēšanas pienākumi

Laulāto pienākums ir vienam otru materiāli atbalstīt. Ja laulātais atsakās sniegt šādu atbalstu, darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama materiālā palīdzība, kā arī sievai grūtniecības laikā un vienu gadu pēc bērna dzimšanas ir tiesības saskaņā ar tiesas spriedumu saņemt uzturu (alimentus) no otra laulātā, ja viņš to spēj dot. Šīs tiesības paliek spēkā arī pēc laulības šķiršanas.

Arī šķirtam laulātajam ir tiesības saņemt uzturu, ja viņš kļuvis darba nespējīgs viena gada laikā pēc laulības šķiršanas. Ja laulātie bijuši laulībā ilgu laiku, tiesai ir tiesības piedzīt alimentus par labu šķirtajam laulātajam arī tādā

gadījumā, kad šis laulātais ne vēlāk kā piecu gadu laikā pēc laulības šķiršanas sasniedzis pensijas vecumu.

Atsevišķos gadījumos laulāto var atbrīvot no pienākuma uzturēt otru laulāto vai viņa pienākumu var ierobežot ar noteiktu termiņu. Apstākļus, kuriem pastāvēt tiesa var atbrīvot laulāto no pienākuma uzturēt otru laulāto vai ierobežot šo pienākumu ar noteiktu termiņu, nosaka savienoto republiku likumi.

14. pants. **Laulības izbeigšana**

Laulība izbeidzas, ja viens no laulātajiem ir miris vai tiesa viņu izsludinājusi par mirušu.

Laulātajiem dzīviem esot, laulību var izbeigt, to šķirot pēc viena vai abu laulāto pieteikuma.

Laulību šķir tiesas ceļā. Tiesa cenšas laulātos samierināt.

Laulību šķir, ja tiesa atzinusi, ka laulāto turpmākā kopdzīve un ģimenes saglabāšana nav iespējama.

Vīrs nav tiesīgs bez sievas piekrišanas ierosināt laulības šķiršanas lietu sievas grūtniecības laikā un viena gada laikā pēc bērna dzimšanas.

Pieņemot spriedumu par laulības šķiršanu, tiesa nepieciešamības gadījumos veic pasākumus nepilngadīgo bērnu un darba nespējīgā laulātā interešu aizstāvēšanai.

Ja abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un viņiem nav nepilngadīgu bērnu, laulību šķir civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs. Šajos gadījumos šķiršanos noformē un laulātajiem iz-

sniedz apliecību par laulības šķiršanu trīs mēnešus pēc tās dienas, kad laulātie iesnieguši pieņemumu par laulības šķiršanu.

Civiltāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs šķir arī laulību ar personām:

kas likumā noteiktajā kārtībā atzītas par esošām bezvēsts prombūtnē;

kas likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ;

kas par pastrādātajiem noziegumiem sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem.

Strīda gadījumā arī šajos gadījumos laulību šķir tiesa.

Laulātais, kas, stādamies laulībā, savu uzvārdu mainījis, ir tiesīgs arī pēc laulības šķiršanas saukties šai uzvārdā, vai arī viņam pēc viņa prasības tiek piešķirts pirmslaulības uzvārds.

15. pants. Laulības spēkā neesamība

Laulību var atzīt par spēkā neesošu, ja pārkāpti šo pamatu 10. panta noteikumi, kā arī tādos gadījumos, kad laulība reģistrēta bez nodoma izveidot ģimeni (fiktīva laulība). Laulību par spēkā neesošu atzīst tiesa.

Laulības atzīšana par spēkā neesošu neietekmē šādā laulībā dzimušo bērnu tiesības. Citas sekas, kas rodas sakarā ar laulības atzīšanu par spēkā neesošu, nosaka savienoto republiku likumi.

III s a d a ļ a

ĢIMENE

16. p a n t s. Vecāku un bērnu tiesību un pienākumu rašanās pamati

Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi pamatojas uz bērnu izcelšanos, kas apliecināta likumā noteiktajā kārtībā.

Bērna izcelšanos no vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, apliecina ieraksts par vecāku laulību. Bērna izcelšanos no vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā, noteic, bērna tēvam un mātei iesniedzot kopēju pieteikumu valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

Ja bērns piedzimis vecākiem, kas nav laulībā, un ja nav vecāku kopēja pieteikuma, paternitāti var noteikt tiesa.

Nosakot paternitāti, tiesa ņem vērā to, ka bērna māte un atbildētājs kopā dzīvojuši un viņiem bijusi kopēja saimniecība pirms bērna dzimšanas vai arī bērns kopīgi audzināts vai uzturēts, vai pierādījumus, kas droši apstiprina, ka atbildētājs atzinis paternitāti.

17. p a n t s. Vecāku ierakstīšana dzimšanas aktu ierakstu grāmatās

Tēvu un māti, kas ir savstarpējā laulībā, ieraksta par bērna vecākiem dzimšanas aktu ierakstu grāmatā, pamatojoties uz pieteikumu, ko iesniedzis jebkurš no viņiem.

Ja vecāki nav savstarpējā laulībā, ierakstu par bērna māti izdara pēc mātes pieteikuma, bet ierakstu par bērna tēvu — pēc bērna tēva un

mātes kopēja pieteikuma vai arī tēvu ieraksta saskaņā ar tiesas spriedumu. Ja māte mirusi, kā arī tad, ja nav iespējams noskaidrot viņas dzīvesvietu, ierakstu par bērna tēvu izdara pēc tēva iesnieguma.

Ja bērns piedzimis mātei, kas nav laulībā, un ja nav vecāku kopēja pieteikuma vai tiesas sprieduma par paternitātes noteikšanu, ierakstu par bērna tēvu dzimšanas aktu ierakstu grāmatā izdara ar mātes uzvārdu; bērna tēva vārdu un tēvvārdu ieraksta pēc viņas norādījuma.

18. pants. Vecāku tiesības un pienākumi

Tēvam un mātei ir vienlīdzīgas tiesības un pienākumi pret saviem bērniem.

Vecākiem jāaudzina savi bērni saskaņā ar komunisma cēlāju morāles kodeksu, jā rūpējas par viņu fizisko attīstību, izglītošanu un sagatavošanu sabiedriski derīgai darbībai.

Vecākiem jāuztur savi nepilngadīgie bērni un darba nespējīgie pilngadīgie bērni, kam nepieciešama palīdzība.

Nepilngadīgo bērnu tiesības un intereses jā aizstāv viņu vecākiem.

Vecāki ir tiesīgi atprasīt bērnus no jebkuras personas, kas aiztur bērnus pie sevis bez likuma vai tiesas sprieduma.

Vecāku tiesības nevar realizēt pretrunā ar bērnu interesēm.

Vecākiem ir vienādas tiesības un vienādi pienākumi pret saviem bērniem arī tajos gadījumos, kad viņu savstarpējā laulība ir šķirta. Kārtību, kādā izšķirami vecāku strīdi bērnu dzīvesvietas un audzināšanas jautājumos, nosaka savienoto republiku likumi.

19. pants. Vecāku tiesību atņemšana

Vecākiem vai vienam no viņiem var atņemt vecāku tiesības, ja konstatēts, ka viņi nepilda savus pienākumus bērnu audzināšanā vai ļaunprātīgi izmanto savas vecāku tiesības, cietsirdīgi izturas pret bērniem, kaitīgi ietekmē bērnus ar savu amorālo, pretsabiedrisko izturēšanos, un ja vecāki ir hroniski alkoholiķi vai narkotiķi.

Lietas par vecāku tiesību atņemšanu izskata pēc valsts vai sabiedrisko organizāciju, viena no bērna vecākiem vai aizbildņa (aizgādņa) pieteikuma, kā arī pēc prokurora prasības.

Ja vecāku tiesības atņem abiem vecākiem, bērnu nodod aizbildnības un aizgādnības iestāžu aizgādnībā.

Tiesa var pieņemt spriedumu par bērna atņemšanu un nodošanu aizbildnības un aizgādnības iestāžu aizgādnībā neatkarīgi no vecāku tiesību atņemšanas, ja bērna atstāšana pie personām, pie kurām viņš atrodas, ir viņam bīstama.

Vecāku tiesību atjaunošana pieļaujama, ja to prasa bērnu intereses un ja bērni nav adoptēti.

Vecāku tiesības atņem un vecāku tiesības atjauno tikai tiesa.

Vecāku tiesību atņemšana neatbrīvo vecākus no pienākuma uzturēt bērnus.

20. pants. Bērnu pienākums uzturēt vecākus

Pilngadīgo bērnu pienākums ir uzturēt darba nespējīgos vecākus, kam nepieciešama palīdzība, un rūpēties par viņiem.

Bērnus var atbrīvot no pienākuma uzturēt savus vecākus, ja tiesa konstatē, ka vecāki izvai-
rījušies pildīt vecāku pienākumus.

21. pants. Citu ģimenes locekļu alimentā- cijas pienākumi

Pienākumu uzturēt nepilngadīgos bērnus, ja viņiem nav vecāku, var uzlikt citiem radinie-
kiem — bērna vectēvam, vecaimātei, brālim, mā-
sai, kā arī patēvam un pamātei.

Pienākumu uzturēt darba nespējīgos pilnga-
dīgos ģimenes locekļus, kam nepieciešama pa-
līdzība, ja viņiem nav laulātā, vecāku vai piln-
gadīgu bērnu, var uzlikt mazbērniem, kā arī pa-
dēliem un pameitām.

Savienoto republiku likumi var noteikt arī ci-
tus apstākļus, kas rada tiesības un pienākumus
radinieku un citu personu savstarpējā uzturē-
šanā.

22. pants. Alimentu apmērs

Alimentus nepilngadīgo bērnu uzturēšanai no
viņu vecākiem piedzen šādā apmērā: vienam
bērnam — vienu ceturto daļu, diviem bērniem —
vienu trešo daļu, trīs un vairākiem bērniem —
pusi no vecāku izpeļņas (ienākumiem).

Šo daļu apmēru tiesa var samazināt tad, kad
tam no vecākiem, kuram jāmaksāimenti, ir
citi nepilngadīgi bērni, kas gadījumā, ja pie-
dzītu alimentus šai pantā noteiktajā apmērā,
būtu materiāli mazāk nodrošināti nekā bērni,

kas saņem alimentus, kā arī tad, kad tas no vecākiem, no kura piedzen alimentus, ir pirmās vai otrās grupas invalīds, vai kad bērni strādā un viņiem ir pietiekama izpeļņa.

Tiesai ir tiesības samazināt alimentu apmēru vai atbrīvot no to maksāšanas, ja bērni ir pilnīgā valsts vai sabiedriskās organizācijas apgādībā. Bērnu iestādēs ievietoto bērnu uzturēšanas izdevumus var piedzīt no bērnu vecākiem par labu šīm iestādēm šai pantā noteiktajos apmēros.

Atsevišķos gadījumos, kad nav iespējams vai ir grūti piedzīt alimentus daļu attieksmē no tēva vai mātes izpeļņas, savienoto republiku likumi var paredzēt nepilngadīgo bērnu uzturēšanai maksājamo alimentu apmēra noteikšanu konkrētā naudas summā. Šīs summas apmērs nosakāms atbilstoši iespējamai tēva vai mātes izpeļņai (ienākumiem) saskaņā ar iepriekš minētajiem noteikumiem.

Vecākus, kas maksā alimentus nepilngadīgiem bērniem, var iesaistīt papildizdevumos, kurus radījuši ārkārtēji apstākļi (grūta slimība, bērna sakropļošana utt.).

Izpeļņas (ienākumu) veidi, kuri ņemami vērā, ieturot alimentus, nosakāmi PSRS Ministru Padomes noteiktajā kārtībā.

Piedzenot no vecākiem alimentus darba nespējīgiem pilngadīgiem bērniem, kam nepieciešama palīdzība, kā arī visos pārējos uzturēšanas līdzekļu piedziņas gadījumos alimentu apmērs nosakāms konkrētā naudas summā atkarībā no tā, kādi materiālie apstākļi un ģimenes stāvoklis ir personai, no kuras piedzen alimentus, un personai, kas tos saņem.

23. pants. Alimentu maksāšanas vai piedziņas kārtība

Persona, kam jāmaksā alimenti, tos labprātīgi maksā personiski vai arī ar savas darbvietas, pensijas vai stipendijas saņemšanas vietas administrācijas starpniecību. Labprātīga alimentu maksāšanas kārtība neatņem alimentu prasītājam tiesības jebkurā laikā iesniegt tiesā prasību par alimentu piedziņu.

Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācija katru mēnesi ietur alimentus no alimentu maksātāja darba algas (pensijas, pabalsta, stipendijas u. c.), pamatojoties uz viņa rakstveida iesniegumu, un tos izmaksā vai pārskaita personai, kas norādīta iesniegumā.

24. pants. Adopcija

Adoptēt atļauts vienīgi nepilngadīgus bērnus un tikai viņu interesēs.

Adopciju izdara ar rajona vai pilsētas darblaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu pēc tās personas lūguma, kura vēlas bērnu adoptēt.

Adopcijai vajadzīga vecāku piekrišana, ja viņiem nav atņemtas vecāku tiesības, kā arī adoptējamā piekrišana, ja viņš sasniedzis desmit gadu vecumu. Kārtību, kādā noskaidrojama bērna piekrišana, nosaka savienoto republiku likumi.

Ja vecāki izvairās piedalīties bērna audzināšanā, adopciju uzņēmuma kārtā var izdarīt bez viņu piekrišanas. Adopcijas kārtību un apstākļus, kad tā atļauta bez vecāku piekrišanas, nosaka savienoto republiku likumi.

Ja bērnu adoptē persona, kas ir laulībā, bet bērnu neadoptē abi laulātie, vajadzīga otra laulātā piekrišana adopcijai. Savienoto republiku likumi nosaka apstākļus, kad adopciju izņēmuma kārtā var izdarīt bez otra laulātā piekrišanas.

Adopciju atzīt par spēkā neesošu un adopciju atcelt var tikai tiesa.

Adopcijas noteikumus, apstākļus, kad adopcija atzīstama par spēkā neesošu, un apstākļus, kad adopcija atceļama, kā arī atcelšanas sekas nosaka savienoto republiku likumi.

Savienoto republiku likumi nosaka apstākļus, kas garantē adopcijas noslēpumu.

25. pants. Adoptētāju, adoptēto un viņu radnieku tiesības un pienākumi

Adoptētie un viņu pēcnācēji attiecībā pret adoptētājiem un viņu radniekiem un adoptētāji un viņu radnieki attiecībā pret adoptētiem un viņu pēcnācējiem personiskajās un mantiskajās tiesībās un pienākumos tiek pielīdzināti radniekiem pēc izcelšanās.

Adoptētie zaudē personiskās un mantiskās tiesības un tiek atbrīvoti no pienākumiem pret saviem vecākiem un viņu radniekiem. Ja bērnu adoptē viena persona, šīs tiesības un pienākumus var saglabāt pēc mātes vēlēšanās, ja adoptētājs ir vīrietis, vai pēc tēva vēlēšanās, ja adoptētāja ir sieviete. Nepilngadīgie, kuriem adopcijas brīdī ir tiesības saņemt pensiju vai pabalstu no valsts vai sabiedriskajām organizācijām, kas viņiem pienākas sakarā ar apgādnieka zaudēšanu, patur šīs tiesības arī pēc viņu adopcijas.

Pēc adoptētāju lūguma viņus var ierakstīt dzimšanas aktu ierakstu grāmatās kā adoptēto vecākus.

26. pants. Aizbildnība un aizgādība

Aizbildību un aizgādību nodibina nepilngadīgo bērnu audzināšanai, kuri sakarā ar vecāku nāvi, vecāku tiesību atņemšanu vecākiem, vecāku slimības vai citu iemeslu dēļ palikuši bez vecāku gādības, kā arī šo bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsargāšanai.

Aizbildību un aizgādību nodibina arī pilngadīgu personu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsargāšanai, ja tās veselības stāvokļa dēļ nevar patstāvīgi realizēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus.

Aizbildību un aizgādību nodibina rajona (pilsētas), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja.

Aizbildņu un aizgādņu tiesības un pienākumus, kā arī aizbildnības un aizgādības noteikumus nosaka savienoto republiku likumi.

IV s a d a ļ a

CIVILSTĀVOKĻA AKTI

27. pants. Civilstāvokļa aktu reģistrācija

Dzimšana, miršana, laulības noslēgšana, laulības šķiršana, adopcija, paternitātes noteikšana, vārda, tēvvarda un uzvārda maiņa reģistrējama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

28. pants. Civilstāvokļa aktu ierakstu apstrīdēšanas kārtība

Civilstāvokļa aktu ierakstos izlabo kļūdas un izdara grozījumus civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, ja tam ir pietiekams pamats un ja nav strīda starp ieinteresētajām personām. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu atteikšanos labot vai grozīt ierakstu var iesniegt sūdzību tiesā.

Ja ieinteresētajām personām ir strīds, ieraksts labojams uz tiesas sprieduma pamata.

29. pants. Aktu grāmatas. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas noteikumi

Pamatprincipus, kas noteic civilstāvokļa aktu ierakstu grozīšanas un atjaunošanas kārtību, kā arī civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu formas un uz šajās grāmatās izdarīto ierakstu pamata izsniedzamo apliecību veidlapas, aktu grāmatu glabāšanas kārtību un termiņus nosaka PSRS Ministru Padome.

Savienoto republiku likumdošana nosaka civilstāvokļa aktu reģistrācijas noteikumus, to skaitā laulības un dzimšanas svinīgas reģistrācijas kārtību, kā arī kārtību, kādā personas, kas stājas laulībā, tiek savstarpēji informētas par veselības stāvokli un ģimenes stāvokli un kādā tiek izskaidrotas viņu kā nākamo laulāto un vecāku tiesības un pienākumi.

Ū s a d a | a

PADOMJU LAULĪBAS UN ĢIMENES LIKUMU PIEMĒROŠANA ĀRVALSTNIEKIEM UN BEZPAVALSTNIEKIEM, ĀRVALSTU LAULĪBAS UN ĢIMENES LIKUMU, STARPTAUTISKO LĪGUMU UN NOLĪGUMU PIEMĒROŠANA

30. p a n t s. Bērnu pilsonība

Bērns, kam abi vecāki viņa dzimšanas laikā bijuši PSRS pilsoņi, atzīstams par PSRS pilsoni, lai kur viņš būtu dzimis.

Ja vecākiem ir dažāda pilsonība un viens no viņiem bērna dzimšanas laikā bijis PSRS pilsonis, bērns atzīstams par PSRS pilsoni, ja kaut viens no vecākiem šajā laikā dzīvojis PSRS teritorijā. Ja šai laikā abi vecāki dzīvojuši ārpus PSRS teritorijas, bērna pilsonību nosaka pēc viņu vienošanās.

31. p a n t s. Padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem un ārvalstnieku savstarpējās laulības PSR Savienībā

Padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem, kā arī ārvalstnieku savstarpējās laulības PSR Savienībā noslēdzamas uz vispārīgiem pamatiem.

Padomju pilsoņu stāšanās laulībā ar ārvalstniekiem neizraisa pilsonības maiņu.

Laulības starp ārvalstniekiem, kas noslēgtas PSR Savienībā ārvalstu vēstniecībās vai konsulātos, uz savstarpības pamatiem atzīstamas par spēkā esošām PSR Savienībā, ja šīs personas laulību noslēgšanas brīdī bijušas tās valsts pilsoņi, kas iecēlusi vēstnieku vai konsulu.

32. pants. Padomju pilsoņu laulību noslēgšana un citu civilstāvokļa aktu izdarīšana PSRS vēstniecībās un konsulātos. Ārpus PSRS teritorijas noslēgto laulību atzīšana

Padomju pilsoņi, kas dzīvo ārpus PSRS teritorijas, noslēdz laulības PSRS vēstniecībās vai konsulātos.

Noslēdzot laulības vai izdarot citus civilstāvokļa aktus PSRS vēstniecībās un konsulātos ārvalstīs, piemērojami tās savienotās republikas likumi, kuras pilsoņi ir ieinteresētās personas. Ja ieinteresētās personas ir dažādu savienoto republiku pilsoņi vai nav noskaidrots, kuras republikas pilsoņi tās ir, piemērojami vienas savienotās republikas likumi saskaņā ar viņu vienošanos, bet domstarpību gadījumā — saskaņā ar tās amatpersonas lēmumu, kura reģistrē civilstāvokļa aktu.

Tādos gadījumos, kad laulības starp padomju pilsoņiem un padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem noslēgtas ārpus PSRS teritorijas, ievērojot to noslēgšanas vietas likumā noteikto laulību formu, šīs laulības PSR Savienībā atzīstamas par spēkā esošām, ja to atzīšanai nav šķēršļu, kas paredzēti šo pamatu 10. un 15. pantā.

Ārvalstnieku laulības, kas noslēgtas ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, PSR Savienībā atzīstamas par spēkā esošām.

33. pants. Padomju pilsoņu un ārvalstnieku laulību un ārvalstnieku savstarpējo laulību šķiršana PSR Savienībā. Ārpus PSRS teritorijas izdarītās laulību šķiršanas atzīšana

Padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem,

kā arī ārvalstnieku savstarpējās laulības PSR Savienībā šķir uz vispārīgiem pamatiem.

Padomju pilsoņu un ārvalstnieku laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, PSR Savienībā atzīstama par spēkā esošu, ja laulības šķiršanas brīdī kaut viens no laulātajiem dzīvojis ārpus PSRS teritorijas.

Padomju pilsoņu laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, PSR Savienībā atzīstama par spēkā esošu, ja abi laulātie laulības šķiršanas brīdī dzīvojuši ārpus PSRS teritorijas.

Ārvalstnieku laulību šķiršana, kas izdarīta ārpus PSRS teritorijas saskaņā ar attiecīgo valstu likumiem, PSR Savienībā atzīstama par spēkā esošu.

Padomju pilsoņiem, kas pastāvīgi dzīvo ārzmēs, ir tiesības laulību šķirt PSRS tiesu orgānos.

34. pants. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošo bērnu — padomju pilsoņu adopcija. Bērnu adopcijas noteikumi ārvalstniekiem PSR Savienībā

Ārpus PSRS teritorijas dzīvojoša bērna — padomju pilsoņa adopcija izdarāma PSRS vēstniecībā vai konsulātā. Ja adoptētājs nav padomju pilsonis, adopcijai nepieciešams saņemt atļauju no savienotās republikas iestādes, kurai ir attiecīgas pilnvaras.

Atzīstama par spēkā esošu arī bērna — padomju pilsoņa adopcija, kas izdarīta tās valsts iestādēs, kuras teritorijā dzīvo bērns, ja iepriekš

saņemta atļauja šādai adopcijai no savienotās republikas iestādes, kurai ir attiecīgas pilnvaras.

Noteikumus ārvalstniekiem par bērnu — padomju pilsoņu adopciju PSRS teritorijā nosaka savienoto republiku likumi.

35. pants. PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumu piemērošana bezpavalstniekiem

PSR Savienībā dzīvojošie bezpavalstnieki stājas laulībā un šķir laulību, bauda tiesības, kas izriet no laulības un ģimenes likumiem, un izpilda pienākumus, ko paredz šie likumi, uz tādiem pašiem pamatiem kā padomju pilsoņi.

36. pants. Ārvalstu likumu un starptautisko līgumu un nolīgumu piemērošana

Ārvalstu laulības un ģimenes likumi nav piemērojami un uz šo likumu pamata izdarītie civiltāvokļa akti nav atzīstami, ja to piemērošana vai atzīšana būtu pretrunā ar padomju iekārtas pamatiem.

Ja starptautiskajā līgumā vai starptautiskajā nolīgumā, kurā piedalās PSRS, ir citādi noteikumi, nekā paredz padomju laulības un ģimenes likumi, piemērojami starptautiskā līguma vai starptautiskā nolīguma noteikumi.

Šis pats noteikums piemērojams savienotās republikas teritorijā, ja starptautiskajā līgumā vai starptautiskajā nolīgumā, kurā piedalās attiecīgā savienotā republika, ir citādi noteikumi, nekā paredzēts šās savienotās republikas laulības un ģimenes likumos.

**PAR PSR SAVIENĪBAS UN SAVIENOTO
REPUBLIKU LAULĪBAS
UN ĢIMENES LIKUMDOŠANAS PAMATU
SPĒKĀ STĀŠANĀS KĀRTĪBU**

**PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1968. gada
20. septembra dekrēts**

(«PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs»,
1968, 39. nr.)

Saskaņā ar PSRS 1968. gada 27. jūnija likumu par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu apstiprināšanu PSRS Augstākās Padomes Prezidijs nolēmj:

1. Līdz PSR Savienības un savienoto republiku likumu saskaņošanai ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem piemērojami spēkā esošie PSR Savienības laulības un ģimenes likumdošanas akti, savienoto republiku laulības, ģimenes un aizbildnības likumu kodeksi un citi laulības un ģimenes likumdošanas akti, ja tie nav pret-runā ar pamatiem.

2. PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamati piemērojami laulības un ģimenes tiesiskajām attiecībām, kas radušās pēc pamatu stāšanās spēkā, tas ir, no 1968. gada 1. oktobra.

Laulības un ģimenes tiesiskajām attiecībām, kas radušās pirms 1968. gada 1. oktobra, pamati piemērojami tikai tām tiesībām un pienākumiem, kuri radīsies pēc pamatu stāšanās spēkā.

PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes pamatu 12.—14., 22. un 33. pantā un PSRS 1968. gada 27. jūnija likuma par pamatu apstiprināšanu 3. pantā minēto normu piemērošanas kārtību noteic šā dekrēta turpmākie panti.

3. Pamatu 12. panta trešās daļas noteikumi par laulāto mantas sadali attiecināmi uz visu mantu, kas ir laulāto nedalīts kopīpašums, arī uz mantu, ko viņi iegādājušies pirms 1968. gada 1. oktobra.

4. Pamatu 13. panta noteikumi par darba nespējīgā laulātā tiesību saglabāšanu saņemt uzturu no otra laulātā pēc laulības šķiršanas piemērojami, ja laulība bijusi šķirta pirms pamatu stāšanās spēkā, bet šķirtais laulātais līdz 1968. gada 1. oktobrim saskaņā ar agrāk spēkā esošajiem likumiem nav zaudējis tiesības saņemt uzturu no otra laulātā.

5. Noteikt, ka laulības šķiršanas lieta, kura nav iztiesāta līdz 1968. gada 1. oktobrim, jāizbeidz uz sievas iesnieguma pamata, ja šajā laikā viņa ir grūtniecības stāvoklī vai viņai ir bērns vecumā līdz vienam gadam.

6. Tiesā jāizskata laulības šķiršanas lietas, kuras saskaņā ar pamatu 14. panta septīto un astoto daļu ir civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu kompetencē un kuru iztiesāšana nav pabeigta līdz 1968. gada 1. oktobrim.

Tiesa izbeidz laulības šķiršanas lietas izskatīšanu, ja laulātie, kuriem nav nepilngadīgu

bērnu, griezušies tiesā ar pieteikumu, ka viņi nodomājuši šķirt laulību civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

7. Pamatu 22. panta otrajā un trešajā daļā paredzētie noteikumi par alimentu apmēra samazināšanu vai par atbrīvošanu no to maksāšanas piemērojami, ja alimenti tiek piedzīti pēc tiesas sprieduma, kas pieņemts līdz 1968. gada 1. oktobrim.

8. Noteikt, ka padomju pilsoņu, kas pastāvīgi dzīvo ārvalstīs (pamatu 33. panta piektā daļa), laulības šķiršanas lietas izskata savienoto republiku tiesas PSRS Augstākās tiesas uzdevumā.

9. Noteikt, ka, atzīstot paternitāti PSRS likuma par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu apstiprināšanu 3. pantā paredzētajā kārtībā, bērna, kas dzimis pirms 1968. gada 1. oktobra, un tēva, kā arī tēva radnieku savstarpējās tiesības un pienākumi atzīstami par spēkā esošiem no bērna piedzimšanas brīža.

10. Uzdot PSRS Ministru Padomei noteikt:

a) valsts nodevas likmes, kura jāmaksā, izsniedzot laulības šķiršanas apliecību PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 14. panta septītajā un astotajā daļā paredzētajos gadījumos;

b) kārtību, kādā jānosaka darba algas (ienākuma) veidi, kas jāievēro, ieturot alimentus.

**PAR LATVIJAS PSR LAULĪBAS UN
ĢIMENES KODEKSA SPĒKĀ
STĀŠANĀS KĀRTĪBU**

**Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija
1969. gada 25. septembra dekrēts**

(«Latvijas PSR Augstākās Padomes un
Valdības Ziņotājs», 1969, 39. nr.)

Saskaņā ar 1969. gada 18. aprīlī pieņemto Latvijas PSR Augstākās Padomes likumu «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa apstiprināšanu» Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs **n o l e m j**:

1. Līdz Latvijas PSR likumdošanas saskaņošanai ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksu spēkā esošie Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas akti piemērojami, ja tie nav pretrunā ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksu.

2. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodekss jāpiemēro laulības un ģimenes tiesiskajām attiecībām, kas radušās pēc tā spēkā stāšanās — tas ir, ar 1969. gada 1. oktobri.

Ja laulības un ģimenes tiesiskās attiecības radušās pirms 1969. gada 1. oktobra, kodekss jāpiemēro tām tiesībām un pienākumiem, kuri radīsies pēc kodeksa spēkā stāšanās.

Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa

26.—28., 43., 50., 56., 76. panta 2. un 3. daļas, 80. panta 2. daļas, 87., 94., 100. panta 2.—5. daļas, 101. panta un Latvijas PSR 1969. gada 18. aprīļa likuma par kodeksa apstiprināšanu 3. panta normu piemērošanas kārtību noteic šā dekrēta nākošie panti.

3. Ja Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa noteikumi jau agrāk bija paredzēti PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatos, šie noteikumi jāpiemēro ar 1968. gada 1. oktobri.

4. Kodeksa 56. panta noteikto prasības noilguma termiņu aprēķina no 1969. gada 1. oktobra, ja persona, kas ierakstīta par bērna tēvu (vai māti), uzzinājusi vai viņai vajadzēja uzzināt par izdarīto ierakstu pirms kodeksa stāšanās spēkā. Tomēr prasības noilguma termiņš ir notecējis, ja pagājuši vairāk nekā trīs gadi no laika, kad persona uzzinājusi vai viņai vajadzēja uzzināt par izdarīto ierakstu.

5. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 26. un 27. panta noteikumi, kas darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama materiāla palīdzība, saglabā tiesības saņemt uzturu no otra laulātā pēc laulības šķiršanas, jāpiemēro arī tad, ja šķirtais laulātais līdz 1968. gada 23. jūnijam saskaņā ar jau agrāk spēkā bijušajiem likumiem nav zaudējis tiesības saņemt uzturu no otra laulātā.

6. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 28. panta noteikumi par laulātā atbrīvošanu no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šī pienākuma ierobežošana ar termiņu jāpiemēro arī tad, ja uzturu piedzen ar tiesas spriedumu, kas taisīts pirms 1969. gada 1. oktobra.

7. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa

43. panta noteikumi par laulības atjaunošanu, ja ierodas laulātais, kas izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu, piemērojami neatkarīgi no viņa ierašanās laika un laika, kad viņš likumā noteiktajā kārtībā izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu.

8. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 50. panta noteikumi par sekām, ko izraisa laulības atzīšana par spēkā neesošu, attiecināmi uz laulībām, kuras atzītas par spēkā neesošām pēc 1969. gada 1. oktobra, neatkarīgi no tā, kad šīs laulības bijušas noslēgtas.

9. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 76. panta 2. un 3. daļas, 80. panta 2. daļas, 87., 94. un 101. panta noteikumi par alimentu apmēra samazināšanu vai par atbrīvošanu no alimentu vai to parāda samaksas jāpiemēro arī tad, ja alimentus piedzen ar tiesas spriedumu, kas taisīts pirms 1968. gada 1. oktobra.

10. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 100. panta 2.—5. daļas noteikumi par alimentu parāda piedziņas kārtību attiecināmi arī uz parādiem, kas radušies pirms 1969. gada 1. oktobra.

11. Noteikt, ka, atzīstot paternitāti Latvijas PSR likuma «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa apstiprināšanu» 3. panta paredzētajā kārtībā, bērna, kas dzimis pirms 1968. gada 1. oktobra, un tēva, kā arī tēva radnieku savstarpējās tiesības un pienākumi rodas no bērna piedzimšanas brīža.

12. Noteikt, ka laulības, ģimenes un aizbildnības likuma kodeksa, kas agrāk bija spēkā Latvijas PSR teritorijā, 42.³ panta noteikumi par personu pienākumiem uzturēt bērnus, kas pieņemti pastāvīgā audzināšanā un apgādībā, jā-

piemēro arī pēc Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa stāšanās spēkā attiecībā uz bērniem, kas pieņemti pastāvīgā audzināšanā un apgādībā pirms 1969. gada 1. oktobra.

13. Uzdot Latvijas PSR Ministru Padomei saskaņot Latvijas PSR valdības lēmumus ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksu.

14. Šis dekrēts stājas spēkā ar 1969. gada 1. oktobri.

MATERIĀLI PIE ATSEVIŠĶIEM PANTIEM

Pie 3. panta

1. §. Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Konstitūcija (Pamatlikums)

(Izvilkums)

122. pants. *Sievietei PSRS piešķirtas vienlīdzīgas tiesības ar vīrieti visās saimnieciskās, valsts, kultūras un sabiedriski politiskās dzīves nozarēs.*

Iespēju realizēt šīs sievietes tiesības nodrošina, dodot sievietei vienādas tiesības ar vīrieti uz darbu, darba atbildību, atpūtu, sociālo apdrošināšanu un izglītību, valstij aizsargājot mātes un bērna intereses, ar valsts palīdzību daudz bērnu un vientuļām mātēm, piešķirot sievietei grūtniecības laikā atvaļinājumus, saglabājot atalgojumu, izvēršot dzemdību namu, mazbērnu novietņu un bērnudārzu plašu tīklu.

2. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Konstitūcija (Pamatlikums)

(Izvilkums)

93. pants. *Sievietei Latvijas Padomju Sociālistiskā Republikā piešķirtas vienlīdzīgas tiesības ar vīrieti visās saimnieciskās, valsts, kultūras un sabiedriski politiskās dzīves nozarēs.*

Iespēju realizēt šīs sievietes tiesības nodrošina, dodot sievietei vienādas tiesības ar vīrieti uz darbu, darba atbildību, atpūtu, sociālo apdrošināšanu un izglītību, valstij aizsargājot mātes un bērna intereses, ar valsts palīdzību daudz bērnu un vientuļām mātēm, piešķirot sievietēm grūtniecības laikā atvaļinājumu, saglabājot atalgojumu, izvēršot dzemdību namu, mazbērnu novietņu un bērnudārzu plašu tīklu.

Pie 5. panta

1. §. Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm un daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu. PSRS Augstākās Padomes Prezīdija 1944. gada 8. jūlija dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1944, № 37)

(I z v i l k u m s)

Rūpes par bērniem un mātēm, kā arī par ģimenes nostiprināšanu vienmēr bija viens no svarīgākajiem Padomju valsts uzdevumiem. Aizsargājot mātes un bērna intereses, valsts sniedz lielu materiālu palīdzību grūtniecēm un mātēm bērnu uzturēšanai un audzināšanai. Kara laikā, kā arī pēc kara, kad daudzām ģimenēm rodas ievērojamas materiālas grūtības, nepieciešama tālāka valsts palīdzības paplašināšana.

Lai palielinātu materiālo palīdzību grūtniecēm, daudz bērnu un vientuļām mātēm, lai sekmētu daudzbērniību, lai pastiprinātu mātes un bērna aizsardzību, Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Augstākās Padomes Prezīdijš n o l e m j :

I. PAR VALSTS PALIĢZIBAS PALIELINĀŠANU DAUDZBERNU UN VIENTUĻĀM MĀTEM

1. Noteikt, ka līdzšinējās kārtības vietā, kad valsts pabalstu izsniedza mātēm, kurām seši bērni, piedzimstot septītajam un katram turpmākajam bērnam, tagad valsts palīdzību izsniedz daudz bērnu mātēm (kam ir vīrs un atbaidnēm), kurām divi bērni, piedzimstot trešajam un katram turpmākajam bērnam.

2. ... Ikmēneša pabalstu daudz bērnu mātēm sākt izmaksāt ar bērna otro dzīves gadu līdz viņa piecu gadu vecuma sasniegšanai.

Mātēm, kurām uz šā dekrēta izdošanas dienu ir trīs, četri, pieci un seši bērni, izmaksāt šajā pantā paredzēto pabalstu par katru bērnu, kas piedzimis pēc šā dekrēta izdošanas.

Mātēm, kurām uz šā dekrēta izdošanas dienu ir septiņi un vairāk bērnu, paliek tiesība saņemt daudz bērnu pabalstu CIK un PSRS TKP 1936. g. 27. jūnija lēmumā

paredzētā kārtībā un apmēros, un proti: par septiņo, astoto, deviņo un desmito bērnu — pa diviem tūkstošiem rubļu¹ — ik gadus piecu gadu laikā, skaitot no bērna dzimšanas dienas, par vienpadsmito un katru nākošo bērnu — ik gadus četru gadu laikā, skaitot no bērna otrā dzīves gada, pa trīs tūkstošiem rubļu¹. Dzemdējot pēc šā dekrēta izdošanas dienas, par katru turpmāko bērnu pabalsts izmaksājams šajā pantā noteiktā kārtībā un apmēros.

Noteicot valsts izsniedzamos daudz bērnu pabalstus, ieskaita bērnus, kas gājuši bojā vai pazuduši bez vēsts Tēvijas kara frontēs.

3. Noteikt vientuļām mātēm (kas neatrodas laulībā) bērnu uzturēšanai un audzināšanai, kuri dzimuši pēc šā dekrēta izdošanas, valsts pabalstu.

Valsts pabalsts vientuļām mātēm izmaksājams līdz bērnu divpadsmit gadu vecumam.

Vientuļām mātēm, kurām ir trīs un vairāk bērnu, šajā pantā paredzēto valsts pabalstu izmaksā papildus daudz bērnu pabalstam, ko viņas saņem saskaņā ar šā dekrēta otro pantu.

Ja vientuļā māte iestājas laulībā, viņai paliek tiesība uz pabalstu, kas paredzēts šajā pantā.

Mātes, kas saņem alimentus par bērniem, kuri dzimuši līdz šī dekrēta izdošanai, saglabā savas tiesības saņemt alimentus līdz bērna pilngadībai un pabalstus, kas paredzēti šajā pantā, nesaņem.

Mātēm, kas nesaņem alimentus par bērniem, kuri dzimuši 1944. gadā pirms šā dekrēta izdošanas, ir tiesība saņemt šajā pantā paredzēto pabalstu.

4. Ja vientuļā māte vēlas savu dzemdēto bērnu ievietot audzināšanai bērnu iestādē, šai iestādei bērns jāpieņem uzturēšanā un audzināšanā pilnīgi uz valsts rēķina.

Mātei ir tiesība izņemt no bērnu iestādes savu bērnu atpakaļ savā audzināšanā.

Kamēr bērns atrodas bērnu iestādē, valsts pabalstu par bērnu neizmaksā.

5. Palielināt vienreizējo pabalstu, ko izsniedz no sociālās apdrošināšanas un kooperatīvo arteļu savstarpējās palīdzības kasu līdzekļiem par jaunpiedzimušu bērnu, no 45 līdz 120 rubļiem.¹ Noteikt, ka par šo summu jānodrošina veļas komplektu pārdošana mātēm jaunpiedzimušo vajadzībām.

¹ Cenu mērogā līdz 1961. gada 1. janvārim.

II. PAR ATVIEGLOJUMU PALIELINĀŠANŪ GRŪTNIECĒM UN MĀTĒM UN PAR MĀTES UN BĒRNA AIZSARDZĪBAS IESTĀŽU TĪKLA PAPLAŠINĀŠANAS PASĀKUMIEM

6. ... Uzņēmumu un iestāžu vadītājiem uzlikt par pienākumu dot grūtniecēm kārtējo atvaļinājumu, pievienojot to grūtniecības un dzemdību atvaļinājumam.

9. Uzņēmumu un iestāžu vadītājiem uzlikt par pienākumu palīdzēt grūtniecēm un mātēm zīdītājām, izsniedzot viņām papildu produktus no palīgsaimniecībām.

10. Atbrīvojot par 50% no maksas par bērnu novietošanu bērnudārzos un mazbērnu novietnēs vecākus:

kam trīs bērni un kas pelna līdz 400 rubļu mēnesī¹;

kam četri bērni un kas pelna līdz 600 rubļu mēnesī¹;

kam pieci un vairāk bērnu, neatkarīgi no izpeļņas apmēra.

11. Uzdot PSRS Tautas Komisāru Padomei:²

a) apstiprināt mātes un bērna namu, kā arī speciālu tūcīgām grūtniecēm paredzētu atpūtas namu papildu organizēšanas plānu republikās un apgabalos, izmantojot tajos atpūta esošās viņām piemērotos darbos;

b) apstiprināt tautas komisariātu un resoru bērnu iestāžu tīkla paplašināšanas plānus, lai varētu pilnīgi aptvert visus bērnus, kam vajadzīga apkalpošana, paredzot bērnu konsultāciju un piena virtuvju tīkla paplašināšanu, zīdaiņu novietņu, bērnudārzu vakara grupu un dzemdību palīdzības iestāžu noorganizēšanu ...;

c) paredzēt bērnu siļu, bērnudārzu, zīdaiņu barojamo istabu un sieviešu personīgās higiēnas istabu obligātu noorganizēšanu uzņēmumos un iestādēs, kuras masveidīgi izmanto sieviešu darbaspēku;

d) uzlikt tautas komisariātiem par pienākumu paredzēt rūpnieciskās celtniecības projektos bērnu iestāžu (mazbērnu novietņu, bērnudārzu, mātes un bērna istabu) celšanu, kam pilnīgi jāaptver visi attiecīgā uzņēmuma strādnieču un kalpotāju bērni, kuriem vajadzīga apkalpošana;

e) apstiprināt pasākumus bērnu apģērbu, apavu, bērnu higiēnas un sanitāro priekšmetu, kā arī citu bērnu vāja-

¹ Cenu mērogā līdz 1961. gada 1. janvārim.

² Ar PSRS Augstākās Padomes 1946. gada 15. marta likumu PSRS Tautas Komisāru Padome pārveidota par PSRS Ministru Padomi («Ведомости Верховного Совета СССР», 1946, № 10).

dzībām nepieciešamo priekšmetu ražošanas ievērojamai paplašināšanai tiklab bērnu iestāžu vajadzībām, kā arī pārdošanai iedzīvotājiem un tāpat arī bērnu apģērbu šūšanas darbnīcu tikla un mātes un bērna veikalu tikla paplašināšanai.

III. PAR MEDAĻAS «MĀTES MEDAĻA» UN ORDEŅA «MĀTES SLAVA» NODIBINĀŠANU UN GODA NOSAUKUMA «MĀTE VARONE» NOTEIKŠANU

12. Nodibināt I un II pakāpes medaļu «Mātes medaļa», lai apbalvotu mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas: piecus bērnus — ar II pakāpes medaļu; sešus bērnus — ar I pakāpes medaļu.

13. Nodibināt I, II un III pakāpes ordeni «Mātes Slava», lai apbalvotu mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas:

- septiņus bērnus — ar III pakāpes ordeni;
- astoņus bērnus — ar II pakāpes ordeni;
- deviņus bērnus — ar I pakāpes ordeni.

14. Noteikt, ka mātei, kas dzemdējusi un uzaudzinājusi desmit bērnu, piešķirams goda nosaukums «Māte Varone», izsniedzot viņai ordeni «Māte Varone» un PSRS Augstākās Padomes Prezīdija atzinības rakstu.

15. Ar ordeņiem «Mātes Slava» un medaļām «Mātes medaļa» apbalvo un goda nosaukumu «Māte Varone» piešķir pēc tam, kad pēdējais bērns sasniedzis viena gada vecumu un ir dzīvi šās mātes pārējie bērni.

Apbalvojot māti, ņemami vērā arī bērni:

- ko māte adoptējusi likumā noteiktajā kārtībā;
- kas gājuši bojā vai pazuduši bez vēsts, aizstāvot PSRS vai pildot citus karadienesta pienākumus, vai pildot PSRS pilsoņa pienākumu cilvēka dzīvības glābšanā, sociālistiskā īpašuma un sociālistiskās tiesiskās kārtības aizsardzībā, kā arī miruši ievainojuma, kontūzijas, sakropļojuma vai slimības dēļ, kas iegūti minētajos apstākļos, vai no sakropļojuma darbā vai ar arodslimību.

V. PAR GROZIJUMIEM LAULIBAS, ĢIMENES UN AIZBILDNĪBAS LIKUMĀ

19. Noteikt, ka tikai reģistrēta laulība rada laulāto tiesības un pienākumus, kas paredzēti savienoto republiku laulības, ģimenes un aizbildnības likumu kodeksos.

Personas, kuras līdz šā dekrēta izdošanai sastāvējušas faktiskās laulības attiecībās, var noformēt savas attiecības, reģistrējot laulību un uzrādot faktiskās kopdzīves laiku.

22. Obligāti izdarīt pasēs reģistrētās laulības ierakstu, uzrādot otrā laulātā uzvārdu, vārdu, tēvvārdu, dzimšanas gadu, kā arī laulības reģistrācijas vietu un laiku.

24. Laulības šķiršanas tiesas procesa ierosināšanai noteikt šādu nosacījumu obligātu ievērošanu:

a) pieteikuma iesniegšana rajona (pilsētas) tautas tiesā, izsakot tajā vēlēšanos šķirt laulību, uzrādot šķiršanas motīvus, kā arī otra laulātā uzvārdu, vārdu, tēvvārdu, dzimšanas gadu un dzimšanas vietu; nododot pieteikumu par laulības šķiršanu, iesniedzējam jāiemaksā 100 rubļi¹;

b) otra laulātā izsaukšana tiesā, lai viņu iepazīstinātu ar šķiršanas iesniegumu, ko nodevis otrs laulātais, kā arī lai iepriekš noskaidrotu šķiršanās motīvus un lai noteiktu lieciniekus, kuri jāizsauc uz lietas izskatīšanu tiesā.

26. Pieņemot lēmumu par laulības šķiršanu, rajona (pilsētas) tautas tiesai:

a) jānosaka, pie kura no šķirtajiem laulātiem un kuri bērni paliek, kā arī kurš no vecākiem un kādā mērā sedz izdevumus bērnu uzturēšanai;

b) jānosaka kārtība, kādā izdarīt šķirto laulāto mantas sadali natūrā vai daļējās attiecībās;

c) jāpiešķir katram šķirtajam laulātam, uz viņa vēlēšanos, pirmslaulības uzvārds.

27. Pamatojoties uz tiesas lēmumu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas orgāni izraksta šķiršanas apliecību, kuru izdodot katra laulātā pasē izdara atzīmi par šķiršanu, ņemot no viena vai abiem laulātiem saskaņā ar tiesas lēmumu no 500 līdz 2000 rubļiem.¹

2. §. Nolikums par goda nosaukumu «Māte Varone».
Apstiprināts ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 18. augusta dekrētu («Ведомости Верховного Совета СССР», 1944, № 45)

(I z v i l k u m s)

1. Goda nosaukumu «Māte Varone» PSRS Augstākās Padomes Prezidijs ar dekrētu piešķir mātēm, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas desmit bērnu.

¹ Cenu mērogā līdz 1961. gada 1. janvārim.

2. Goda nosaukumu «Māte Varone» piešķir pēc tam, kad pēdējais bērns sasniedzis viena gada vecumu un ir dzīvi šās mātes pārējie bērni.

Piešķirot goda nosaukumu «Māte Varone», tiek ieskaitīti arī bērni:

ko māte adoptējusi likumā noteiktajā kārtībā;

kas gājuši bojā vai pazuduši bez vēsts, aizstāvot PSRS vai pildot citus dienesta pienākumus, vai pildot PSRS pilsoņa pienākumu cilvēka dzīvības glābšanā, sociālistiskā īpašuma un sociālistiskās tiesiskās kārtības aizsardzībā, kā arī miruši ievainojuma, kontūzijas, sakropļojuma vai slimības dēļ, kas iegūti minētajos apstākļos, vai no sakropļojuma darbā vai ar arodslimību.

3. Mātēm, kam piešķirts goda nosaukums «Māte Varone», izsniedz ordeni «Māte Varone» un PSRS Augstākās Padomes Prezidija rakstu.

4. Ordeni «Māte Varone» un PSRS Augstākās Padomes Prezidija rakstu izsniedz PSRS Augstākās Padomes Prezidijs vai Augstākās Padomes Prezidija vārdā savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju Prezidiji.

5. Ordeni «Māte Varone» apbalvotās nēsā krūšu kreisajā pusē un, ja apbalvotajai ir citi ordeni un medaļas, novieto virs tiem.

7. Ja ar goda nosaukumu «Māte Varone» pagodinātā nomirst, ordenis «Māte Varone» un PSRS Augstākās Padomes Prezidija raksts paliek viņas ģimenē uzglabāšanai par piemiņu.

3. §. Ordeņa «Mātes Slava» statūti. Apstiprināti ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 18. augusta dekrētu («Ведомости Верховного Совета СССР», 1944, № 45)

(I z v i l k u m s)

1. Ar ordeni «Mātes Slava» apbalvo mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas septiņus, astoņus un deviņus bērnus.

2. Ar ordeni «Mātes Slava» apbalvo PSRS Augstākās Padomes Prezidija vārdā ar savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju Prezidiju dekrētiem.

3. Ordenis «Mātes Slava» sastāv no trim pakāpēm:

I pakāpes ordenis «Mātes Slava»,

II pakāpes ordenis «Mātes Slava»,

III pakāpes ordenis «Mātes Slava».

Ordeņa augstākā pakāpe ir I pakāpe.

4. Ar ordeni «Mātes Slava» apbalvo:

mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas septiņus bērņus, — ar III pakāpes ordeni,

mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas astoņus bērņus, — ar II pakāpes ordeni,

mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas deviņus bērņus, — ar I pakāpes ordeni.

5. Ar atbilstošas pakāpes ordeni «Mātes Slava» apbalvo, kad pēdējais bērns sasniedzis viena gada vecumu un ir dzīvi šās mātes pārējie bērni.

Apbalvojot ar ordeni «Mātes Slava», tiek ieskaitīti arī bērni:

ko māte adoptējusi likumā noteiktajā kārtībā;

kas gājuši bojā vai pazuduši bez vēsts, aizstāvēt PSRS vai pildot citus karadienesta pienākumus, vai pildot PSRS pilsoņa pienākumu cilvēka dzīvības glābšanā, sociālistiskā īpašuma un sociālistiskās tiesiskās kārtības aizsardzībā, kā arī miruši ievainojuma, kontūzijas, sakropļojuma vai slimības dēļ, kas iegūti minētajos apstākļos, vai no sakropļojuma darbā vai ar arodslimību.

6. Mātes, kurām ir astoņi un deviņi bērni, apbalvo tikai ar vienu atbilstošas pakāpes ordeni.

7. I, II un III pakāpes ordeņus «Mātes Slava» izsniedz PSRS Augstākās Padomes Prezidija vārdā savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju Prezidiji un apgabalu, novadu, pilsētu un rajonu darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejas.

8. I, II un III pakāpes ordeni «Mātes Slava» nēsā krūšu kreisajā pusē un, ja apbalvotajai ir citi ordeņi un medaļas, novieto virs tiem.

10. Ja māte nomirst, ordenis «Mātes Slava» līdz ar ordeņa grāmatiņu paliek viņas ģimenē uzglabāšanai par piemiņu.

4. §. Nolikums par medaļu «Mātes medaļa». Apstiprināts ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 18. augusta dekrētu («Ведомости Верховного Совета СССР», 1944, № 45)

(I z v i l k u m s)

1. Ar medaļu «Mātes medaļa» apbalvo mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas piecus un sešus bērņus.

2. Ar medaļu «Mātes medaļa» apbalvo PSRS Augstākās Padomes Prezidija vārdā ar savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju Prezidiju dekrētiem.

3. Medaļa «Mātes medaļa» sastāv no divām pakāpēm:

I pakāpes «Mātes medaļa»,

II pakāpes «Mātes medaļa».

Medaļas augstākā pakāpe ir I pakāpe.

4. Ar medaļu «Mātes medaļa» apbalvo:

mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas piecus bērnus — ar II pakāpes medaļu,

mātes, kas dzemdējušas un uzaudzinājušas sešus bērnus — ar I pakāpes medaļu.

5. Ar atbilstošas pakāpes medaļu «Mātes medaļa» apbalvo, kad pēdējais bērns sasniedzis viena gada vecumu un ir dzīvi šās mātes pārējie bērni.

Apbalvojot ar medaļu «Mātes medaļa», tiek ieskaitīti arī bērni:

ko māte adoptējusi likumā noteiktajā kārtībā;

kas gājuši bojā vai pazuduši bez vēsts, aizstāvot PSRS vai pildot citus karadienesta pienākumus, vai pildot PSRS pilsoņa pienākumu cilvēka dzīvības glābšanā, sociālistiskā īpašuma un sociālistiskās tiesiskās kārtības aizsardzībā, kā arī miruši ievainojuma, kontūzijas, sakropļojuma vai slimības dēļ, kas iegūti minētajos apstākļos, vai no sakropļojuma darbā vai ar arodslimību.

6. Mātes, kurām ir seši bērni, apbalvo tikai ar vienu I pakāpes medaļu.

7. I un II pakāpes medaļas «Mātes medaļa» izsniedz PSRS Augstākās Padomes Prezidija vārdā savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju Prezidiji un apgabalu, novadu, pilsētu un rajonu darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejas.

8. I un II pakāpes medaļu «Mātes medaļa» nēsā krūšu kreisajā pusē un, ja apbalvotajai ir citi ordeņi un medaļas, novieto blakus tiem vai zem tiem.

9. Ja māte nomirst, medaļa «Mātes medaļa» līdz ar medaļas aplieciņu paliek viņas ģimenē uzglabāšanai par piemiņu.

5. §. Kādā kārtībā piemērojams PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēts attieksmē uz bērniem, kuru vecāki savā starpā neatrodas reģistrētā laulībā. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1945. gada 14. marta dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1945, № 15)

(Izvilkums)

Papildinot PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. g. 8. jūlija dekrētā «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm un daudzbērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu» 19. un 20. pantu, PSRS Augstākās Padomes Prezidijs nolemj:

1. Noteikt, ka mātes prasība par alimentu piedzišanu bērna uzturēšanai, kurš dzimis pirms 1944. g. 8. jūlija dekrēta izdošanas no personas, ar kuru māte neatrodas reģistrētā laulībā, ar nosacījumu, ja atbildētājs ierakstīts civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās kā bērna tēvs, izskatāma tiesu iestādēs.

2. Bērniem, kas dzimuši pirms 1944. g. 8. jūlija dekrēta izdošanas no vecākiem, kuri neatrodas reģistrētā laulībā, tēva (kurš ierakstīts civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatā) nāves gadījumā ir mantošanas tiesības, kā arī tiesības saņemt pensiju un karavīru ģimenēm noteiktos valsts pabalstus tāpat kā bērniem, kas dzimuši reģistrētā laulībā.

3. Ja māte dodas reģistrētā laulībā ar personu, no kuras viņa agrāk dzemdējusi bērnu un kura atzīst sevi par bērna tēvu, bērns visos gadījumos pielīdzināms bērniem, kas dzimuši reģistrētā laulībā. Viņam piešķir tēvvārdu pēc tēva vārda un, ar vecāku abpusēju piekrišanu, tēva uzvārdu.

6. §. Par valsts palīdzības uzlabošanu daudzbērnu un vientuļām mātēm un viņu darba un dzīves apstākļu uzlabošanu. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1949. gada 19. maija dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1949, № 26)

(Izvilkums)

1. Gadījumā, kad vientuļās mātes bērns nodots audzināšanā likumā noteiktajā kārtībā aizbildnim (sakarā ar mātes nāvi, tās slimību un citiem iemesliem), viņai pienākošais valsts pabalsts bērna audzināšanai tiek nozīmēts un izmaksāts šim aizbildnim.

2. Piešķirt strādniecēm grūtniecēm un kalpotājām grūtniecēm (sākot ar grūtniecības noteikšanas brīdi), un mātēm, kam ir bērni līdz viena gada vecumam, tiesību pāriet

citā darbā dzīvesvietas rajonā, saglabājot nepārtrauktu darba stāžu.

3. Maksa par to vientuļo māšu bērnu uzturēšanu bērnudārzos un mazbērnu novietnēs, kuru darba alga nepārsniedz 600 rubļu¹, tiek samazināta par 50%.

7. §. Par abortu aizliegšanas atcelšanu. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1955. gada 23. novembra dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1955, № 22)

(I z v i l k u m s)

2. Grūtniecības mākslīgas pārtraukšanas operācijas izdarīšanu atļaut tikai slimnīcās un citās ārstniecības iestādēs saskaņā ar PSRS Veselības aizsardzības ministrijas instrukciju.

8. §. Nolikums par kārtību, kādā piešķirami un izmaksājami pabalsti grūtniecēm un daudz bērnu un vientuļām mātēm. Apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1970. gada 12. augusta lēmumu Nr. 659 (pielikums Latvijas PSR Ministru Padomes 1970. gada 28. augusta lēmumam Nr. 480) («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 4. nr.)

(I z v i l k u m s)

Saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrētu «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm, daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu», 1947. gada 25. novembra dekrētu «Par valsts pabalsta apmēru daudz bērnu un vientuļām mātēm», 1949. gada 19. maija dekrētu «Par valsts palīdzības uzlabošanu daudz bērnu un vientuļām mātēm un viņu darba un dzīves apstākļu uzlabošanu», 1956. gada 26. marta dekrētu «Par grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu pagarināšanu» un 1968. gada 8. aprīļa dekrētu «Par ciemu un ciematu darbaļaužu deputātu padomju pamata tiesībām un pienākumiem» tiek noteikta šāda kārtība pabalstu piešķiršanai un izmaksai grūtniecēm, daudz bērnu un vientuļām mātēm — PSRS pilsonēm:

¹ Cenu mērogā līdz 1961. gada 1. janvārim.

I. VALSTS PABALSTI DAUDZBĒRNU MĀTĒM

1. Valsts pabalstus piešķir un izmaksā mātēm, kurām ir divi bērni, piedzimstot trešajam un katram nākošajam bērnam.

2. Valsts pabalsti daudz bērnu mātēm izmaksājami šādos apmēros (rubļos):

	Vienreizējs rbļ.	Ik mēnesi rbļ.
Mātēm, kurām ir divi bērni, piedzimstot trešajam bērnam	20	—
Mātēm, kurām ir trīs bērni, piedzimstot ceturtajam bērnam	65	4
Mātēm, kurām ir četri bērni, piedzimstot piektajam bērnam	85	6
Mātēm, kurām ir pieci bērni, piedzimstot sestajam bērnam	100	7
Mātēm, kurām ir seši bērni, piedzimstot septītajam bērnam	125	10
Mātēm, kurām ir septiņi bērni, piedzimstot astotajam bērnam	125	10
Mātēm, kurām ir astoņi bērni, piedzimstot devītajam bērnam	175	12,50
Mātēm, kurām ir deviņi bērni, piedzimstot desmitajam bērnam	175	12,50
Mātēm, kurām ir desmit bērni, piedzimstot katram nākošajam bērnam	250	15

3. Vienreizējo pabalstu izmaksā pēc bērna piedzimšanas, bet ikmēneša pabalstu — sākot ar otro gadu pēc bērna piedzimšanas līdz tam laikam, kamēr bērns sasniedz 5 gadu vecumu.

Minētos pabalstus mātei piešķir un izmaksā neatkarīgi no tā, vai viņa saņem pabalstu par saviem agrāk dzimušajiem bērniem.

Pabalstu par vīra bērniem no iepriekšējās laulības nepiešķir.

4. Piešķirot valsts pabalstu daudzbērnu mātei, ņem vērā viņas dzemdētos un adoptētos bērnus, kā arī vīra bērnus un viņa adoptētos bērnus, ko māte pieņēmusi audzināšanā ne vecākus par 12 gadiem. Minētie bērni ņemami vērā arī tad, ja viņi krituši vai miruši ievainojuma, kontūzijas, sakropļojuma vai slimības dēļ, kas gūti, aizstāvot PSRS vai pildot citus karadienesta pienākumus, pildot PSRS pilsoņu pienākumu glābt cilvēka dzīvību, aizsargāt sociālistisko īpašumu un sociālistisko tiesisko kārtību, kā arī no darbā gūta sakropļojuma vai profesionālas slimības.

Adoptētie bērni ņemami vērā tad, ja lēmums par viņu adopciju pieņemts noteiktā kārtībā pirms tā bērna piedzimšanas, kuram tiek prasīts pabalsts.

Vīra bērnus un viņa adoptētos bērnus ņem vērā, piešķirot pabalstu, ja pirms bērna piedzimšanas, kuram tiek lūgts pabalsts, dzīvesbiedru laulība reģistrēta un bērnus māte pieņēmusi audzināšanā. Vīra bērnus, kuri nav mātes audzināšanā, ņem vērā tad, ja viņi aizgājuši no daudzbērnu mātes ģimenes sakarā ar iestāšanos mācību iestādē vai darbā, iesaukti Padomju Armijā vai dzīvo patstāvīgi.

5. Piešķirot un izmaksājot valsts pabalstu daudzbērnu mātei, netiek ņemti vērā mirušie bērni (izņemot šī nolikuma 4. punktā minētos) un bērni, uz kuriem viņai atņemtas vecāku tiesības.

Nav ņemami vērā arī daudzbērnu mātes bērni, kurus adoptējušas citas personas, ja sakarā ar adopciju māte attiecībā uz šiem bērniem zaudējusi tiesības un pienākumus.

6. Ja māte veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nevar noformēt dokumentus valsts pabalsta saņemšanai, viņai pienākošos pabalstus piešķir tēvam vai bērnu aizbildņiem pēc viņu iesniegumiem un izmaksā, līdz tiek novērsts iemesls, kura dēļ māte nevarēja saņemt pabalstu.

Ja daudzbērnu māte mirusi, viņai pienākošos pabalstu piešķir un izmaksā tēvam vai bērnu aizbildņiem pēc viņu iesniegumiem.

Mirusās daudzbērnu mātes bērnu tēvam pabalstu izmaksā neatkarīgi no tā, ka bērnus adoptējusi viņa otrā sieva, ar kuru viņš ir reģistrētā laulībā.

7. Valsts pabalstu daudzbērnu mātei (tēvam, aizbildņiem) piešķir un izmaksā neatkarīgi no tā, vai viņa saņem bērniem pensiju vai alimentus.

II. VALSTS PABALSTI VIENTUĻĀM MĀTEM

8. Valsts pabalstus vientuļām mātēm (kas nav laulībā) piešķir un izmaksā bērnu uzturēšanai un audzināšanai, ja dzimšanas apliecībā nav ieraksta par bērna tēvu vai ieraksts par bērna tēvu izdarīts noteiktā kārtībā pēc mātes norādījuma.

9. Valsts pabalstus vientuļām mātēm izmaksā šādos apmēros: par vienu bērnu 5 rubļus mēnesī, diviem bērniem — 7 rubļus 50 kapeikas mēnesī, trim un vairākiem bērniem — 10 rubļu mēnesī.

Vientuļām mātēm pabalsti piešķirami un izmaksājami līdz tam laikam, kamēr bērni sasniedz 12 gadu vecumu.

10. Sievietēm, kuras agrāk bijušas laulībā, vientuļām mātēm noteikto valsts pabalstu piešķir bērniem, kas piedzimuši no citas personas pirms vai pēc laulības šķiršanas, pēc vīra nāves vai viņa pazušanas bez vēsts, ja bērna dzimšanas apliecībā nav ieraksta par bērna tēvu vai šis ieraksts izdarīts noteiktā kārtībā pēc mātes norādījuma.

11. Ja vientuļā māte stājas laulībā, viņai saglabājas tiesības saņemt piešķirto valsts pabalstu, kā arī tiesības uz pabalstu bērniem, kas dzimuši pirms stāšanās laulībā.

12. Vientuļām mātēm, kam ir trīs un vairāk bērnu, valsts pabalstu piešķir un izmaksā neatkarīgi no tā, vai viņas saņem daudz bērnu mātēm noteikto pabalstu.

13. Vientuļām mātēm noteikto valsts pabalstu nepiešķir un neizmaksā par bērniem, par kuriem māte saņem pensiju vai alimentus, kā arī ja persona, no kuras mātei piedzimis bērns, noteiktā kārtībā atzīta par bērna tēvu vai ja bērns adoptēts.

14. Sieviete, kam ir bērni no personas, ar kuru viņa nav bijusi un nav reģistrētā laulībā, bet ar kuru viņa dzīvo kopā un ar kuru ir kopīga saimniecība un kopīgi audzina bērnus, nav tiesību saņemt vientuļai mātei noteikto valsts pabalstu. Ja šī sieviete stājas reģistrētā laulībā ar personu, no kuras viņai ir bērni, pabalstu bērniem, kas dzimuši no šīs personas, nepiešķir un nemaksā.

15. Ja vientuļās mātes bērni noteiktā kārtībā tiek nodoti aizbildnim audzināšanā (mātes nāves, slimības un citu iemeslu dēļ), bērniem pienākošos valsts pabalstu piešķir un izmaksā aizbildnim.

Vientuļās mātes bērnu aizbildnim piešķir un izmaksā pabalstu tādos apmēros, kā paredzēts šī nolikuma 9.

punktā, atkarībā no viņam audzināšanā nodoto bērnu skaita.

Aizbildnim pabalstu piešķir un izmaksā neatkarīgi no tā, vai bērniem piešķirta pensija sakarā ar mātes nāvi.

16. Ja sievietē, kas nav laulībā, dzimšanas ierakstu grāmatā ierakstīta par māti viņas adoptētajam bērnam, valsts pabalstu viņai kā vientuļai mātei piešķir pēc vispārējiem noteikumiem, bet ne agrāk kā ar to mēnesi, kurā viņa ierakstīta par bērna māti.

III. VALSTS PABALSTU PIEPRASIŠANA DAUDZBĒRNU UN VIENTUĻĀM MĀTEM

17. Iesniegumu par valsts pabalsta piešķiršanu iesniedz rakstveidā rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļai, bet ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes teritorijā dzīvojošie — ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai pēc iesniedzēja dzīvesvietas.

18. Iesniegumam par valsts pabalsta piešķiršanu jāpievieno:

a) bērna, kuram pieprasa pabalstu, dzimšanas apliecība;

b) izziņa, kas apliecina pie mātes dzīvojošo bērnu skaitu un ko izdevusi namu pārvalde, dzīvokļu ekspluatācijas kantoris vai rajona, pilsētas (kura nav sadalīta rajonos) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja pēc mātes dzīvesvietas;

c) izziņas par bērniem, kas nedzīvo kopā ar māti, kuras izdevīs uzņēmums, iestāde, organizācija, mācību iestāde pēc bērnu darba, ārstēšanās vai mācību vietas vai karaspēka daļa pēc viņu darba (dienesta) vietas, namu pārvalde, dzīvokļu ekspluatācijas kantoris vai darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja pēc bērnu dzīvesvietas.

Izziņām par bērniem, kas dzīvo pie mātes, jābūt izdotām ne agrāk kā mēnesi pirms iesnieguma iesniegšanas dienas, par bērniem, kas nedzīvo kopā ar māti, — ne agrāk kā sešus mēnešus iepriekš, no karaspēka daļām — ne agrāk kā gadu iepriekš.

Ja iesniegumu par valsts pabalsta piešķiršanu iesniedz ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai, izziņas, kas apliecina pie mātes dzīvojošo bērnu skaitu, nav jāiesniedz.

Iesniegumam par pabalsta piešķiršanu vientuļajai mātei jāpievieno arī civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) izziņa par to, uz kāda pamata bērna dzimšanas apliecībā ierakstītas ziņas par tēvu.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, reģistrējot bērna dzimšanu mātei, kas nav laulībā, ja nav vecāku kopēja pieteikuma vai tiesas sprieduma par paternitātes noteikšanu, izdod mātei iesniegšanai sociālās nodrošināšanas nodaļā izziņu par to, ka ziņas par tēvu ierakstītas bērna dzimšanas apliecībā pēc viņas norādījuma.

Iesniegumam par pabalsta piešķiršanu daudzbērnu mātei, ņemot vērā viņas adoptētos bērnus vai vīra bērnus un viņa adoptētos bērnus, ko māte pieņēmusi audzināšanā, bez tam vēl jāpievieno:

- a) šo bērnu adopcijas apliecības;
- b) apliecība par daudzbērnu mātes laulību ar bērna tēvu.

Sā nolikuma 10. punktā paredzētajos gadījumos bez tam vēl jāpievieno:

- a) laulības šķiršanas apliecība;
- b) vīra miršanas apliecība;
- c) kara komisariāta (karaspēka daļas) paziņojums, izziņa vai cits attiecīgs dokuments par vīra nāvi vai pazušāņu bez vēsts.

Iesniegumam par pabalsta piešķiršanu daudzbērnu vai vientuļās mātes bērnu aizbildnim jāpievieno izraksts no rajona, pilsētas, ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lēmuma par aizbildnības nodibināšanu.

19. Ja iesniegums par valsts pabalsta piešķiršanu iesniegts ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomei, tā izskata iesniegumu un tam pievienotos dokumentus un kopā ar savu priekšlikumu ne vēlāk kā 10 dienas pēc iesnieguma saņemšanas nosūta tos komisijai, kas piešķir valsts pabalstus daudzbērnu un vientuļajām mātēm.

20. Priekšlikumā par valsts pabalsta piešķiršanu daudzbērnu un vientuļajām mātēm ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padome norāda:

- a) ciema, ciemata padomes nosaukumu;
- b) mātes uzvārdu, vārdu, tēvvārdu un dzimšanas gadu;
- c) visu bērnu uzvārdu, vārdu un tēvvārdu, kā arī katra bērna dzimšanas gadu, datumu un mēnesi un dzīvesvietu.

Noformējot dokumentus pabalsta piešķiršanai daudzbērnu mātei, priekšlikumā jānorāda viņai dzimušie un viņas adoptētie bērni, padēli un pameitas un vīra adoptētie

bērni, kā arī gads, datums un mēnesis, kad māte adoptējusi vai pieņēmusi audzināšanā vīra bērnus.

Noformējot dokumentus pabalsta piešķiršanai vientuļai mātei, priekšlikumā jānorāda, vai māte bijusi vai ir reģistrētā laulībā, ir dzīvojusi vai dzīvo kopā ar personu, no kuras viņai ir bērns, vai šī persona ir atzīta par bērna tēvu noteiktā kārtībā, kā arī vai viņa saņem bērnam alimentus vai pensiju. Vienlaikus jānorāda, uz kāda pamata bērna dzimšanas apliecībā izdarīts ieraksts par bērna tēvu.

Ja pieņem priekšlikumu atteikt pabalsta piešķiršanu, ciema, ciemata padome norāda, kādu iemeslu dēļ pabalstu nevar piešķirt.

21. Valsts pabalsta piešķiršanai nepieciešamos dokumentus var iesniegt gan oriģinālā, gan notariāli (notariāta kantorī, ciemā, ciemata darbaļaužu deputātu padomē) vai rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļā apstiprinātas kopijas.

IV. VALSTS PABALSTU PIESĶIRŠANA DAUDBĒRNU UN VIENTUĻĀM MĀTĒM

22. Valsts pabalstus piešķir ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas daudz bērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas lēmumu.

Daudz bērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas nodibināmas tādā pašā sastāvā kā strādnieku un kalpotāju pensiju piešķiršanas komisijas.

23. Iesniegumu par valsts pabalsta piešķiršanu vai ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes priekšlikumu izskata daudz bērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijā ne vēlāk kā 10 dienas pēc iesnieguma (priekšlikuma) un visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas.

24. Ja valsts pabalsts atteikts, sociālās nodrošināšanas nodaļa ne vēlāk kā 5 dienas pēc attiecīgā lēmuma pieņemšanas izsniedz vai izsūta iesniedzējam par to paziņojumu, norādot atteikšanas iemeslu un pārsūdzēšanas kārtību un vienlaikus izsniedz vai nosūta atpakaļ visus dokumentus. Iesniegums par pabalsta piešķiršanu un ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes priekšlikums glabājams sociālās nodrošināšanas nodaļā.

Daudzbērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas lēmumu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā, kam sūdzība jāizskata 2 nedēļu laikā.

25. Iesniegums un ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes priekšlikums par valsts pabalsta piešķiršanu, kā arī visi iesniegtie dokumenti un daudzbērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas protokols ar lēmumu par pabalsta piešķiršanu vai izraksts no tā glabājas mātes personīgajā lietā.

Personīgās lietas glabājamās sociālās nodrošināšanas iestādēs pēc mātes dzīvesvietas, bet tur, kur šo iestāžu nav, — rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejās.

26. Pamatojoties uz daudzbērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas lēmumu, sociālās nodrošināšanas iestāde 2 nedēļu laikā no valsts pabalsta piešķiršanas dienas izsniedz mātei personīgo grāmatiņu.

Personīgās grāmatiņas paraugu nosaka PSRS Finanšu ministrija.

27. Ja daudzbērnu māte prasa valsts pabalstu gadu vai vairāk pēc bērna piedzimšanas, viņai piešķir un izmaksā visu vienreizējo valsts pabalstu, kā arī ikmēneša pabalstu par laiku, kas pagājis pēc tam, kad bērns sasniedzis viena gada vecumu, bet ne par ilgāku laiku kā 6 mēnešus līdz mēnesim, kurā māte iesniegusi sociālās nodrošināšanas nodaļai vai ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomei iesniegumu par pabalsta piešķiršanu, pievienojot tam visus nepieciešamos dokumentus.

Ja vientuļā māte prasa piešķirt pabalstu 6 mēnešus un vēlāk pēc bērna piedzimšanas, viņai piešķir un izmaksā pabalstu par pagājušo laiku — ne vairāk kā par 6 mēnešiem līdz mēnesim, kurā māte iesniegusi sociālās nodrošināšanas nodaļai vai ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomei iesniegumu par pabalsta piešķiršanu, pievienojot tam visus nepieciešamos dokumentus.

Vienreizējo pabalstu daudzbērnu mātēm piešķir tad, ja viņas to prasa, kamēr bērns vēl nav sasniedzis 5 gadu vecumu.

28. Vientuļajai mātei, kas pēc bērna piedzimšanas pārtraukusi kopdzīvi ar personu, no kuras viņai ir bērns, valsts pabalstu piešķir ar to mēnesi, kad viņa iesniegusi iesniegumu par pabalsta piešķiršanu un visus nepieciešamos dokumentus.

29. Padomju pilsonēm, kas pārnākušas uz pastāvīgu dzīvi PSRS no citām valstīm, daudz bērnu un vientuļām mātēm noteikto valsts pabalstu piešķir šai nolikumā paredzētajā kārtībā ar to mēnesi, kad māte ieradusies Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā.

Daudz bērnu un vientuļām mātēm, kas dzīvo PSRS teritorijā un pieņemušas PSRS pilsonību, pabalstu piešķir ar mēnesi, kad māte pieņemta PSRS pilsonībā.

Minētajām daudz bērnu mātēm vienreizējo pabalstu piešķir šā nolikuma 2. punktā noteiktajos apmēros, ja brīdī, kad viņas ieradušās Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, vai PSRS pilsonības pieņemšanas brīdī bērns nav sasniedzis viena gada vecumu.

V. VALSTS PABALSTU IZMAKSA DAUDZBERNU UN VIENTUĻĀM MĀTEM

30. Valsts pabalstu izmaksā sociālās nodrošināšanas iestādes.

Kārtību, kādā izmaksājami pabalsti daudz bērnu un vientuļām mātēm, nosaka PSRS Finanšu ministrija pēc saskaņošanas ar PSRS Sakaru ministriju un savienoto republiku Ministru Padomēm.

Pabalstus piegādā un pārsūta uz valsts rēķina.

31. Ikmēneša valsts pabalstus daudz bērnu un vientuļām mātēm izmaksā par iepriekšējo mēnesi.

32. Ja daudz bērnu vai vientuļā māte pārceļas uz pastāvīgu dzīvi citā rajonā (pilsētā), valsts pabalstu turpina izmaksāt šai rajonā (pilsētā) pēc tam, kad attiecīgā sociālās nodrošināšanas iestāde (pēc mātes jaunās dzīves vietas) saņēmusi mātes personīgo lietu. Pabalsta izmaksa atjaunojama ar to laiku, kad mātes iepriekšējā dzīves vietā izmaksa pārtraukta.

Kārtību, kādā daudz bērnu un vientuļās mātes noņem no uzskaites iepriekšējā dzīvesvietā, un kārtību, kādā viņas pieņem uzskaitē jaunajā dzīvesvietā, un viņu personīgo lietu pārsūtīšanas kārtību nosaka savienoto republiku sociālās nodrošināšanas ministrijas.

33. Piešķirtās valsts pabalsta summas, ko māte nav savlaicīgi pieprasījusi, izmaksā ne vairāk kā par 3 gadiem, kas pagājuši līdz pabalsta pieprasīšanai.

Pabalsta summas, kas nav savlaicīgi saņemtas tās iestādes vainas dēļ, kura piešķir un izmaksā pabalstu, par

pagājušo laiku izmaksājamas bez jebkāda termiņa ierobežojuma.

Minētajos gadījumos pabalsta summas izmaksājamas vienā reizē.

34. Par laiku, kad daudzbērnu vai vientuļās mātes bērns atradies bērnu iestādē pilnā valsts apgādībā, pabalstu šim bērnam neizmaksā.

35. Ja radušies apstākļi, kuru dēļ pārtraucama vai atjaunojama valsts pabalsta izmaksa vai mainījies tā apmērs (bērna ievietošana bērnu iestādē pilnā valsts apgādībā vai viņa atgriešanās no bērnu iestādes, bērna adopcija, paternitātes noteikšana, vientuļās mātes kopdzīve ar bērna tēvu vai kopdzīves izbeigšanu ar viņu, bērna nāve utt.), pabalsta izmaksu pārtrauc vai atjauno, vai tā apmēru groza ar mēnesi, kas seko aiz tā mēneša, kurā radušies attiecīgi apstākļi.

Turklāt, ja radušies apstākļi, kuru dēļ mainās daudzbērnu vai vientuļajai mātei piešķirtā pabalsta apmērs, pabalsta apmēru nosaka pēc bērnu skaita, kuriem viņai ir tiesības saņemt pabalstu.

36. Daudzbērnu un vientuļām mātēm, kas saņem valsts pabalstu, jāpaziņo sociālās nodrošināšanas iestādēm par visām ģimenes sastāva izmaiņām, kuras ietekmē pabalsta izmaksu.

Ja noteikta paternitāte un ziņas par tēvu ierakstītas vientuļās mātes bērna dzimšanas akta ierakstā, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) ziņo sociālās nodrošināšanas iestādei pēc bērna mātes dzīvesvietas par grozījumiem bērna dzimšanas akta ierakstā.

37. Valsts pabalsta apmēru groza pēc sociālās nodrošināšanas iestādes vadītāja rīkojuma.

Ja ieinteresētā persona nav vienis prātis ar sociālās nodrošināšanas iestādes vadītāja rīkojumu, jautājumu par pabalsta apmēra grozīšanu izlemj daudzbērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisija.

38. Valsts pabalsta summas, kas daudzbērnu vai vientuļajai mātei pārmaksātas viņas ļaunprātības dēļ (piemēram, ja iesniegti dokumenti ar apzināti nepatiesām ziņām, slēpti apstākļi, kas ietekmē pabalsta izmaksu), piedzen pēc daudzbērnu un vientuļo māšu valsts pabalstu piešķiršanas komisijas lēmuma ne vairāk kā 20 procentu apmērā no summas, kas pienākas katrā pabalsta izmaksā.

VI. GRŪTNICIBAS UN DZEMDĪBU PABALSTU PIESĶIRŠANA UN IZMAKSA

39. Katrai grūtniecei strādniecei, kalpotājai un kolhozniecei piešķirams grūtniecības un dzemdību atvaļinājums — 112 kalendāra dienas, no tām 56 dienas pirms dzemdībām un 56 dienas pēc dzemdībām.

Ja dzemdības nav bijušas normālas vai ja piedzimuši divi vai vairāki bērni, pēc dzemdībām piešķirams 70 kalendāra dienu ilgs atvaļinājums.

Sievietēm, kas adoptējušas jaunpiedzimušos bērnus tieši no dzemdību nama, atvaļinājums piešķirams no adopcijas dienas, līdz paiet 56 dienas kopš bērna piedzimšanas.

40. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā sievietei strādniecei, kalpotājai un kolhozniecei izmaksājams pabalsts spēkā esošās likumdošanas noteiktajā kārtībā un apmēros.

41. Ja pirmsdzemdību atvaļinājums piešķirts sievietēm jaunajām speciālistēm, kas nosūtītas darbā pēc augstākas vai vidējās speciālās mācību iestādes vai aspirantūras pabeigšanas (ja grūtniecības un dzemdību atvaļinājums piešķirts pirms darba uzsākšanas), grūtniecības un dzemdību pabalsts izmaksājams no dienas, kurā viņām bija jāierodas darbā. Grūtniecības un dzemdību pabalstu šais gadījumos aprēķina pēc amatalgas vai tā amata likmes, kurā sieviete, jaunā speciāliste, bija nosūtīta.

42. Ja piedzimst bērns, mātei vai tēvam, kas ir strādnieki vai kalpotāji, no valsts sociālās apdrošināšanas līdzekļiem izmaksā vienreizēju 12 rubļu pabalstu veļas komplekta iegādei jaunpiedzimušajam un 18 rubļu pabalstu bērna ēdināšanai. Minētos pabalstus izmaksā, ja bērna māte vai tēvs attiecīgajā uzņēmumā (iestādē vai organizācijā) nepārtraukti nostrādājuši ne mazāk kā 3 mēnešus līdz bērna piedzimšanas dienai un ja vecāku, kas prasa pabalstu, izpeļņa nepārsniedz 60 rubļu mēnesī.

Ja piedzimst divi vai vairāki bērni, pabalstu minētajos apmēros izmaksā katram bērnam.

Pabalstu izmaksā, ja vecāki iesniedz bērna dzimšanas apliecību, izziņu par bērna dzīvesvietu un ziņas par savu stāžu un izpeļņu.

9. §. Par veselības aizsardzību. Latvijas PSR 1971. gada 8. jūlija likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 28. nr.)

(I z v i l k u m s)

65. p a n t s. Mātes atbalstīšana. Mātes un bērna veselības aizsardzības garantija

Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā māti aizsargā un atbalsta valsts. Mātes un bērna veselības aizsardzību nodrošina:

organizējot sieviešu konsultāciju, dzemdību namu, grūtniecēm un mātēm ar bērniem paredzētu sanatoriju un atpūtas namu, mazbērnu novietņu, bērnudārzu un citu bērnu iestāžu plašu tīklu;

piešķirot sievietei grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, kura laikā maksā sociālās apdrošināšanas pabalstu;

nosakot pārtraukumus darbā bērnu barošanai;

noteiktajā kārtībā izmaksājot pabalstus sakarā ar bērna dzimšanu un pabalstus slima bērna kopšanas laikā;

aizliedzot izmantot sieviešu darbu smagos un veselībai kaitīgos ražošanas apstākļos, pārceļot grūtnieces vieglākā darbā un saglabājot vidējo izpeļņu;

uzlabojot un padarot veselīgākus darba un sadzīves apstākļus;

sniedzot valsts un sabiedrības palīdzību ģimenei un veicot citus pasākumus PSRS un Latvijas PSR likumdošanas noteiktajā kārtībā.

Lai aizsargātu sievietes veselību, viņai piešķirtas tiesības pašai izlemt jautājumu, vai kļūt mātei.

10. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas darba likumu kodekss. Apstiprināts ar Latvijas PSR Augstākās Padomes 1972. gada 14. aprīļa likumu. («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1972, 16. nr.)

(I z v i l k u m s)

172. p a n t s. Grūtnieču, māšu, kas zīda bērnus, un sieviešu, kam ir bērni līdz viena gada vecumam, pārcelšana vieglākā darbā.

Grūtnieces saskaņā ar ārstu atzinumu uz grūtniecības laiku pārceļ citā, vieglākā darbā, saglabājot agrākā darba vidējo izpeļņu.

Mātes, kas zīda bērnus, un sievietes, kam ir bērni līdz viena gada vecumam, ja viņas nespēj veikt līdzšinējo darbu, pārceļ citā darbā, saglabājot agrākā darba vidējo izpeļņu, visu bērna zīdīšanas laiku vai tik ilgi, kamēr bērns sasniedz viena gada vecumu.

173. p a n t s. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājumi

Sievietēm piešķir grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu piecdesmit sešas kalendāra dienas pirms dzemdībām un piecdesmit sešas kalendāra dienas pēc dzemdībām, izmaksājot par šo periodu valsts sociālās apdrošināšanas pabalstus. Ja dzemdības nav normālas, kā arī ja piedzimst divi vai vairāki bērni, pēc dzemdībām piešķir septiņdesmit kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu.

174. p a n t s. Ikgadējā atvaļinājuma pievienošana grūtniecības un dzemdību atvaļinājumam

Pirms grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma vai tieši pēc tā sievietei pēc viņas iesnieguma piešķir ikgadējo atvaļinājumu neatkarīgi no darba stāža attiecīgajā uzņēmumā, iestādē vai organizācijā.

175. p a n t s. Papildatvaļinājums bez darba algas saglabāšanas mātēm, kam ir bērni līdz viena gada vecumam

Bez grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma sievietei pēc viņas iesnieguma piešķir papildatvaļinājumu bez darba algas saglabāšanas, līdz bērns sasniedz viena gada vecumu.

Šo atvaļinājumu pilnīgi vai daļām var izmantot jebkurā laikā, līdz bērns sasniedz viena gada vecumu.

Laiku, uz kuru piešķirts papildatvaļinājums bez darba algas saglabāšanas, ieskaita kopējā un nepārtrauktajā darba stāžā, kā arī darba stāžā pēc specialitātes.

Laiku, uz kuru piešķirts papildatvaļinājums bez darba algas saglabāšanas, neieskaita stāžā, kas dod tiesības uz turpmāku ikgadējo atvaļinājumu.

Bez darba algas saglabāšanas piešķirtā papildatvaļinājuma laikā sievietei saglabājas darbavieta (amats).

176. p a n t s. Atvaļinājumi sievietēm, kas adoptējušas jaunpiezimušus bērņus

Sievietēm, kas adoptējušas jaunpiezimušus bērņus tieši no dzemdību nama, piešķir atvaļinājumu pēc slimības lapas un noteiktā kārtībā izmaksā valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu par laiku no adopcijas dienas, līdz paiet piecdesmit sešas dienas no bērņa piezimušanas.

Sievietei, kas adoptējusi jaunpiezimušu bērņa tieši no dzemdību nama, pēc viņas iesnieguma saskaņā ar šī kodeksa 175. panta noteikumiem piešķirams arī papildatvaļinājums bez darba algas saglabāšanas, līdz bērņs sasniedz viena gada vecumu.

177. p a n t s. Pārtraukumi bērņa barošanai

Mātēm, kas zīda bērņus, un sievietēm, kam ir bērņi līdz viena gada vecumam, bez parastā pārtraukuma atpūtai un ēšanai piešķir arī papildpārtraukumus bērņa barošanai.

Šos pārtraukumus, kas nav mazāki par 30 minūtēm, piešķir ne retāk kā pēc katrām trim stundām.

Ja ir divi vai vairāki bērņi līdz viena gada vecumam, nosakāms vismaz stundu ilgš pārtraukums.

Pēc mātes vēlēšanās pārtraukumus bērņa barošanai var apvienot, pievienot pusdienu pārtraukumam vai pārcelt uz darbadienas (darba maiņas) beigām, darbadienu (maiņu) attiecīgi saīsinot.

Pārtraukumu ilgumu un to piešķiršanas kārtību nosaka administrācija kopīgi ar arodbiedrības fabrikas, rūpnīcas vai vietējo komiteju, ņemot vērā bērņa mātes vēlēšanos.

Pārtraukumus bērņa barošanai ieskaita darba laikā, un par tiem samaksā pēc vidējās izpeļņas.

11. §. Par labāku nodrošināšanu ar grūtniecības un dzemdību pabalstiem un pabalstiem sakarā ar slimā bērņa kopšanu. Latvijas PSR Ministru Padomes 1973. gada 24. augusta lēmums Nr. 427 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1973, 44. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Darīt zināmu Latvijas PSR ministrijām, resoriem, kā arī rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejām, ka PSRS

Ministru Padome ar 1973. gada 26. jūlija lēmumu Nr. 530 «Par labāku nodrošināšanu ar grūtniecības un dzemdību pabalstiem un pabalstiem sakarā ar slimā bērna kopšanu»:

a) noteikusi, ka sievietēm strādniecēm un kalpotājām, arī tām, kas nav arodbiedrības biedres, un sievietēm kolhoza biedrēm — grūtniecības un dzemdību pabalsti izmaksājami pilnas izpeļņas apmērā neatkarīgi no darba stāža ilguma.

Pabalsti pēc šīs normas izmaksājami par grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma dienām ar 1973. gada 1. decembri.

Izpeļņa grūtniecības un dzemdību pabalstu aprēķināšanai sievietēm strādniecēm un kalpotājām nosakāma pēc noteikumiem, kādi paredzēti pārejošas darba nespējas pabalstu aprēķināšanai, neierobežojot pabalsta apmēru ar divkāršas darba algas vai divkāršas tarifa likmes summu;

b) noteikusi, ka darba nespējas lapa un pabalsts sakarā ar slima bērna kopšanu, ja bērns nav sasniedzis 14 gadu vecumu, jāizsniedz uz laiku, kurā bērnam nepieciešama kopšana, taču ne ilgāk kā uz 7 kalendāra dienām, turklāt vientuļām mātēm, atraidnēm un šķirtenēm darba nespējas lapu un pabalstu sakarā ar slimā bērna kopšanu, ja bērns nav sasniedzis 7 gadu vecumu, var izsniegt uz laiku līdz 10 kalendāra dienām.

Mīnētā kārtība piemērojama:

Galējo Ziemeļu rajonos un apvidos, kas pielīdzināti Galējo Ziemeļu rajoniem, Eiropas ziemeļos (Arhangeliskas apgabals, Karēlijas APSR un Komi APSR), kā arī Permas un Sverdlovskas apgabala ziemeļu rajonos — ar 1973. gada 1. decembri izsniedzot darba nespējas lapas, kā arī ar 1973. gada 1. decembri pagarinot darba nespējas lapas, kas izsniegtas līdz šim datumam;

pārējos Tālo Austrumu un Sibīrijas rajonos, Urālu rajonos (izņemot norādītos Permas un Sverdlovskas apgabalu rajonus), Kazahijas un Vidusāzijas rajonos — ar 1974. gada 1. jūliju izsniedzot darba nespējas lapas, kā arī ar 1974. gada 1. jūliju pagarinot darba nespējas lapas, kas izsniegtas līdz šim datumam;

pārējos mūsu valsts rajonos — ar 1974. gada 1. decembri izsniedzot darba nespējas lapas, kā arī ar 1974. gada 1. decembri pagarinot darba nespējas lapas, kas izsniegtas līdz šim datumam.

Darba nespējas lapu un pabalstu sakarā ar slimā bērna kopšanu, ja bērns sasniedzis 14 gadu vecumu, izsniedz

vispārējā kārtībā, kāda noteikta darba nespējas lapu un pabalstu izsniegšanai sakarā ar slimā ģimenes locekļa kopšanu.

12. §. Par bērnu audzināšanas pabalstu noteikšanu mazāk nodrošinātām ģimenēm. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1974. gada 25. septembra dekrēts («PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs», 1974, 40. nr.)

(I z v i l k u m s)

Saskaņā ar PSKP XXIV kongresa direktīvām par PSRS tautas saimniecības attīstības valsts piecgadu plānu 1971.—1975. gadam un likumu «Par PSRS tautas saimniecības attīstības valsts piecgadu plānu 1971.—1975. gadam» un lai radītu labākus apstākļus jaunās paaudzes audzināšanai un uzlabotu materiālo palīdzību mazāk nodrošinātām ģimenēm, kurām ir bērni, PSRS Augstākās Padomes Prezidijs **n o l e m j:**

1. Noteikt bērnu audzināšanas pabalstus ģimenēm, kuru kopējie vidējie ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli nepārsniedz 50 rubļus mēnesī.

2. Bērnu audzināšanas pabalstus piešķirt un izmaksāt šādām ģimenēm:

a) strādnieku un kalpotāju;

b) kolhozu biedru;

c) karavīru;

d) augstāko un vidējo speciālo mācību iestāžu, kadru sagatavošanas mācību iestāžu, skolu un kursu audzēkņus;

e) pensionāru.

3. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir un izmaksā 12 rubļus mēnesī par katru bērnu, līdz viņš sasniedz 8 gadu vecumu.

4. Bērnu audzināšanas pabalstus strādnieku, kalpotāju, mācību iestāžu audzēkņu, karavīru un pensionāru ģimenēm izmaksā no valsts budžeta, bet kolhoznieku ģimenēm, kolhoznieku pensionāru un kolhozos pēc darba liguma strādājošo strādnieku un kalpotāju ģimenēm — no kolhoznieku sociālās nodrošināšanas savienības fonda līdzekļiem.

5. Bērnu audzināšanas pabalstu izmaksai kolhozi (ieskaitot zvejnieku) un starpkolhozu uzņēmumi un organizācijas ar 1974. gada 1. novembri izdara naudas atskaitījumus kolhoznieku sociālās nodrošināšanas centralizētā savienības fondā PSRS Ministru Padomes noteiktajā kārtībā un apmēros.

6. Bērnu audzināšanas pabalsti ar nodokļiem nav apliekami.

7. Uzdot PSRS Ministru Padomei atbilstoši šim dekrētam apstiprināt nolikumu par bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas un izmaksāšanas kārtību mazāk nodrošinātām ģimenēm, kurā, starp citu, paredzēt:

personu loku, kuras bērnu audzināšanas pabalstu saņemšanā pielīdzinātas pilsoņiem, kas minēti šī dekrēta 2. pūntā;

ieņēmumu veidus, kuri ņemami vērā, nosakot kopējos vidējos ģimenes ieņēmumus.

8. Šis dekrēts stājas spēkā ar 1974. gada 1. novembri.

13. §. Nolikums par kārtību, kādā piešķirami un izmaksājami bērnu audzināšanas pabalsti mazāk nodrošinātām ģimenēm. Apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1974. gada 25. septembra lēmumu Nr. 752 (pielikums Latvijas PSR Ministru Padomes 1974. gada 17. oktobra lēmumam Nr. 569); «Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1974, 51. nr.)

I. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. Saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1974. gada 25. septembra dekrētu «Par bērnu audzināšanas pabalstu noteikšanu mazāk nodrošinātām ģimenēm» bērnu audzināšanas pabalstus pēc šā nolikuma piešķir un izmaksā:

a) valsts, sabiedrisko un kooperatīvo uzņēmumu, iestāžu un organizāciju strādnieku un kalpotāju ģimenēm;

b) citu pilsoņu ģimenēm, uz kuriem attiecas valsts sociālā apdrošināšana, izņemot tādu personu ģimenes, kuras strādā īslaicīgu un gadījuma rakstura darbus;

c) kolhoznieku ģimenēm;

d) radošo savienību (rakstnieku, komponistu, mākslinieku u. tml.) biedru ģimenēm;

e) pie atsevišķiem pilsoņiem vai pilsoņu kolektīviem strādājošu personu (mājstrādnieces, sargi, šoferi u. tml.) ģimenēm, ja ar darba devēju ir noslēgts un arodbiedrības organizācijā reģistrēts darba līgums;

f) PSRS Iekšlietu ministrijas iestāžu karavīru, ierindas un priekšniecības sastāva personu ģimenēm, ministriju un

resoru militarizētās apsardzes darbinieku ģimenēm, kuri nav pakļauti valsts sociālai apdrošināšanai, un PSRS Sakaru ministrijas un savienoto republiku sakaru ministriju speciālo sakaru dienesta ierindas un priekšniecības sastāva personu ģimenēm;

g) pensionāru ģimenēm;

h) augstāko un vidējo speciālo mācību iestāžu, kadru sagatavošanas mācību iestāžu, skolu un kursu audzēkņu, kā arī aspirantu un klīniku ordinatoru ģimenēm.

2. Pilsoņi, kam ir tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu, pieprasījumu piešķirt šādu pabalstu var iesniegt jebkurā laikā pēc šo tiesību rašanās, bez jebkāda termiņa ierobežojuma.

3. Bērnu audzināšanas pabalstus šī nolikuma 1. punktā minētajām ģimenēm, izņemot kolhoznieku ģimenes, kolhoznieku pensionāru ģimenes un kolhozos pēc darba līguma strādājošo strādnieku un kalpotāju ģimenes, maksā no valsts budžeta līdzekļiem, ko nodod valsts sociālās apdrošināšanas budžetā. Kārtību, kādā piešķirami līdzekļi bērnu audzināšanas pabalstu izmaksai PSRS Aizsardzības ministrijas, PSRS Ministru Padomes Valsts drošības komitejas un PSRS Iekšlietu ministrijas virsnieku, praporščiku, mičmaņu, virsdienesta karavīru, kā arī šo iestāžu strādnieku un kalpotāju ģimenēm (to skaitā ierindas un priekšniecības sastāva personu ģimenēm), nosaka PSRS Finanšu ministrija pēc saskaņošanas ar minētajām ministrijām vai minēto komiteju un VACP.

Kolhoznieku ģimenēm, kā arī pensionāru, kas ir kolhoza biedri, ģimenēm un kolhozos pēc darba līguma strādājošo strādnieku un kalpotāju ģimenēm bērnu audzināšanas pabalstus maksā no kolhoznieku sociālās nodrošināšanas centralizētā savienības fonda līdzekļiem.

4. Bērnu audzināšanas pabalsti nav aplikami ar nodokļiem.

II. TIESĪBAS UZ BĒRNU AUDZINĀŠANAS PABALSTU UN PABALSTA APMĒRS

5. Tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu ir ģimenēm, kurās kopējie vidējie ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli nepārsniedz 50 rubļus mēnesī.

6. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir un izmaksā par katru bērnu, līdz viņš sasniedz 8 gadu vecumu.

7. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir 12 rubļus mēnesī.

8. Nosakot tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu, ģimenes sastāvā ieskaitāmi: vīrs, sieva, viņu apgādībā esošie bērni, kuriem nav pilni 18 gadi, vai 18 gadu vecumu pārsniegušie bērni, kuri saņem pabalstu kā I vai II grupas invalīdi kopš bērnības, kā arī kopā ar laulātajiem dzīvojošie viņu darba nespējīgie vecāki, ja viņi nesaņem pensiju un ja nav citu personu, kurām pēc likuma viņi jāuztur.

Obligātajā karadienestā iesauktie karavīri, to skaitā tādi, kas dien militārajās celtniecības vienībās, ģimenes sastāvā nav ieskaitāmi.

9. Pabalsts par adoptētajiem bērniem, kuri dzīvo kopā ar adoptētājiem, piešķirams un izmaksājams viņu adoptētājiem tāpat kā par pašu bērniem.

Nosakot tiesības uz pabalstu, vienas personas adoptētie bērni, ja viena no vecākiem tiesības un pienākumi attiecībā uz šiem bērniem saglabājas pēc mātes (ja adoptētājs ir vīrietis) vai pēc tēva (ja adoptētāja ir sieviete) vēlēšanās, ieskaitāmi pēc viņu faktiskās dzīvesvietas adoptētāja vai mātes (tēva) ģimenē.

10. Par padēļiem un pameitām, kas dzīvo kopā ar pātēvu vai pamāti, pabalstu piešķir un izmaksā patēvam vai pamātei, ja pabalsts par viņiem nav piešķirts vecākiem.

Nosakot kopējos vidējos ieņēmumus uz vienu ģimenes locekli, ģimenē dzīvojošie padēļi un pameitas, ja viņi nav ieskaitīti vecāku ģimenē, ņemami vērā tāpat kā pašu bērni.

11. Tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu par aizbildnībā esošajiem bērniem ir viņu aizbildņiem. Nosakot tiesības uz pabalstu šādos gadījumos, ņemami vērā nevis aizbildņu ieņēmumi, bet gan par šiem bērniem saņemamā pensija, pabalsts un alimenti, kā arī viņu vecāku, kas nemaksā alimentus, ieņēmumi.

12. Nosakot tiesības uz pabalstu, ģimenes sastāvā nav ieskaitāmi tie bērni, kas atrodas pilnā valsts apgādībā (bērnu namos, zīdaiņu namos, invalīdu namos un internātskolās ievietotie bērni un bērni, kas mācās Suvorova kara skolās un Nahimova jūras kara skolās utt.). Pabalstu par šiem bērniem nepiešķir un neizmaksā.

13. Bērni, kuru vecākiem atņemtas vecāku tiesības, šo vecāku (viena no vecākiem) ģimenes sastāvā, nosakot tiesības uz pabalstu, nav ieskaitāmi.

Ja vecāki dzīvo šķirti, bērni ieskaitāmi mātes vai tēva ģimenē pēc bērnu faktiskās dzīvesvietas.

III. ĢIMENES KOPEJĀ VIDEJĀ IEŅĒMUMA APREĶINĀSANA

14. Nosakot ģimenes kopējo vidējo ieņēmumu, ievērojami šā nolikuma 8., 9. un 10. punktā minēto ģimenes locekļu ieņēmumi, kā arī to personu ieņēmumi, kuras nav reģistrējušas laulību, bet dzīvo kopā, kurām ir kopēja saimniecība un kuras kopīgi audzina bērnus.

15. Ģimenes kopējos ieņēmumos ieskaitāmi:

a) darba alga, tai skaitā par virsstundu darbu, par darbu svētku dienās un brīvdienās un par darbu amalu savienošanas kārtībā; samaksa par darbu kolhoza sabiedriskajā saimniecībā; jebkura veida piemaksas; attiecīgajā uzņēmumā, iestādē vai organizācijā pēc darba samaksas sistēmas noteiktās prēmijas neatkarīgi no to izmaksāšanas periodiskuma un izmaksas avotiem; procentuālās piemaksas un ikgadējā atlīdzība, ko maksā par izdienu, un izmaksas no materiālās stimulēšanas fonda par uzņēmuma vai organizācijas kopējiem visa gada darba rezultātiem. Prēmijas un ikgadējā atlīdzība ieskaitāma ģimenes kopējos ieņēmumos par laiku, par kādu tās aprēķinātas, turklāt gadā ieskaitāma ne vairāk kā viena izdienas atlīdzība.

Kopējos ieņēmumos neieskaita prēmijas, kurām ir vienreizējs raksturs un kuras nav paredzētas darba samaksas sistēmā (vienreizējas prēmijas);

b) citas sistemātiska rakstura naudas izmaksas (to personu apgāde, kuras strādā lauku apstākļos, piemaksas darbā, kas saistās ar izbraukumiem un pārvietošanos, u. tml., izņemot komandējuma un pārcelšanas naudu), izmaksas no ārštata darbinieku sastāva darba algas fonda;

c) stipendijas, pensijas, pabalsti (izņemot vienreizējos pabalstus), kā arī vienreizējie un ikmēneša pabalsti, kuras izmaksā saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezīdija 1944. gada 8. jūlija dekrētu «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm, daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un

medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu» un PSRS Ministru Padomes 1963. gada 25. oktobra lēmumu Nr. 1108 «Par pabalstu izmaksu obligātajā karadienestā esošo karavīru bērniem»;

d) ieņēmumi no personiskās palīgsaimniecības (no piemājas zemes, dienesta zemes, no kolhozniekiem, padomju saimniecību un citu valsts lauksaimniecības uzņēmumu strādniekiem un kalpotājiem sakņu dārziem piešķirtajiem zemes gabaliem, ieņēmumi, kas gūti, turot lopus);

e) ieņēmumi, kas gūti, nodarbojoties ar rūpalu un mājamatniecību, privāto praksi, literāro darbību, tēlotājmākslu, mūziku, kā arī māksliniecisku un citādu darbību.

Ieņēmumi personām, kuras nodarbojas ar rūpalu un mājamatniecību vai privāto praksi, nosakāmi pēc rajona finansu nodaļas datiem par šo personu ieņēmumiem, kuri apliekami ar nodokli;

f) jebkura veida atlīdzība, ko no autora honorāra fonda izmaksā štata un ārštata literatūras darbiniekiem, māksliniekiem, fotokorespondentiem un citām personām, kā arī atlīdzība, ko izmaksā par mākslas darba publisku izpildīšanu; advokātu jebkura veida izpeļņas;

g) ieņēmumi, kas gūti, izīrējot dzīvojamo platību kūrvietās, kā arī izīrējot vasarnīcu platību citos apvidos;

h) darba samaksa natūrā (pēc valsts mazumtirdzniecības cenām);

i) naudas izmaksas karavīriem, izņemot tos, kuri nav ieskaitāmi ģimenes sastāvā saskaņā ar šī nolikuma 8. punktu;

j) summas, ko izmaksā kā zaudējuma atlīdzību sakarā ar sakropļojumu vai citādu veselības bojājumu.

16. Pie atsevišķiem pilsoņiem vai pilsoņu kolektīviem strādājošo personu kopējos ieņēmumos ieskaitāma viņu faktiskā izpeļņa. Turklāt darba algas daļa, ko šīs personas saņēmušas natūrā, ieskaitāma viņu kopējos ieņēmumos 100 procentu naudas samaksas apmērā.

17. Nosakot ģimenes tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu, saņemamie alimenti ieskaitāmi ģimenes kopējos ieņēmumos, bet maksājамie alimenti atskaitāmi no tiem.

18. Ieņēmumi, kas gūti no personiskās palīgsaimniecības, ieskaitāmi ģimenes kopējos vidējos mēneša ieņēmumos pēc noteiktā kārtībā apstiprinātiem ieņēmumu normatīviem.

19. Ja kolhoznieka sētas sastāvā ietilpst divas un vairākas ģimenes, tad, nosakot šo ģimeņu kopējos ieņēmumu

mus, viņu naudas ieņēmumus un ieņēmumus natūrā ņem vērā atsevišķi katrai ģimenei; ieņēmumi no personiskās palīgsaimniecības ieskaitāmi ģimenes kopējos ieņēmumos proporcionāli šīs ģimenes locekļu skaitam kolhoznieka sētā.

20. Kopējie ieņēmumi nosakāmi pēc ģimenes ieņēmumiem visā iepriekšējā kalendāra gadā pirms bērnu audzināšanas pabalsta piešķiršanas pieprasījuma iesniegšanas gada.

Aprēķinot ģimenes kopējos vidējos ieņēmumus, ņem vērā ģimenes locekļus, kuri ietilpst tās sastāvā laikā, kad iesniegts pieprasījums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu, un ņem vērā viņu ieņēmumus (ja šis nolikums neparedz ko citu).

Kopējos vidējos mēneša ieņēmumus uz vienu ģimenes locekli aprēķina, dalot ģimenes kopējo kalendāra gada ieņēmumu summu ar 12 (ģimenes kopējie vidējie mēneša ieņēmumi) un pēc tam dalot ar ģimenes locekļu skaitu.

21. Aprēķinot vidējos mēneša ieņēmumus tiem ģimenes locekļiem, kas nav ieskaitāmi ģimenes sastāvā (ši nolikuma 23. punkta otrā rindkopa) sakarā ar pagaidu prombūtni un kas iestājušies darbā tajā gadā, kad iesniegts pieprasījums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu, vai kas nostrādājuši mazāk nekā vienu pilnu kalendāra gadu, par kuru nosaka ieņēmumus saskaņā ar šā nolikuma 20. punktu, ņem vērā viņu ieņēmumus (darba alga, pārejošas darba nespējas pabalsts utt.) par visiem pilniem darba mēnešiem attiecīgajā gadā; vidējos mēneša ieņēmumus nosaka, dalot izpeļņu un citus ieņēmumus, kas gūti visos pilnajos darba mēnešos, ar šo mēnešu skaitu.

Ja minētie ģimenes locekļi līdz bērnu audzināšanas pabalsta pieprasījuma iesniegšanai nostrādājuši mazāk nekā vienu pilnu mēnesi, tad izpeļņa par visu nostrādāto laiku dalāma ar nostrādāto dienu skaitu un dalījums reizināms ar mēneša darba dienu skaitu, kas aprēķināts vidēji par gadu (ar 25,4 — ja ir sešu darba dienu nedēļa, un ar 21,2 — ja ir piecu darba dienu nedēļa).

22. Aprēķinot kopējos vidējos mēneša ieņēmumus ģimenēm, kurās viens vai abi vecāki ir I vai II grupas invalīdi un nestrādā, minēto personu ieņēmumus par iepriekšējo gadu pirms bērnu audzināšanas pabalsta piešķiršanas pieprasījuma iesniegšanas neņem vērā, bet piešķirto invalīda pensiju ieskaita ģimenes kopējos mēneša ieņēmumos.

23. Aprēķinot kopējos vidējos mēneša ieņēmumus ģimenēm, kuru sastāvā tajā gadā, kad iesniegts pieprasījums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu, notikušas izmaiņas sakarā ar laulības šķiršanu, ņemami vērā ģimenes iepriekšējā gada ieņēmumi, ieskaitot aizgājušo ģimenes locekli un viņa ieņēmumus.

Ja ģimenē viens no laulātajiem ir prombūtnē sakarā ar to, ka viņš tajā gadā, kad iesniegts pieprasījums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu, notiesāts ar brīvības atņemšanu vai nosūtīts piespiedu kārtā ārstēties, tad, aprēķinot šādai ģimenei vidējos kopējos ieņēmumus par iepriekšējo gadu, ņemams vērā prombūtnē esošais ģimenes loceklis un viņa ieņēmumi. Aprēķinot šādu ģimeņu vidējos kopējos ieņēmumus, nākamajā gadā ņem vērā prombūtnē esošo laulāto un viņa ieņēmumus līdz viņa notiesāšanai (nosūtīšanai piespiedu kārtā ārstēties), alimentus vai citas summas, kuras ģimenes saņēmušas no minētajām personām pēc viņu notiesāšanas (nosūtīšanas piespiedu kārtā ārstēties). Ja šīs personas minēto iemeslu dēļ nav ģimenē pilnu kalendāra gadu, viņas ģimenes sastāvā nav ieskaitāmas.

IV. PIEPRASIJUMS PIEŠKIRT BĒRNU AUDZINĀŠANAS PABALSTU

24. Iesniegums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu iesniedzams uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai, karaspēka daļas pavēlniecībai vai kolhoza valdei.

Nestrādājošie pensionāri, obligātā karadienesta karavīru nestrādājošās sievas un šā nolikuma 1. punkta «b» apakšpunktā minētie pilsoņi (kas nestrādā uzņēmumos, iestādēs un organizācijās), šā nolikuma 1. punkta «e» apakšpunktā minētās personas, kā arī nestrādājošās vientuļās mātes, atraitnes un šķirtās sievietes iesniegumu piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu iesniedz savas dzīvesvietas rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļai.

25. Iesniegumā piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu uzrādāms ģimenes sastāvs un ģimenes jebkura veida ieņēmumi.

Iesniegumam piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu jāpievieno:

a) namu pārvaldes, dzīvokļu ekspluatācijas kantora vai ciema, ciemata darbaļaužu deputātu padomes izpild-

komitejas izziņa (rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas izziņa — personām, kuras dzīvo atsevišķiem pilsoņiem piederošās mājās) par ģimenes sastāvu, izziņā jābūt uzrādītam katra ģimenes locekļa uzvārdam, vārdam un tēvvārdam, radniecībai un viņa nodarbošanās veidam;

b) bērnu dzimšanas apliecību noraksti;

c) šī punkta «a» apakšpunktā minēto iestāžu (pēc bērnu dzīvesvietas) izdotās izziņas par bērniem, kuri dzīvo atsevišķi no ģimenes;

d) izziņa par katra ģimenes locekļa ieņēmumiem attiecīgajā periodā (darba alga, stipendija, pensija utt.).

Pilsoņiem, kuriem ir personiskā palīgsaimniecība, bez tam jāiesniedz par to izziņa, ko izdod:

lauku apvidos un pilsētciematos — ciemu un ciematu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas;

pilsētās — rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas vai to uzdevumā — rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju tehniskās inventarizācijas biroji.

26. Lai piešķirtu pabalstus ģimenēm, kurās ir padēli, pameitas un bērni, kādi minēti šā nolikuma 13. punktā, iesniedzama vecāku darbavietas vai rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļas (pēc vecāku dzīvesvietas) izziņa par to, ka šie bērni nav ieskaitīti otra no vecākiem (tēva vai mātes) ģimenē un par šiem bērniem pabalsts netiek maksāts.

Ja laulātais, kas pieprasa piešķirt pabalstu, dzīvo atsevišķi, viņam jāiesniedz izziņa par otra laulātā darba algu vai par alimentu summu, kādu no viņa saņem par bērniem.

27. Bērnu dzimšanas apliecību norakstus, kas iesniedzami pabalstu piešķiršanai, var apliecināt notariālā kārtībā vai arī organizācija, kas piešķir pabalstu.

28. Izziņas un citus dokumentus, kas nepieciešami bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanai, izsniedz bez maksas, un tiem valsts nodevas neuzliek.

V. BĒRNU AUDZINĀŠANAS PABALSTU PIEŠĶIRŠANA

29. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir mātei darba vai mācību vietā. Ja māte nestrādā un nemācās, pabalstu mātei piešķir vīra darba, dienesta vai mācību vietā.

Ja māte mirusi, ja bērni dzīvo tēva ģimenē (ja vecāki dzīvo šķirti) vai ja mātei atņemtas vecāku tiesības, pabalstu piešķir tēvam vai aizbildnim.

Bērnu audzināšanas pabalstu strādnieku, kalpotāju un skolu audzēkņu un studentu ģimenēm piešķir bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas, ko izveido uzņēmumos, iestādēs un organizācijās šādā sastāvā: administrācijas pārstāvis (komisijas priekšsēdētājs), arodbiedrības fabrikas, rūpnīcas vai vietējās komitejas pārstāvis un galvenais grāmatvedis.

Bērnu audzināšanas pabalstus karavīru (izņemot obligātā karadienesta karavīru) un PSRS Iekšlietu ministrijas ierindas un priekšniecības sastāva personu ģimenēm piešķir bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas, ko izveido attiecīgi PSRS Aizsardzības ministrijas, PSRS Iekšlietu ministrijas un PSRS Ministru Padomes Valsts drošības komitejas noteiktajā kārtībā.

Kolhoznieku un to strādnieku un kalpotāju ģimenēm, kuri strādā kolhozos pēc darba līguma, bērnu audzināšanas pabalstus piešķir pabalstu piešķiršanas komisija, ko izveido kolhoza valde šādā sastāvā: kolhoza valdes pārstāvis (komisijas priekšsēdētājs), kolhoza arodbiedrības komitejas pārstāvis un galvenais grāmatvedis.

Nestrādājošiem pensionāriem un citu šā nolikuma 24. punktā minēto kategoriju pilsoņiem bērnu audzināšanas pabalstus piešķir rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju izveidotas pensiju piešķiršanas komisijas.

30. Ģimenēm, kurās abi darbaspējīgie vecāki nestrādā, bērnu audzināšanas pabalstus nepiešķir.

31. Kolhoznieku ģimenēm, kurās abi vecāki iepriekšējā gadā pirms bērnu audzināšanas pabalsta piešķiršanas pieprasījuma iesniegšanas gada bez attaisnojošiem iemesliem nav izstrādājuši noteikto darbā piedalīšanās minimumu, noteikto normodienu vai darbā ierašanās dienu skaitu, pabalstu nepiešķir.

32. Iesniegumus piešķirt bērnu audzināšanas pabalstus komisijas izskata ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc tam, kad saņemts iesniegums ar visiem nepieciešamajiem dokumentiem vai saņemti papildu dokumenti.

33. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas lēmums 5 dienu laikā pēc tā pieņemšanas paziņojams prasītājam. Ja pabalstu nepiešķir, uzrādāmi noraidīšanas iemesli un komisijas lēmuma pārsūdzēšanas kārtība, kā arī izsniedzami atpakaļ visi dokumenti.

34. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas lēmumu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā.

Sūdzības jautājumos par bērnu audzināšanas pabalsta piešķiršanu un izmaksāšanu tiesu iestādes neizskata.

35. Par bērnu audzināšanas pabalsta piešķiršanas pieprasījuma mēnesi atzīstams mēnesis, kad saņemts iesniegums ar visiem nepieciešamajiem dokumentiem.

Ja iesniegumam nav pievienoti visi nepieciešamie dokumenti, tā iesniedzējam paziņo, kādi dokumenti iesniedzami papildus. Ja tos iesniedz ne vēlāk kā 3 mēnešus no dienas, kad saņemts paziņojums par nepieciešamību iesniegt papildu dokumentus, tad par pabalsta piešķiršanas pieprasījuma mēnesi atzīstams mēnesis, kad saņemts iesniegums piešķirt pabalstu.

36. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir ar pabalsta piešķiršanas pieprasījuma mēnesi, izņemot šādus gadījumus, kad pabalstu piešķir ar agrāku laiku:

ja piedzimst bērns, — ar mēnesi, kas seko bērna piedzimšanas mēnesim, ja pieprasījums piešķirt pabalstu iesniegts ne vēlāk par 3 mēnešiem no bērna piedzimšanas dienas;

tēva vai mātes nāves gadījumā — ar mēnesi, kas seko mēnesim, kurā tēvs vai māte miruši, — ja ģimene pieprasījusi piešķirt pabalstu ne vēlāk par 3 mēnešiem no tēva vai mātes nāves dienas.

37. Ģimenēm, kuras zaudējušas apgādnieku, bērnu audzināšanas pabalstu piešķir pēc apgādnieka zaudējuma gadījuma pensijas piešķiršanas ģimenei. Turklāt piešķirtās pensijas summa ieskaitāma to ģimenes locekļu kopējos vidējos mēneša ieņēmumos, kuri ir šīs ģimenes sastāvā pabalsta pieprasīšanas laikā.

38. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir uz kalendāra gadu, bet ne ilgāk kā līdz laikam, kad bērns sasniedz 8 gadu vecumu.

Pabalstu nākamajam kalendāra gadam piešķir pēc pabalsta saņēmēja iesnieguma ar janvāri šī nolikuma IV un V sadaļā paredzētajā kārtībā.

39. Iesniegums piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu ar visiem iesniegtajiem dokumentiem un pabalsta piešķiršanas komisijas lēmumu glabājams organizācijas, kas piešķirusi pabalstu, grāmatvedībā tāpat kā naudas dokumenti — katram pabalsta saņēmējam atsevišķā lietā.

VI. BERNU AUDZINĀŠANAS PABALSTU IZMAKSĀŠANA

40. Bērnu audzināšanas pabalstus strādnieku, kalpotāju, karavīru, skolu audzēkņu un studentu, kā arī PSRS Iekšlietu ministrijas ierindas un priekšniecības sastāva personu ģimenēm izmaksā darba, dienesta vai mācību vietā uzņēmumi, iestādes, organizācijas un karaspēka daļas.

Kolhoznieku, kā arī to strādnieku un kalpotāju ģimenēm, kuri strādā kolhozos pēc darba līguma, bērnu audzināšanas pabalstus izmaksā kolhoza valde.

Nestrādājošiem pensionāriem un citu šā nolikuma 24. punktā minēto kategoriju pilsoņiem bērnu audzināšanas pabalstus izmaksā rajonu (pilsētu) sociālās nodrošināšanas nodaļas.

Pabalstu izmaksā mātei, izņemot šā nolikuma 29. punktā minētos gadījumus.

41. Bērnu audzināšanas pabalstu mazāk nodrošinātām ģimenēm izmaksā neatkarīgi no tā, ka par šiem bērniem saņem citus pabalstus, to skaitā pabalstus, ko piešķir saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidiņa 1944. gada 8. jūlija dekrētu «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm, daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu» un PSRS Ministru Padomes 1963. gada 25. oktobra lēmumu Nr. 1108 «Par pabalstu izmaksu obligātā karadienesta karavīru bērniem».

42. Bērnu audzināšanas pabalstu izmaksā pēc pilnvaras ne vairāk kā 3 mēnešus pēc kārtas. Pilnvara apliecināma notariālā kārtībā, vai arī to apliecina namu pārvalde, dzīvokļu ekspluatācijas kantoris un ciema vai ciemata darbaļaužu deputātu padome pēc dzīvesvietas vai stacionārā ārstniecības iestāde, kurā pabalsta saņēmējs ievietots ārstēties, bet attiecīgos gadījumos — tas uzņēmums, iestāde, organizācija, karaspēka daļa vai kolhoza valde, kas izmaksā pabalstu. Pilnvaru apliecina ar atbildīgās personas parakstu un uzņēmuma (organizācijas) zīmoga nospiedumu.

43. Bērnu audzināšanas pabalstu strādniekiem un kalpotājiem izmaksā par pagājušo mēnesi pēc darba algas izmaksāšanas par mēneša otro pusī.

Kolhozniekiem, kā arī tiem strādniekiem un kalpotājiem, kuri kolhozos strādā pēc darba līguma, bērnu audzināšanas pabalstu izmaksā katru mēnesi kolhoza valdes noteiktajā termiņā.

Skolu audzēkņiem un studentiem bērnu audzināšanas pabalstu izmaksā mācību iestādes noteiktajos termiņos.

Sociālās nodrošināšanas iestādes un karaspēka daļas bērnu audzināšanas pabalstu izmaksā katru mēnesi pašu noteiktajos termiņos.

Pabalstu par janvāri un februāri izmaksā ne vēlāk par 20. martu.

44. Uzņēmuma, iestādes, organizācijas, mācību iestādes vai kolhoza galvenais (vecākais) grāmatvedis ir atbildīgs par to, lai tiktu ievērota spēkā esošā likumdošana par bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas un izmaksāšanas kārtību.

45. Ja bērnu audzināšanas pabalsta saņēmējs pāriet citā darbā, pabalsta maksāšanu pārtrauc iepriekšējā darbavietā un turpina jaunajā darbavietā ar to laiku, ar kādu pabalsta izmaksāšana tika pārtraukta iepriekšējā darbavietā.

Uzņēmums, iestāde vai organizācija, no kuras darbinieks pārgājis citā darbā, pārsūta jaunajai darbavietai bērnu audzināšanas pabalsta saņēmēja lietu (pēc viņa iesnieguma), norādot mēnesi, līdz kuram (ieskaitot) pabalsts izmaksāts.

Kad jaunajā darbavietā saņemta pabalsta saņēmēja lieta, pabalstu turpina maksāt ar bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas atļauju.

Tādā pašā kārtībā turpināma pabalstu maksāšana, ja uz citu darbu pāriet bērnu tēvs, kuru audzināšanas pabalstu izmaksāja nestrādājošai mātei.

46. Ja māte, kura saņem bērnu audzināšanas pabalstu, atstāj darbu (mācības), tad uzņēmums, iestāde vai organizācija, kurā māte strādāja (mācījās), pārsūta pabalsta saņemšanas lietu (pēc viņas iesnieguma) tēva darba (mācību, dienesta) vietai, bet, ja tādas nav, — tad sociālās nodrošināšanas nodaļai, un pabalsta maksāšana tiek turpināta ar bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas (pensiju piešķiršanas komisijas) atļauju.

Tādā pašā kārtībā turpināma pabalsta maksāšana mātei, ja viņa no jauna iestājas darbā.

47. Bērnu audzināšanas pabalsta summas, kuras saņēmējs nav laikā pieprasījis vai kuras nav saņemtas

pabalstu piešķiršanas un izmaksāšanas iestādes vainas dēļ, izmaksājamas par pagājušo laiku, bet ne vairāk kā par vienu gadu pirms pabalsta piešķiršanas pieprasījuma.

48. Lieki izmaksātās bērnu audzināšanas pabalsta summas var ieturēt no pabalsta saņēmēja, ja par daudz izmaksāts aprēķina (aritmētiskas) kļūdas dēļ vai saņēmēja ļaunprātības dēļ (iesniegti dokumenti ar apzināti nepareizām ziņām, noslēpta izpeļņa vai citi ieņēmumi, nav iesniegtas ziņas par izmaiņām ģimenes sastāvā).

Minētajos gadījumos lieki izmaksāto pabalsta summu ieturējumus izdara katru mēnesi pēc pabalstu piešķiršanas komisijas lēmuma, ieturot ne vairāk kā 20 procentus no pabalsta.

Lieki izmaksātās pabalsta summas tāpat var ieturēt — ne vairāk kā 20 procentus — no vecāku (aizbildņu) izpeļņas, stipendijas vai pensijas pēc viņu rakstveida iesnieguma, notariāta iestādes izpildu uzraksta vai tiesas sprieduma.

49. Bērnu audzināšanas pabalstu, kas nav saņemts līdz pabalsta saņēmēja nāves dienai, izmaksā otram no vecākiem (tēvam vai mātei) vai aizbildnim, ja pabalsta piešķiršana pieprasīta ne vēlāk kā vienu gadu pēc pabalsta saņēmēja nāves.

VII. BERNU AUDZINĀŠANAS PABALSTA IZMAKSAS PĀRTRAUKŠANA UN ATJAUNOŠANA

50. Bērnu audzināšanas pabalsts maksājams līdz kalendāra gada beigām, izņemot šādus gadījumus, kuru dēļ pabalsta maksāšanu var pārtraukt vai atjaunot:

ja bērns sasniedzis 8 gadu vecumu (līdz dzimšanas mēnesim ieskaitot);

ja bērns ievietots bērnu iestādē pilnā valsts apgādībā vai izņemts no bērnu iestādes;

ja bērnu adoptē cita ģimene;

ja atņemtas vecāku tiesības;

ja 18 gadu vecumu sasnieguši bērni, kas ņemami vērā, piešķirot pabalstu;

ja miris ģimenes loceklis.

Citos gadījumos, kad radušās izmaiņas ģimenes sastāvā vai viņu ieņēmumos, tiesības uz bērnu audzināšanas pabalstu gada laikā no jauna neizskata.

Bērnu audzināšanas pabalsta izmaksāšanu pārtrauc vai atjauno ar pabalstu piešķiršanas komisijas lēmumu ar nākamo mēnesi pēc mēneša, kurā radušies attiecīgie apstākļi.

51. Ja gada laikā radušies apstākļi, kuru dēļ bērnu audzināšanas pabalsta maksāšana pārtraucama, pabalsta saņēmēja pienākums ir par to ziņot uzņēmumam, iestādei, organizācijai, karaspēka daļai, kolhoza valdei vai sociālās nodrošināšanas nodaļai.

14. §. Instrukcija par kārtību, kādā uzņēmumos, iestādēs, organizācijās un kolhozos noformējamās un kārtojamas lietas bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanai mazāk nodrošinātām ģimenēm. Apstiprināta ar kopīgu PSRS Finanšu ministrijas, PSRS Ministru Padomes Valsts darba un darba algas jautājumu komitejas un Vis-savienības Arod biedrību centrālās padomes 1974. gada 1. oktobra lēmumu («Бюллетень нормативных актов министерств и ведомств СССР», 1975, № 1)

(I z v i l k u m s)

1. Šī instrukcija nosaka kārtību, kādā uzņēmumos, iestādēs, organizācijās, kolhozos un rajonu (pilsētu) sociālās nodrošināšanas nodaļās noformējamās un kārtojamas lietas bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanai mazāk nodrošinātām ģimenēm.

2. Bērnu audzināšanas pabalstus piešķir un izmaksā: uzņēmumi, iestādes, organizācijas, karaspēka daļas, mācību iestādes — strādniekiem, kalpotājiem, mācību iestāžu audzēkņiem un citiem pilsoņiem, uz kuriem attiecināta valsts sociālā apdrošināšana, karavīriem mātes darba vai mācību vietā, bet, ja viņa nestrādā un nemācās, — tēva darba, dienesta vai mācību vietā;

kolhozi, starpkolhozu un valsts — kolhozu uzņēmumi un organizācijas — kolhozu biedriem, kā arī strādniekiem un kalpotājiem, kuri strādā kolhozos, starpkolhozu un valsts — kolhozu uzņēmumos un organizācijās pēc darba līguma;

sociālās nodrošināšanas orgāni — nestrādājošiem pensionāriem, to skaitā pensionāriem no kolhozu biedru vidus, nestrādājošām obligātā dienesta karavīru sievām, nestrādājošām vientuļām mātēm, atraitnēm un šķirtām sievietēm, personām, kuras strādā pie atsevišķiem pilsoņiem vai pilsoņu kolektīviem, nestrādājošām sievietēm,

kuras dzīvo ar vīru dažādās vietās, citu kategoriju pilsoņiem, uz kuriem attiecināta valsts sociālā apdrošināšana, ja viņi nestrādā uzņēmumos, iestādēs un organizācijās.

Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir komisijas, kuras izveidotas kārtībā, kāda noteikta ar nolikuma par kārtību, kādā piešķirami un izmaksājami bērnu audzināšanas pabalsti mazāknodrošinātām ģimenēm,¹ kurš apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1974. gada 25. septembra lēmumu Nr. 752, 29. punktu. Komisijas sastāvu apstiprina ar uzņēmuma, iestādes, organizācijas vadītāja pavēli vai kolhoza valdes lēmumu, kas saskaņots ar arodbiedrības fabrikas, rūpnīcas vai vietējo komiteju.

3. Uzņēmumu, iestāžu, organizāciju, sociālās nodrošināšanas orgānu un kolhozu pienākums sniegt pilsoņiem paskaidrojumus un konsultācijas pabalstu piešķiršanas un izmaksāšanas jautājumos, kā arī sniegt tiem palīdzību pabalsta saņemšanai nepieciešamo dokumentu sagādāšanā.

4. Iesniegumu un bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanai nepieciešamos dokumentus pieņem, sagatavo un iesniedz tos izskatīšanai bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijai darbinieks,² kuram tas uzdots ar uzņēmuma, iestādes vai organizācijas vadītāja pavēli vai kolhoza valdes lēmumu.

5. Iesniegums piešķirt pabalstu iesniedzams rakstveidā. Iesniegumā jāuzrāda:

uzņēmuma, iestādes, organizācijas, kolhoza vai sociālās nodrošināšanas nodaļas nosaukums, kur iesniedzams iesniegums;

mātes uzvārds, vārds, tēvvārds un viņas adrese (ja nav mātes — tēva vai aizbildņa uzvārds, vārds, tēvvārds);

pases dati (pases sērija, numurs un kad tā izdota) vai dati no cita dokumenta, kas apliecina personu;

mātes (tēva, aizbildņa) un visu ģimenes locekļu, kas ņemami vērā ģimenes sastāvā saskaņā ar Nolikuma 8.—11. punktu, uzvārds, vārds, tēvvārds;

katra ģimenes locekļa radniecīgās attiecības ar iesniedzēju (vīrs, sieva, dēls, meita, tēvs, māte, padēls, pameita, adoptētais);

visi ieņēmumu veidi, kurus saņem katrs ģimenes loceklis, kas ņemami vērā pabalsta piešķiršanai (Nolikuma 15. un 17. punkts). Piemēram, darba alga, pabalsts, ali-

¹ Turpmāk nosaukts saīsināti «Nolikums».

² Turpmāk nosaukts «atbildīgais darbinieks».

menti, stipendija, pensija, ienākumi no personiskās palīgsaimniecības.

Iesniegumā jāuzrāda tam pievienoto dokumentu skaits un jāuzraksta tā izpildīšanas datums.

6. Atbildīgais darbinieks, kuru izraudzījusi administrācija, pārbauda iesnieguma noformēšanas un tam pievienoto dokumentu pareizību, atzīmē iesniegumā to skaitu, saņemšanas datumu un parakstās.

Uzņēmumā, iestādē, organizācijā, kolhozā iesniegumu reģistrē «Bērnu audzināšanas pabalstu iesniegumu reģistrācijas žurnālā», bet sociālās nodrošināšanas nodaļās — «Iesniegumu un ... komisijas lēmumu reģistrācijas žurnālā».

7. Ja iesniegumam nav pievienoti visi pabalsta piešķiršanai nepieciešamie dokumenti, iesniedzējam pret parakstu izsniedzams paziņojums ar norādījumu, kādi dokumenti un kādā termiņā iesniedzami papildus.

Ja iesniedzējs iesniegumu ar dokumentiem nodod ar citas personas starpniecību (piemēram, vīra) vai nosūta pa pastu, tad paziņojums izsniedzams šai personai vai nosūtāms pa pastu.

Saņemot iztrūkstošos dokumentus, atbildīgais darbinieks atzīmē iesniegumā datumu un iesniegto dokumentu skaitu un to apstiprina ar savu parakstu.

Ja dokumenti nosūtīti pa pastu, par šo dokumentu saņemšanas dienu uzskatāms datums, kāds uzrādīts to nosūtīšanas vietas pasta spiedogā.

8. Izziņai par visu veidu ieņēmumiem un ģimenes sastāvu jābūt izpildītai uz veidlapas vai tai jābūt stūra spiedogam un apstiprinātai ar zīmogu. Izziņu par ģimenes locekļu darba algu vai citiem ienākumiem paraksta uzņēmuma, iestādes, organizācijas, kolhoza vadītājs un galvenais (vecākais) grāmatvedis, bet par ģimenes sastāvu — iestādes, organizācijas, kas izziņu izdod, vadītājs.

Cienu un ciematu darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas, bet Nolikuma 25. punktā paredzētajos gadījumos — rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas izziņās par ģimenes sastāvu uzrāda, vai ģimenei pieder personiskā palīgsaimniecība un uz kāda pamata šie dati ierakstīti. Šādos gadījumos atsevišķa izziņa par palīgsaimniecību nav jāiesniedz.

Rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteju tehniskās inventarizācijas birojs un citas organizācijas vajadzības gadījumos izsniedz izziņas par personisko palīgsaimniecību.

Izziņas un citi dokumenti, kuros ir labojumi un dzēsumi, nav pieņemami. Atbildīgajiem darbiniekiem, kurus izraudzījusi administrācija, pabalstu piešķiršanas komisijas locekļiem, pārbaudītājiem (revidentiem) nav tiesību iesniegtajos dokumentos izdarīt kaut kādus labojumus.

9. Saņemot iesniegumu, atbildīgais darbinieks iepazīstina iesniedzēju ar apstākļiem, kas izsauc bērnu audzināšanas pabalstu pārtraukšanu vai izmaiņas saņemamā pabalsta summās, par ko iesniedzējam jāziņo pabalsta saņemšanas vietā. Par to iesniedzējs parakstās iesnieguma otrā pusē.

10. Izziņa par ģimenes sastāvu pieņemama, ja no tās izdošanas dienas līdz tās iesniegšanai komisijā nav pagājuši vairāk kā trīs mēneši.

11. Pamatojoties uz iesniegumu un iesniegtajiem dokumentiem, atbildīgais darbinieks aizpilda veidlapu «Ziņas pie komisijas sēdes protokola».

12. «Ziņu pie komisijas sēdes protokola» I nodaļumā uzrādāmi visi ģimenes locekļi, kuri ņemami vērā, piešķirot pabalstu, un viņu ieņēmumi:

ģimenes locekļa uzvārds, vārds, tēvvārds, viņu radniecīgās attiecības;

katra tā bērna, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu, dzimšanas gads, mēnesis un diena, neatkarīgi no tā, vai viņi mācās vai strādā;

«Ienākumu veidi» 5. ailē — darba alga, pensija, pabalsts, naudas apgāde un citi darba samaksas veidi, ieskaitot samaksu natūrā, atbilstoši Nolikuma 15. un 17. punkta noteikumiem;

«Ieņēmumu summa..... gadā» 6. ailē — katra ģimenes locekļa ieņēmumu visu veidu summas pagājušajā gadā, kas ņemamas vērā, piešķirot pabalstus (darba alga, pensija, alimenti, stipendija utt.), neatkarīgi no mēnešu skaita, par kuriem šīs summas izmaksātas.

Ģimenes gada ieņēmumi aprēķināmi, saskaitot visu ieņēmumu summas, kādas uzrādītas «Ieņēmumu summas... gadā» 6. ailē, bet ģimenes vidējie mēneša ienākumi — dalot kopējo gada ieņēmumu summu ar 12.

13. Darba algas, pensijas, stipendijas un citu ieņēmumu summas ģimenes ieņēmumos ņemamas vērā pilnā apmērā, ieskaitot visus ieturējumus, izņemot alimentus.

14. Aprēķinot vidējos mēneša ieņēmumus vienam ģimenes loceklim, mēneša ieņēmumu summa dalāma ar ģimenes locekļu skaitu, kas ņemami vērā, piešķirot pabalstu.

Piemērs. Pils. Ivanovas ģimenē 5 cilvēki (viņa, vīrs un 3 bērni). 1975. gada janvārī māte pieprasījusi piešķirt bērnu audzināšanas pabalstu. 1974. gadā ģimenei bijuši šādi ieņēmumi:

Vīram darba alga par 12 mēnešiem	— 1680 rbļ.
pensija par 6 mēnešiem	— 180 rbļ.
Sievai darba alga par 7 mēnešiem	— 840 rbļ.
17 gadus vecajam dēlam stipendija par 4 mēnešiem	— 180 rbļ.

Kopējie gada ieņēmumi ģimenei ir 2880 rbļ. (1680 rbļ. + 180 rbļ. + 840 rbļ. + 180 rbļ.). Ģimenes vidējie mēneša ieņēmumi ir 240 rbļ. (2880 : 12), bet uz vienu ģimenes locekli 48 rubļi (240 : 5).

Šī summa (48 rubļi) ierakstāma 6. ailē rindā «Vidējie mēneša ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli».

15. Ja gadā, kad pieprasa pabalstu, ģimenes sastāvā notikušas izmaiņas sakarā ar laulības šķiršanu, tad, aprēķinot ģimenes vidējos mēneša ieņēmumus par iepriekšējo gadu, ņemams vērā arī aizgājušais laulātais un viņa ieņēmumi.

Ja izmaiņas ģimenes sastāvā sakarā ar laulības šķiršanu iestājušās gadā, kas bijis pirms pabalsta pieprasīšanas gada un ģimene saņem alimentus, tad aizgājušais laulātais un viņa ieņēmumi nav ņemami vērā, bet ģimenes vidējos mēneša ieņēmumos par gadu ieskaitāma vidējā mēneša summa, kas saņemta kā alimenti, kas aprēķināma, dalot alimentu kopējo summu, kas saņemta iepriekšējā gadā, ar pilno mēnešu skaitu, par kuriem tie izmaksāti.

Piemērs. Laulāto Petrovu laulība šķirta 1975. gada septembrī. No 1. oktobra līdz gada beigām sieva saņēmusi alimentus 2 bērniem par summu 84 rbļ. 30 kap. Vidējais alimentu apmērs mēnesī ir 28 rbļ. 10 kap. Vidējie mēneša ieņēmumi šai ģimenei 1975. gadā (bez vīra ieņēmumiem) ir 110 rbļ. Tātad kopējā mēneša ieņēmumu summa ģimenei ir 138 rbļ. 10 kap. (110 rbļ. + 28 rbļ. 10 kap.), bet uz vienu ģimenes locekli — 46 rbļ. 03 kap. (138 rbļ. 10 kap. : 3).

16. Gadījumos, kad pieprasītāja nesaņem alimentus sakarā ar bijušā laulātā izvairīšanos tos maksāt, tad atbildīgajam darbiniekam jāpieprasa dokumenti, kas apliecina, ka pret alimentu nemaksātāju ievadīta izmeklēšana.

17. «Ziņu pie komisijas sēdes protokola» I nodalījuma 7. aile aizpildāma, aprēķinot tās ģimenes locekļu vidējos

mēneša ieņēmumus, kuras sastāvā notikušas izmaiņas gadā, par kuru aprēķina ieņēmumus, sakarā ar laulības šķiršanu, kā arī sakarā ar laulātā atgriešanos pēc piespiedu ārstēšanās vai atrašanās apcietinājumā ar brīvības atņemšanu kā iepriekšējā, tā arī tanī gadā, kad iesniegts pieprasījums piešķirt pabalstu.

18. Aprēķinot kopējos vidējos mēneša ieņēmumus ģimenēm, kurās viens vai abi vecāki ir I vai II grupas invalīdi un pabalsta pieprasījuma iesniegšanas dienā ne-strādā, uzrādīto personu ieņēmumi par gadu, kas bijis pirms bērnu audzināšanas pabalsta pieprasījuma iesniegšanas gada, nav ņemami vērā, bet ģimenes vidējos mēneša ieņēmumos ieskaita viņiem piešķirtās pensijas summas (Nolikuma 22. punkts).

Ja pēc pabalsta piešķiršanas invalīdi, kādi minēti šajā punktā, iestājas pastāvīgā darbā, ģimenes kopējie vidējie mēneša ieņēmumi pārskatāmi, ņemot vērā kopējo ieņēmumu summu, kādu invalīds saņēmis par iepriekšējo gadu. Ja šis ieņēmums uz vienu ģimenes locekli pārsniedz 50 rubļus, pabalsta izmaksa pārtraucama ar mēnesi, kas seko mēnesim, kurā invalīds iestāties darbā.

19. Aprēķinot kopējos vidējos mēneša ieņēmumus ģimenēm, kurās viens no laulātiem gadā pirms pabalsta pieprasījuma iesniegšanas gada bijis notiesāts ar brīvības atņemšanu vai nosūtīts piespiedu ārstēšanai un sakarā ar to nostrādājis nepilnu gadu, tad ģimenes locekļu skaitā ieskaitāms aizgājušais laulātais un viņa ieņēmumi par mēnešiem līdz notiesāšanai (nosūtīšanai piespiedu ārstēšanā). Aizgājušais laulātais un viņa ieņēmumi par mēnešiem pēc notiesāšanas (nosūtīšanas piespiedu ārstēšanā) ģimenes sastāvā nav ieskaitāmi, bet viņa ieņēmumu vietā ņemami vērā alimenti vai citas summas, kas saņemtas no viņa (Nolikuma 23. punkts).

Piemērs. Pils. Ivanovs 1974. gada 12. augustā nosūtīts piespiedu ārstēšanā. Viņa ģimenē četri cilvēki (sieva un divi bērni līdz 8 gadu vecumam). Aprēķinot kopējos ieņēmumus, ņemami vērā pils. Ivanova ieņēmumi par 7 mēnešiem — 980 rubļi; viņa sievas ieņēmumi — 560 rubļi. Kopā par 7 mēnešiem — 1540 rubļi. Uz vienu ģimenes locekli par 7 mēnešiem iznāk 385 rubļi (1540 rubļi : 4). Sievas ieņēmumi par atlikušajiem 5 mēnešiem — 400 rubļi., bērniem alimenti, kas saņemti no vīra, 110 rubļi. Kopā par 5 mēnešiem — 510 rubļi. Uz vienu ģimenes locekli par 5 mēnešiem 170 rubļi. (510 rubļi. : 3).

Kopējie ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli gadā ir 555 rubļ. (385 rubļ. + 170 rubļ.), bet vidējie mēneša ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli 46 rubļ. 25 kap. (555 rubļ. : 12).

Aprēķinot vidējos mēneša ieņēmumus šai pašai ģimenei par gadu, kurā aizgājušais laulātais atgriezies ģimenē pēc soda izciešanas vai piespiedu ārstēšanās (Nolikuma 21. punkts) un sakarā ar to nostrādājis mazāk par vienu pilnu kalendāra gadu vai minēto iemeslu dēļ iestājies darbā pabalsta pieprasījuma iesniegšanas gadā, ņemami vērā šā laulātā ieņēmumi par visiem pilnajiem kalendāra darba mēnešiem attiecīgajā gadā. Vidējie mēneša ieņēmumi aprēķināmi, dalot šīs personas darba algu un citus ieņēmumus par visiem pilnajiem darba mēnešiem attiecīgajā gadā ar šo mēnešu skaitu.

Piemērs. Pils. Ivanovs 1976. gada 10. jūnijā atgriezās pēc piespiedu ārstēšanās. 1976. gada 25. jūnijā viņš iestājās darbā un nostrādāja līdz decembrim ieskaitot. Šajā laikā viņš saņēmis 690 rubļus. Pilsoņa Ivanova vidējie mēneša ieņēmumi par 6 mēnešiem 1976. gadā ir 115 rubļi (690 rubļ. : 6).

Šādos gadījumos vidējie mēneša ieņēmumi katram ģimenes loceklim aprēķināmi atsevišķi un iegūtā summa dalāma ar to ģimenes locekļu skaitu, kas ņemami vērā.

Piemērs. Pils. Ivanovas vidējie mēneša ieņēmumi ir 80 rubļi, bet vīra, kas atgriezies no apcietinājuma, 115 rubļi. Ģimenes kopējie vidējie mēneša ieņēmumi ir 195 rubļi (80 rubļi + 115 rubļi), bet uz vienu ģimenes locekli — 48 rubļi 75 kap. (195 rubļ. : 4).

Ja minētais ģimenes loceklis pabalsta pieprasījuma iesniegšanas laikā nostrādājis mazāk par vienu pilnu mēnesi, tad izpeļņa par visu nostrādāto laiku dalāma ar nostrādāto dienu skaitu un iegūtā summa pareizināma ar 25,4 — ja ir 6 darba dienu nedēļa, un ar 21,2 — ja ir 5 darba dienu nedēļa.

Ja tiek ņemta vērā darba alga vai citi ieņēmumi, ko ģimenes loceklis saņēmis gadā, kad piešķir pabalstu, tad «Ienākumu veidi» 5. ailē uzrādāms arī gads, kad tie saņemti. Piemēram, «darba alga par 6 mēnešiem 1976. gadā».

20. «Ziņu» II nodalījumā iekļaujami ieņēmumi pēc ieņēmumu normatīviem, kas noteikti katram apgabalam (apvidum, republikai, zonai) no piemājas zemes, zemes gabala, ko piešķir strādniekiem un kalpotājiem kā lauku apvidos, tā arī pilsētās un strādnieku ciematos, neatkarīgi

no tā, uz kāda pamata šīs zemes (zemes gabali) tikušas piešķirtas, kā arī no zemes gabaliem, ko padomju saimniecību un citu valsts lauksaimniecības uzņēmumu strādniekiem un kalpotājiem piešķir kā sakņu dārzus.

Tajos rajonos un vietās, kurās pēc dabas apstākļiem piemājas zemes un zemes gabalus neizdala (augstkalnu rajonos, tuksnešos, tundrā utt.), ņemami vērā ieņēmumi no lopu turēšanas pēc noteiktajiem normatīviem.

Ieņēmumus no zemes gabaliem, kas piešķirti pie vasarnīcām, no kolektīviem dārzsaimniecības zemes gabaliem un kolektīviem sakņu dārziem, aprēķinot kopējos ieņēmumus, ņem vērā.

Ieņēmumus no personiskās palīgsaimniecības vienam vērā ņemamajam strādnieka vai kalpotāja ģimenes loceklim aprēķina, dalot ieņēmumus pēc normatīviem, kādi noteikti attiecīgajā apgabalā (apvidū, republikā, zonā), ar visu ģimenes locekļu skaitu.

21. «Ziņu» III nodaļumā uzrādāmas ieņēmumu summas pēc normatīviem un ģimenes locekļu skaita, kuri ietilpst kolhoza sētas sastāvā. Ieņēmumus no palīgsaimniecības vienam ģimenes loceklim aprēķina, dalot ģimenes ieņēmumus pēc normatīviem ar kopējo ģimenes locekļu skaitu, kuri ietilpst kolhoza sētas sastāvā.

Piemērs. Kolhoza sētas sastāvā ietilpst divas ģimenes — pavisam 10 cilvēki. «Ziņās» seši no viņiem iekļauti nodaļumā «Ģimenes sastāvs un ieņēmumi». Apgabala ieņēmumu normatīvs ģimenei noteikts 90 rubļi mēnesī. Tātad, aprēķinot ieņēmumus vienam ģimenes loceklim, nepieciešams 90 rubļus (normatīvs) dalīt ar 10 un dabūto summu (9 rubļi) ierakstīt ailē «Vienam ģimenes loceklim».

22. «Ziņu» IV nodaļumā «Kopējie vidējie ieņēmumi vienam ģimenes loceklim» uzrādāma mēneša vidējā ieņēmumu summa vienam ģimenes loceklim kopsummā pēc 6. ailes un pēc «Ziņu» II vai III nodaļuma.

Tiesības saņemt bērnu audzināšanas pabalstu ģimene iegūst tanī gadījumā, ja kopējie vidējie mēneša ieņēmumi vienam vērā ņemamajam ģimenes loceklim nepārsniedz 50 rubļus.

23. «Ziņās pie komisijas sēdes protokola» ierakstītos datus par ģimenes sastāvu un ieņēmumiem atbilstoši iesniegtajiem dokumentiem un par pareizi aprēķinātajiem kopējiem vidējiem ieņēmumiem vienam ģimenes loceklim mēnesī apstiprina atbildīgais darbinieks ar savu parakstu

(sociālās nodrošināšanas nodaļās — ar inspektora un vecākā inspektora parakstu).

«Ziņas pie komisijas sēdes protokola», iesniegums un dokumenti, uz kuru pamata izdarīts ieraksts par ģimenes sastāvu un ieņēmumiem, kopā ar aizpildīto komisijas sēdes protokola veidlapu atbildīgajam darbiniekam jānodod izskatīšanai bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijā (sociālās nodrošināšanas nodaļās — pensiju piešķiršanas komisijā).

24. Dokumenti pabalsta piešķiršanai sagatavojami termiņos, kas nodrošina iesnieguma piešķirt pabalstu izskatīšanu komisijā 10 dienu laikā no dienas, kad saņemts iesniegums ar visiem nepieciešamajiem dokumentiem.

25. Komisijas lēmums noformējams ar protokolu, kuru paraksta visi komisijas locekļi, un tas apstiprināms ar uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza, sociālās nodrošināšanas nodaļas) zīmoga nospiedumu.

Visi labojumi protokolā atrunājami un apstiprināmi ar visu komisijas locekļu parakstiem.

26. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķir vai tā izmaksu atjauno uz vienu kalendāra gadu, bet ne ilgāk kā līdz laikam, kad bērns sasniedz 8 gadu vecumu. Pabalstu nākošajam kalendāra gadam piešķir, pamatojoties uz pabalsta saņēmēju iesniegumu un no jauna iesniegtajiem dokumentiem par ģimenes sastāvu un ieņēmumiem pagājušajā gadā. Bērnu dzimšanas apliecību noraksti, kas atrodas personīgajā lietā, šinī gadījumā nav jāiesniedz.

27. Ja pabalsts piešķirts ģimenei par diviem un vairākiem bērniem, no kuriem viens tekošajā kalendāra gadā sasniedz 8 gadu vecumu, tad komisija, ņemot vērā pārējos bērnus, vienlaikus pieņem lēmumu par maiņām pabalstu summā ar mēnesi, kas seko tam mēnesim, kurā bērnam palika 8 gadi.

Piemērs. Pilsonei Ivanovai piešķirts pabalsts par četriem bērniem četrdesmit astoņu rubļu apmērā mēnesī no 1975. gada janvāra līdz augustam ieskaitot.

Trim bērniem pabalsta apmērs ir trīsdesmit seši rubļi mēnesī no 1975. gada septembra līdz decembrim ieskaitot.

Tanīs gadījumos, kad tekošajā kalendāra gadā vienam no bērniem, kas ieskaitīts ģimenes sastāvā, paliek 18 gadi un sakarā ar to kopējie vidējie mēneša ieņēmumi vienain ģimenes loceklim pārsniedz 50 rubļus, komisija piešķir pabalstu līdz tam mēnesim ieskaitot, kurā uzrādītajam ģimenes loceklim palika 18 gadi.

28. Pabalsta izmaksas pārtraukšana (sakarā ar bērna ievietošanu bērnu iestādē pilnā valsts apgādībā, ja to adoptē cita ģimene u. c.), izmaiņas pabalsta summā, kas izmaksājama ģimenei (sakarā ar nākamā bērna piedzimšanu, sakarā ar kāda bērna nāvi vecumā līdz 8 gadiem utt.), kā arī pabalsta izmaksas atjaunošana, bērnam atgriežoties no bērnu iestādes, jānoformē ar komisijas lēmumu.

Lai māte saņemtu pabalstu vīra darba, mācību vai dienesta vietā, uzrādāma pase vai cits dokuments, kas apliecina personu.

29. Gadījumos, kad māti (tēvu) atbrīvo no darba, pabalsta izmaksu pārtrauc ar iepriekšējās izmaksas vietas uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza) galvenā grāmatveža rīkojumu.

30. Komisijas lēmumu par pabalsta piešķiršanu, izmaksas atjaunošanu, par izmaiņām izmaksājamā pabalsta summās vai tā izmaksas pārtraukšanu 5 dienu laikā no tā pieņemšanas atbildīgā persona paziņo (mutvārdos vai rakstveidā) pabalsta saņēmējam vai viņa laulātajam.

31. Ja pabalstu noraida, komisijas sēdes protokolā sīki uzrādāmi noraidīšanas iemesli. Iesniedzējam ar rakstu vai mutvārdos jāpaskaidro noraidīšanas iemesli, komisijas lēmuma pārsūdzēšanas kārtība un jāatdod atpakaļ visi dokumenti, izņemot iesniegumu, ko kopā ar protokolu iešuj atsevišķā lietā.

32. Komisijas lēmums par pabalsta piešķiršanu, izmaiņām, par pabalsta atjaunošanu vai pārtraukšanu ar visiem dokumentiem nododams uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza) grāmatvedībā pabalsta izmaksai (izmaksas pārtraukšanai) un glabājams tur katram pabalsta saņēmējam atsevišķā lietā līdzīgi naudas dokumentiem.

Sociālās nodrošināšanas nodaļās katra pabalsta saņēmēja lieta glabājama noteiktajā kārtībā.

33. Bērnu audzināšanas pabalstu piešķiršanas komisijas sēžu protokolus reģistrē žurnālā. Žurnāla lapas numurējamas, caurauklojamas un pēdējā lapa apstiprināma ar komisijas priekšsēdētāja parakstu un uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza) zīmoga nospiedumu. Komisijas sēžu protokolus numurē, katru kalendāra gadu sākot ar pirmo numuru. Ierakstu kārtas numurs pabalstu piešķiršanas žurnālā ir arī komisijas sēdes protokola un pabalsta saņēmēja lietas numurs.

Sociālās nodrošināšanas nodaļās komisijas lēmums reģistrējams «Iesniegumu un komisijas lēmumu reģistrācijas žurnālā».

34. Ja tekošajā kalendāra gadā mainās ģimenei izmaksājamā pabalsta apmērs, piemēram, sakarā ar bērnu piedzimšanu, tad komisijas sēdes protokols par izmaiņām pabalsta apmērā reģistrējams «Protokolu reģistrācijas žurnālā» ar kārtējo numuru vispārnoteiktajā kārtībā, bet iepriekšējā protokola par pabalsta piešķiršanu reģistrācijas rindā šim pabalsta saņēmējam ailē «Piezīmes» uzrādāms jaunā protokola numurs un datums.

Ja pabalsta izmaksa tiek pārtraukta, tad «Protokolu reģistrācijas žurnālā» ailē «Piezīmes» pirmā protokola par pabalsta piešķiršanu reģistrācijas rindā izdarāms ieraksts par komisijas lēmuma datumu un mēnesi, ar kādu pabalsta izmaksa pārtraukta.

Minētajos gadījumos sociālās nodrošināšanas nodaļās komisijas lēmums reģistrējams tādā pašā kārtībā «Iesniegumu un komisijas lēmumu reģistrācijas žurnālā».

35. Ja pabalsta saņēmēja pāriet citā darbā, viņa iesniedz iesniegumu pabalsta saņemšanas iepriekšējā vietā par lietas nosūtīšanu jaunajā darbavietā, bet darba atstāšanas gadījumā — par lietas nosūtīšanu vīra darbavietā vai, ja vīrs nestrādā un ir pensionārs, — dzīvesvietas rajona sociālās nodrošināšanas nodaļā.

Iesniegumā jāuzrāda uzņēmuma, iestādes, organizācijas, kolhoza, sociālās nodrošināšanas nodaļas nosaukums un adrese, kur nosūtāma pabalsta saņēmēja lieta (protokols ar visiem dokumentiem). Izsniegt pabalstu lietu personīgi pabalsta saņēmējam nav atļauts.

36. Pabalsta saņēmēja lietu pēc viņa pieprasījuma nosūta ierakstītā sūtījumā 3 dienu laikā no dienas, kad saņemts pieprasījums. Pie tam pavadrakstā, ko paraksta uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza) vadītājs un galvenais grāmatvedis, bet sociālās nodrošināšanas nodaļā — nodaļas vadītājs, uzrādāms mēnesis, līdz kādam ieskaitot pabalsts izmaksāts. «Protokolu reģistrācijas žurnālā» (sociālās nodrošināšanas nodaļā «Iesniegumu un komisijas lēmumu reģistrācijas žurnālā») ailē «Piezīmes» uzrādāms pasta kvīts numurs un datums.

Pabalsta saņēmēja pieprasījums par dokumentu pārsūtīšanu un pavadraksta, ar kuru nosūtīta pabalsta saņēmēja lieta, noraksts iešujams atsevišķos vākos un glabājams trīs gadus.

37. Ja iestājas darbā māte, kas saņem pabalstu sociālās nodrošināšanas orgānos, vai ja darbā iestājas vīrs, kā arī ja šī māte maina dzīvesvietu, viņai pabalsta izmaksa sociālās nodrošināšanas nodaļā tiek pārtraukta un viņas lietu nosūta mātes (tēva) darbavietai vai jaunās dzīvesvietas sociālās nodrošināšanas nodaļai šīs instrukcijas 35.—36. punktā norādītajā kārtībā.

38. Saņemot pabalsta saņēmēja lietu uzņēmumā, iestādē, organizācijā, kolhozā, atbildīgais darbinieks pārbauda, vai dokumenti noformēti pilnīgi un pareizi, ko apstiprina ar savu parakstu «Ziņās pie komisijas sēdes protokola».

Komisija 10 dienu laikā no dienas, kad saņemta lieta, dod atļauju pabalsta izmaksas atjaunošanai ar tā pārtraukšanas mēnesi iepriekšējā darbavietā. Šo protokolu reģistrē «Žurnālā» vispārējā kārtībā.

39. Ja māte no jauna iestājas darbā, pabalsts viņai var tikt piešķirts tikai pēc dzīvesvietas sociālās nodrošināšanas nodaļas, viņas iepriekšējās darbavietas vai pēc vīra darbavietas izdotās izziņas saņemšanas par to, ka pabalsts agrāk nav ticis piešķirts.

40. Ja ģimenei, kura saņem pabalstu, to piešķir uz nākošo kalendāra gadu, tad dokumenti par jaunā pabalsta piešķiršanu iesūjami tanī pašā lietā.

41. Pabalsta saņēmēja lieta ar visiem dokumentiem pēc pabalsta izmaksas pārtraukšanas glabājama grāmatvedībā un nododama uzņēmuma (iestādes, organizācijas, kolhoza) arhīvā noteiktajā kārtībā.

Pie 8. panta

Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmums Nr. 10 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1969, 4. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Izspriežot lietas, kas radušās sakarā ar laulības un ģimenes attiecībām, tiesām jābalstās uz PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu izvirzītajiem uzdevumiem par laulību un ģimeni, proti: visādi veicināt padomju ģimenes tālāku nostiprināšanu, mātes un bērna tiesību aizsardzību, bērnu pareizu

audzināšanu un pilsoņu atbildības paaugstināšanu pret ģimeni.

2. Ja bērns piedzimis vecākiem, kas laulībā nesastāv, paternitāti tiesa var noteikt tanī gadījumā, ja vecāki nav iesnieguši civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē kopēju pieteikumu par paternitātes atzīšanu (Pamatu 16. pants).¹

Saskaņā ar PSRS likuma par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu apstiprināšanu 2. pantu² tiesas ceļā paternitāti var noteikt bērniem, kas dzimuši pēc Pamatu spēkā stāšanās. Sakarā ar to tiesām nav tiesības pieņemt pieteikumus par paternitātes noteikšanu līdz 1968. g. 1. oktobrim dzimušiem bērniem.

2^a. Dzimšanas apliecībā izdarītais ieraksts par bērna tēvu ir pierādījums, ka bērns cēlies no tajā norādītās personas.

Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 28. pantu³ šo ierakstu strīda gadījumā var labot tikai uz tiesas sprieduma pamata.

Sakarā ar to tiesas nedrīkst pieņemt savā tiesvedībā pieteikumus par paternitātes noteikšanu, ja bērna izcelšanos no tēva apstiprina dzimšanas apliecība, kas izdota, pamatojoties uz aktu ierakstu dzimšanas reģistrācijas grāmatās, izņemot gadījumus, kad ieraksts par tēvu izdarīts, pamatojoties uz Pamatu 17. panta 3. daļu.⁴

3. Nosakot paternitāti, tiesa ņem vērā Pamatu 16. pantā¹ minētos apstākļus: bērna māte un atbildētājs dzīvojuši kopā, un viņiem bijusi kopēja saimniecība pirms bērna dzimšanas, vai arī bērns kopēji audzināts vai uzturēts, vai pierādījumus, kas droši apstiprina, ka atbildētājs atzinis paternitāti.

Bērna mātes un atbildētāja kopdzīvi un kopējo saimniecību pirms bērna dzimšanas var apstiprināt ar šādiem ģimenes attiecībām raksturīgiem apstākļiem: dzīvošana vienā apdzīvojamā telpā, kopējs uzturs, savstarpēja aprūpešana, mantu iegāde kopējai lietošanai utt. Šādu attiecību izbeigšana starp pusēm pirms bērna piedzimšanas

¹ Latvijas PSR LĢK 55. pants.

² Sk. 197. lpp.

³ Latvijas PSR LĢK 174. pants.

⁴ Latvijas PSR LĢK 58. pants.

pati par sevi nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai par paternitātes noteikšanu.

Par bērna kopēju audzināšanu var runāt tajos gadījumos, kad bērns dzīvo kopā ar māti un atbildētāju vai pēdējais regulāri satiekas ar bērnu, veltī bērnam tēvišķīgas rūpes un uzmanību.

Mātes un atbildētāja bērna kopīga uzturēšana var izpausties tā, ka bērns atrodas viņu apgādībā vai atbildētājs sniedz sistemātisku palīdzību bērna uzturēšanā, neatkarīgi no šīs palīdzības apmēra.

Pierādījumam par to, ka atbildētājs atzinis paternitāti, var noderēt vēstules, anketas, iesniegumi un citi faktiskie apstākļi (PSR Savienības un savienoto republiku civilprocesa pamatu 17. pants)¹, kas droši apstiprina, ka atbildētājs atzinis paternitāti. Tāda atzišana var būt izteikta kā mātes grūtniecības laikā, tā arī pēc bērna piedzimšanas.

4. Ja lietā apstiprinās apstākļi, kurus tiesa saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 16. pantu² ņem vērā pie paternitātes noteikšanas, bet atbildētājs neatzīst sevi par bērna tēvu, tiesa nepieciešamības gadījumos, lai noskaidrotu radušos jautājumus, kas saistīti ar bērna izcelšanos, var noteikt tiesu medicīnisko ekspertīzi.

5. Lietas par paternitātes noteikšanu tiesas izskata prasības kārtībā.

Sevišķā tiesāšanas kārtībā šīs lietas tiesa izskata, ja persona, kuras paternitāte tiek noteikta, ir mirusi un ja pie tam nerodas strīds par tiesībām, kura izšķiršana ietilpst tiesas kompetencē. Lietas izskatīšanā jāpieaicina pieteicējs un ieinteresētie pilsoņi un organizācijas. Taisot spriedumu šinīs lietās, tiesas ņem vērā PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 16. pantā² paredzētos apstākļus.

6. Vienā laikā ar prasību par paternitātes noteikšanu var tikt celta prasība par alimentu piedziņu bērna uzturam. Prasību par paternitātes noteikšanu un alimentu piedziņu prasītājs var celt tiesās kā pēc atbildētāja, tā arī pēc prasītāja dzīvesvietas. Alimentus šai gadījumā piespriež no prasības celšanas dienas.

6^a. Mierizlīguma apstiprināšana paternitātes noteikša-

¹ Latvijas PSR CPK 50. pants.

² Latvijas PSR LĢK 55. pants.

nas lietās nav pieļaujama, jo paternitātes konstatēšanas noteikumi un kārtība noteikta likumā.

Ja prasītājs paziņo, ka atsakās no prasības, tāpēc ka atbildētājs ir ar mieru iesniegt pieteikumu par paternitātes noteikšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs, tiesa ir tiesīga atlikt lietas izskatīšanu uz noteiktu termiņu. Ja tiesai iesniegta apliecība par paternitātes noteikšanu saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku civilprocesa pamatu 41. panta un 1 punktu¹, tiesvedība lietā jāizbeidz.

7. Bērniem, kas dzimuši pirms Pamatu spēkā stāšanās laulībā nesastāvošām personām, paternitāti var noteikt pēc bērna mātes un personas, kas sevi atzīst par bērna tēvu, kopēja pieteikuma.

Paternitātes atzīšanas fakta konstatēšana tiesas ceļā attiecībā uz šiem bērniem saskaņā ar likumu par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu apstiprināšanu 3. pantu² pieļaujama, ja persona, kas bērnu uzturējusi un atzinusi sevi par bērna tēvu, ir mirusi.

Tiesai nav tiesības atteikties pieņemt pieteikumus par tādas personas paternitātes atzīšanas fakta konstatēšanu, kas mirusi pēc Pamatu stāšanās spēkā. Līdz ar to tiesai sevišķi uzmanīgi un vispusīgi jānovērtē pierādīšanai iesniegtie pierādījumi kā par paternitātes atzīšanu, tā arī par bērnu atrašanos šīs personas apgādībā līdz tās nāvei.

Paternitātes atzīšanas faktu tiesas konstatē sevišķā tiesāšanas kārtībā. Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku civilprocesa pamatu 5. pantu³ šīs lietas var izskatīt pēc bērna mātes, aizbildņa (aizgādņa), kā arī paša bērna, ja tas sasniedzis pilngadību, pieteikuma.

8. Tiesas spriedumiem par paternitātes noteikšanu vai paternitātes atzīšanas fakta konstatēšanu jāpamatojas uz vispusīgi pārbaudītām ziņām, kas apstiprina pieteiktos prasījumus. Šajos spriedumos jābūt arī ziņām, kas nepieciešamas paternitātes noteikšanas akta reģistrācijai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

9. Laulību šķiršanas lietās tiesai jānoskaidro pušu savstarpējās attiecības, laulības šķiršanas motīvi, jācenšas laulātos samierināt, gan sagatavojot lietu izskatīšanai,

¹ Latvijas PSR CKP 221. panta 1. punkts.

² Sk. 197. lpp.

³ Latvijas PSR CPK 4. pants.

gan arī tiesas sēdē. Šai nolūkā tiesai lieta jāizskata, piedaloties abiem laulātajiem.

Tiesām jāievēro, ka islaicīgas nesaskaņas ģimenē un laulāto konflikti, ko izraisījuši gadījuma iemesli, kā arī viena vai abu laulāto nevēlēšanās turpināt laulību bez nopietniem motīviem nevar būt pietiekams pamats laulības šķiršanai.

Tiesai ir tiesības, ja tā atzīst par nepieciešamu, atlikt lietas izskatīšanu un noteikt laulātajiem samierināšanās laiku.

Laulību šķir, ja tiesa atzinusi, ka laulāto turpmākā kopdzīve un ģimenes saglabāšana nav iespējama.

Pirmslaulības uzvārda piešķiršana šķirtajiem laulātajiem pieļaujama uz tā laulātā lūguma, kurš vēlas saukties pirmslaulības uzvārdā.

10. Strīdi par to, pie kura no laulātajiem jādzīvo bērniem, kā arī strīdi par alimentu piedziņu bērnu vai kāda laulātā labā, par laulāto kopmantas sadali jāizskata vienā laikā ar laulības šķiršanas lietu, ja par to ir viena vai abu laulāto lūgums, vai arī, ja tiesa to atzīst par nepieciešamu nepilngadīgo bērnu un darba nespējīgā laulātā interesēs.

Tiesa šos strīdus izšķir reizē ar laulības šķiršanu vienīgi laulības šķiršanas gadījumā.

11. Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 14. pantu¹ vīrs nav tiesīgs bez sievas piekrišanas ierosināt laulības šķiršanas lietu sievas grūtniecības laikā un viena gada laikā pēc bērna piedzimšanas. Ja nav sievas piekrišanas laulības šķiršanas lietas ierosināšanai, tiesa atsakās pieņemt prasības pieteikumu, bet, ja tas pieņemts, izbeidz tiesvedību lietā.

12. Ja abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un viņiem nav nepilngadīgu bērnu, laulību šķir civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes (Pamatu 14. pants)².

Līdz ar to tiesām jāievēro, ka, ja starp laulātajiem, kuri piekrīt laulības šķiršanai, pastāv strīds par mantu, par uzturēšanas līdzekļu maksāšanu darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama materiālā palīdzība, laulātie vai viens no viņiem ir tiesīgs celt prasību par laulības šķiršanu un minēto mantisko strīdu izšķiršanu tiesā.

¹ Latvijas PSR LĢK 32. pants.

² Latvijas PSR LĢK 33. pants.

Ja viens no laulātajiem, kaut gan viņiem nav iebildumu pret laulības šķiršanu, kaut kādu iemeslu dēļ neiesniedz pieteikumu par laulības šķiršanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs, tiesai nav tiesības atteikties pieņemt prasības pieteikumu vai lietu izbeigt tādēļ, ka laulību var šķirt civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

13. Strīdos starp vecākiem par to, pie kura no viņiem jāpaliek bērniem, tiesām jāievēro, ka saskaņā ar Pamatu 18. pantu¹ vecākiem ir vienādas tiesības un pienākumi pret bērniem. Izšķirot šādus strīdus, tiesām vispirms jāpatur vērā bērnu intereses, ievērojot turklāt gan to, kurš no vecākiem spēj nodrošināt bērniem labāku audzināšanu, gan arī bērnu vecumu un viņu personisko pieķeršanos vienam no vecākiem.

Priekšrocības materiālajos vai dzīvokļu un sadzīves apstākļos pašas par sevi nevar būt pamats bērna nodošanai audzināšanā mātei vai tēvam.

Šīs lietas tiesām jāizskata ar aizbildnības un aizgādņības iestāžu piedalīšanos.

14. Sadalot mantu, kas ir abu laulāto kopīpašums, tiesa saskaņā ar Pamatu 12. pantu² atsevišķos gadījumos, ievērojot nepilngadīgo bērnu intereses vai pamatotas viena laulātā intereses, var atkāpties no laulāto mantas daļu vienlīdzības principa.

Viena laulātā daļu var palielināt, kā to paredz savienoto republiku laulības un ģimenes kodeksi, ja otrs laulātais izvairījies no sabiedriski derīga darba vai arī tērējis kopmantu pretēji ģimenes interesēm.

Tiesai ir tiesības palielināt viena laulātā daļu, ievērojot to, pie kura no viņiem dzīvo nepilngadīgie bērni, viena laulātā darba nespēju, kā arī citus pamatotus iemeslus.

15. Ja laulātie bijuši laulībā ilgu laiku, tiesai saskaņā ar Pamatu 13. pantu³ ir tiesības piedzīt alimentus par labu tam no šķirtajiem laulātajiem, kuram nepieciešama materiāla palīdzība, arī tādā gadījumā, kad tas ne vēlāk kā piecu gadu laikā pēc laulības šķiršanas sasniedz pensijas vecumu. Ar pensijas vecumu šai gadījumā jāsaprot sievietēm 55 gadi un vīriešiem 60 gadi neatkarīgi no viņu tiesībām uz pensiju.

16. Nepilngadīgiem bērniem no vecākiem piedzenamo alimentu apmēru, tai skaitā arī no personām, kuru pater-

¹ Latvijas PSR LĢK 61. pants.

² Latvijas PSR LĢK 20. un 21. pants.

³ Latvijas PSR LĢK 26.—28. pants.

nitāte noteikta pēc tēva un mātes kopēja pieteikuma vai ar tiesas spriedumu, tiesas nosaka pēc atbildētāja izpeļņas daļās (Pamatu 22. pants)¹.

Piedzīt bērnu labā alimentus noteiktas naudas summas apmērā pieļauts gadījumos un kārtībā, kāda noteikta KPFSR laulības un ģimenes kodeksa 71. pantā un citu savienoto republiku laulības un ģimenes kodeksu atbilstošajos pantos².

17. Ja pēc vairākiem tiesu spriedumiem vienam no vecākiem jāmaksā alimenti bērniem, kas dzimuši dažādām mātēm, un ja kopsummā alimenti pārsniedz Pamatu 22. pantā¹ noteikto apmēru, alimentu maksātājs var celt prasību pret katru personu, kuras labā alimenti piespriesti, par alimentu apmēra samazināšanu. Šai gadījumā tiesa nosaka jaunu alimentu apmēru katram bērnam atbilstošā daļā.

18. Izspriežot prasību par alimentu apmēra samazināšanu sakarā ar to, ka prasītājam ir vēl citi nepilngadīgi bērni, kas gadījumā, ja piedzītu alimentus likumā noteiktajā apmērā, būtu materiāli mazāk nodrošināti nekā bērni, kas saņem alimentus (Pamatu 22. pants)¹, tiesa ņem vērā prasītāja izpeļņu (ienākumus), kā arī to, vai viņam ir darba nespējīgi ģimenes locekļi, kuriem viņam pēc likuma jānodod uztura līdzekļi.

Tanīs gadījumos, kad alimenti bērnu uzturam piespriesti daļās no atbildētāja izpeļņas (ienākuma), no viņa piedzēnāmo summu apmērs, apmierinot prasību par alimentu samazināšanu, arī nosakāms daļās, nevis noteiktā naudas summā. Pie tam noteikt alimentu apmēru mazāku par daļu, kādu alimentu maksātājs maksātu saskaņā ar šā lēmuma 17. punkta izskaidrojumu, pieļaujams vienīgi izņēmuma gadījumos.

19. Prasības par alimentu apmēra samazināšanu ceļamas tiesā pēc alimentu piedzinēja dzīvesvietas. Ja lietu par alimentu samazināšanu nav izskatījusi tā tiesa, kas agrāk izspriedusi lietu par alimentu piedziņu, tiesai, kura alimentu apmēru grozījusi, jānosūta sprieduma noraksts tiesai, kas agrāk izspriedusi lietu par alimentu piedziņu.

Alimentu piedziņa tiesas no jauna noteiktajos apmēros izdarāma no tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienas. Līdz ar to agrāk, līdz jauna izpildu raksta nodošanai izpildīša-

¹ Latvijas PSR LĢK 76. pants.

² Latvijas PSR LĢK 78. pants.

naī, noteiktos apmēros ieturēto summu ieskaitīšana turpmākajos maksājumos nav pieļaujama.

20. Vecākus, kas maksā alimentus nepilngadīgiem bērniem, saskaņā ar Pamatu 22. pantu¹ var iesaistīt papildizdevumos, kurus radījuši ārkārtēji apstākļi (grūta slimība, bērna sakropļošana utt.). Tiesai ir tiesības uzlikt vecākiem par pienākumu piedalīties kā faktiskajos līdzšinējos izdevumos, tā arī turpmāk nepieciešamajos izdevumos.

21. Tiesām, iesaistot šajā darbā tautas piesēdētājus, nepieciešams kontrolēt, lai uzņēmumu, organizāciju un iestāžu grāmatvedības laikus un pareizi ieturētu alimentus. Gadījumos, kadimenti nav ieturēti laikus vai ieturēti nepareizi, aizkavēta to nosūtīšana piedzinējam, netiek izpildīti tiesu izpildītāja pieprasījumi paziņot viņam ziņas par parādniēku, tā algas apmēru, tiesām jāsauc vainīgās amatpersonas pie likumā paredzētās atbildības.

22. Izspriežot lietas par vecāku tiesību atņemšanu, tiesām jāievēro, ka šādu galējo līdzekli var piemērot vienīgi Pamatu 19. pantā² paredzētajos gadījumos.

Ja prasība par vecāku tiesību atņemšanu celta pret vienu no vecākiem, tiesai jānoskaidro otrā atrašanās vieta, jāpieaicina viņš lietā kā trešā persona, un tiesai jāapspiež jautājums par iespēju bērnu nodot viņa audzināšanā.

Ja tiesa neatzīst par iespējamu bērnu nodot audzināšanā otram no vecākiem, kā arī ja vecāku tiesības atņem abiem vecākiem, bērnu nodod aizbildnības un aizgādības iestāžu aizgādībā.

23. Izspriežot prasības par vecāku tiesību atjaunošanu, ja vecāku dzīves veids kļuvis citāds un viņi spējīgi bērnus audzināt, tiesām vispirms jāpatur vērā bērnu intereses. Vecāku tiesību atjaunošana nav pieļaujama, ja bērni adoptēti.

Prasības par vecāku tiesību atjaunošanu ceļamas pret otru no vecākiem vai arī pret aizbildnības vai aizgādības iestādi atkarībā no tā, kā aizgādībā bērns atrodas. Šīs lietas tiesām jāizskata ar aizbildnības un aizgādības iestādes pārstāvju piedalīšanos.

Neatkarīgi no tā, vai vecāku tiesības vecākam atņemtas ar spriedumu civillietā vai krimināllietā, jautājumu par vecāku tiesību atjaunošanu tiesa izspriež civiltiesāšanas kārtībā.

¹ Latvijas PSR LĢK 76. pants.

² Latvijas PSR LĢK 67. pants.

24. Sevišķi vērst tiesu uzmanību uz to, ka lietas, kas izriet no laulības un ģimenes attiecībām, rūpīgi sagatavojamas tiesas izskatīšanai.

Sai stadijā tiesām it īpaši jāizskaidro pilsoņiem paternitātes noteikšanas kārtība pēc laulībā nesastāvošu vecāku pieteikuma, alimentu maksāšanas kārtība bērniem vai darba nespējīgiem ģimenes locekļiem alimentu maksājošās personas darbavietā.

Pie 12. panta

1. §. Par kārtību, kādā atzīstamas faktiskās laulības attiecības gadījumā, kad viens no laulātajiem frontē miris vai pazudis bez vēsts. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 10. novembra dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1944, № 60)

(I z v i l k u m s)

Noteikt, ka tajos gadījumos, kad faktiskās laulības attiecības, kādas pastāvējušas līdz PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēta¹ izdošanai, nevar reģistrēt saskaņā ar dekrēta 19. pantu tādēļ, ka viena no tādās attiecībās esošām personām frontē mirusi vai pazudusi bez vēsts, — otram pusei ir tiesība griezties tautas tiesā ar pieteikumu atzīt viņu par mirušās vai bezvēsts promesošās personas laulāto, pamatojoties uz agrāk spēkā bijušo likumu (KPFSR laulības, ģimenes un aizbildnības likumu kodeksa 11. un 12. pantu un citu savienoto republiku kodeksu atbilstošiem pantiem).

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 57. punktu 259. lpp.*

3. §. Par tiesu praksi lietās par faktu konstatēšanu, kuriem ir juridiska nozīme. PSRS Augstākās tiesas plēnuma

¹ Sk. 120. lpp.

* Seit un turpmāk jautājumos par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību atsaukšanās ir izdarīta uz instrukciju, kas apstiprināta ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1969. gada 12. decembra lēmumu Nr. 587 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1970, 9. nr.).

1966. gada 25. februāra lēmums Nr. 2 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1966, 2. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Vērst tiesu uzmanību, ka juridisko faktu konstatēšanai ir svarīga nozīme padomju pilsoņu un sociālistisko organizāciju tiesību un likumīgo interešu aizsardzībā. Izspriežot šīs lietas, tiesām līdz ar to jānovērš atsevišķu personu mēģinājumi izmantot tiesas kārtību juridisko faktu konstatēšanai, lai pēc tam prettiesiski iegūtu atvieglojumus un citus materiālus labumus.

2. Saskaņā ar KPFSR CPK 26. un 27. nodaļas noteikumiem un analogām citu savienoto republiku civilprocesa kodeksu normām¹ tiesas var pieņemt pieteikumus par faktu konstatēšanu un izskatīt tos sevišķā tiesāšanas kārtībā, ja:

a) saskaņā ar likumu tādi fakti rada juridiskas sekas (personisko vai mantisko tiesību rašanās, grozīšanās vai izbeigšanās) un fakta konstatēšana nav saistīta ar sekojoša tiesai pakļauta strīda izšķiršanu par tiesībām;

b) spēkā esošos likumdošanas aktos nav paredzēta cita (ārpus tiesas) to konstatēšanas kārtība;

c) iesniedzējam nav citas iespējas saņemt vai atjaunot nozaudētos dokumentus, kas apstiprina juridisko faktu.

3. Saskaņā ar KPFSR CPK 247. panta 10. punktu un citu savienoto republiku CPK attiecīgiem pantiem² juridisko faktu uzskaitījums, kurus var konstatēt tiesa, nav izsmelošs. Tiesas var konstatēt arī citus faktus, kuriem ir juridiska nozīme, ievērojot visus savienoto republiku CPK norādītos noteikumus (šī lēmuma 2. punkts).

5. Pamatojoties uz KPFSR CPK 247. panta 3. punktu un citu savienoto republiku CPK attiecīgiem pantiem³, tiesas var konstatēt dzimšanas, adopcijas, laulības, šķiršanās un nāves reģistrācijas faktus, ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs nav saglabāties attiecīgs ieraksts un civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes atteikušās tādu ierakstu atjaunot.

Tiesām jāņem vērā, ka, atjaunojot bojā gājušus un izlaistus dzimšanas ierakstus, saskaņā ar savienoto republiku likumdošanu vecumu nosaka civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes.

¹ Latvijas PSR CPK 26. un 27. nodaļa.

² Latvijas PSR CPK 249. panta 8. punkts.

³ Latvijas PSR CPK 249. panta 3. punkts.

6. Saskaņā ar KPFSR CPK 247. panta 4. punktu un citu savienoto republiku CPK attiecīgiem pantiem¹ faktū par atrašanos faktiskā laulībā var konstatēt, ja laulāto attiecības radušās līdz PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēta² izdošanai un turpinājušās līdz viena laulātā nāves brīdim. Šajā gadījumā, atzīstot iesniedzēju par mirušā laulāto, vienlaicīgi var konstatēt arī faktū par atrašanos viņa apgādībā.

Pēc 1944. gada 8. jūlija radušos faktisko laulību konstatēšanu spēkā esošie likumi nepieļauj.

7. Lietās par fakta konstatēšanu par tiesību nodibinošu dokumentu piederību personai, kuras dokumentā uzrādītais vārds, tēvvārds vai uzvārds nesakrīt ar šīs personas vārdu, tēvvārdu vai uzvārdu pēc pases vai dzimšanas apliecības, tiesai jāpieprasa no iesniedzēja pierādījumi par to, ka viņam pieder tiesības nodibinošais dokuments un ka organizācija, kas izdevusi dokumentu, nevar tajā izdarīt attiecīgu labojumu. Pie tam tiesai nav tiesības noteikt spriedumos vārdu, tēvvārdu un uzvārdu identitāti personām, kuras dažādos dokumentos sauktas dažādi.

Tiesa neizskata lietas par fakta konstatēšanu par partijas, komjaunatnes, arodbiedrības biedru kartes, karaklausības apliecības, citu militāru dokumentu, kas apliecina personību, kā arī pases un civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu izdoto apliecību piederību personai.

Pieteikumus par ieraksta nepareizības konstatēšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās tiesa izskata ne juridisko faktū konstatēšanas kārtībā, bet pēc KPFSR CPK 31. nodaļas un citu savienoto republiku CPK attiecīgu nodaļu³ noteikumiem, kas reglamentē kārtību, kādā konstatējamas ierakstu nepareizības civilstāvokļa aktos.

9. Pieņemot pieteikumu par juridiska fakta konstatēšanu, tiesnesim jāpārbauda, vai šā fakta konstatēšana pakļauta tiesai, jānoskaidro, kādam nolūkam to nepieciešams konstatēt, jāpieprasa no iesniedzēja rakstveida pierādījumi, kas apstiprina faktū apliecinošā dokumenta saņemšanas vai atjaunošanas neiespējamību, kā arī pierādījumi, kas apstiprina faktū.

Sagatavojot lietu iztiesāšanai, tiesnesim bez tam arī jānoskaidro, kuras personas un organizācijas var būt ieinteresētas šīs lietas iznākumā, un jāizsauc uz tiesas sēdi,

¹ Latvijas PSR CPK 249. panta 4. punkts.

² Sk. 117. lpp.

³ Latvijas PSR CPK 31. nodaļa.

nepieciešamības gadījumos jāpieprasa papildu pierādījumi un jāveic citas darbības, kas paredzētas lietas sagatavošanas noteikumos.

10. Lietas par faktu konstatēšanu tiesai jāizskata KPFSR CPK 26. un 27. nodaļā un citu savienoto republiku CPK attiecīgajās nodaļās¹ paredzētajā kārtībā, piedaloties iesniedzējam un lietas iznākumā ieinteresētajām personām.

Ieinteresētās personas, kas pieaicinātas piedalīties lietās par faktu konstatēšanu, bauda KPFSR CPK 30. pantā un savienoto republiku CPK attiecīgos pantos² noteiktās tiesības.

Ja, izskatot lietu par fakta konstatēšanu, ieinteresētie pilsoņi vai organizācija ierosina tiesu iestādēm pakļautu strīdu par tiesībām vai arī ja pati tiesa nāk pie secinājuma, ka šajā lietā fakta konstatēšana saistīta ar nepieciešamību izšķirt tiesas kārtībā strīdu par civiltiesībām, iesniegto pieteikumu atstāj bez izskatīšanas. Ieinteresētās personas šajā gadījumā var celt prasību uz vispārējiem pamatiem.

11. Lietās par juridisku faktu konstatēšanu tiesa taisa spriedumu, kuram jāatbilst visām PSR Savienības un savienoto republiku civilprocesa pamatu 37. panta, KPFSR CPK 197. panta un citu savienoto republiku CPK attiecīgo pantu³ prasībām.

Tiesas spriedums par fakta konstatēšanu, kas reģistrējams civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs vai citās iestādēs, neaizstāj dokumentus, kurus izsniedz šīs iestādes, bet var būt tikai par pamatu šo dokumentu saņemšanai.

Pie 13. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 42.—58. punktu 255.—259. lpp.

Pie 14. un 15. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

¹ Latvijas PSR CPK 26. un 27. nodaļa.

² Latvijas PSR CPK 31. pants.

³ Latvijas PSR CPK 199. pants.

(I z v i l k u m s)

11. p a n t s. Pilsoņu rīcībspēja

Pilsoņu spēja ar savu darbību iegūt civilās tiesības un radīt sev civilus pienākumus (civilā rīcībspēja) pilnā apjomā rodas ar pilngadības iestāšanos, tas ir, ar astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanu.

Gadījumos, kad likums atļauj stāties laulībā pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, persona, kas nav sasniegusi astoņpadsmit gadus, iegūst rīcībspēju pilnā apjomā no brīža, kad stājas laulībā.

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 42.—58. punktu 255.—259. lpp.

Pie 16. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

198. p a n t s. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likumu pārkāpšana

Par apstākļu slēpšanu, kuri kavē iestāties laulībā, vai nepatiesu ziņu sniegšanu civilstāvokļa aktu ierakstu iestādēm —

soda ar labošanas darbiem uz laiku līdz vienam gadam vai ar naudas sodu līdz vienam simtam rubļi.

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 42.—58. punktu 255.—259. lpp.

Pie 20. un 21. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēta «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtriecēm un daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu 26. pantu 121. lpp.

2. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1968. gada 20. septembra dekrēta «Par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu spēkā stāšanās kārtību» 3. pantu 110. lpp.

3. §. **Biedru tiesu nolikums.** Apstiprināts ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1961. gada 6. septembra dekrētu («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 36. nr.)

(I z v i l k u m s)

5. p a n t s. Biedru tiesas izskata lietas:

3) par necienīgu izturēšanos pret sievieti, bērnu audzināšanas pienākumu nepildīšanu un par necienīgu izturēšanos pret vecākiem;

8^a) par strīdiem sakarā ar ēku izmantošanu, kas ir divu vai vairāku pilsoņu kopīpašums, sakarā ar kolhoznieku sētas īpašuma sadalīšanu un izdalīšanos no kolhoznieku sētas, sakarā ar mantas sadalīšanu starp laulātajiem, ja strīdīgās puses piekrīt lietas izskatīšanai biedru tiesā;

17. p a n t s.

...Ja, izskatot mantisku vai citu civiltiesisku strīdu, biedru tiesa nāk pie secinājuma, ka tā nevar izlemt lietu tās sarežģītības dēļ, tad tā nodod lietu rajona (pilsētas) tautas tiesai.

4. §. **Par tiesu praksi par lietu un materiālu nodošanu izskatīšanai biedru tiesām.** PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1965. gada 9. aprīļa lēmums Nr. 1 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1965, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

7. Izskaidrojot pusēm viņu tiesības griezties strīda izšķiršanai biedru tiesā (KPFSR CPK 141. pants, citu savienoto republiku CPK atbilstošs pants)¹, tiesnesim jāņem vērā, ka biedru tiesas var izskatīt tikai tos civiltiesiskos strīdus, ko paredz Nolikums par biedru tiesām. Pie tam strīdus par kolhoza sētas īpašuma sadali un izdalīšanos no kolhoza sētas, par īpašuma sadalīšanu starp laulātajiem var nodot izskatīšanai biedru tiesai neatkarīgi no prasības vērtības.

¹ Latvijas PSR CPK 145. pants.

5. §. Par valsts notariātu. Latvijas PSR Augstākās Padomes 1974. gada 28. jūnija likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1974, 27. nr.)

(I z v i l k u m s)

47. p a n t s. Apliecības izdošana par īpašuma tiesībām pēc laulāto kopēja iesnieguma

Valsts notariāta kantori pēc laulāto rakstveida iesnieguma izdod vienam vai abiem laulātajiem apliecību par īpašuma tiesībām uz laulības laikā iegūtās laulāto kopmantas daļu.

Apliecību par īpašuma tiesībām uz dzīvojamo māju (mājas daļu) izsniedz valsts notariāta kantoris pēc dzīvojamās mājas atrašanās vietas.

48. p a n t s. Apliecības izdošana par īpašuma tiesībām, ja miris viens no laulātajiem

Ja miris viens no laulātajiem, apliecību par īpašuma tiesībām uz laulāto kopmantas daļu izdod pēc pārdzīvojušā laulātā iesnieguma.

Apliecību par īpašuma tiesībām uz laulāto kopmantas daļu var izdot uz pusi no kopmantas, kas iegūta laulības laikā.

Ja miris viens no laulātajiem, apliecību par īpašuma tiesībām izdod valsts notariāta kantoris pēc mantojuma atklāšanās vietas.

Par apliecības izdošanu valsts notārs iepriekš paziņo viņam zināmiem mantiniekiem.

6. §. Instrukcija par kārtību, kādā Latvijas PSR valsts notariāta kantori izpilda notariālās darbības. Apstiprināta ar Latvijas PSR tieslietu ministra 1975. gada 19. decembra pavēli Nr. 19.

(I z v i l k u m s)

I V n o d a ļ a

APLIECĪBU IZDOŠANA PAR ĪPAŠUMA TIESĪBĀM UZ LAULĀTO KOPMANTAS DAĻU

106. Valsts notariāta kantori pēc laulāto kopēja rakstveida iesnieguma izdod vienam vai abiem laulātajiem apliecību par īpašuma tiesībām uz laulības laikā iegūtās laulāto kopmantas daļu.

Apliecību par īpašuma tiesībām izdod tikai par to laulāto kopīpašumā esošo mantu, kas viņiem ir apliecības izdošanas dienā.

Izdodot apliecību, valsts notārs pieprasa dokumentu, kas apliecina laulības attiecības (laulības apliecību, ierakstu pasē par laulības reģistrāciju utt.).

Izdodot apliecību par īpašuma tiesībām uz mantu, kas aplikta ar nodokli vai obligātajiem maksājumiem, jāpieprasa iesniegt pierādījumus, ka nodoklis vai obligātais maksājums nokārtots.

107. Ja mantas sastāvā, par kuras daļu izdod apliecību, ir dzīvojamā māja (mājas daļa), paju uzkrājums vasarnīcu celtniecības vai dzīvokļu celtniecības kooperatīvā, automototransporta līdzekļi un cita manta, kas ir speciālā uzskaitē (reģistrējama), valsts notārs pārbauda, vai minētā manta pieder laulātajiem.

Izdodot apliecību par īpašuma tiesībām uz dzīvojamo māju (mājas daļu), jāpieprasa arī tehniskās inventarizācijas biroja uzziņa, bet vietās, kur inventarizācija nav izdarīta, — attiecīgās darbaļu deputātu padomes izpildkomitejas uzziņa.

Ja sakarā ar izsniegto aizdevumu mājas celtniecībai vai kapitālajam remontam mājai uzlikts aizliegums atsavināt to, apliecību par īpašuma tiesībām izdod ar attiecīgās bankas iestādes vai aizdevuma izsniedzēja saimnieciskā aprēķina uzņēmuma vai organizācijas atļauju.

Par apliecības par īpašuma tiesībām izsniegšanu izdarāma atzīme uz tiesībnodibinātāja dokumenta par māju.

Apliecību par īpašuma tiesībām uz dzīvojamo māju (mājas daļu) izdod valsts notariāta kantoris pēc mājas atrašanās vietas.

108. Ja miris viens no laulātajiem, apliecību par īpašuma tiesībām uz laulāto kopmantas daļu izdod pēc pārdzīvojušā laulātā rakstveida iesnieguma un par to paziņo mantiniekiem, kas pieņēmuši mantojumu.

Paziņojumā jānorāda tās laulāto kopmantas sastāvs, par kuras daļu pārdzīvojušais laulātais lūdz izdot apliecību par īpašuma tiesībām, kā arī jāpaskaidro par tiesībām griezties tiesā, ja mantinieks apstrīd pārdzīvojušā laulātā mantiskās prasības.

Paziņojumu nosūta pa pastu, bet mantiniekiem, kas ieradusies notariāta kantorī, valsts notārs to paziņo mutvārdiem un par to izdara atzīmi pārdzīvojušā laulātā iesniegumā ar mantinieka parakstu.

Ja mantinieku vidū ir rīcības nespējīgi pilsoņi, paziņojums jānosūta aizbildnības un aizgādības iestādei.

Apliecību par īpašuma tiesībām uz laulāto kopmantas daļu var izdot pārdzīvojušajam laulātajam par pusi no kopmantas.

109. Izdodot pārdzīvojušajam laulātajam apliecību par īpašuma tiesībām uz laulāto kopmantas daļu, jāpieprasa laulātā miršanas apliecība, dokuments, kas apliecina iesniedzēja laulības attiecības ar mirušo laulāto, un dokuments, kas apstiprina kopīpašuma tiesības uz laulāto mantu.

110. Ja mantas sastāvā ir dzīvojamā māja, paju uzkrājums vasarnīcu celtniecības vai dzīvokļu celtniecības kooperatīvā, automototransporta līdzekļi un cita manta, tad, izdodot apliecību pārdzīvojušajam laulātajam, ievērojami šīs instrukcijas 106.—107. punkta noteikumi.

Ja miris viens laulātais, apliecību par īpašuma tiesībām izdod valsts notariāta kantoris pēc mantojuma atklāšanās vietas.

111. Valsts notārs izskaidro, ka apliecība par īpašuma tiesībām uz māju (mājas daļu) reģistrējama rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā pēc dzīvojamās mājas atrašanās vietas, bet apliecība par īpašuma tiesībām uz transporta līdzekļiem — valsts autoinspekcijas iestādēs.

7. §. Latvijas PSR dzīvokļu celtniecības kooperatīva paaugststatūti. Apstiprināti ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1970. gada 4. decembra lēmumu Nr. 656 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 6. nr.)

(I z v i l k u m s)

29. Laulātajiem šķirot laulību, paju naudu var sadalīt tad, ja katram no šķirtajiem laulātajiem var iedalīt atsevišķu istabu viņu aizņemtajā dzīvoklī.

Turpmāk lietot dzīvojamo platību tam laulātajam, kura tiesības uz daļu no paju naudas atzinusi tiesa, pieļaujams, ja viņš iestājas par kooperatīva biedru.

Tiesas spriedums par paju naudas sadalīšanu un kooperatīva dzīvojamās telpas lietošanas tiesību piešķiršanu šķirtajiem laulātajiem ir obligāts kooperatīvam un rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai, izšķirot jautājumu par šo personu piederību pie kooperatīva.

8. §. Par PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1967. gada 25. februāra lēmuma «Par dažiem likuma piemērošanas jautājumiem, izskatot tiesās lietas par stridiem starp pilsoņiem un dzīvokļu celtniecības kooperatīviem» izpildi Latvijas PSR tiesās. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1971. gada 12. aprīļa lēmums Nr. 2 (Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums, 1960.—1972. g., R., 1973)

(I z v i l k u m s)

3. Izskaidrot tiesām, ka tiesības uz paju kooperatīva biedra laulātajam rodas, kad tas laulības laikā piedalījies kā pirmās pajas iemaksā, tā arī turpmākās paju naudas maksāšanā no kopējiem līdzekļiem.

Izskatot lietas par pajas dalīšanu, ja paja ir laulāto kopīpašums, tiesām jāpamatojas uz Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 20. un 21. pantu.

Trešās personas, to skaitā arī kooperatīva biedra ģimenes locekļi, nav tiesīgi pieprasīt pajas sadalīšanu, bet var pretendēt tikai uz to, lai kooperatīva biedrs atlīdzinātu viņiem naudas un darbaspēka patēriņu, ko tie ieguldījuši, piedaloties kooperatīvās dzīvojamās mājas un saimniecības ēku celtniecībā.

4. Tiesai ir tiesības taisīt spriedumu par pajas sadalīšanu pēc tam, kad kooperatīva biedru kopsapulce pieņēmusi lēmumu par dzīvokļu sadali neatkarīgi no tā, vai puses apmetušās tām iedalītajā dzīvoklī.

Laulības šķiršana ar kooperatīva biedru pati par sevi nav pamats atņemt bijušajam laulātajam tiesības apmesties uz dzīvi ierādītajā dzīvoklī, ja paja ir viņu kopīpašums.

5. Saskaņā ar Dzīvokļu celtniecības kooperatīva parraugstatūtu 29. punktu sadalīt paju starp šķirtajiem laulātajiem pieļaujams tikai tad, ja katram no viņiem var iedalīt viņu aizņemtajā dzīvoklī atsevišķu istabu.

Par atsevišķu istabu nav uzskatāma istaba, kas kalpo caurstaigāšanai uz citu istabu.

6. Vērst tiesu uzmanību uz to, ka reizē ar pajas sadali tiesai ir tiesības pēc abu bijušo laulāto vai viena laulātā prasības izlemt jautājumu arī par dzīvojamās telpas sadali atbilstoši katram iedalītās pajas daļai.

Tādā gadījumā, kad, sadalot paju un dzīvojamo platību, vienam no bijušajiem laulātajiem iedalītās telpas vērtība pārsniedz viņa pajas daļas apmēru, otru laulāto var

kompensēt, nododot viņam citus priekšmetus no kopmantas vai piedzenot viņa labā kompensāciju naudā.

7. Tiesa ir tiesīga atzīt par kopīpašumu paju, ko kopdzīves laikā kooperatīvā iemaksājušas personas, kuru laulība atzīta par spēkā neesošu tā motīva dēļ, ka ticis noslēpts fakts par sastāvēšanu citā laulībā. Šai gadījumā pēc maldinātās personas prasības paju var sadalīt saskaņā ar Latvijas PSR Laulības un ģimenes kodeksa 20., 21. un 50. panta noteikumiem.

9. Norādīt tiesām, ka Dzīvokļu celtniecības kooperatīva paraugstatūtu noteikumi par pajas sadali un mantošanu nav attiecināmi uz paju, ko iemaksājusi kolhoznieku sēta.

Paju, kas ir kolhoznieka sētas kopīpašums, var sadalīt tikai tad, ja sadala sētu atbilstoši Latvijas PSR civilkodeksa 132., 134. un 135. panta noteikumiem un ar nosacījumu, ka katrai no jauna izveidotajai sētai ieņemtajā dzīvokli var iedalīt atsevišķu istabu.

Jautājumā par kolhoznieka sētas pajas mantošanu jāpamatojas uz Latvijas PSR civilkodeksa 583. pantu.

9. §. Strādnieku un kalpotāju dārzkopības sabiedrības tipveida statūti. Apstiprināti ar Latvijas PSR Ministru Padomes un Latvijas republikāniskās arodbiedrību padomes 1973. gada 22. novembra lēmumu Nr. 593 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1974, 9. nr.)

(I z v i l k u m s)

16. Mirušā dārzkopības sabiedrības biedra ģimenei saglabājas visas viņa tiesības un pienākumi, ja viens no ģimenes locekļiem iestājas dārzkopības sabiedrībā.

Ja tiek šķirta laulība, jautājumu par to, kuram no šķirtajiem laulātajiem saglabājas tiesības būt par dārzkopības sabiedrības biedru, izlemj dārzkopības sabiedrības valde. Turklāt mantiska rakstura strīdi izskatāmi vispārējās civilās likumdošanas noteiktajā kārtībā.

10. §. Par tiesu praksi lietās par personiskā īpašuma tiesībām uz ēkām. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1962. gada 31. jūlija lēmums Nr. 13 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1962, 4. nr.)

(I z v i l k u m s)

5. Pats par sevi fakts, ka būvētajam mājas celšanā palīdz viņa ģimenes locekļi vai radnieki, nevar būt par pa-

matu viņu pretenziju apmierināšanai pret būvētāju par īpašuma tiesību atzišanu uz mājīpašuma daļu.

Tādu prasību tiesa var apmierināt tikai tajos gadījumos, ja starp šīm personām un būvētāju pastāvējušas vienošanās par kopīpašuma radīšanu uz dzīvojamo māju un tieši šajā nolūkā viņi ieguldījuši savu darbu un līdzekļus dzīvojamās mājas būvniecībā, un arī vietējās darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja neiebilst grozīt līgumu par zemes gabala piešķiršanu.

Saskaņā ar likumu ēka, ko laulātie ieguvuši laulības laikā, skaitās par viņu kopīpašumu neatkarīgi no tā, vai tā noformēta uz viena vai abu laulāto vārda. Strīda gadījumā katram laulātajam piederošās daļas apmēru nosaka, pamatojoties uz spēkā esošo likumdošanu (KPF SR laulības, ģimenes un aizbildnības likuma kodeksa 10. pants un citu savienoto republiku laulības, ģimenes un aizbildnības likumu kodeksu attiecīgi panti).¹

11. §. Par dažiem jautājumiem Latvijas PSR likumdošanas piemērošanas lietās par personiskā īpašuma tiesībām uz ēkām. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1974. gada 26. novembra lēmums Nr. 2 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1975, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

4. Tiesa var atzīt īpašuma tiesības uz nepabeigto dzīvojamo māju individuālā būvētāja laulātajam, ja to prasa šī laulātā pamatotas intereses un ja kopīga celtniecības turpināšana kļuvusi neiespējama laulāto savstarpējo attiecību dēļ, ņemot pie tam vērā dzīvojamās mājas gatavības pakāpi.

7. Persona, kura nesastāv ar individuālo būvētāju laulībā, bet kurai ir ar to faktiskas laulāto attiecības un kura piedalījies dzīvojamās mājas celšanā, ir tiesīga pieprasīt atzīt tai īpašuma tiesības uz mājas daļu, ko nosaka atbilstoši šīs personas personiskajam ieguldījumam celtniecībā (Latvijas PSR civilkodeksa 116. pants), ievērojot PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1962. gada 31. jūlija lēmuma Nr. 13 «Par tiesu praksi lietās par personiskā īpašuma tiesībām uz ēkām» 5. punkta 2. daļā norādītās prasības.

9. Sadalot dzīvojamo māju starp laulātajiem, tiesām jāņem vērā, ka trešās personas palīdzība vienam no

¹ Latvijas PSR LĢK 20. pants.

laulātajiem dzīvojamās mājas celšanā pati par sevi nedod pamatu palielināt šā laulātā īpašuma tiesību daļu.

Saistības pret trešo personu, kas palīdzējusi vienam no laulātajiem mājas celtniecībā, arī nerada šā laulātā daļas palielināšanos īpašuma tiesībās uz dzīvojamo māju. Sakarā ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 24. panta 2. daļu, kas paredz laulāto atbildību par saistībām, kādas uzņēmis viens no viņiem, ja sakarā ar saistībām iegūtais izmantots visas ģimenes interesēs, pienākumus pret trešo personu sakarā ar tādām saistībām, sadalot dzīvojamo māju, var atbilstoši sadalīt starp laulātajiem, ja likumā vai līgumā nav paredzēts citādi.

Viena laulātā daļu var palielināt, ja šis laulātais ieguldījis celtniecībā līdzekļus, kas ir viņa atsevišķs personiskais īpašums (līdzekļi, kas iegūti kā mantojums, ar dāvināšanas līgumu, pirmslaulības manta).

11. Dzīvojamo māju, kas ir viena laulātā personisks īpašums, var atzīt par laulāto kopēju nedalītu kopīpašumu, ja tiks konstatēts, ka laulības laikā šai īpašumā izdarīti ieguldījumi, kas ievērojami palielina mājas vērtību (kapiņtālais remonts, piebūve, pārbūve utt.).

12. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 10. un 14. punktu 170., 171. lpp.

13. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1968. gada 27. marta lēmuma Nr. 1 «Par tiesu praksi laulības šķiršanas lietās» 6. punktu 194. lpp.

Pie 23. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

113. pants. Kolhoznieku sētas locekļa personiskais īpašums

Kolhoznieku sētas locekļa personiskie darba ienākumi un ietaupījumi, manta, kuru viņš iegādājies par personiskajiem līdzekļiem vai saņēmis mantošanas vai dāvinājuma

ceļā, sastāda atsevišķa kolhoznieku sētas locekļa personisko īpašumu, ja viņš šos ienākumus, ietaupījumus un mantu nav nodevis kolhoznieku sētas īpašumā.

Pilsoņa — kolhoznieku sētas locekļa personiskajā īpašumā nevar atrasties manta, kas saskaņā ar kolhoza statūtiem var piederēt tikai kolhoznieku sētai.

129. pants. Kolhoznieku sētas mantas valdījums, lietojums un rīcība ar to

Kolhoznieku sētas mantas valdījuma, lietojuma un rīcības kārtība tiek realizēta ar visu tās locekļu piekrišanu.

Strīdu par kolhoznieku sētas mantas valdījumu, lietojumu vai rīcību ar to pēc jebkura sešpadsmit gadu vecumu sasniegušā sētas locekļa prasības izšķir tiesa.

Sētas locekļi vecumā no piecpadsmit līdz sešpadsmit gadiem ceļ prasību ar savu vecāku (adoptētāju) vai aizgādņu piekrišanu, bet līdz piecpadsmit gadu vecu sētas locekļu interesēs prasības ceļ viņu vecāki (adoptētāji) vai aizbildņi.

Pie 24. panta

1. §. Par tiesu praksi lietās par mantas izslēgšanu no aprakstes (aresta noņemšanu mantai). PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1948. gada 19. marta lēmums Nr. 6/5/u (Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР, 1924—1973, М., 1974)

(I z v i l k u m s)

7. Lietās par mantas, kas ir laulāto, kolhoza vai zemnieku sētas kopīpašums, izslēgšanu no aprakstes tiesai jānosaka laulātā vai sētas locekļa daļa kopīpašumā un jānorāda, kāda konkrēti aprakstītā manta jāizdala parādniekam, izslēdzot no aprakstes mantu, kas pienākas otram laulātajam vai citiem sētas locekļiem.

Sajā pantā noteiktā kārtība neattiecas uz tiem gadījumiem, kad mantiski atbildīga saistībā ir kolhoza vai zemnieka sēta.

8. Tiesām jāņem vērā, ka saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku civilprocesa pamatu 57. pantu¹ atlīdzības piedziņu par zaudējumu, kas nodarīts ar noziegumu, var vērst uz mantu, kura ir laulāto kopīpašums, un uz kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas mantu, ja ar

¹ Latvijas PSR CPK 376., 400., 405., 406. un 412. pants.

tiesas spriedumu krimināllietā konstatēts, ka šis īpašums iegādāts par noziedzīgā ceļā iegūtiem līdzekļiem.

2. §. Par PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1948. gada 19. marta lēmuma «Par tiesu praksi lietās par mantas izslēgšanu no aprakstes (mantas atbrīvošanu no aresta)» izpildi Latvijas PSR tiesās. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1974. gada 24. jūnija lēmums Nr. 1 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1974, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

6. Izlemjot jautājumu par tādas mantas atbrīvošanu no aresta, kura ir parādnieka laulātā daļa vai arī kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas locekļa daļa nedalītā kopīpašumā, tiesām jābalstās uz laulāto daļu vienlīdzību (Latvijas PSR LĢK 20. un 23. pants), kā arī uz visu sētas locekļu daļu vienlīdzību, ieskaitot nepilngadīgos un darba nespējīgos (Latvijas PSR civilt kodeksa 132. pants). Tiesa var atkāpties no laulāto mantas daļu vienlīdzības vai samazināt sētas darbaspējīgā locekļa daļu tikai tad, ja ir Latvijas PSR LĢK 21. panta un Latvijas PSR civilt kodeksa 132. panta 3. daļā paredzētais pamats, speciāli motivējot to spriedumā.

Nosakot laulātā vai sētas locekļa daļas apmēru, jāņem vērā visa manta, kas ir viņu nedalīts kopīpašums, ieskaitot arī mantu, kas nav pakļauta arestam un atstāta parādnieka laulātā un ģimenes vai sētas locekļu lietošanā, izņemot Mantu saraksta 10. punktā norādīto mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu pēc izpildu dokumentiem, kad notiek kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas kopīpašumā esošās parādnieka mantas daļas konfiskācija.

Parādnieka daļa nedalītā kopīpašumā jānosaka un uz to jāvērš piedziņa neatkarīgi no tā, vai manta iegādāta pirms vai pēc noziedzuma izdarīšanas.

3. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

376. p a n t s. Piedziņas vērsšana uz parādnieka mantu

Piedziņu no pilsoņiem vērs kā uz parādnieka personīgo mantu, tā arī uz viņa daļu kopīpašumā, laulāto kopīpa-

šumā, kā arī kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas mantā.

Lai atlīdzinātu zaudējumus, kas nodarīti ar noziegumu, piedziņu var vērst arī uz mantu, kas ir laulāto kopīpašums, un uz kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas mantu, ja ar tiesas spriedumu krimināllietā nodibināts, ka šī manta iegādāta par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem.

Piedziņa uz parādnieka mantu netiek vērstā, ja piedziņas apmēri nepārsniedz to mēneša darba algas vai citas izpeļņas, pensijas vai stipendijas daļu, uz kuru pēc likuma var vērst piedziņu.

Parāda piedziņu pēc kolhoznieku sētas vai zemnieku viensētas saistībām saskaņā ar Latvijas PSR civilt kodeksa 131. un 132. pantu vērs uz sētas mantu.

Pie 27. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1968. gada 20. septembra dekrēta «Par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu spēkā stāšanās kārtību» 4. un 5. pantu 110. lpp.

2. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 5. pantu 113. lpp.

3. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 15. punktu 171. lpp.

Pie 28. panta

Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 6. pantu 113. lpp.

Pie 31. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

21. p a n t s. Pilsoņa izsludināšana par mirušu

Pilsoni var tiesas ceļā izsludināt par mirušu, ja viņa pastāvīgajā dzīvesvietā nav ziņu par viņa atrašanās vietu trīs gadus, bet, ja viņš pazudis bez vēsts apstākļos, kuros draud nāve vai kuri dod pamatu pieņemt, ka viņš gājis bojā noteiktā nelaimes gadījumā, — sešus mēnešus.

Karavīru vai citu pilsoni, kas pazudis bez vēsts sakarā ar karadarbību, var tiesas ceļā izsludināt par mirušu ne agrāk kā pēc diviem gadiem, skaitot no karadarbības izbeigšanas dienas.

Pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu par pilsoņa izsludināšanu par mirušu, tiek izdarīts ieraksts par viņa nāvi civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatā.

Par nāves dienu pilsonim, kas izsludināts par mirušu, atzīstama diena, kad stājas likumīgā spēkā tiesas spriedums, ar kuru viņš izsludināts par mirušu.

Izsludinot par mirušu pilsoni, kas pazudis bez vēsts apstākļos, kuros draud nāve vai kuri dod pamatu pieņemt, ka viņš gājis bojā noteiktā nelaimes gadījumā, tiesa var atzīt par šā pilsoņa nāves dienu viņa varbūtējās bojāejas dienu.

2. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

PILSOŅA ATZIŠANA PAR BEZVĒSTS PROMESOSU UN PILSOŅA IZSLUDINĀŠANA PAR MIRUŠU

254. p a n t s. Piekritība

Pieteikumu par pilsoņa atzišanu par bezvēsts promesošu vai par pilsoņa izsludināšanu par mirušu ieinteresētās personas iesniedz tiesā pēc iesniedzēja dzīvesvietas.

255. p a n t s. Pieteikuma saturs

Pieteikumā jānorāda, kādam nolūkam iesniedzējam nepieciešams atzīt pilsoni par bezvēsts promesošu vai izsludināt viņu par mirušu, kā arī jānorāda apstākļi, kas ap-

stiprina pilsoņa bezvēsts prombūtni, vai apstākļi, kuros bezvēsts promesošajam draudējusi nāve vai kuri dod pamatu pieņemt, ka viņš gājis bojā noteiktā nelaiemes gadījumā.

259. p a n t s. Tiesas spriedums

Tiesas spriedumu, ar kuru pilsonis atzīts par bezvēsts promesošu, pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā nosūta aizbildnības un aizgādības iestādei pēc promesošā mantas atrašanās vietas, un šis spriedums ir pamats, lai ieceltu mantai aizbildnību.

Tiesas spriedumu, ar kuru pilsonis izsludināts par mirušu, pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei pēc tiesas atrašanās vietas, un šis spriedums ir pamats izdarīt ierakstu par miršanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatā, kā arī nosūta aizbildnības un aizgādības iestādei, kas nepieciešamības gadījumā ieceļ aizbildnību par mirušu izsludinātā pilsoņa mantai.

260. p a n t s. Par bezvēsts promesoša vai par mirušu atzīta pilsoņa ierašanās vai viņa atrašanās vietas noskaidrošanas sekas

Ja pilsonis, kas atzīts par bezvēsts promesošu vai izsludināts par mirušu, ierodas vai ja noskaidrojas viņa atrašanās vieta, tiesa ar jaunu spriedumu atceļ savu agrāk taisīto spriedumu.

Jauno tiesas spriedumu pēc tā stāšanās likumīgā spēkā nosūta aizbildnības un aizgādības iestādei un civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, un šis spriedums ir pamats noņemt aizbildnību pilsoņa mantai un anulēt ierakstu par miršanu.

Pie 32.—34. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

199.¹ p a n t s. Spriedums par laulības šķiršanu

Taisot spriedumu par laulības šķiršanu, tiesai:

1) ja starp laulātajiem pastāv strīds, jānosaka, pie kā

no šķirtajiem laulātajiem un kuri bērni paliek, kā arī jānosaka, no kura no vecākiem un kādā apmērā jāpiedzen līdzekļi bērnu uzturešanai;

2) pēc abu vai viena laulātā lūguma vienlaikus jāsadala manta, kas ir viņu kopīpašums, kā arī jānosaka kārtība, kādā sadalāma šķirto laulāto manta natūrā vai daļās;

3) jāpiešķir katram no šķirtajiem laulātajiem pēc viņu vēlēšanās pirmslaulības uzvārds;

4) jānosaka valsts nodeva — no 50 līdz 200 rubļiem, kas jāmaksā vienam vai abiem laulātajiem, kad viņiem izsniedz laulības šķiršanas apliecību, izņemot lietas par laulības šķiršanu ar personām, kas noteiktā kārtībā atzītas par bezvēsts promesošām, rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ, kā arī ar personām, kas sodītas ar ilgstošu brīvības atņemšanu (uz laiku, ne mazāku par trim gadiem), kad neņem norādīto valsts nodevu.

2. §. Par tiesu praksi laulības šķiršanas lietās. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1968. gada 27. marta lēmums Nr. 1 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1968, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Vērst tiesu uzmanību uz to, ka, izskatot laulības šķiršanas lietas, jāpatur vērā uzdevums nostiprināt padomju ģimeni un laulību, pareizi audzināt bērnus. Tādēļ tiesām dziļi un vispusīgi jānoskaidro laulāto attiecības, patiesie šķiršanās iemesli, jāveic visi nepieciešamie pasākumi pušu samierināšanai.

Prasība par laulības šķiršanu apstiprināma tikai tādā gadījumā, kad tiesas uz pušu savstarpējo attiecību rūpīgas pārbaudes pamata, vispusīgi novērtējušas pierādījumus, nāk pie pārliecības, ka laulāto tālākā kopdzīve un ģimenes saglabāšana kļuvusi neiespējama.

2. Tiesnešiem jāievēro, ka gadījumā, ja prasības pieteikumā nav minēti konkrēti apstākļi, ar kuriem prasītājs vai abi laulātie pamato prasību par šķiršanas, kā arī pierādījumi, kas apstiprina pieteikumā izklāstītos apstākļus, Latvijas PSR CPK 134. panta kārtībā jāpieņem lēmums par pieteikuma atstāšanu bez tālākvirzīšanas, par ko jāpaziņo prasītājam vai pusēm un jādod viņiem termiņš trūkumu novēršanai.

Lietas sagatavošanas iztiesāšanai mērķis ir nodrošināt

lietas savlaicīgu un pareizu izspriešanu, tādēļ laulības šķiršanas lietās jāizpilda Latvijas PSR CPK 145. panta prasības.

Atkarībā no lietas materiāliem un prasības pieteikumā minētajiem šķiršanās iemesliem tiesnešiem jāpraktizē pušu izsaukšana pirms tiesas sēdes un jāveic pasākumi to samierināšanai.

Ja prasība par laulības šķiršanu celta pret personu, kas ar tiesas spriedumu atzīta par bezvēsts promesošu, par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, tad, lai aizsargātu tās mantiskās tiesības, kā arī lai nodrošinātu tās bērnu intereses, tiesnesim jāauzicina piedalīties tiesas procesā aizbildnis, bet, ja tāds nav nozīmēts, tad aizbildnības un aizgādības iestāde.

3. Norādīt tiesām, ka nepieciešams stingri ievērot PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 9. punktu, ka laulības šķiršanas lietas tiesai vienmēr jāizskata ar abu laulāto piedalīšanos.

Lietas izskatīšana bez laulātā, kas nav ieradies, pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos un pēc motivēta tiesas lēmuma. Ja tiesas sēdē bez attaisnojošiem iemesliem nav ieradies prasītājs pēc otrreizēja aicinājuma un no viņa nav saņemts pieteikums ar lūgumu izskatīt lietu viņa prombūtnē, tiesa saskaņā ar Latvijas PSR CPK 223. panta 6. punktu atstāj prasību bez izskatīšanas.

4. Vērst tiesu uzmanību uz to, ka saskaņā ar Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 34. pantu tām ir pienākums veikt pasākumus laulāto samierināšanai.

Ja lietas apstākļi liecina par iespēju turpmāk saglabāt ģimenes dzīvi, sevišķi, ja ģimenē ir mazgadīgi bērni, tiesa saskaņā ar Latvijas PSR CPK 165. panta 1. daļu un Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 34. pantu var atlikt lietas izskatīšanu un noteikt laulātajiem termiņu samierināšanās panākšanai. Šajos gadījumos tiesai, ievērojot konkrētos lietas apstākļus, jāveic pasākumi, kas veicina samierināšanās panākšanu, šajā nolūkā jāizmanto sabiedrības, tautas piesēdētāju palīdzība, pārrunas ar laulātajiem u. tml.

Tiesas lēmums par lietas atlikšanu laulāto samierināšanās panākšanai kasācijas kārtībā nav pārsūdzams, un par to nav iesniedzams protests, bet termiņu, līdz kādam lieta atlikta, pēc viena vai abu laulāto lūguma var grozīt tiesa, kas pieņēmusi lēmumu.

5. Izskaidrot tiesām, ka, noraidot prasību par laulības šķiršanu, citi šajā lietā pieteiktie prasījumi (Latvijas PSR CPK 199.¹ pants) nav izskatāmi pēc būtības.

6. Izskaidrot tiesām, ka saskaņā ar Latvijas PSR civilkodeksa 459. pantu noguldījumus krājkasēs un PSRS Valsts bankā var sadalīt tikai starp laulātajiem, arī starp laulātajiem, kas ir kolhoznieku sētas locekļi. Trešās personas, to skaitā pārējie kolhoznieku sētas locekļi, nevar tiesas kārtībā pieteikt prasījumu par noguldījumiem kā par to īpašuma daļu.

7. Izšķirot jautājumu, pie kura no šķirtajiem laulātajiem atstāt bērnus, tiesai nepieciešams vispirms stingri ievērot bērnu intereses, pie tam paturot vērā laulāto vēlēšanos, kurš no vecākiem spējīgs nodrošināt bērniem labāku audzināšanu, kā arī bērnu vecumu un viņu pieķeršanos vienam no vecākiem.

Sagatavojot lietu tiesas sēdei, tiesai nepieciešams uzdot rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas tautas izglītības nodaļai pārbaudīt bērna un katra laulātā materiālos un sadzīves apstākļus, noskaidrot, kuram no vecākiem bērns vairāk pieķēries, un dot savu slēdzienu, pie kura no vecākiem šķiršanās gadījumā ir mērķtiecīgi atstāt bērnu.

8. Tiesām, nosakot valsts nodevas apmēru, kas jāsamaksā katrai no pusēm, kad civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes izdod apliecību par laulību šķiršanu, jāievēro šķiršanās iemesli, katra laulātā vainas pakāpe ģimenes iziršanā un viņu materiālais stāvoklis.

Ja no prasītāja vai atbildētāja nepiedzen valsts nodevu, tas jānorāda sprieduma rezolutīvajā daļā.

3. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 60.—81. pantu 260.—266. lpp.

4. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 9.—12. punktu 169.—170. lpp.

Pie 35. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdo-

šanas pamatu piemērošanā» 10. un 13. punktu 170. un 171. lpp.

2. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1968. gada 27. marta lēmuma Nr. 1 «Par tiesu praksi laulības šķiršanas lietās» 7. punktu 194. lpp.

Pie 37. panta

Sk. materiālus pie 20. un 21. panta 178. lpp.

Pie 38. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēta «Par valsts palīdzības palielināšanu grūtniecēm un daudz bērnu un vientuļām mātēm, mātes un bērna aizsardzības pastiprināšanu, goda nosaukuma «Māte Varone», ordeņa «Mātes Slava» un medaļas «Mātes medaļa» nodibināšanu» 27. pantu 121. lpp.

2. §. **Par trūkumu novēršanu praksē, piedzenot tiesu izdevumus civillietās un krimināllietās.** PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1963. gada 18. marta lēmums Nr. 4 (Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР, 1924—1973, М., 1974)

(I z v i l k u m s)

5. Laulības šķiršanas lietās tiesai ir tiesības noteikt summu, kas jāiemaksā vienam vai abiem laulātiem, izsniedzot viņiem laulības šķiršanas apliecību. Izņēmuma gadījumos, ņemot vērā pušu materiālo stāvokli, tiesa var atbrīvot vienu vai abas puses no likumā paredzēto summu samaksas, kas jāmaksā, izsniedzot laulības šķiršanas apliecību.

3. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 196.—203. punktu 293.—295. lpp.

4. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1968. gada 27. marta lēmuma Nr. 1 «Par tiesu praksi laulības šķiršanas lietās» 8. punktu 194. lpp.

5. §. Sk. materiālus pie 175. panta 310. lpp.

Pie 39. panta

Sk. Instrukcijas par civiltāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 67.—72. punktu 262.—263. lpp.

Pie 40. panta

Sk. Instrukcijas par civiltāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 73.—75. punktu 263.—264. lpp.

Pie 42. panta

Sk. Instrukcijas par civiltāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 76.—77. punktu 264.—265. lpp.

Pie 43. panta

1. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 7. pantu 113. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par civiltāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 173.—175. punktu 286.—287. lpp.

3. §. Sk. materiālus pie 31. panta 189. lpp.

Pie 50. panta

1. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 8. pantu 114. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par civiltāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 165., 169.—171. un 176. punktu 284.—285., 287. lpp.

Pie 52. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1945. gada 14. marta dekrēta «Kādā kārtībā piemērojams PSRS Aug-

stākās Padomes Prezidija 1944. gada 8. jūlija dekrēts attiecībā uz bērniem, kuru vecāki savā starpā neatrodas reģistrētā laulībā» 2. un 3. pantu 125. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 16.—41. punktu 249.—255. lpp.

Pie 55. panta

1. §. Par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu¹ apstiprināšanu. PSRS 1968. gada 27. jūnija likums («PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs», 1968, 27. nr.)

(I z v i l k u m s)

2. pants. Noteikt, ka PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 16. pantā² paredzētais noteikums par tādas personas atzīšanu tiesas ceļā par bērnu tēvu, ar kuru māte nav bijusi laulībā, piemērojams attiecībā uz bērniem, kas dzimuši pēc Pamatu stāšanās spēkā.

3. pants. Bērniem, kas dzimuši pirms Pamatu stāšanās spēkā personām, kuras nav savstarpējā laulībā, paternitāti var noteikt, balstoties uz kopēju pieteikumu, ko iesniegusi bērna māte un persona, kura atzīst sevi par bērna tēvu. Gadījumā, ja persona, kuras apgādībā bijis bērns un kura atzinusi sevi par bērna tēvu, ir mirusi, faktu, ka tā atzinusi savu paternitāti, var konstatēt tiesas ceļā. Pamatojoties uz vecāku kopēju pieteikumu vai tiesas spriedumu, ar kuru konstatēts paternitātes atzīšanas fakts, tiek izdarīta attiecīga reģistrācija civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs, izdarot ierakstu par tēvu bērna dzimšanas apliecībā.

Paternitātes noteikšana personām, kas sasniegušas pilngadību, pieļaujama tikai ar viņu piekrišanu.

4. pants. Ja tiek noteikta paternitāte šā likuma 3. pantā paredzētajā kārtībā, bērniem ir tādas pašas tiesības un pienākumi pret vecākiem un viņu radniekiem kā bērniem, kas dzimuši personām, kuras bijušas savstarpējā laulībā.

¹ Sk. Latvijas PSR 1969. gada 18. aprīļa likumu «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa apstiprināšanu» 3. lpp.

² Latvijas PSR LĢK 55. pants.

5. pants. Balstoties uz pieteikumu, ko iesniegusi pirms Pamatu stāšanās spēkā dzimušā bērna māte, dzimšanas reģistrācijas grāmatā un bērna dzimšanas apliecībā izdarāms ieraksts par bērna tēvu PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu 17. panta trešajā daļā¹ paredzētajā kārtībā.

6. pants. Mātei, kas nav laulībā, saglabāt tiesības saņemt likumā noteikto valsts pabalstu viņai piedzimušā bērna uzturēšanai un audzināšanai, kā arī tiesības bērnu ievietot bērnu iestādē uzturēšanai un audzināšanai pilnīgi uz valsts rēķina, ja bērna tēvs netiek konstatēts likumā paredzētajā kārtībā.

2. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 11. pantu 114. lpp.

3. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10. «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 2.—8. punktu 167.—169. lpp.

Pie 56. panta

1. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 4. pantu 113. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 26. un 27. punktu 251.—252. lpp.

3. §. Sk. materiālus pie 174. panta 309. lpp.

Pie 57. un 58. panta

Sk. Instrukcijas un civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 26.—39. punktu 251.—254. lpp.

¹ Latvijas PSR LĢK 58. pants.

Pie 59. un 60. panta

1. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 23.—25. punktu 251. lpp.

2. §. Sk. materiālus pie 57. un 58. panta 198. lpp.

Pie 61. un 62. panta

Par tautas izglīību. Latvijas PSR Augstākās Padomes 1974. gada 27. decembra likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1975, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

81. p a n t s. Vecāku un viņu aizstājēju pienākumi

Vecākiem un personām, kas viņus aizstāj, ir pienākums: audzināt bērnus augstas komunistiskās tikumības garā, ieaudzināt viņos saudzīgu attieksmi pret sociālistisko īpašumu, mācīt viņiem darba iemaņas un sagatavot viņus sabiedriski derīgai darbībai, rūpēties par bērnu fizisko attīstību un veselības nostiprināšanu;

sūtīt bērnus skolā, kad viņi sasnieguši skolas vecumu, nodrošināt, lai skolēni apmeklētu mācību iestādes un neatlaisnoti nekavētu nodarbības;

radīt nepieciešamos apstākļus, lai bērni savlaicīgi iegūtu vidējo izglītību un profesionālo sagatavotību.

Bērnu audzināšana ģimenē organiski jāsavieno ar mācību iestāžu, pirmsskolas un ārpuskolas iestāžu un sabiedrisko organizāciju audzināšanas darbu.

Pie 64. panta

Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 13. punktu 171. lpp.

Pie 67. panta

1. §. **Nepilngadīgo lietu komisiju nolikums.** Apstiprināts ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1967. gada 28. marta dekrētu («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1967, 14. nr.)

(I z v i l k u m s)

19. p a n t s. Rajonu (pilsētu) nepilngadīgo lietu komisijas var piemērot pret vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, ja viņi nepareizi izturas pret bērniem vai ļaunprātīgi nepilda bērnu audzināšanas pienākumus, vai noveduši nepilngadīgo līdz dzēruma stāvoklim, kā arī sakarā ar nepilngadīgo izdarītajiem likumpārkāpumiem šādus ietekmēšanas līdzekļus:

- 1) izteikt sabiedrisku nopēlumu;
- 2) uzlikt par pienākumu atlidzināt nepilngadīgā nodarīto zaudējumu, ja tas nepārsniedz 20 rubļus;
- 3) uzlikt naudas sodu līdz 30 rubļiem.

Nepilngadīgo lietu komisijas var arī nodot biedru tiesai lietu par vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj. Komisijas ir tiesīgas iesniegt rajona (pilsētas) tautas tiesā priekšlikumus par vecāku tiesību atņemšanu vecākiem, ja konstatē, ka viņi ļaunprātīgi izmanto šīs tiesības vai ļaunprātīgi izvairās no bērnu audzināšanas pienākumiem.

Pēc nepilngadīgo lietu komisiju lēmuma nepilngadīgos var nosūtīt uz speciālajām audzināšanas un speciālajām ārstēšanas un audzināšanas iestādēm bez vecāku vai personu, kas viņus aizstāj, piekrišanas. Lietu par nosūtīšanu uz speciālajām audzināšanas, kā arī speciālajām ārstēšanas un audzināšanas iestādēm izskata, obligāti piedaloties prokuroram.

Nepilngadīgos, kuriem ir vecāki vai personas, kas vecākus aizstāj, var nosūtīt uz bērnunamu vai internātskolu bez vecāku vai šo personu piekrišanas tikai izņēmuma gadījumos (viņu ilgstoša prombūtne, slimība, ja viņi netiesāti par izdarīto noziegumu u. tml.). Vienlaikus komisija pieņem lēmumu par līdzekļu piedziņu no vecākiem likumā noteiktajā kārtībā izdevumu segšanai par bērnu uzturēšanu. Izņēmuma gadījumos pēc nepilngadīgo lietu komisijas ierosinājuma maksas apmēru var samazināt likumā noteiktajā kārtībā.

20. p a n t s. Nepilngadīgo lietu komisijas ierosina attiecīgajās valsts iestādēs vai sabiedriskajās organizācijās jautājumu par ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, ja viņiem ir nepareiza attieksme pret bērnu audzināšanu, kā arī ierosina saukt pie atbildības personas, kas radījušas bērniem un pusaudžiem attiecīgus apstākļus likumpārkāpumu izdarīšanai vai pamudinājušas nepilngadīgos izdarīt noziegu-

mus, vai iesaistījušas viņus noziegumu izdarīšanā vai citā pretsabiedriskā rīcībā.

2. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 22. punktu 173. lpp.

3. §. Par tiesu praksi lietās par vecāku tiesību atņemšanu pilsoņiem, kas sakarā ar alkoholisko dzērienu pārmērīgu lietošanu nenodrošina bērnu audzināšanu. Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1973. gada 4. jūnija lēmums Nr. 1.

(I z v i l k u m s)

2. Ar vecāku tiesību atņemšanu jāsaprot to tiesību atņemšana, kuras pieder vecākiem līdz bērnu pilngadības sasniegšanai (tiesības uz audzināšanu, arī tiesības uz bērnu nodošanu audzināšanā un apmācīšanā, tiesības uz pārstāvību un bērnu interešu aizstāvēšanu, tiesības atprasīt bērnus, nodot viņus adoptīvai).

Bez tam personas, kam atņemtas vecāku tiesības, zaudē arī tās tiesības, kuru pamatā ir radniecība ar bērniem, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, kā arī no citām tiesiskajām attiecībām (piemēram, uztura saņemšanas tiesības no pilngadīgajiem bērniem, pensijas saņemšanas tiesības pēc bērnu nāves, mantošanas tiesības utt.).

3. Vecāku tiesības var tikt atņemtas, ja viens no vecākiem tiek atzīts par hronisku alkoholiķi. Pēc Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 67. panta prasību jēgas tikai medicīniskais slēdziens ir pamats, lai personu atzītu par hronisku alkoholiķi, tomēr šāda slēdziena pamatojumu tiesa ir tiesīga pārbaudīt kopā ar citiem pierādījumiem un novērtēt pēc noteikumiem, kas paredzēti Latvijas PSR civiltiesprocesa kodeksa 55. pantā.

Bez tam tajos gadījumos, kad vecāki nav atzīti par hroniskiem alkoholiķiem vai narkomāniem, bet sakarā ar alkoholisko dzērienu lietošanu viņi izvairās no savu bērnu audzināšanas pienākumu pildīšanas vai ļaunprātīgi izmanto savas vecāku tiesības, cietsirdīgi izturas pret bērniem, ar savu amorālo, pretsabiedrisko izturēšanos kaitīgi ietekmē bērnus, viņiem tāpat var tikt atņemtas vecāku tiesības.

4. Vērst tiesu uzmanību uz nepieciešamību rūpīgi saga-

tavoties lietu iztiesāšanai, kas izriet no prasībām par vecāku tiesību atņemšanu vai bērnu atņemšanu vecākiem, neatņemot vecāku tiesības.

Neatkarīgi no tā, kas ierosinājis prasību par vecāku tiesību atņemšanu, atbilstoši Latvijas PSR Iaulības un ģimenes kodeksa 74. pantam tiesām nepieciešams pieaicināt lietā aizbildnības un aizgādības iestādes, lai apsektu bērna dzīves un audzināšanas apstākļus.

Tajos gadījumos, kad prasību cēlusi nevis aizbildnības un aizgādības iestāde, bet cita valsts vai sabiedriskā organizācija, viens no bērna vecākiem vai aizbildnis, kā arī prokurors, attiecīgās lietas izskatīšanai jānotiek, obligāti pieaicinot lietā aizbildnības un aizgādības iestādes, kuru pārstāvis dod slēdzieni tiesas sēdē.

Ja tiesa šādam slēdzienam nepiekrīt, tas jāmotivē tiesas spriedumā.

5. Tiesām jāņem vērā, ka lietas par vecāku tiesību atņemšanu vai bērnu atņemšanu vecākiem, neatņemot vecāku tiesības, obligāti jāizskata ar atbildētāja piedalīšanos.

Nemot vērā, ka, izskatot lietas par vecāku tiesību atņemšanu, tiek izlemts arī jautājums par alimentiem bērna uzturēšanai, tiesai ir tiesības atzīt atbildētāja ierašanos par obligātu, bet neierašanās gadījumos bez attaisnojoša iemesla sodīt ar naudas sodu un atvest piespiedu kārtā atbilstoši Latvijas PSR civilprocesa kodeksa 163. pantam.

6. Vērst tiesu uzmanību uz to, ka atbilstoši PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku Iaulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 22. punktam, ja prasība par vecāku tiesību atņemšanu celta pret vienu no vecākiem, tiesai jānoskaidro otrā atrašanās vieta, jāpieaicina viņš lietā kā trešā persona un tiesai jāapspriež jautājums par iespēju nodot bērnu viņa audzināšanā.

Tajā gadījumā, ja vecaistēvs, vecāmāte vai citi tuvi bērna radnieki vēlas nodarboties ar bērna audzināšanu un aizbildnības un aizgādības iestādes neceļ iebildumus, tiesai ir jāpieaicina viņi lietā kā trešās personas.

Sevišķa uzmanība jāpievērš vecāku un tādu personu, kas pretendē uz bērnu audzināšanu, morālās stājas noskaidrošanai.

7. Noraidot prasību par vecāku tiesību atņemšanu, nepieciešamības gadījumos tiesai jāveic pasākumi, lai nodrošinātu bērnu turpmākajai audzināšanai pienācīgus apstākļus. Sajā nolūkā nepieciešams plaši piesaistīt sabiedrību,

pieņemt blakus lēmumus, kas adresēti aizbildnības un aizgādības iestādēm, lai tās noteiktu sevišķu uzraudzību par bērna audzināšanas apstākļiem.

8. Ja bērnu atņem abiem vecākiem, tas jānodod aizbildnības un aizgādības iestāžu aizgādībā. Tiesa nav tiesīga noteikt, tieši kādā bērnu iestādē bērns jāievieto, jo jautājums par viņa turpmāko audzināšanu ietilpst aizbildnības un aizgādības iestāžu kompetencē.

9. Tiesām sevišķa vērība jāvērs uz to, lai kontrolētu spriedumu pareizu un savlaicīgu izpildīšanu. Tiesas spriedumu piespiedu izpildīšana, kas saistīta ar bērna nodošanu, jāizdara ar obligātu aizbildnības un aizgādības iestāžu pārstāvju piedalīšanos.

Visos gadījumos, kad atbildētāji kavē sprieduma izpildīšanu vai šajā sakarā nepareizi ietekmē bērnu, jāpiesaista atbildētāja darbavietas un dzīvesvietas sabiedriskās organizācijas, lai tās piemērotu sabiedriskos ietekmēšanas līdzekļus.

11. Tajos gadījumos, kad lietā tiek noskaidrota bezdarbība vai nesavlaicīga pasākumu veikšana bērna tiesību aizsardzībai no aizbildnības un aizgādības iestāžu puses vai nepareiza attieksme pret bērnu no mācību iestāžu, valsts vai sabiedrisko organizāciju darbinieku puses, nepieciešams pieņemt blakus lēmumu.

Ja tiek noskaidrotas noziedzīgas darbības attiecībā pret bērnu no viņa vecāku vai citu personu puses, tiesai jāpieņem blakus lēmums, kurā par to paziņo prokuroram vai arī ierosina krimināllietu.

4. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

33. p a n t s. Vecāku tiesību atņemšana

Vecāku tiesību atņemšanu var piemērot kā papildsodu, ja tiesa konstatējusi, ka tiesājamais ļaunprātīgi izmantojis vecāku tiesības vai ļaunprātīgi izvairījies pildīt vecāku pienākumus.

Vecāku tiesību atņemšanu var noteikt uz laiku no viena līdz pieciem gadiem.

Notiesājot kādu personu ar brīvības atņemšanu un nosakot tai kā papildsodu vecāku tiesību atņemšanu, šī

tiesību atņemšana attiecas uz laiku, kamēr izcieš brīvības atņemšanas sodu, un pēc tā izciešanas uz laiku, kāds noteikts spriedumā. Nosakot šo papildsodu kopā ar citiem pamatsodu veidiem, papildsoda izciešanas laiks jāaprēķina no brīža, kad sākās pamatsoda izciešana.

Pie 73. panta

Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 23. punktu 173. lpp.

Pie 75. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

118. pants. Izvairīšanās no bērnu uzturēšanas

Par vecāku ļaunprātīgu izvairīšanos no tiesas noteikto līdzekļu maksāšanas bērnu uzturam (alimentiem), kā arī par vecāku ļaunprātīgu izvairīšanos no viņu apgādībā esošu nepilngadīgu vai darba nespējīgu bērnu uzturēšanas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar labošanas darbiem uz tādu pašu laiku, vai piemēro sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļus.

Pie 76. panta

1. §. Sk. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1968. gada 20. septembra dekrēta «Par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu spēkā stāšanās kārtību» 7. pantu 111. lpp.

2. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 9. pantu 114. lpp.

3. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savie-

nības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanās pamatu piemērošanā» 6., 16.—21. punktu 168., 171.—173. lpp.

Pie 77. panta

1. §. Par izpeļņas (ieņēmumu) veidiem, kuri jāievēro, ieturot alimentus. PSRS Ministru Padomes Valsts darba un darba algas jautājumu komitejas un VACP sekretariāta 1969. gada 22. janvāra lēmums Nr. 26/3 («Бюллетень государственного комитета Совета Министров СССР по вопросам труда и заработной платы», 1969, № 3)

(I z v i l k u m s)

1. Alimentus ietur no tiem visiem strādnieku un kalpotāju izpeļņas un papildu atlīdzības veidiem kā pamatdarbā, tā arī darbā, ko viņi veic amatu savienošanas kārtībā, kuriem saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem aprēķina apdrošināšanas maksājumus, to skaitā:

a) no pamata darba algas pēc amatalgas, tarifa likmēm, gabaldarba izcenojumiem utt.;

b) no jebkura veida piemaksām darba algai;

c) no naudas un naturālajām prēmijām;

d) no samaksas par virsstundu darbu, kā arī par darbu svētku dienās un brīvdienās;

e) no darba algas, ko saglabā atvaļinājuma laikā, kā arī no kompensācijas, kas saņemta, atlaižot no darba, par neizmanto to atvaļinājumu, ja atvaļinājums savienots par vairākiem gadiem;

f) no darba algas, ko saglabā, izpildot valsts un sabiedriskos pienākumus, par kvalifikācijas celšanas laiku un citos vidējās darba algas saglabāšanas gadījumos;

g) no piemaksām darba algai par darbu Galējo Ziemeļu rajonos un vietās, kas pielīdzinātas Galējo Ziemeļu rajoniem;

h) no vienreizējās atlīdzības (procentuālās piemaksas) par izdienu;

i) no atlīdzības par kopējiem gada darba rezultātiem uzņēmumā, organizācijā;

j) no atlīdzības, ko izmaksā laikrakstu, žurnālu, TASS, APN, radio un televīzijas štatu literārajiem līdzstrādniekiem no literāro honorāru fonda, kā arī ārštata literārajiem līdzstrādniekiem, kas pakļauti valsts sociālajai apdrošināšanai;

k) no citiem izpeļņas veidiem, kuriem aprēķina apdrošināšanas maksājumus.

Ieturot alimentus no personām, kuras izcieš sodu brīvības atņemšanas vietās vai ārstējas ārstnieciskajā darba profilaktorijā, ņem vērā viņiem aprēķināto izpeļņas summu, atskaitot nodokļus, bet alimentus ietur no summas, kas atlikusi pēc pārtikas, izsniegto mantu, speciālās ārstēšanas vērtības ieturēšanas no šīs izpeļņas un darba algas minimuma pārskaitīšanas personiskajā rēķinā saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem.

2. No karavīriem, kā arī no iekšlietu iestāžu kareivju un virsnieku sastāva personām alimentus ietur no amatalgas, militārās pakāpes algas, no procentuālām piemaksām algai un citām izmaksām, kam ir pastāvīgs raksturs. No obligātā karadienesta personām, kas saņem atlīdzību 10 un vairāk rubļu mēnesī, alimentus ietur pēc vispārīgajiem noteikumiem.

3. No kolhoza biedriem alimentus ietur no summām, kas saņemtas par darbu kolhoza sabiedriskajā saimniecībā (ieskaitot naturālās samaksas vērtību).

4. No rakstniekiem, komponistiem, māksliniekiem un citiem radošiem darbiniekiem alimentus ietur no autora honorāra un atlīdzības summām, ko izmaksā par darbu publisku izpildījumu, bet no tiem, kuri saņem darba algu, — tāpat arī no darba algas. No advokātiem — no jebkura veida izpeļņas, ko viņi saņem par darbu juridiskajās konsultācijās. No ārstata lektoriem — no samaksas, ko viņi saņem par lekciju lasīšanu. No pasniedzējiem, kas pasniedz stundas, ārstiem, kuri nodarbojas ar privātpraksi, — no viņu izpeļņas.

5. Alimentus ietur arī no:

a) valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem, kā arī no kolhozos noteiktajiem pagaidu darba nespējas pabalstiem;

b) piemaksām valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem uz uzņēmumu, iestāžu un organizāciju rēķina Galējo Ziemeļu rajonos un apvidos, kas pielīdzināti Galējo Ziemeļu rajoniem;

c) summām, ko izmaksā, atlīdzinot kaitējumu sakarā ar darbaspēju zaudēšanu sakropļošanas dēļ vai cita veseības bojājuma dēļ, izņemot summas, ko izmaksā cietušajiem, atlīdzinot izdevumus viņu kopšanai, papilduzturam, protezēšanai un ārstēšanai sanatorijās vai kūrvietās (ieskaitot brauciena maksu);

d) faktiski saņemamās pensijas, izņemot piemaksas pie pensijām, kuras izmaksā I grupas invalīdiem viņu kopšanai;

e) stipendijas, ko izmaksā mācību laikā augstākajās un vidējās speciālajās mācību iestādēs unursos;

f) ienākumiem, ko gūst no mājamatniecības un rūpaliem, kā arī no viensētām;

g) no piemājas zemes vai palīgsaimniecības ienākumu daļas, kas pienākas alimentu maksātājiem.

6. Alimentus neietur:

a) no izstāšanās pabalsta atlaišanas gadījumā un no materiālās palīdzības summām;

b) no vienreizējām prēmijām, par kurām neapņēma apdrošināšanas maksājumus;

c) no prēmijām, ko piešķir par izciliem darbiem zinātnes, literatūras un mākslas jomā;

d) no vienreizējās atlīdzības summām par izgudrojumiem un racionalizācijas priekšlikumiem;

e) no kompensācijas summām komandējumu un pārcelšanās uz citu vietu gadījumos;

f) no lauku piemaksām, piemaksām darba algai un citām summām, ko izmaksā diennakts maksas un dzīvojamo telpu īres maksas vietā;

g) no kompensācijas summām, ko izmaksā par darbarīku amortizāciju un apģērba novalkāšanu;

h) no piešķirto bezmaksas dzīvokļu un komunālo pakalpojumu vērtības;

j) no izsniedzamā bezmaksas apģērba un naturālās apģādes vērtības (vai to kompensācijas naudā).

No karavīriem, kā arī iekšlietu iestāžu ierindas un virsnieku sastāva personām alimentus neietur no izstāšanās pabalsta un vienreizējā pabalsta, ko izmaksā, atlaižot no karadienesta vai iekšlietu iestādēm, kā arī no citiem naudas apģādes veidiem, kuriem nav pastāvīga rakstura un kurus nosaka PSRS Aizsardzības ministrija, PSRS Ministru Padomes Valsts drošības komiteja un PSRS Iekšlietu ministrija pēc saskaņošanas ar PSRS Ministru Padomes Valsts darba un darba algas jautājumu komiteju un VACP.

7. Alimentus ietur no izpeļņas summas (ieņēmuma), kas pienākas alimentu maksātājam, pēc tam kad no tās ieturēti nodokļi.

2. §. Nolikums par pensiju piešķiršanas un izmaksāšanas kārtību kolhozu biedriem. Apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1964. gada 17. oktobra lēmumu Nr. 859 (Собрание постановлений Правительства СССР, 1964, № 20)

(I z v i l k u m s)

87. ... No pensijas var ieturēt ne vairāk kā 50 procentus: ģimenes locekļu uzturēšanai (alimentī), zaudējumu atlīdzināšanai, kas radušies valsts iestāžu un uzņēmumu, kolhozu vai citu kooperatīvu un sabiedrisku organizāciju īpašuma piesavināšanās gadījumā, zaudējuma atlīdzināšanai, kas radies sakarā ar sakropļojumu vai citu veselības bojājumu, kā arī sakarā ar apgādnieka nāvi, pārmaksāto darba algas summu atpakaļ atmaksāšanas gadījumos, kā paredzēts likumā ...

3. §. Nolikums par valsts pensiju piešķiršanas un izmaksas kārtību. Apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1972. gada 3. augusta lēmumu Nr. 590 (Собрание постановлений Правительства СССР, 1972, № 17)

(I z v i l k u m s)

178. ... No pensijas var ieturēt ne vairāk kā 50 procentus: ģimenes locekļa uzturēšanai (alimentī), zaudējumu atlīdzināšanai sakarā ar valsts uzņēmumu vai iestāžu, kolhozu un citu kooperatīvo un sabiedrisko organizāciju mantu piesavināšanos, zaudējumu atlīdzināšanai, kas radušies sakarā ar sakropļojumu vai citiem veselības bojājumiem, kā arī sakarā ar apgādnieka nāvi, pārmaksāto darba algas summu atmaksāšanai gadījumos, kas paredzēti ar likumu ...

4. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

412. pants. Piedziņas vēršana uz pilsoņu noguldījumiem

Piedziņu uz pilsoņu noguldījumiem valsts darba krājķāšs un PSRS Valsts bankā var vērēt, pamatojoties uz tiesas

spriedumu krimināllietā vai civilietā, ar kuru apmierināta civilprasība, kas radusies no krimināllietas, vai pamatojoties uz tiesas spriedumu prasībā par alimentu piedziņu (ja nav izpeļņas vai citas mantas, uz kuru var vērst piedziņu) vai par tāda noguldījuma sadalīšanu, kas ir laulāto kopīpašums. Pilsoņu noguldījumus norādītajās kredītiestādēs var konfiscēt, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos spriedumu krimināllietā vai pamatojoties uz lēmumu, kas saskaņā ar likumu pieņemts par mantas konfiskāciju.

5. §. Sk. Instrukcijas par tiesas spriedumu izpildes kārtību, kas apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7, 157.—160. punktu 215.—216. lpp.

Pie 80. panta

1. §. Par bērnu uzturam noteikto alimentu maksāšanas un piedzišanas kārtības uzlabošanu. PSRS Augstākās Padomes Prezidijs 1967. gada 21. jūlija dekrēts («PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs», 1967, 30. nr.)

(I z v i l k u m s)

7. Ja bērni ir ievietoti bērnu iestādēs un atrodas pilnīgā valsts apgādībā, noteikt, ka aizbildnības iestādes vai bērnu iestādes ir tiesīgas piedzīt no vecākiem tiesas ceļā līdzekļus bērnu uzturēšanai, ja vecāki pēc likuma nav atbrīvoti no līdzekļu maksāšanas bērnu uzturam. Šajos gadījumos līdzekļus bērnu uzturēšanai piedzen no abiem vecākiem bērnu iestādes labā, kurā atrodas bērns, tādā apmērā, kāds noteikts likumā par alimentu piedziņu no vecākiem bērnu uzturēšanai. Tiesa, ievērojot vecāku materiālo stāvokli, var viņus pilnīgi vai daļēji atbrīvot no šo līdzekļu maksāšanas. Alimentu piedziņu, kuri piespriesti vienam no vecākiem (aizbildnim, aizgādņim), šajos gadījumos pārtrauc.

2. §. Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 9. pantu 114. lpp.

Pie 83. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

213. p a n t s. Alimentu piedziņa līdz sprieduma taisīšanai

Prasībās par alimentu piedziņu tiesa ir tiesīga nepieciešamības gadījumā līdz lietas izspriešanai pēc būtības, ievērojot pušu materiālo stāvokli, pieņemt lēmumu par to, kādā apmērā vienam no laulātajiem vai bijušajiem laulātajiem pagaidām jādod līdzekļi otram laulātajam vai bijušajam laulātajam, kuram no vecākiem un kādā apmērā pagaidām jādod līdzekļi bērnu uzturēšanai un audzināšanai, kā arī kādam no bērniem un kādā apmērā pagaidām jādoi līdzekļi vecāku uzturēšanai.

Par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību vai protestu.

Blakus sūdzības vai protesta iesniegšana neaptur šā lēmuma izpildīšanu.

Pie 84. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

119. p a n t s. Bērnu izvairīšanās no vecāku uzturēšanas

Par bērnu ļaunprātīgu izvairīšanos no tiesas noteikto līdzekļu maksāšanas darba nespējīgu vecāku uzturēšanai — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar labošanas darbiem uz tādu pašu laiku, vai piemēro sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļus.

Pie 87. panta

Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 9. pantu 114. lpp.

Pie 94. panta

Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 9. pantu 114. lpp.

Pie 95.—97. panta

1. §. Sk. Instrukcijas par tiesas spriedumu izpildes kārtību, kas apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7, 146., 147. un 149. punktu 212., 213. lpp.

2. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 21. punktu 173. lpp.

Pie 98. panta

Instrukcija par tiesas spriedumu izpildes kārtību. Apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7.

(I z v i l k u m s)

V n o d a ļ a

SPRIEDUMU IZPILDĪŠANAS IPATNĪBAS ATSEVIŠĶU KATEGORIJU LIETĀS

SPRIEDUMU IZPILDĪŠANA ALIMENTU PIEDZIŅAS LIETĀS

144. Spriedumus alimentu piedziņas lietās izpilda, vēršot piedziņu uz darba algu, uz summām, ko saņem par darbu kolhozā, uz autoratlīdzību, pensiju, stipendiju, uz ienākumiem no palīgsaimniecības un uz citām summām, uz kurām atļauts vērst piedziņu. Ja nav pastāvīgas izpeļņas, piedziņu var vērst uz parādnieka mantu.

145. Saņēmis izpildu rakstu, tiesu izpildītājs nekavējoties uzsāk sprieduma izpildīšanu par alimentu piedziņu.

Ja parādnieka dzīvesvieta un darbavieta nav zināma,

tiesu izpildītājam jāierosina tiesnesim jautājums par parādnieka meklēšanu ar milicijas iestāžu palīdzību un pēc parādnieka atrašanas jānosūta izpildu raksts viņa darbavietai, norādot ieturējuma apmēru un piedzinēja adresi, uz kuru jānosūta ieturētās summas. Par izpildu raksta nosūtīšanu parādnieka darbavietai tiesu izpildītājs paziņo piedzinējam.

Izpildu raksta atpakaļnosūtīšana piedzinējam parādnieka darbavietas un dzīvesvietas nezināmības dēļ nav atļauta.

146. Personas, kas izteikušas vēlēšanos labprātīgi maksāt alimentus, var iesniegt savā darbavietā — uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai vai pensijas, pabalsta, stipendijas utt. saņemšanas vietā rakstveida pieteikumu ieturēt alimentus un ieturētās summas izmaksāt vai nosūtīt pa pastu pieteikumā norādītajai personai.

Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai alimenti pēc iesniegtā pieteikuma jāietur tādā pašā kārtībā kā pēc izpildu raksta.

147. Personai, kura izteikusi vēlēšanos labprātīgi maksāt alimentus, rakstveida pieteikumā jāuzrāda:

pieteikuma iesniedzēja uzvārds, vārds, tēvvārds, dzimšanas gads, dzīvesvieta un amats (veicamais darbs);

personas, kuras uzturēšanai alimenti jāietur, uzvārds, vārds, tēvvārds, dzimšanas gads un datums;

personas, kurai alimenti jāizmaksā vai jānosūta, uzvārds, vārds, tēvvārds un adrese.

Pieteikumus par alimentu ieturēšanu, kā arī par alimentu apmēra grozīšanu vai par alimentu ieturēšanas izbeigšanu uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācija glabā tādā pašā kārtībā, kāda noteikta izpildu dokumentu glabāšanai, un par šāda pieteikuma nozaudēšanu vainīgajai amatpersonai ir tāda pati atbildība kā par izpildu dokumenta nozaudēšanu.

148. No personas, kurai pasē ir milicijas iestādes atzīme (ieraksts) par to, ka saskaņā ar tiesas spriedumu šai personai jāmaksā alimenti, uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai līdz izpildu raksta saņemšanai alimenti jāietur saskaņā ar atzīmi (ierakstu) minētās personas pasē tādā kārtībā, kāda noteikta ieturējumu izdarīšanai pēc izpildu rakstiem, un par to jāpaziņo tiesu izpildītājam.

Ja nav zināma tās personas adrese, kuras labā alimentus piedzen, ieturētās summas pārskaitāmas tautas tiesas gepozīta kontā. Par šai punktā norādīto pienākumu neizpildī-

šanu tiesa vainīgajām amatpersonām pēc tiesu izpildītāja priekšlikuma var uzlikt naudas sodu līdz 10 rubļiem.

149. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai, pamatojoties uz alimentu maksātāja rakstveida pieteikumu vai izpildu rakstu, katru mēnesi jāietur alimenti no darba algas, pensijas, stipendijas vai citām summām un tie ne vēlāk kā triju dienu laikā pēc darba algas, pensijas, stipendijas un citu summu izmaksas dienas jāizmaksā vai jānosūta pieteikumā vai izpildu rakstā norādītajai personai.

Alimentus piedzen no izpeļņas (ienākuma) summas, kādu pienākas saņemt alimentu maksātājai personai pēc nodokļu ieturēšanas no šīs izpeļņas (ienākuma).

150. No strādniekiem un kalpotājiem alimentus ietur no visu veidu izpeļņas un papildatlīdzības, kuru viņi saņem kā par pamatdarbu, tā arī par darbu amatu savienošanas kārtībā, par kuru pēc spēkā esošajiem noteikumiem aprēķina apdrošināšanas iemaksas, to skaitā:

a) no pamatdarba algas, ko maksā pēc amatalgu likmēm, tarifa likmēm, gabaldarba izcenojumiem utt.;

b) no visu veidu piemaksām darba algai;

c) no prēmijām naudā un natūrā;

d) no samaksas par virsstundu darbu, kā arī par darbu svētku dienās un brīvdienās;

e) no darba algas, ko saglabā par atvaļinājuma laiku, kā arī no kompensācijas, ko atlaižot saņem par neizmantoto atvaļinājumu, ja savieno atvaļinājumus par vairākiem gadiem;

f) no darba algas, ko saglabā valsts un sabiedrisku pienākumu pildīšanas laikā, kvalifikācijas celšanas laikā un citos vidējās darba algas saglabāšanas gadījumos;

g) no piemaksām darba algai par darbu Galējo Ziemeļu rajonos un Galējo Ziemeļu rajoniem pielīdzinātos apvidos;

h) no vienreizējās atlīdzības (procentuālās piemaksas par izdienu);

i) no atlīdzības par uzņēmumu vai organizāciju gada darba koprezultātiem;

j) no atlīdzības, ko izmaksā laikrakstu, žurnālu, Padomju Savienības Telegrāfa aģentūras, Preses aģentūras «Novostji» un radio un televīzijas štata literārajiem darbiniekiem no literāro honorāru fonda, kā arī no ārštata literārajiem darbiniekiem, kas pakļauti valsts sociālajai apdrošināšanai;

k) no citu veidu izpeļņas, par kuru aprēķina apdrošināšanas iemaksas.

151. Alimentus no personām, kas izcieš sodu brīvības atņemšanas vietās vai ievietotas ārstnieciskajos darba profilatorijos, aprēķina no visas viņiem aprēķinātās izpeļņas summas, no kuras atskaitīti nodokļi, bet alimentus piedzen no summas, kas palikusi pāri pēc tam, kad no šīs izpeļņas ieturēta maksa par uzturu, mantu apgādi un speciālo ārstēšanu un pārskaitīts personīgajā kontā noteiktais darba algas minimums. Instrukcijas 108. pantā paredzētie noteikumi par to, ka jebkuros apstākļos saglabājami 50 procenti no izpeļņas, uz minētajiem gadījumiem neattiecas, tomēr personām, kas izcieš sodu labošanas darbu nometinājuma kolonijās, neatkarīgi no visiem ieturējumiem jāizmaksā ne mazāk par piecdesmit procentiem no izpeļņas kopsummas.

152. No personām, kas izcieš labošanas darbus, alimenti pēc izpildu rakstiem jāpiedzen no pilnas izpeļņas summas, neņemot vērā ieturējumus, kas izdarīti pēc sprieduma krimināllietā.

153. No karavīriem, kā arī no iekšlietu iestāžu ierindas un priekšniecības sastāva personām alimentus ietur no amatalgas, no algas, ko viņi saņem pēc dienesta pakāpes, kā arī no procentuālajām algas piemaksām un citām parstāvīgām izmaksām. No obligātā karadienesta karavīriem, kuri naudas apgādē saņem 10 rubļus mēnesī vai lielāku summu, alimentus piedzen pēc vispārīgiem noteikumiem.

154. No kolhoza biedriem alimentus ietur no summām, ko viņi saņem par darbu sabiedriskajā kolhoza saimniecībā (ieskaitot naturālo izsniegumu vērtību).

155. No rakstniekiem, komponistiem, māksliniekiem un citiem radošiem darbiniekiem alimentus ietur no autora honorāra un atlīdzības summām, ko izmaksā par darbu publisku izpildījumu, bet no rakstniekiem, komponistiem, māksliniekiem un citiem radošiem darbiniekiem, kuri saņem darba algu, — tāpat arī no darba algas. No advokātiem alimentus ietur no visu veidu izpeļņas, ko viņi saņem par darbu juridiskajās konsultācijās. No ārstata lektoriem alimentus ietur no summas, ko viņiem maksā par lekciju lasīšanu.

No pasniedzējiem, kas pasniedz stundas, un ārstiem, kas nodarbojas ar privātpaksi, alimentus ietur no viņu izpeļņas.

156. Alimenti tāpat ieturami arī:

a) no valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem, kā arī no kolhozos noteiktajiem pārejošas darba nespējas pabalstiem;

b) no summām, ko no uzņēmumu, iestāžu un organizāciju līdzekļiem Galējo Ziemeļu rajonos un Galējo Ziemeļu rajoniem pielīdzinātajos apvidos piemaksā valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem;

c) no summām, ko izmaksā kaitējuma atlīdzināšanai, kas radies sakarā ar darbaspēju zaudēšanu sakropojuma vai citāda veselības bojājuma dēļ;

d) no faktiski saņemamām pensijām;

e) no stipendijām, ko maksā mācību laikā augstākajās un vidējās speciālajās mācību iestādēs unursos;

f) no mājrupniecībā un mājamatniecībā, kā arī individuālajās saimniecībās gūtajiem ienākumiem;

g) no alimentu maksātājam pienākošās to ienākumu daļas, kas gūti no piemājas zemes vai palīgsaimniecības.

157. Alimenti no summām, kuras izmaksā par attiecīgu ncrēķina periodu, piemēram, no vienreizējas izdienas atlīdzības, no atlīdzības par uzņēmuma gada darba koprezultātiem un tamlīdzīgos gadījumos, kad alimentu piedziņas sākums un pabeigšana nesakrīt ar atlīdzības izmaksas laiku, ieturami proporcionāli laikam, kurā ir tiesības saņemt alimentus.

Piemēram, saskaņā ar izpildu rakstuimenti no parādnieka, kam pienākas vienreizējā izdienas atlīdzība, jāpiedzen, sākot ar attiecīgā gada jūniju. Izmaksājot parādniekam vienreizējo atlīdzību,imenti jāietur no tās atlīdzības daļas, kura aprēķināta par darbu laika posmā no jūnija līdz decembrim.

Citā gadījumā termiņš alimentu piedziņai no parādnieka, kam ir tiesības saņemt vienreizēju atlīdzību, beidzas attiecīgā gada augustā. Izmaksājot vienreizējo atlīdzību par šo gadu,imenti jāietur no tās atlīdzības daļas, kura parādniekam aprēķināta par darbu laika posmā no janvāra līdz augustam, — par astoņiem mēnešiem.

Izpildu raksts šajos gadījumos joprojām paliek parādnieka darbavietas uzņēmumā, iestādē vai organizācijā līdz piedziņas pilnīgai nobeigšanai.

158. Alimentus neietur:

a) no atlaišanas pabalsta, ko izmaksā atlaišanas gadījumā, un no materiālās palīdzības summām;

b) no vienreizējām prēmijām, par kurām neaprēķina apdrošināšanas iemaksas;

c) no prēmijām, kas piešķirtas par izciliem darbiem zinātnē, literatūrā un mākslā;

d) no vienreizējas atlīdzības summām par izgudrojumiem un racionalizācijas priekšlikumiem;

e) no kompensācijas summām, ko izmaksā sakarā ar komandējumiem un pārcelšanu uz citu apvidu;

f) no lauku apgādes summām, no piemaksām darba algai un citām summām, ko izmaksā dienas naudas un dzīvokļa naudas vietā;

g) no kompensācijas summām, ko izmaksā par instrumentu un apģērba nolietošanos;

h) no dzīvokļu un komunālo pakalpojumu maksas, ja tie piešķirti par brīvu;

i) no summām, ko, atlīdzinot kaitējumu, kas radies no sakropļojuma vai citāda veselības bojājuma, izmaksā cietušajiem par papilduzturu, ārstēšanos sanatorijā vai kūrvieta, par protēžu izgatavošanu un cietušo kopšanas izdevumiem;

j) no pirmās invaliditātes grupas pensiju piemaksām par kopšanu.

159. No karavīriem, kā arī no iekšlietu iestāžu ierindas un priekšniecības sastāva personām alimentus neietur no atlaišanas pabalsta un no vienreizējā pabalsta, ko izmaksā, atbrīvojot viņus no karadienesta un iekšlietu iestādēm, kā arī neietur no citu veidu naudas apgādes summām, kuras neizmaksā pastāvīgi un kuras nosaka PSRS Aizsardzības ministrija, PSRS Ministru Padomes Valsts drošības komiteja un PSRS Iekšlietu ministrija pēc saskaņošanas ar PSRS Ministru Padomes Valsts darba un darba algas jautājumu komiteju un Vissavienības Arodbiedrību centrālo padomi.

160. Alimentus no kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu nepiedzen, tomēr, ja persona, kas maksā alimentus, aizejot no darba, saņem kompensāciju par vairākiem neizmantotā atvaļinājuma mēnešiem, ja atvaļinājumi savienoti par vairākiem gadiem, alimentus no kompensācijas summas ietur avansa veidā par visu atvaļinājuma laiku, par kuru izmaksā kompensāciju.

Alimentu maksājumu apmērs šais gadījumos jāaprēķina pēc parādnieka vidējās mēneša izpeļņas.

Piedzītās summas iestādei vai uzņēmumam jāiemaksā tautas tiesas depozīta kontā, un tautas tiesai šīs summas jāizsniedz piedzinējam izpildu rakstā norādītajos termiņos (ik mēnesi).

Ja persona, kas maksā alimentus, iestājas darbā pirms tai piešķirtā atvaļinājuma laika beigšanās, alimentu izmaksa no tautas tiesas depozīta konta pēc parādnieka pie-

teikuma tiek pārtraukta. Kārtējie alimentu maksājumi piedzenami no viņa darba algas jaunajā darbavietā.

Tautas tiesas depozīta kontā palikušās summas šais gadījumos ar tiesneša lēmumu izmaksājamas atpakaļ parādniekam.

161. Par pagājušo laiku alimentus pēc izpildu raksta piedzen ne vairāk kā par trim gadiem, kas pagājuši pirms izpildu raksta iesniegšanas piedziņai.

Tajos gadījumos, kad pēc piedziņai iesniegtā izpildu rakstaimenti nav ieturēti sakarā ar parādnieka meklēšanu,imenti jāpiedzen par visu iepriekšējo laiku neatkarīgi no noteiktā trīs gadu termiņa un no tā, ka persona, kuras uzturēšanaiimenti piespriesti, ir sasniegusi pilngadību.

Atbrīvot no alimentu parāda samaksas vai samazināt parāda apmēru var tikai ar tiesas spriedumu.

162. Alimentu parāda apmēru nosaka tiesu izpildītājs pēc sprieduma izpildīšanas vietas noteiktas naudas summas veidā, kuru aprēķina no faktiskās izpeļņas (ienākuma), kādu parādnieks saņēmis laikā, par kuru piedziņa nav izdarīta.

Ja parādnieks šajā laika posmā nav strādājis vai ja nebūs iesniegti dokumenti, kas apstiprina viņa izpeļņu (ienākumu), parāda apmēru nosaka pēc izpeļņas (ienākuma), ko viņš saņem parāda piedziņas laikā.

Ja piedzinējs vai parādnieks nepiekrīt tiesu izpildītāja noteiktajam alimentu parāda apmēram, viņi var griezties tiesā ar sūdzību par tiesu izpildītāja darbību.

163. Tajos gadījumos, kad pēc tiesas sprieduma no atbildētāja jāpiedzenimenti triju vai vairāku bērnu uzturēšanai, kā arī jāpiedzen alimentu parāds par pagājušo laiku, tiesu izpildītājs dod norādījumu piedzīt piecdesmit procentus no parādnieka izpeļņas kārtējo maksājumu nodrošināšanai. Parādu par pagājušo laiku šajos gadījumos var dzēst, vērsot piedziņu uz parādnieka mantu.

164. Ja alimentu piedziņai no parādnieka iesniegti vairāki izpildu raksti no dažādiem piedzinējiem, pēc kuriem piedzenamā kopējā alimentu summa pārsniedz piecdesmit procentus no parādnieka izpeļņas, tiesu izpildītājam jāpiedzen tikai piecdesmit procenti no parādnieka izpeļņas un piedzītā summa jāsadala starp piedzinējiem proporcionāli piedziņas daļām. Tiesu izpildītāja sastādītais aprēķins obligāti jāiesniedz tiesnesim apstiprināšanai.

Vienlaikus tiesu izpildītājs paskaidro parādniekam, ka viņam ir tiesības celt pret piedzinējiem prasību par ali-

mentu apmēra samazināšanu līdz 50 procentiem no darba algas.

165. Ja uz vienu un to pašu parādnieku iesniegti vairāki izpildu raksti par alimentu piedziņu, no kuriem pēc vieniem izpildu rakstiem jāpiedzen noteiktas naudas summas, bet pēc citiem — daļa no darba algas, un ja no parādnieka ieturētie 50 procenti darba algas nepietiek visu piedzinēju apmierināšanai, tiesu izpildītājam ieturētā summa jāsadala starp piedzinējiem proporcionāli katra piedziņas summai.

Piemēram, piecdesmit procenti no parādnieka darba algas ir 45 rubļi. Piedziņai iesniegti divi izpildu raksti, pēc kuriem jāpiedzen:

a) bērnu uzturēšanai $\frac{1}{3}$ darba algas, t. i., 30 rubļi;

b) vecāku uzturēšanai — 20 rubļi.

Kopējā piedziņas summa ir 50 rubļi, uz katru rubli iznāk — $\frac{45 \times 100}{50} = 90$ kapeikas. Tādējādi pēc pirmā izpildu

raksta jāizmaksā 27 rubļi, bet pēc otrā — 18 rubļi.

166. Ja no parādniekiem — kolhoza biedriem, kā arī strādniekiem un kalpotājiem, kam ir ienākumi no palīgsaimniecības piemājas zemes, — bez alimentu piedziņas attiecīgas ienākumu vai darba algas daļas veidā piespriesta arī noteiktas naudas summas piedziņa no palīgsaimniecībā gūtajiem ienākumiem, piespriestā summa piedzenama no šiem ienākumiem, no ienākumiem par darbu kolhozā un no strādnieku un kalpotāju darba algas.

Ja piespriesto summu nav iespējams piedzīt no ienākumiem vai no darba algas, piedziņa vēršama uz parādnieka mantu.

167. Izpildot tiesas spriedumu par alimentu piedziņu no personām, kuras nesaņem ikmēneša darba algu un kurām ir mainīga izpeļņa (rakstnieki, komponisti, mūkslinieki), tiesu izpildītājs nosūta parādniekam priekšlikumu, ar kuru uzliek viņam pienākumu labprātīgi maksāt piedzinējam piespriesto summu vai iemaksāt šo summu tautas tiesas depozīta kontā.

Ja šis prasījums netiek izpildīts, tiesu izpildītājam jāvērš piedziņa uz parādnieka mantu.

Piedzinējam līdzekļus izsniedz no tiesas depozīta konta pēc čeka vai nosūta tos pa pastu.

168. Ja alimentu piedziņu izdara dažādās vietās (piemēram, no parādnieka darba algas un pensijas, no darba algas par pamatdarbu un par darbu amatu savienošanas

kārtībā, no darba algas un no ienākumiem palīgsaimniecībā u. tml.), alimentus no katra veida ienākumiem ietur pēc atsevišķa izpildu raksta, kādēļ tiesa šajā nolūkā, ja nepieciešams, vienā lietā izsniedz vairākus izpildu rakstus.

169. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijai, kas saskaņā ar tiesas spriedumu ietur alimentus bērnu uzturēšanai, trīs dienu laikā jāpaziņo tiesu izpildītājam pēc sprieduma izpildīšanas vietas un personai, kas saņem alimentus, par personas, kura maksā alimentus, aiziešanu no darba, kā arī par tās jauno darbavietu vai dzīvesvietu, ja tā ir zināma, un vienlaikus jānosūta izpildu raksts atpakaļ tiesu izpildītājam.

Personai, kura maksā alimentus, tai pašā termiņā jāpaziņo tiesu izpildītājam par darbavietas vai dzīvesvietas maiņišanu, kā arī par papildu izpeļņu (par darbu amatu savienošanas kārtībā u. tml.).

Ja norādītās ziņas nav sniegtas neattaisnojoša iemesla dēļ, vainīgajām amatpersonām un pilsoņiem, to skaitā arī personai, kura maksā alimentus, tiesa pēc tiesu izpildītāja priekšlikuma var uzlikt naudas sodu līdz 10 rubļiem.

170. Izmaksājamās alimentu summas nevar ieskaitīt pēc parādnieka pretpasības.

Pie 99. panta

1. §. Par tiesu praksi procesa likumu piemērošanā, izskatot civillietas. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1965. gada 11. oktobra lēmums Nr. 8 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1965, 4. nr.)

(I z v i l k u m s)

10. Izskaidrot tiesām:

e) ja, izpildot spriedumu lietās par alimentu piedziņu, par kaitējuma atlīdzināšanu, kas radies no sakropļojuma vai cita veselības bojājuma, kā arī sakarā ar apgādnieka nāvi, lietās par to summu piedziņu no pilsoņiem, kas pīcspriestas valsts iestāžu, uzņēmumu, kolhozu un citu kooperatīvo un sabiedrisko organizāciju labā, parādnieka atrašanās vieta nav zināma (KPFŠR civilprocesa kodeksa 352. pants un citu savienoto republiku civilprocesa kodeksu attiecīgie panti)¹, lēmumu par parādnieka meklēšanu ar milicijas iestāžu palīdzību pēc piedzinēja pieteikuma var pieņemt tiesa, kas taisījusi spriedumu, tiesa pēc sprieduma

¹ Latvijas PSR CPK 360. pants.

izpildīšanas vietas, kā arī tiesa pēc piedzinēja atrašanās vietas.

Lēmumu par meklēšanu tiesa pieņem tajā gadījumā, ja no parādnieka, kura atrašanās vieta nav zināma, tiek izdarītas piedziņas valsts iestāžu, uzņēmumu, kolhozu un citu kooperatīvo un sabiedrisko organizāciju labā, pamatojoties uz notāra izpildu uzrakstu.

Tādas personas, kas izvairās samaksāt no viņa pienākošos maksājumus (KPFSR civilprocesa kodeksa 95. pants un citu savienoto republiku civilprocesa kodeksu attiecīgie panti)¹ meklēšanas izdevumus, piedzen valsts ienākumos pēc milicijas iestāžu prasības tiesa pēc parādnieka atrašanās vietas likumā noteiktajā apmērā.

2. §. Sk. Instrukcijas par tiesas spriedumu izpildes kārtību, kas apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7, 148. punktu 212. lpp.

Pie 100. panta

Sk. Instrukcijas par tiesas spriedumu izpildes kārtību, kas apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7, 144., 145., 161.—170. pantu 211., 217.—219. lpp.

Pie 101. panta

Sk. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1969. gada 25. septembra dekrēta «Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību» 9. pantu 114. lpp.

Pie 102. panta

Sk. Instrukcijas par tiesas spriedumu izpildes kārtību, kas apstiprināta ar PSRS Tieslietu ministrijas 1973. gada 24. aprīļa pavēli Nr. 7, 169. punktu 219. lpp.

¹ Latvijas PSR CPK 95. pants.

Pie 104. panta

1. §. Par Latvijas PSR rajona darbaļaužu deputātu padomi. Latvijas PSR Augstākās Padomes 1971. gada 16. decembra likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 51. nr.)

(I z v i l k u m s)

22. p a n t s. ... rajona darbaļaužu deputātu padome:

7) rūpējas, lai bērņus, kas palikuši bez vecākiem, iekārtotu bērņunamos, internātskolās, skolu internātos vai nodotu audzināšanā pilsoņu ģimenēs; izlemj adopcijas jautājumus; vada darbu, kas saistīts ar aizbildnību un aizgādību nepilngadīgajiem; aizsargā nepilngadīgo tiesības; organizē darbu, kas veicams, lai novērstu nepilngadīgo atstāšanu bez uzraudzības.

2. §. Par Latvijas PSR pilsētas un pilsētas rajona darbaļaužu deputātu padomi. Latvijas PSR Augstākās Padomes 1971. gada 16. decembra likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 51. nr.)

(I z v i l k u m s)

20. p a n t s. ... pilsētas darbaļaužu deputātu padome:

7) rūpējas, lai bērņus, kas palikuši bez vecākiem, iekārtotu bērņunamos, internātskolās, skolu internātos vai nodotu audzināšanā pilsoņu ģimenēs; izlemj adopcijas jautājumus, kā arī jautājumus par aizbildnību un aizgādību nepilngadīgajiem; aizsargā nepilngadīgo tiesības, organizē darbu, kas veicams, lai novērstu nepilngadīgo atstāšanu bez uzraudzības.

3. §. Nepilngadīgo lietu komisiju nolikums. Apstiprināts ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1967. gada 28. marta dekrētu («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1967, 14. nr.)

(I z v i l k u m s)

9. p a n t s. Rajonu (pilsētu) nepilngadīgo lietu komisijas kopīgi ar tautas izglītības, profesionāli tehniskās izglītības, sociālās nodrošināšanas un milicijas iestādēm, plaši

pedaloties sabiedrībai, noskaidro un ņem uzskaitē: bērnus un pusaudžus, kas palikuši bez vecākiem; nepilngadīgos, kuriem ir vecāki vai personas, kas tos aizstāj, ja viņi neno- drošina pienācīgus apstākļus bērnu audzināšanai; pusau- džus, kas pametuši skolu un nestrādā, kā arī citus nepiln- gadīgos, kam nepieciešama valsts un sabiedrības palīdzība, un gadā par viņu iekārtošanu.

Komisiju lēmumi līdz ar norādījumu par nepilngadīgo iekārtošanas veidu nosūtāmi:

tautas izglītības nodaļām un citām valsts un sabiedris- kajām organizācijām — bērnu iekārtošanai vispārīzglīto- jošās skolās, internātskolās, bērnunamos, garīgi atpalikušo bērnu skolās, kurlmēmo un neredzīgo bērnu skolās un citās attiecīgajās audzināšanas iestādēs, darbaļaužu ģimenēs, lai pēc tam nodibinātu šiem nepilngadīgajiem aizbildnību, aizgādību, patronētu vai adoptētu viņus;

sociālās nodrošināšanas iestādēm — nepilngadīgo iekār- tošanai bērnunamos, kas paredzēti garīgi atpalikušiem bērniem, vai bērnunamos — bērniem ar fiziskiem trūku- miem;

profesionāli tehniskās izglītības iestādēm — nepilnga- dīgo iekārtošanai profesionāli tehniskajās mācību iestā- dēs;

uzņēmumu, organizāciju un iestāžu vadītājiem — pie- ņemšanai darbā.

4. §. Rajona un pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas tautas izglītības nodaļas nolikums. Apstip- rināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1973. gada 28. aprīļa lēmumu Nr. 187 («Latvijas PSR Augstākās Pado- mes un Valdības Ziņotājs», 1973, 24. nr.)

(I z v i l k u m s)

7. ...tautas izglītības nodaļa:

p) nodrošina, lai bērnus, kas palikuši bez vecākiem, iekārtotu bērnunamos, internātskolās, skolu internātos vai nodotu audzināšanā pilsoņu ģimenēs; veic nepilngadīgo personu aizbildnības, aizgādības un patronāta funkcijas; organizē darbu, kas veicams, lai novērstu nepilngadīgo atstāšanu bez uzraudzības; gatavo materiālus adopcijas jautājumos.

Pie 110. panta

1. §. Instrukcija par adopcijas kārtību Latvijas PSR. Apstiprinājusi Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrija un Latvijas PSR Izglītības ministrija 1976. gada 13. janvārī.

(I z v i l k u m s)

I. VISPĀRIGIE NOTEIKUMI

1. Adoptēt atļauts vienīgi psihiski veselus, nepilngadīgus bērnus un tikai viņu interesēs.

2. Adopciju izdara ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu pēc tās personas lūguma, kura vēlas bērnu adoptēt.

3. Adoptēt var pilngadīgi abu dzimumu pilsoņi.

4. Par adoptētājiem nevar būt:

personas, kuras likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām vai ierobežoti rīcībspējīgām;

personas, kurām tiesa atņēmusi vecāku tiesības;

personas, kuru intereses ir pretrunā ar adoptējamo interesēm;

personas, kuras bijušas adoptētājas, ja adopcija atcelta tāpēc, ka viņas nav pienācīgi pildījušas savus pienākumus.

5. Adopcijai vajadzīga vecāku piekrišana, ja viņiem nav atņemtas vecāku tiesības. Vecāki var piekrist, ka bērnu adoptē noteikta persona (personas), vai arī piekrist adopcijai, atļaujot adoptētājus izraudzīties aizbildnības un aizgādības iestādēm.

Vecāku piekrišana adopcijai jāizsaka rakstveidā. Ja adopciju noformē citā pilsētā, vecāku, kas devuši piekrišanu adopcijai, parakstam jābūt notariāli apliecinātam.

Vecāki līdz adopcijas brīdim ir tiesīgi atsaukt savu piekrišanu.

6. Ja bērnu adoptē persona, kas ir laulībā, bet bērnu neadoptē abi laulātie, vajadzīga otra laulātā piekrišana adopcijai.

Laulātā piekrišana adopcijai nav vajadzīga, ja šis laulātais noteiktajā kārtībā atzīts par rīcības nespējīgu, kā arī ja laulātie vairāk nekā gadu nedzīvo kopā un otra laulātā dzīvesvieta nav zināma.

7. Adopciju bez vecāku piekrišanas var izdarīt gadījumos, kad viņi:

- a) nav zināmi;
- b) likumā noteiktajā kārtībā atzīti par rīcības nespējīgiem vai bezvēsts promesošiem;
- c) vairāk kā gadu nedzīvo kopā ar bērnu un, neievērojot aizbildnības un aizgādības iestāžu brīdinājumu, izvirās no bērna audzināšanas un uzturēšanas;
- d) tiesas ceļā zaudējuši vecāku tiesības.

8. Lai adoptētu bērnus, kas sasnieguši desmit gadu vecumu, vajadzīga viņu piekrišana, kas jāatspoguļo aizbildnības un aizgādības iestāžu sastādītajā apsekošanas aktā.

Ja līdz adopcijas pieteikuma iesniegšanai bērns dzīvojis adoptētāja ģimenē un uzskata adoptētāju par savu tēvu vai māti, adopciju izņēmuma kārtā var izdarīt bez adoptētājā piekrišanas.

II. ADOPCIJAS NOFORMEŠANA

9. Pieteikums par vēlēšanos adoptēt bērnu iesniedzams aizbildnības un aizgādības iestādē pēc adoptētāja vai adoptējamā dzīvesvietas. Iesniegumā jānorāda, ka adoptētājam nav Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 105. panta otrajā daļā norādīto šķēršļu bērna adopcijai.

10. Adopcijas pieteikumā jānorāda adoptētāju uzvārds, vārds un tēvvard, viņu pastāvīgā dzīvesvieta, adoptētāju vēlēšanās attiecībā uz adoptējamā uzvārda, vārda, tēvvarda, dzimšanas vietas un datuma grozīšanu, kā arī viņu vēlēšanās par adoptējamā vecumu, dzimumu un speciālajām pazīmēm.

11. Adoptētājus pēc viņu lūguma var ierakstīt dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatās kā adoptēto vecākus.

Lai izdarītu šādu ierakstu attiecībā uz adoptētajiem, kas sasnieguši desmit gadu vecumu, nepieciešama viņu piekrišana.

12. Adoptētāji, iesniedzot iesniegumu par vēlēšanos adoptēt bērnu aizbildnības un aizgādības iestādei, personīgi uzrāda dokumentus, kas apliecina viņu personību:

- a) pasi;
- b) virsnieki un virsdienesta karavīri — personas apliecību;
- c) karavīri, matroži un seržanti — karaklausības apliecību.

13. Iesniegumam jāpievieno sekojoši dokumenti:

- a) pienācīgā kārtā apliecināta laulības apliecības kopija, ja adoptētāji sastāv laulībā;
- b) adoptētāju sīka autobiogrāfija;
- c) adoptētāja darbavietas raksturojums;
- d) medicīniskās iestādes izziņa par adoptētāja veselības stāvokli (ne vecāka par sešiem mēnešiem);
- e) izziņa par adoptētāja dzīvojamo platību;
- f) izziņa par adoptētāja darba algu.

14. Aizbildnības un aizgādības iestādes, saņemot adopcijas iesniegumu un augstāk minētos dokumentus, uzdod aizbildnības un patronēšanas inspektoram divu nedēļu laikā izdarīt šo personu dzīves apstākļu apsekošanu. Apsekošanas laikā tiek noskaidrots, vai adopcija atbilst bērna interesēm, vai nav šķēršļu adopcijai, bet attiecīgos gadījumos tiek noskaidrota arī bērna vēlēšanās.

Apsekošanas materiālus noformē speciālā aktā.

15. Aizbildnības un aizgādības iestāde uz iesniegto dokumentu un apsekošanas materiālu pamata iesniedz savu slēdzienu rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai.

Slēdzienā jānorāda:

- a) kas un kad iesniedzis adopcijas pieteikumu;
- b) kādus dokumentus iesniedzis prasītājs (dokumenti pievienoti);
- c) kādas ziņas iegūtas apsekošanas rezultātā;
- d) aizbildnības un aizgādības iestāžu viedoklis par adopcijas iespējamību.

16. Ja ir pozitīvs adopcijas slēdziens, aizbildnības un aizgādības iestāde dod adoptētājiem rakstveida atļauju griezties adopcijas jautājumā dzemdību namā, slimnīcas dzemdību nodaļā, zīdaiņu namā, bērnunamā vai internātskolā.

17. Zīdaiņu nama un dzemdību nama (slimnīcas) galvenais ārsts vai bērnu iestādes direktors ņem uzskaitē pilsoņus, kuri vēlas adoptēt bērnu, par ko tiek izdarīts ieraksts uzskaites grāmatā.

18. Par bērnu ievietošanu norādītajās iestādēs pilsoņi, kuri ņemti uzskaitē, ievāc ziņas pēc pašu iniciatīvas.

19. Par pilsoņu lēmumu adoptēt bērnu atbilstošās medicīniskās vai bērnu iestādes vadītājs trīs dienu laikā, rakstveidā, kas garantē adopcijas noslēpuma saglabāšanu, paziņo aizbildnības un aizgādības iestādei un nosūta uz tās adresi dzimšanas apliecības norakstu un citus dokumentus, kuri attiecas uz adopciju.

Dokumentus par bērniem, kuri netika adoptēti, aizbildnības un aizgādības iestāde trīs dienu laikā nosūta attiecīgajai medicīniskajai vai bērnu iestādei.

20. Adopcijas dokumentiem ir jābūt parakstītiem un sasmurētiem. Jāsastāda arī lietā esošo dokumentu saraksts un jānorāda, kad sāka un kad beigta lieta.

III. LEMUMS PAR ADOPCIJU

21. Aizbildnības un aizgādības iestāde iesniedz lēmuma projektu par bērna adoptēšanu jeb par adopcijas atteikumu attiecīgajai rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai.

22. Pēc adoptētāju lūguma adoptētajam pie adopcijas piešķir adoptētāja uzvārdu un tēvvārdu pēc viņa vārda. Ja adoptē sievietē, tad tēvvārdu piešķir pēc viņas norādījuma.

Pēc adoptētāju lūguma var mainīt bērna vārdu.

Ja adoptējamais sasniedz desmit gadu vecumu, mainīt uzvārdu un tēvvārdu, kā arī vārdu var tikai ar viņa piekrišanu.

Pēc adoptētāju lūguma atļauts grozīt ierakstu par bērna dzimšanas vietu, bet izņēmuma gadījumos grozīt arī viņa dzimšanas datumu, bet ne vairāk kā par sešiem mēnešiem.

Adoptējamā uzvārdu, vārdu un tēvvārdu, kā arī ierakstu par viņa dzimšanas vietu un datumu groza, kā arī adoptētājus ieraksta par adoptēto vecākiem pēc rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmuma.

23. Adopcija iestājas no brīža, kad rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padome pieņēmusi par to lēmumu.

24. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmumu par adopcijas atteikumu ieinteresētās personas mēneša laikā var pārsūdzēt augstākās iestādes pakļautības kārtībā.

25. Pēc rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmuma par adopciju saņemšanas zīdaiņu nama galvenais ārsts vai bērnu iestādes direktors pēc akta nodod bērnu un apliecību par viņa dzimšanu personīgi adoptētājiem pēc personības dokumentu uzrādīšanas.

Akts kopā ar lēmumu par adopciju glabājas bērnu iestādē.

IV. ADOPCIJAS REĢISTRĀCIJA

26. Adopcija obligāti jāreģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs pēc adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas.

27. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas aizbildnības un aizgādības iestādes, kas pieņēmušas adopcijas lēmumu, ne vēlāk kā mēneša laikā nosūta adopcijas lēmumu adopcijas vietas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm, lai izdarītu reģistrāciju.

28. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmuma par adopciju kopiju aizbildnības un aizgādības iestādes izsniedz adoptētajiem.

V. ADOPCIJAS NOSLĒPUMA NODROŠINĀŠANA

29. Adopcijas noslēpumu aizsargā likums. Personas, kas pret adoptētāju gribu izpauž adopcijas noslēpumu, var saukt pie atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

30. Aizliegts bez adoptētāju piekrišanas, bet, ja viņi miruši, tad bez aizbildnības un aizgādības iestāžu piekrišanas iepazīstināt ar adopcijas materiālu saturu, no kuriem kļūtu zināms, ka adoptētāji nav adoptēto īstie vecāki.

31. Lēmumus par adopciju rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas pieņem sēdēs adoptētāju klātbūtnē. Sēdēs drīkst piedalīties tikai tās amatpersonas, kuru pienākumos ietilpst adopcijas lietu kārtošana.

32. Adopcijas dokumenti jāglabā seifos.

Kategoriski aizliegts pie adopcijas materiāliem pieļaut nepiederošas personas. Adopcijas iesniegumu reģistrē īpašā grāmatā.

33. Aizliegts bērnu iestādēs noformēt vitrīnas un albumus, kā arī glabāt adoptētāju vai adoptējamo fotoattēlus.

34. Adopcijas materiāli glabājas rajona (pilsētas) tautas izglītības nodaļas arhīvā. Glabāšanas laiks — 50 gadi.

2. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 82.—91. un 172. punktu 267.—269., 286. lpp.

Pie 115. panta

1. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 82.—91. un 172. punktu 267.—269., 286. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par adopcijas kārtību, ko apstiprinājusi Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrija un Latvijas PSR Izglītības ministrija 1976. gada 13. janvārī, 26., 27. un 28. punktu 227. lpp.

Pie 116. panta

Par tiesu praksi mantošanas lietās. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1966. gada 1. jūlija lēmums Nr. 6 («Latvijas PSR Augstākās Tiesas Biļetens», 1966, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

3. Adoptētie un viņu pēcnācēji pēc adoptētāja un viņa asinsradnieku nāves tiek mantošanas tiesībās pielīdzināti adoptētāja bērniem un viņu pēcnācējiem, tāpat kā adoptētāji un viņu asinsradnieki pēc adoptētā un viņa pēcnācēju nāves tiesībās tiek pielīdzināti asinsradniekiem.

Padēli un pameitas nav patēva un pamātes mantinieki, tāpat kā patēvs un pamāte nav padēlu un pameitu mantinieki, izņemot gadījumus, kad viņi tiek aicināti mantot kā darba nespējīgie, kas atradušies mantojuma atstājēja apgādībā ne mazāk par vienu gadu līdz viņa nāvei.

Pie 117. panta

Sk. Nolikuma par kārtību, kādā piešķirami un izmaksājami pabalsti grūtniecēm un daudz bērnu un vientuļām mātēm, kas apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1970. gada 12. augusta lēmumu Nr. 659, 6., 7., 15. un 18. punktu 128., 129., 130. lpp.

Pie 118. panta

1. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 82.—91. un 172. punktu 267.—269., 286. lpp.

2. §. Sk. Instrukcijas par adopcijas kārtību Latvijas PSR 29.—34. punktu 227. lpp.

Pie 127. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1961, 3. nr.)

(I z v i l k u m s)

120. p a n t s. Aizbildņa tiesību ļaunprātīga izmantošana

Par aizbildnības, aizgādības vai patronāta izmantošanu mantkārīgā nolūkā, kaitējot aizbilstamam vai patronējamam, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar labošanas darbiem uz laiku līdz vienam gadam, vai piemēro sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļus.

Pie 130. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

18. p a n t s. Pilsoņa atzīšana par bezvēsts promesošu

Pilsoni var atzīt tiesas ceļā par bezvēsts promesošu, ja viena gada laikā viņa pastāvīgajā dzīvesvietā nav ziņu par viņa atrašanās vietu.

Ja nav iespējams noteikt dienu, kad par promesošo saņemtas pēdējās ziņas, par bezvēsts prombūtnes sākumu uzskata tā mēneša pirmo dienu, kurš seko mēnesim, kad saņemtas pēdējās ziņas par promesošo, bet, ja šo mēnesi nav iespējams noteikt, — nākošā gada pirmo janvāri.

19. p a n t s. Bezvēsts promesošā mantas aizsardzība

Mantai, kas pieder pilsonim, kurš atzīts par bezvēsts promesošu, nodibina aizbildnību. No šīs mantas tiek uzturēti pilsoņi, kurus bezvēsts promesošajam pēc likuma vajadzēja apgādāt, un tiek dzēsti parādi pēc citām bezvēsts promesošā saistībām.

Pēc ieinteresēto personu pieteikuma aizbildnības un aizgādības iestāde var iecelt aizbildni promesošā pilsoņa mantas apsardzībai vai pārvaldīšanai arī pirms viena gada

notecēšanas no dienas, kad saņemtas pēdējās ziņas par viņa atrašanās vietu.

20. pants. Sprieduma atcelšana par pilsoņa atzīšanu par bezvēsts promesošu

Ja par bezvēsts promesošu atzītais pilsonis ierodas vai noskaidrojas viņa atrašanās vieta, tiesa atceļ attiecīgo spriedumu, un sakarā ar to tiek atcelta viņa mantai nodibinātā aizbildnība.

Pie 131. panta

Latvijas PSR aizbildnības un aizgādības iestāžu nolikums. Apstiprināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1970. gada 30. decembra lēmumu Nr. 705 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 7. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Aizbildnības un aizgādības iestāžu uzdevumi ir: nodrošināt to nepilngadīgo bērnu audzināšanu, kuri sakarā ar vecāku nāvi vai citu iemeslu dēļ palikuši bez vecāku gādības, aizstāvēt nepilngadīgo bērnu personiskās un mantiskās tiesības un intereses, aizstāvēt pilngadīgo personu, kas veselības stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi realizēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, personiskās un mantiskās tiesības un intereses, kā arī aizsargāt mirušo un bezvēsts promesošo mantu.

2. Aizbildnības un aizgādības iestādes ir:

a) ciemu, ciematu un pilsētu (rajona pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas;

b) rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju tautas izglītības un sociālās nodrošināšanas nodaļas un veselības aizsardzības iestādes;

c) rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas.

3. Latvijas PSR Izglītības ministrijai, Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrijai, Latvijas PSR Sociālās nodrošināšanas ministrijai un Latvijas PSR Tieslietu ministrijai to kompetences ietvaros uzdots organizēt aizbildnības un aizgādības iestāžu darbu, sniegt tām metodisku palīdzību un sastādīt kopsavilkuma pārskatus.

4. Izpildot savas aizbildnības un aizgādības funkcijas, aizbildnības un aizgādības iestādes pieņem lēmumus, kas ir obligāti visām iestādēm un visiem pilsoņiem.

5. Aizbildnības un aizgādības iestāžu rīcību var pārsūdzēt visas ieinteresētās personas, to skaitā aizbilstamie, attiecīgajās augstākajās iestādēs padotības kārtībā vai tiesā, ja to paredz spēkā esošā likumdošana.

6. Aizbildnības un aizgādības iestādes savā darbībā vadās pēc Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa, Latvijas PSR civilt kodeksa, kā arī citiem PSRS un Latvijas PSR likumdošanas aktiem, PSRS Ministru Padomes un Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumiem, attiecīgo ministriju un resoru pavēlēm, instrukcijām un metodiskajiem norādījumiem jautājumos par aizbildnības un aizgādības iestāžu darbību.

7. Savā darbībā aizbildnības un aizgādības iestādes iesaista vietējo darbaļaužu deputātu padomju deputātus un sabiedrības pārstāvjus.

8. Aizbildnības un aizgādības iestādēm, lai izpildītu tām uzliktos pienākumus, ir tiesības:

a) prasīt, lai iestādes, uzņēmumi un organizācijas, kā arī atsevišķi pilsoņi iesniegtu nepieciešamos dokumentus un citus materiālus;

b) izdarīt pilsoņu apsekošanu un aptauju, kā arī amatpersonu aptauju, lai iegūtu aizbildnības un aizgādības jautājumu izlemšanai nepieciešamās ziņas;

c) uzaicināt vecākus, aizbildņus, aizgādņus, adoptētājus un citus pilsoņus uz pārrunām un paskaidrojumu došanu jautājumos par aizbilstamo personisko un mantisko tiesību aizsardzību.

9. Aizbildnības un aizgādības iestādes savas kompetences ietvaros:

a) izskata sūdzības par aizbildņu un aizgādņu rīcību;

b) piedalās lietu izskatīšanā tiesās un dod savus atzinumus, ja likumdošana vai tiesa aizbildnības un aizgādības iestāžu piedalīšanos lietas izskatīšanā atzinusi par nepieciešamu;

c) izdod ieinteresētajām personām, iestādēm un organizācijām uzziņas un dod atzinumus aizbildnības un aizgādības jautājumos.

10. Ciemu, ciematu un pilsētu (rajona pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) noskaidro bez vecāku gādības palikušos bērnus, kuriem vēl nav 18 gadu, un bērnus, kuriem vecāki nenodrošina pienācīgu audzināšanu un uzturēšanu, kā arī pilngadīgas personas, kurām veselības stāvokļa dēļ nepieciešama aizbildnība vai aizgādība, un par to paziņo attiecīgajām

rajona darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas no-
daļām;

b) līdz aizbildnības vai aizgādības nodibināšanai no-
drošina to personu, kurām nepieciešama aizbildnība vai
aizgādība, pagaidu iekārtošanu un viņu mantas saglabā-
šanu;

c) pēc ieinteresēto personu iesnieguma nodibina aiz-
bildnību par bezvēsts promesošā vai mirušā mantu, kā arī,
ja nepieciešams, nodibina aizbildnību par to personu
mantu, kurām jau nodibināta aizbildnība vai aizgādība
vai kuras ir valsts vai sabiedrisko iestāžu gādībā; ja ne-
pieciešams, atbrīvo vai atceļ šīs mantas aizbildņus no viņu
pienākumu veikšanas; izdod minētajiem aizbildņiem attie-
cīgas apliecības;

d) uzrauga aizbildņu un aizgādņu rīcību viņiem uzlikto
pienākumu izpildē un sniedz aizbildņiem un aizgādņiem
palīdzību aizbilstamo uzturēšanā un audzināšanā;

e) izšķir vecāku savstarpējos strīdus par uzvārda pie-
šķiršanu vai vārda došanu bērnam; nosaka bērna tēva
vārdu un tēvvardu, ja paternitāte nav noteikta, bet bērna
māte, reģistrējot bērna dzimšanu, atsakās norādīt bērna
tēva vārdu un tēvvardu;

f) izšķir vecāku savstarpējās domstarpības bērnu au-
dzināšanas jautājumos un, ja nepieciešams, uz laiku iero-
bežo tēva vai mātes, kas nedzīvo kopā ar bērniem, tiesības
tikties ar bērniem un piedalīties viņu audzināšanā; ja tēvs
vai māte nepilda pieņemto lēmumu, izlemj jautājumu par
strīda nodošanu izskatīšanai tiesā;

g) dod aizbildņiem un aizgādņiem atļauju kārtot darīju-
mus aizbilstamo vārdā par summu līdz 100 rubļiem, ja
šādu aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauju prasa
spēkā esošā likumdošana;

h) veic pasākumus, lai aizsargātu aizbilstamo dzīvokļa
tiesības vai, ja nepieciešams, nodrošinātu viņus ar dzīvo-
jamo platību;

i) ja ir pietiekams pamats, ierobežo vai atņem nepiln-
gadīgajiem vecumā no 15 līdz 18 gadiem tiesības patstā-
vīgi rīkoties ar savu izpeļņu vai stipendiju;

j) veic darbu ar vecākiem, kas nenodrošina bērnu pie-
nācīgu audzināšanu ģimenē, kā arī brīdina vecākus, kas
nedzīvo kopā ar bērniem un izvairās no bērnu audzināša-
nas un uzturēšanas, ka viņiem var tikt atņemtas vecāku
tiesības;

k) ierosina rajona, pilsētas (republikāniskās pakļauti-
bas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā jautā-

jumu par aizbildņa vai aizgādņa atbrīvošanu vai atcelšanu, kā arī par adopcijas atcelšanu vai patronēšanas liguma atcelšanu;

l) ierosina tiesā lietas par vecāku tiesību atņemšanu vecākiem vai par bērnu atņemšanu viņiem, neatņemot vecāku tiesības;

m) sniedz citām aizbildnības un aizgādības iestādēm nepieciešamo palīdzību;

n) kārtu uzskaiti par aizbildņiem, kas iecelti, lai aizsargātu vai pārvaldītu bezvēsts promesošo vai mirušo, kā arī to personu mantu, kurām jau nodibināta aizbildnība vai aizgādība vai kuras ir valsts vai sabiedrisko iestāžu gādībā; pārbauda, vai tiek saglabāta aizbilstamo manta, kā arī minēto aizbildņu pārskatus; sniedz attiecīgus pārskatus rajona iestādēm.

11. Rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju tautas izglītības nodaļas kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) noskaidro bez vecāku gādības palikušos bērnus, kuriem vēl nav 18 gadu, un bērnus, kuriem vecāki nenodrošina pienācīgu audzināšanu un uzturēšanu, un izraugās viņu iekārtošanas veidu;

b) līdz aizbildnības vai aizgādības nodibināšanai vai līdz tam, kamēr izlemj jautājumu par adopciju vai patronēšanu, nodrošina bez vecāku gādības palikušo nepilngadīgo pagaidu iekārtošanu un viņu mantas saglabāšanu, kā arī, ja nepieciešams, ierosina attiecīgajās iestādēs jautājumu par šo bērnu iekārtošanu bērnu iestādēs;

c) iesniedz rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai attiecīgi sagatavotu materiālu, kas nepieciešams, lai izlemtu jautājumu par aizbildnības vai aizgādības nodibināšanu nepilngadīgajiem, un izdod ieceltajiem nepilngadīgo aizbildņiem un aizgādņiem apliecības;

d) dod nepilngadīgo aizbildņiem un aizgādņiem atļauju kārtot darījumus aizbilstamo vārdā, ja šādu aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauju prasa spēkā esošā likumdošana;

e) ja ir pietiekams pamats, likumdošanā paredzētajos gadījumos ierobežo aizbildņa vai vecāku tiesības rīkoties ar aizbilstamā noguldījumu;

f) uzrauga aizbildņu un aizgādņu rīcību viņiem uzlikto pienākumu izpildē, pārbauda aizbildņu un aizgādņu pārskatus un sniedz aizbildņiem un aizgādņiem palīdzību aizbilstamo audzināšanā un uzturēšanā;

g) ja nepieciešams, ierosina rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā jautājumu atbrīvot vai atcelt nepilngadīgā aizbildni vai aizgādni no viņam uzliktajiem pienākumiem vai atcelt adopciju;

h) apseko to personu dzīves apstākļus, kas vēlas adoptēt bērnus, noskaidro pašu bērnu vēlēšanos vai piekrišanu viņu adopcijai un iesniedz rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai savus atzinumus un citus materiālus, kas nepieciešami, lai izlemtu jautājumu par adopciju;

i) ja ir pietiekams pamats, ierobežo vai atņem nepilngadīgajiem vecumā no 15 līdz 18 gadiem tiesības patstāvīgi rīkoties ar savu izpeļņu vai stipendiju;

j) veic darbu ar vecākiem, kas nenodrošina bērnu pienācīgu audzināšanu ģimenē, kā arī brīdina vecākus, kuri nedzīvo kopā ar bērniem un izvairās no bērnu audzināšanas un uzturēšanas, ka viņiem var tikt atņemtas vecāku tiesības;

k) izšķir vecāku savstarpējās domstarpības bērnu audzināšanas jautājumos un, ja nepieciešams, uz laiku ierobežo tēva vai mātes, kas nedzīvo kopā ar bērniem, tiesības tikt ar bērniem un piedalīties viņu audzināšanā; ja tēvs vai māte nepilda pieņemto lēmumu, izlemj jautājumu par strīda nodošanu izskatīšanai tiesā;

l) reģistrējot bērnu dzimšanu (republikāniskās pakļautības pilsētās), nosaka bērna tēva vārdu un tēvvārdu, ja paternitāte nav noteikta un bērna māte atsakās norādīt bērna tēva vārdu un tēvvārdu, kā arī izšķir vecāku savstarpējos strīdus par uzvārda piešķiršanu vai vārda došanu bērnam;

m) ja nepieciešams, ierosina tiesā lietu par vecāku tiesību atņemšanu vai par bērnu atņemšanu vecākiem, neatņemot viņiem vecāku tiesības, kā arī piedalās tiesas spriedumu izpildē par bērnu nodošanu vai atņemšanu;

n) atļauj vecākiem, kam atņemtas vecāku tiesības, un vecākiem, kam atņemts bērns bez vecāku tiesību atņemšanas, tikt ar bērnu, ja bērns nav adoptēts un ja tas nav pretrunā viņa audzināšanas interesēm;

o) kārtu to nepilngadīgo uzskaiti un viņu personīgās lietas, kurus nepieciešams iekārtot vai kuri nodoti aizbildnībā vai aizgādībā, un sastāda kopsavilkuma pārskatu.

12. Rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju tautas izglītības

nodaļas bērnu patronēšanas jautājumos kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) apseko to personu dzīves apstākļus, kas izteikušas vēlēšanos patronēt bērnu;

b) slēdz līgumus par nepilngadīgo bērnu, vecumā no trīs līdz piecpadsmit gadiem, nodošanu patronātā, pagarina vai atceļ šos līgumus;

c) izsniedz patronētajam bērnam apģērbu un apavus, bet personai, kas bērnu patronējusi, izmaksā ik mēnesi pabalstu noteiktajā apmērā;

d) ja patronējamiem bērniem ir manta, apraksta šo mantu un veic pasākumus, lai to lietderīgi izmantotu bērnu interesēs;

e) palīdz personai, kas patronējusi bērnu, audzināt un izglītēt patronēto bērnu;

f) seko patronēšanas līguma noteikumu izpildei;

g) kārtoti patronēto bērnu, kas vecāki par 3 gadiem, uzskaiti un personīgās lietas;

h) nosūta patronētos bērnus uz mācību iestādēm vai palīdz iekārtot viņus darbā pēc tam, kad viņi sasnieguši noteikto vecumu.

13. Rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) veselības aizsardzības iestādes kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) noskaidro garā slimās un plānprātīgās personas, kam veselības stāvokļa dēļ nepieciešams nodibināt aizbildnību, kā arī personas ar ierobežotu rīcībspēju, kuras pārmērīgi lieto alkoholiskos dzērienus vai narkotiskās vielas un kurām nepieciešams nodibināt aizgādību;

b) noskaidro nepilngadīgos garā slimos vai plānprātīgos bērnus un veic pasākumus, lai nodotu viņus aizbildnībā vai ievietotu attiecīgās veselības aizsardzības iestāžu ārstniecības iestādēs;

c) ja nepieciešams, ierosina attiecīgās iestādēs jautājumu par garā slimo, plānprātīgo un personu, kuru rīcībspēja ir ierobežota sakarā ar alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu pārmērīgu lietošanu, iekārtošanu ārstniecības iestādēs;

d) sagatavo nepieciešamos materiālus un ierosina tiesā lietas par pilsoņa atzīšanu par rīcības nespējīgu vai par ierobežoti rīcībspējīgu un piedalās šo lietu izskatīšanā tiesās;

e) pēc tam kad saņemts tiesas paziņojums par to, ka spriedums par pilsoņa atzīšanu par rīcības nespējīgu vai ierobežoti rīcībspējīgu stājies likumīgā spēkā, iesniedz

rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai attiecīgi sagatavotu materiālu, lai izlemtu jautājumu par aizbildnības vai aizgādības nodibināšanu, bet līdz aizbildņa vai aizgādņa iecelšanai nodrošina tās personas personisko un mantisko tiesību aizsardzību, kurai nepieciešams nodibināt aizbildnību vai aizgādību; izsniedz ieceltajiem aizbildņiem un aizgādņiem apliecības;

f) dod aizbildņiem un aizgādņiem atļauju kārtot darījumus aizbilstamo vārdā, ja šādu aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauju prasa spēkā esošā likumdošana;

g) ja ir pietiekams pamats, likumdošanā paredzētajos gadījumos ierobežo aizbildņa vai aizgādņa tiesības rīkoties ar aizbilstamā noguldījumu;

h) uzrauga aizbildņu un aizgādņu rīcību viņiem uzlikto pienākumu izpildē, pārbauda aizbildņu un aizgādņu pārskatus un sniedz viņiem palīdzību aizbilstamo uzturēšanā un ārstēšanā;

i) ja nepieciešams, ierosina rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā jautājumu par garā slimo, plānprātīgo vai ierobežoti rīcībspējīgo personu aizbildņu vai aizgādņu atbrīvošanu vai atcelšanu no viņiem uzlikto pienākumu pildīšanas;

j) ja aizbilstamais izveseļojies vai viņa veselība ievērojami uzlabojusies, nodrošina, lai savlaicīgi tiktu ierosināta prasība atzīt aizbilstamo par rīcībspējīgu;

k) kārtot to garā slimo un plānprātīgo, kurus tiesa atzinusi par rīcības nespējīgiem, kā arī to personu, ko tiesa atzinusi par daļēji rīcībspējīgām sakarā ar alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu pārmērīgu lietošanu, uzskaiti un personīgās lietas.

14. Rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) veselības aizsardzības iestādes bērnu patronēšanas jautājumos kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) apseko to personu dzīves apstākļus, kuras izteikušas vēlēšanos patronēt bērnu;

b) slēdz līgumus par nepilngadīgo, līdz 3 gadu veco, bērnu nodošanu patronātā, pagarina un atceļ šos līgumus;

c) izsniedz patronētajam bērnam apģērbus un apavus, bet personai, kas patronējusi bērnu, izmaksā ik mēnesi pabalstu noteiktajā apmērā;

d) ja patronējamiem bērniem ir manta, apraksta šo mantu un veic pasākumus, lai to lietderīgi izmantotu bērnu interesēs;

e) palīdz personai, kas patronējusi bērnu, audzināt patronēto bērnu;

f) seko patronēšanas līguma noteikumu izpildei;

g) kad patronētais bērns sasniedzis trīs gadu vecumu, nodod visus materiālus tautas izglītības nodaļai;

h) kārtu līdz 3 gadu veco patronēto bērnu uzskaiti un personīgās lietas.

15. Rajonu, pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju sociālās nodrošināšanas nodaļas kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) noskaidro pilngadīgās rīcībbspējīgās personas, kas veselības stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi aizstāvēt savas tiesības un izpildīt pienākumus un kas lūdz iecelt viņām aizgādni;

b) iesniedz rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai pēc tās personas lūguma, kurai veselības stāvokļa dēļ nepieciešams aizgādnis, attiecīgi sagatavotu materiālu, lai izlemtu jautājumu par aizgādības nodibināšanu šai personai, un ieceltajiem aizgādņiem izsniedz apliecības;

c) līdz aizgādības nodibināšanai sniedz palīdzību personām, kuras veselības stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi aizstāvēt savas tiesības un izpildīt pienākumus;

d) pēc to personu lūguma, kuras veselības stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi aizstāvēt savas tiesības un izpildīt pienākumus, ierosina attiecīgajās iestādēs jautājumu par viņu iekārtošanu sociālās nodrošināšanas sistēmas iestādēs;

e) uzrauga aizgādņu rīcību viņiem uzlikto pienākumu izpildē, pārbauda aizgādņu pārskatus, sniedz aizgādņiem palīdzību viņu pienākumu izpildē;

f) kārtu to pilngadīgo rīcībbspējīgo personu uzskaiti un personīgās lietas, kurām veselības stāvokļa dēļ nodibināta aizgādība;

g) ja nepieciešams, ierosina rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā jautājumu par to personu, kuras veselības stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi aizstāvēt savas tiesības un izpildīt pienākumus, aizgādņu atbrīvošanu vai atcelšanu no viņiem uzlikto pienākumu pildīšanas;

h) noskaidro nepilngadīgos bērnus, kurus tautas izglītības iestādes viņu veselības stāvokļa dēļ nevar iekārtot, un veic pasākumus, lai viņus ievietotu attiecīgajās iestādēs, kas ir veselības aizsardzības vai sociālās nodrošināšanas iestāžu pārziņā.

16. Rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas kā aizbildnības un aizgādības iestādes:

a) vada aizbildnības un aizgādības darbu rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) teritorijā un kontrolē tām pakļauto aizbildnības un aizgādības iestāžu darbu;

b) nodibina aizbildnību bērniem, kuriem vēl nav piecpadsmit gadu un kuri sakarā ar vecāku nāvi vai citu iemeslu dēļ palikuši bez vecāku gādības, kā arī personām, kuras tiesa atzinusi par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ;

c) nodibina aizgādību nepilngadīgajiem vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem, kuri sakarā ar vecāku nāvi vai citu iemeslu dēļ palikuši bez vecāku gādības, pilngadīgajām rīcībspējīgām personām, ja viņas sava fiziskā stāvokļa dēļ nespēj patstāvīgi realizēt savas tiesības un pildīt savus pienākumus, kā arī personām, kurām tiesa ierobežojusi rīcībspēju sakarā ar alkoholisku dzērienu vai narkotisku vielu pārmērīgu lietošanu;

d) nodibina (republikāniskās pakļautības pilsētās) aizbildnību mirušo vai bezvēsts prombūtnē esošo mantai un, ja nepieciešams, nodibina aizbildnību arī to personu mantai, kurām jau nodibināta aizbildnība vai aizgādība vai kuras ir valsts vai sabiedrisko iestāžu gādībā;

e) atbrīvo vai atceļ aizbildņus un aizgādņus;

f) veic pasākumus, lai aizsargātu aizbilstamo dzīvokļa tiesības vai, ja nepieciešams, nodrošinātu viņus ar dzīvojamo platību;

g) atļauj atsevišķos gadījumos aizgādņim dzīvot atsevišķi ar aizbilstamo, kas sasniedzis 16 gadu vecumu;

h) izdara bērnu adopciju, izlemj adopcijas gadījumos jautājumus par adoptētā uzvārda, vārda, tēvārda, dzimšanas vietas un datuma grozīšanu, un par adoptētāju ierakstīšanu par adoptētā vecākiem;

i) adoptētāju nāves gadījumā, ja nepieciešams, dod piekrišanu iepazīties ar bērna adopcijas materiāliem;

j) ierosina tiesā prasības, ja šādas tiesības aizbildnības un aizgādības iestādēm piešķirtas ar spēkā esošo likumdošanu, un pārstāv aizbildnības un aizgādības iestādes tiesu iestādēs un citās iestādēs;

k) ja nepieciešams, izskata jebkuru jautājumu, kas ietilpst tām pakļauto aizbildnības un aizgādības iestāžu kompetencē.

17. Rīgas pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja kā aizbildnības un aizgādības iestāde realizē vispārēju aizbildnības un aizgādības vadību pilsētā un izskata sūdzības par rajona darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju kā aizbildnības un aizgādības iestāžu darbību.

Pie 133. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 122. punktu 274. lpp.

Pie 143. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss
(«Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

16. p a n t s. Rīcībspējas ierobežošana pilsoņiem, kas pārmērīgi lieto alkoholiskos dzērienus vai narkotiskās vielas

Pilsonim, kas alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu pārmērīgas lietošanas rezultātā rada savai ģimenei grūtus materiālos apstākļus, tiesa Latvijas PSR civilprocesa kodeksā noteiktajā kārtībā var ierobežot rīcībspēju, un viņam tiek nodibināta aizgādība.

Viņš var slēgt darījumus par rīcību ar mantu, kā arī saņemt algu, pensiju vai cita veida ienākumus un rīkoties ar tiem tikai ar aizgādņa piekrišanu, izņemot sikus sadzīves darījumus.

Ja pilsonis izbeidz alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu pārmērīgu lietošanu, tiesa atceļ rīcībspējas ierobežojumu, un sakarā ar to tiek atcelta viņam nodibinātā aizgādība.

Pie 147. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss
(«Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

14. p a n t s. Rīcībspēja nepilngadīgajiem vecumā līdz piecpadsmit gadiem

Piecpadsmit gadu vecumu nesasniegušo nepilngadīgo vārdā darījumus slēdz viņu vecāki (adoptētāji) vai aizbildņi.

Nepilngadīgie vecumā līdz piecpadsmit gadiem ir tiesīgi patstāvīgi slēgt tikai sīkus sadzīves darījumus.

Tiesības nepilngadīgajiem vecumā līdz piecpadsmit gadiem izdarīt noguldījumus kredītiestādēs un tiesības rīkoties ar tiem noteic PSR Savienības likumi.

2. §. Sk. materiālu pie 143. panta 239. lpp.

Pie 150. panta

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilkodekss
(«Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(I z v i l k u m s)

13. p a n t s. Rīcībspēja nepilngadīgajiem vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem

Nepilngadīgie vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem slēdz darījumus ar vecāku (adoptētāju) vai aizgādņu piekrišanu.

Tomēr viņi ir tiesīgi patstāvīgi rīkoties ar savu darba algu vai stipendiju, realizēt autora un izgudrotāja tiesības uz saviem darbiem, izgudrojumiem un racionalizācijas priekšlikumiem, tiesības uz saviem atklājumiem, kā arī slēgt sīkus sadzīves darījumus.

Ja ir pietiekams pamats, aizbildnības un aizgādības iestāde var atņemt nepilngadīgajiem vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem tiesības patstāvīgi rīkoties ar savu darba algu vai stipendiju.

Tiesības nepilngadīgajiem vecumā no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem izdarīt noguldījumus kredītiestādēs un tiesības rīkoties ar tiem noteic PSR Savienības likumi.

Pie 151. panta

Sk. Latvijas PSR aizbildnības un aizgādības iestāžu nolikumu, kas apstiprināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1970. gada 30. decembra lēmumu Nr. 705, 230. lpp.

Pie 159. panta

Sk. materiālus pie 127. panta 229. lpp.

Pie 166. panta

Sk. Instrukciju par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR, 246. lpp.

Pie 167. panta

1. §. Par Latvijas PSR ciema un ciemata darbaļaužu deputātu padomi. Latvijas PSR 1968. gada 20. decembra likums («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1968, 52. nr.)

(I z v i l k u m s)

22. pants. ... ciema un ciemata darbaļaužu deputātu padome:

9) reģistrē civilstāvokļa aktus saskaņā ar Latvijas PSR likumiem.

2. §. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) nolikums. Apstiprināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1973. gada 1. marta lēmumu Nr. 110 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1973, 16. nr.)

(I z v i l k u m s)

I. VISPĀRIGIE NOTEIKUMI

1. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) ir rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas orgāns, un savā darbībā tā pakļauta kā rajona,

pilsētas darbaļaužu deputātu padomei un tās izpildkomitejai, tā Latvijas PSR Tieslietu ministrijai.

2. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu saskaņā ar Latvijas PSR Konstitūcijas 66. un 69. pantu ar Latvijas PSR Ministru Padomes apstiprinājumu izveido rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padome.

Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroju izveido attiecīgā rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padome.

3. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) ir atbildīga par to, lai būtu reģistrēti visi civilstāvokļa akti un lai tie būtu reģistrēti laikā un pareizi, kā arī vada civilstāvokļa aktu reģistrācijas darbu rajona, pilsētas teritorijā.

4. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) savā darbībā ievēro PSRS un Latvijas PSR likumus, PSRS Augstākās Padomes Prezidija un Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija dekrētus un lēmumus, PSRS Ministru Padomes un Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumus un rīkojumus un rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes lēmumus un tās izpildkomitejas lēmumus un rīkojumus, PSRS tieslietu ministra un Latvijas PSR tieslietu ministra pavēles, instrukcijas un norādījumus, šo nolikumu un citus normatīvos aktus un nodrošina spēkā esošās likumdošanas pareizu piemērošanu.

5. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojā) ir zīmogs ar Latvijas PSR valsts ģerboņa attēlu un attiecīgās nodaļas (biroja) nosaukumu.

Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja var piešķirt civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai juridiskas personas tiesības.

II. GALVENIE UZDEVUMI

6. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) galvenie uzdevumi ir: nodrošināt, lai, reģistrējot civilstāvokļa aktus, precīzi ievērotu spēkā esošo likumdošanu par laulību un ģimeni, ieviest jaunas padomju pilsoņu sadzīves tradīcijas, tālāk celt civilstāvokļa aktu reģistrācijas darba līmeni.

III. FUNKCIJAS

7. Saskaņā ar galvenajiem uzdevumiem rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) veic šādas funkcijas:

a) laikā reģistrē visus civilstāvokļa aktus saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu;

b) sagatavo materiālus un dod atzinumus par civilstāvokļa aktu ierakstu labošanu un grozīšanu un nozaudēto ierakstu atjaunošanu, kā arī labo, groza un atjauno civilstāvokļa aktu ierakstus;

c) saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu anulē civilstāvokļa aktu ierakstus;

d) pieņem no ciemu, ciematu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejām civilstāvokļa aktu ierakstus un pārbauda, vai ieraksti izdarīti pareizi; gādā, lai nepareizi izdarītos ierakstus izlabotu;

e) nodrošina civilstāvokļa aktu reģistrācijas arhīva materiālu uzskaiti un glabāšanu rajonā, pilsētā; izsniedz atkārtotas civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības;

f) nodrošina ciemu, ciematu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecību veidlapām un citu dokumentāciju; kontrolē veidlapu glabāšanu, kārtu uzskaiti par to izlietošanu visā rajonā vai pilsētā un noteiktā kārtībā sniedz pārskatu par to;

g) noteiktā kārtībā kārtu rajonā, pilsētā izdarīto civilstāvokļa aktu ierakstu uzskaiti;

h) pēta un apkopo civilstāvokļa aktu reģistrācijas darba pieredzi rajonā, pilsētā;

i) gādā par civilstāvokļa aktu reģistrācijas uzlabošanu un civilstāvokļa aktu reģistrācijas darbinieku kvalifikācijas celšanu rajonā, pilsētā;

j) sagatavo materiālus un dod atzinumu jautājumā par PSRS pilsoņu uzvārda, vārda un tēvvārda maiņu;

k) ievieš mūsdienu padomju tradīcijas dzimšanas un laulības reģistrācijā, iesaistot šai darbā sabiedrību;

l) pārbauda ciemu, ciematu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju darbu civilstāvokļa aktu reģistrācijā un mūsdienu padomju tradīciju ieviešanā dzimšanas un laulības reģistrācijā un sniedz tām nepieciešamo praktisko palīdzību šais pasākumos;

m) veic iedzīvotāju vidū izskaidrošanas darbu par civilstāvokļa aktu reģistrācijai noteiktās kārtības un termiņu ievērošanu;

n) sastāda un nosūta noteiktā kārtībā pārskatus par savu darbību.

IV. TIESĪBAS

8. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojā) ir tiesības:

a) pārbaudīt ciemu, ciematu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju darbu civilstāvokļa aktu reģistrācijā un mūsdienu tradīciju ieviešanā, reģistrējot dzimšanu un laulības, un noklausīties minēto izpildkomiteju amatpersonu ziņojumus šais jautājumos;

b) prasīt, lai ciemu, ciematu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas un citas iestādes un organizācijas noteiktā kārtībā iesniegtu pārskatus un ziņas jautājumos par civilstāvokļa aktu reģistrāciju un mūsdienu padomju tradīciju ieviešanu dzimšanas un laulību reģistrācijā;

c) iesniegt rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai un Latvijas PSR Tieslietu ministrijai priekšlikumus par civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu darba pilnveidošanu un mūsdienu padomju tradīciju ieviešanu dzimšanas un laulības reģistrācijā;

d) spēkā esošās likumdošanas noteiktajos ietvaros dot rajona, pilsētas iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem obligātus norādījumus, kas nepieciešami, lai civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) veiktu savas funkcijas.

V. DARBA ORGANIZĀCIJA

9. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju) vada nodaļas (biroja) vadītājs.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas vadītāju apstiprina amatā un atbrīvo no amata rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padome.

Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes sesiju starplaikā rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja ieceļ civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas vadītāja pienākumu izpildītāju un atstādina šīs nodaļas vadītāju no pienākumu izpildes, pēc tam to apstiprina kārtējā sesijā.

Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja vadītāju ieceļ amatā un atbrīvo no amata attiecīgā izpildkomiteja.

10. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs:

a) vada civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) visu darbu un ir atbildīgs par nodaļas (biroja) uzdevumu un pienākumu izpildi;

b) savas kompetences ietvaros izdod pavēles, pamatojoties uz spēkā esošo likumdošanu un izpildot to, un kontrolē šo pavēļu izpildi;

c) plāno civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) darbu un nodrošina paredzēto pasākumu izpildi;

d) pieņem darbā un atlaiž no darba civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas darbiniekus, ja rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja nav noteikusi citādu šo darbinieku pieņemšanas un atlaišanas kārtību;

e) sadala civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) darbinieku dienesta pienākumus, nodrošina, lai viņi ievērotu darba disciplīnu;

f) pārstāv civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju) bez īpašas pilnvaras uz to visās valsts un sabiedriskajās organizācijās, kā arī tiesu un arbitrāžas iestādēs;

g) organizē pilsoņu pieņemšanu, viņu priekšlikumu, sūdzību un iesniegumu izskatīšanu;

h) veic citas darbības sakarā ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) darbu likumdošanas un šā nolikuma noteiktajos ietvaros.

11. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) nodrošina pilsoņu priekšlikumu, iesniegumu un sūdzību savlaicīgu un uzmanīgu izskatīšanu, panākot, ka pareizi tiek izlemti šais priekšlikumos, iesniegumos un sūdzībās skartie jautājumi, apkopo ziņas, ko tie satur, un veic pasākumus konstatēto trūkumu novēršanai.

12. Rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) struktūru un štatus apstiprina rajona, pilsētas darbaļaužu deputātu padome.

Pie 168. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 134.—187. punktu 276.—290. lpp.

Pie 169. panta

1. §. Par paternitātes noteikšanas aktu reģistrācijas grāmatas formas un paternitātes noteikšanas apliecības veidlapas apstiprināšanu. PSRS Ministru Padomes 1968. gada 15. novembra lēmums Nr. 880 (Собрание постановлений Правительства СССР, 1968, № 2)

2. §. Pamatnoteikumi, kuri nosaka kārtību civilstāvokļa aktu ierakstu grozīšanai, atjaunošanai un anulēšanai, aktu grāmatu glabāšanas kārtību un termiņus. Apstiprināti ar PSRS Ministru Padomes 1976. gada 10. decembra lēmumu Nr. 1006 (Собрание постановлений Правительства СССР, 1977, № 2)

3. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 14., 188.—195. un 204.—233. punktu 249., 290.—293. un 296.—302. lpp.

Pie 170. panta

Instrukcija par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR. Apstiprināta ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1969. gada 12. decembra lēmumu Nr. 578 («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1970, 9. nr.)

(I z v i l k u m s)

I s a d a ļ a

VISPĀRĪGIE NOTEĪKUMI

1. Dzimšana, miršana, laulības noslēgšana, laulības šķiršana, adopcija, paternitātes noteikšana, vārda, tēv-vārda un uzvārda maiņa reģistrējama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs.

Civilstāvokļa aktu reģistrāciju nosaka kā valsts un sabiedrības intereses, tā arī uzdevums aizsargāt pilsoņu personiskās un mantiskās tiesības.

2. Civilstāvokļa aktus reģistrē rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji), bet rajona pakļautības pilsētās (izņemot rajonu centrus), pilsētciematos un lauku apvidos — pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas.

3. Rajonu un pilsētu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) reģistrē dzimšanu, miršanu, laulības noslēgšanu, laulības šķiršanu, adopciju, paternitātes noteikšanu, vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu, kā arī atjauno nozaudētos ierakstus, anulē, izlabo un groza civilstāvokļa aktu ierakstus, izsniedz atkārtotas apliecības un glabā aktu grāmatas.

Pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas reģistrē dzimšanu, miršanu, laulības noslēgšanu un paternitātes noteikšanu.

4. Pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas ar attiecīgās izpildkomitejas lēmumu vienam no tās darbiniekiem uzdod atbildību par civilstāvokļa aktu savlaicīgu un pareizu reģistrāciju.

5. Par nepamatotu atteikšanos reģistrēt civilstāvokļa aktu, par laikā neizdarītu reģistrāciju, kā arī par iedzīvotāju dabiskās kustības uzskaitē nepieciešamo ziņu neiesniegšanu noteiktajā termiņā vai nepareizu ziņu iesniegšanu amatpersonas tiek sauktas pie likumā noteiktās atbildības.

6. Ja konstatēts, ka pilsoņi izvairījušies reģistrēt dzimšanu vai miršanu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes par to paziņo personu, kas nav ievērojušas reģistrācijas kārtību, darba vai dzīves vietai sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļu piemērošanai.

7. Ierakstot civilstāvokļa aktus, pieteicējiem jāuzrāda dokumenti, kas apliecina faktus, kurus reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, un dokumenti, kas apliecina pieteicēju personu.

Pieteicēja personu apliecina šādi dokumenti:

a) pase;

b) personām, kas ieradušās no lauku apvidiem, kuros nav ieviesta pašu sistēma, — dzimšanas apliecība vai

ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas izziņa, kas apliecina pieteicēja personu;

c) virsniekiem un virsdienesta karavīriem — personas apliecība;

d) obligātā karadienesta karavīriem, matrožiem, seržantiem, staršinām — karaklausības apliecība;

e) bezpavalstniekiem, kas pastāvīgi dzīvo Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, — bezpavalstnieka uzturēšanās atļauja.

8. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes reģistrē civilstāvokļa aktus uz pilsoņu vai iestāžu pieteikumu pamata.

Pieteikumi jāiesniedz rakstveidā, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar šo instrukciju pieļaujams pieteikumu izdarīt mutvārdiem. Rakstveida pieteikumos jānorāda visas ziņas, kādas nepieciešamas civilstāvokļa akta ieraksta izdarīšanai.

9. Pieteicējam jāizlasa civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatā izdarītais ieraksts, tas jāparaksta viņam un amatpersonai, kas aktu ierakstījusi; ieraksts jāapstiprina ar zīmogu.

Pieteicējam izsniedz attiecīgu apliecību par civilstāvokļa akta reģistrāciju.

10. Bezpavalstnieku, kas pastāvīgi dzīvo Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, civilstāvokļa aktus (izņemot uzvārda, vārda un tēvvārda maiņu) reģistrē pēc vispārīgiem noteikumiem.

11. Šai instrukcijā noteiktos termiņus aprēķina gados, mēnešos un dienās.

Termiņa tecējums sākas nākošajā dienā pēc kalendāra datuma vai pēc tā notikuma iestāšanās, kurš nosaka tā sākumu.

Termiņš, kas aprēķināms gados, notek termiņa pēdējā gada attiecīgajā mēnesī un datumā.

Termiņš, kas aprēķināms mēnešos, notek termiņa pēdējā mēneša attiecīgajā datumā. Ja tāds termiņš, ko aprēķina mēnešos, beidzas mēnesī, kam nav atbilstoša datuma, tad termiņš notek šā mēneša pēdējā dienā.

Ja termiņš beidzas brīvdienā, tad par pēdējo termiņa dienu atzīstama tai sekojošā darbdiena.

Ja ir noteikts termiņš kādas darbības izpildīšanai, tad to var izpildīt termiņa pēdējā dienā līdz pulksten divdesmit četriem. Tomēr, ja darbība jāizdara organizācijā, tad termiņš notek stundā, kad organizācijā pēc spēkā esošajiem noteikumiem izbeidzas attiecīgās operācijas.

Visus rakstveida iesniegumus un paziņojumus, kas nodoti pastā vai telegrāfā termiņa pēdējā dienā līdz pulksten divdesmit četriem, uzskata par nodotiem termiņā.

12. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu darbinieki nav tiesīgi reģistrēt sava, sava laulātā, vecāku un bērnu civilstāvokļa aktus.

13. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes atteikšanas izdarīt ierakstu var iesniegt sūdzību rajona, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai vai Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu atteikšanos labot vai grozīt ierakstu var iesniegt sūdzību tiesā.

14. Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatiem civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu formas un uz šajās grāmatās izdarīto ierakstu pamata izsniedzamo apliecību veidlapas nosaka PSRS Ministru Padome.

Pieteikumu, paziņojumu, izziņu un citu šai instrukcijā paredzēto dokumentu veidlapas apstiprina Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojs.

15. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu darbu vada rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas un Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojs.

Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam ir tiesības sniegt Latvijas PSR civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm paskaidrojumus par šīs instrukcijas piemērošanu un lietvedību civilstāvokļa aktu reģistrācijas jautājumos.

II s a d a | a

DZIMŠANAS REĢISTRĀCIJA

DZIMŠANAS REĢISTRĀCIJAS KĀRTIBA UN TERMIŅŠ

16. Dzimšanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc bērna dzimšanas vietas vai pēc tēva vai mātes vai viņu abu dzīvesvietas.

17. Bērna dzimšanu reģistrē pēc tēva vai mātes vai viņu abu rakstveida vai mutvārdu pieteikuma, bet, ja vecāki miruši vai viņiem citu iemeslu dēļ nav iespējams pieteikt reģistrāciju, to var izdarīt radnieki vai tās medicīnas

iestādes administrācija, kurā māte atradusies bērna dzimšanas brīdī, vai jebkura cita persona.

Dzimšanas aktu reģistrē dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā.

18. Bērna dzimšanas reģistrācija jāpieteic ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas, bet, ja piedziņis nedzīvs bērns, — ne vēlāk kā pēc trīs diennaktīm.

19. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde gādā par svinīgu bērna dzimšanas reģistrāciju, ja vecāki tam piekrit.

Dzimšanu svinīgi reģistrē parasti vietējo varas orgānu, vecāku darba, mācību vai dzīves vietas sabiedrisko organizāciju un administrācijas pārstāvju, kā arī vecāku ielūgto radnieku un paziņu klātbūtnē. Dzimšanas svinīgās reģistrācijas laikā tai pašā telpā citus civilstāvokļa aktus reģistrēt nevar.

Svinīgi reģistrējot dzimšanu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs vai viņa vietnieks uzliek amata zīmi.

20. Reģistrējot bērna dzimšanu, vecāku pasēs vai citos šīs instrukcijas 7. pantā norādītos dokumentos ierakstāmas ziņas par bērnu, uzrādot izsniegtās bērna dzimšanas apliecības sēriju, numuru un datumu.

Ziņas par bērniem, kas dzimuši PSRS pilsoņa laulībā ar ārvalstnieku vai bezpavalstnieku, ierakstāmas tēva vai mātes dokumentā, kurš no viņiem ir PSRS pilsonis.

21. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc bērna dzimšanas reģistrācijas nosūta paziņojumu par to rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei).

Pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas, reģistrējot bērnu dzimšanu, visos gadījumos vienlaikus ieraksta viņus mājas grāmatā.

DZIMŠANAS REĢISTRĀCIJAI IESNIEDZAMIE DOKUMENTI

22. Bērna dzimšanas fakta apliecināšanai iesniedzami šādi dokumenti:

a) tās medicīnas iestādes, kurā bērns dzimis, izsniegtā izziņa, kas apliecina bērna dzimšanas faktu un laiku;

b) ja dzemdības nav notikušas medicīnas iestādē, — medicīnas iestādes izziņa, kas apliecina bērna dzimšanas

faktu, vai bērna mātes iesniegums, ko ar savu parakstu apliecinājuši divi liecinieki;

c) ja bērns piedzimis uz kuģa brauciena laikā, — kuģa kapteiņa sastādīts akts par bērna dzimšanu.

Turklāt iesniedzama arī vecāku laulības noslēgšanas apliecība vai personas apliecinātāji dokumenti ar ierakstu par vecāku laulības noslēgšanu.

BĒRNA VĀRDA, TĒVVĀRDA UN UZVĀRDA IERAKSTS

23. Bērna vārdu ieraksta pēc vecāku vienošanās. Ja vecāki nevar vienoties par bērna vārdu, strīdu izšķir aizbildnības un aizgādības iestāde. Bērnam var dot tikai vienu vārdu.

Ja nav vecāku vai nav iespējams noteikt viņu dzīvesvietu, bērna vārdu ieraksta pēc medicīnas vai bērnu iestādes administrācijas vai to personu norādījuma, kuru aizgādībā ir bērns.

24. Tēvvārdu bērnam piešķir pēc tēva vārda, bet, ja bērns piedzimis mātei, kas nav laulībā, un ja paternitāte nav noteikta, — pēc tās personas vārda, kura ierakstīta par tēvu.

Ja tēvam ir vairāki vārdi, bērna tēvvārdu ieraksta pēc viena no šiem vārdiem saskaņā ar vecāku vēlēšanos.

25. Bērna uzvārdu nosaka pēc vecāku uzvārda. Ja vecākiem ir dažādi uzvārdi, bērnam dod tēva vai mātes uzvārdu pēc vecāku vienošanās, bet, ja vecāki nevar vienoties, — pēc aizbildnības un aizgādības iestādes norādījuma.

ZIŅU IERAKSTS PAR VECĀKIEM

26. Bērna izcelšanos no vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, apliecina vecāku laulības noslēgšanas akta ieraksts.

Tēvu un māti, kas ir savstarpējā laulībā, ieraksta par bērna vecākiem dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā, pamatojoties uz pieteikumu, ko iesniedzis jebkurš no viņiem.

Persona, kas ierakstīta par bērna tēvu vai māti, ir tiesīga apstrīdēt ierakstu viena gada laikā no brīža, kad viņa uzzinājusi vai viņai vajadzēja uzzināt par ierakstu.

Bērna mātes vīru neieraksta par bērna tēvu, ja viņš un viņa sieva par to iesniedz kopīgu pieteikumu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei. Ziņas par tēvu tad ieraksta tāpat kā gadījumos, kad bērna māte nav laulībā ar bērna tēvu.

Tādā pašā kārtībā ieraksta ziņas par tēvu, ja ieraksts par tēvu anulēts uz tiesas sprieduma pamata.

27. Reģistrējot bērna dzimšanu, kas ieņemts laulībā, bet piedzimis pēc tēva nāves, laulības šķiršanas vai laulības atzīšanas par spēkā neesošu, par bērna tēvu ieraksta personu, kas ar bērna māti bijusi laulībā, ja no brīža, kad miris tēvs, šķirta laulība vai tā atzīta par spēkā neesošu, nav pagājuši vairāk kā desmit mēneši.

Dzimšanas akta ieraksta 22. ailē norādāma bērna tēva miršanas apliecības sērija un numurs vai laulības šķiršanas reģistrācijas vieta, gads un datums, vai gads un datums, kad tiesa taisījusi spriedumu par laulības atzīšanu par spēkā neesošu, un tiesas nosaukums.

28. Ja vecāki nav savstarpējā laulībā, ierakstu par bērna māti dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā izdara pēc mātes pieteikuma, bet ierakstu par tēvu — saskaņā ar paternitātes noteikšanas apliecību.

29. Ja māte, kas nav bijusi laulībā ar bērna tēvu, mirusi, kā arī ja nav iespējams noteikt viņas dzīvesvietu, ierakstu par vecākiem izdara pēc paternitātes noteikšanas apliecības.

30. Ja bērns piedzimis mātei, kas nav laulībā, un ja bērnam paternitāte nav noteikta, ierakstu par bērna tēvu dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā izdara pēc mātes uzvārda un tautības, bet bērna tēva vārdu un tēvvārdu ieraksta pēc viņas norādījuma, par to dzimšanas akta ieraksta 22. ailē ierakstāma piezīme.

Ja bērna māte nenorāda bērna tēva vārdu un tēvvārdu, tad bērna tēva vārdu un tēvvārdu ieraksta pēc aizbildnības un aizgādņības iestādes norādījuma, par to dzimšanas akta ieraksta 22. ailē ierakstāma piezīme.

31. Ja vecākiem vai vienam no viņiem atņemtas vecāku tiesības, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, bērna dzimšanas akta ieraksta 22. ailē ieraksta par to attiecīgu piezīmi.

Ja vecākiem vai vienam no viņiem ar tiesas spriedumu atjaunotas vecāku tiesības, bērna dzimšanas akta ieraksta 22. ailē ieraksta attiecīgu piezīmi.

32. Ja bērna vecāki, kas nav savstarpējā laulībā, pēc bērna dzimšanas reģistrācijas reģistrējuši laulību un izvēlējušies kopīgu uzvārdu, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) bērna dzimšanas akta ierakstā maina mātes vai tēva uzvārdu pret vecāku kopīgo uzvārdu, kādu viņi izvēlējušies, noslēdzot laulību, un izsniedz jaunu bērna dzimšanas apliecību agrāk izsniegtās vietā.

IPASI DZIMŠANAS REĢISTRĀCIJAS GADIJUMI

33. Ja māte, kas nav bijusi laulībā ar bērna tēvu, mirusi vai atteikusies izņemt bērnu no dzemdību nama vai viņas dzīvesvieta nav zināma un bērna paternitāte nav noteikta, bērna dzimšanu reģistrē medicīnas iestādes, kurā māte dzemdējusi bērnu, vai bērnu iestādes administrācija vai persona, kuras aizgādībā ir bērns.

Ziņas par māti ieraksta saskaņā ar medicīnas iestādes izziņu. Bērna tēva uzvārdu un tautību ieraksta pēc mātes vārda un tautības, bērna vārdu un tēvvārdu un tēva vārdu un tēvvārdu ieraksta pēc iepriekš minēto iestāžu vai personu norādījuma. Par mātes atteikšanos no bērna ierakstāma piezīme dzimšanas akta ieraksta 22. ailē.

34. Ja reģistrē diviņu dzimšanu, par katru no viņiem izdarāms atsevišķs dzimšanas akta ieraksts un izsniedzama atsevišķa dzimšanas apliecība. Dzimšanas akta ieraksta 7. ailē ierakstāms «divi», «trīs» utt. Par diviņiem, kas piedzimuši nedzīvi, arī izdarāmi atsevišķi dzimšanas aktu ieraksti. Visiem diviņiem dzimšanas aktu ierakstos jābūt vienādām ziņām par vecākiem.

35. Atrasta bērna dzimšanu reģistrē pēc tās personas pieteikuma, pie kuras bērns atrodas, vai pēc iekšlietu iestādes vai tās bērnu iestādes administrācijas pieteikuma, kurā bērns ievietots.

Atrastā bērna vārdu, tēvvārdu un uzvārdu, kā arī viņa vecāku vārdu, tēvvārdu, uzvārdu un tautību ieraksta dzimšanas akta ierakstā pēc bērnu iestādes administrācijas, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, darbinieka, kas reģistrē dzimšanu, vai tās personas norādījuma, kas pieņēmusi bērnu audzināšanā. Turklāt bērna vecāku uzvārdam jābūt tādām pašām kā bērna uzvārdam, bet bērna tēvvārds jāieraksta pēc tās personas vārda, kas ierakstīta par bērna tēvu.

Atrastā bērna dzimšanas gadu un datumu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes darbinieks ieraksta dzimšanas akta ierakstā pēc medicīnas iestādes izziņas par šā bērna vecumu.

Ailē «Dzimšanas vieta» uzrādāma bērna atrašanas vieta.

Dzimšanas akta ieraksta 22. ailē jāieraksta: «Bērns atrasts, vecāki nezināmi», kā arī bērnu iestādes, kurā bērns ievietots, nosaukums vai tās personas adrese, kas pieņēmusi bērnu audzināšanā.

36. Ja bērns piedzimis nedzīvs medicīnas iestādē, tās medicīnas iestādes vadītājam, kurā māte bērnu dzemdējusi, ir pienākums par nedzīvo jaunpiedzimušo paziņot civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei.

Ja dzemdības notikušas mājās, iecirkņa ārstam jāpaziņo civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei par nedzīvo jaunpiedzimušo.

Bērns, kas piedzimis nedzīvs, reģistrējams dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā. Akta ieraksta 8. ailē jāpasvītrot vārds «nedzīvs».

Nedzīva piedzimuša bērna dzimšanu reģistrē, pamatojoties uz medicīnas iestādes izdoto apliecību par nedzīva bērna piedzimšanu, kurā apliecināts viņa dzimšanas fakts un laiks.

37. Ja bērns pēc piedzimšanas dzīvojis neilgu laiku (arī tad, ja viņš dzīvojis tikai dažas minūtes), pamatojoties uz medicīnas iestādes izdoto izziņu par bērna dzimšanu un medicīnas iestādes apliecību par viņa miršanu, izdarāmi bērna dzimšanas un miršanas aktu ieraksti. Šai gadījumā izsniedz tikai miršanas apliecību.

38. Ja auglis piedzimis pirms sešiem grūtniecības mēnešiem, tas atzīstams par nelaikā dzimušu un nav reģistrējams.

39. Ja bērna dzimšanas reģistrācijas pieteikums saņemts vēlāk nekā gadu pēc bērna piedzimšanas, dzimšanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc iepriekšējas pārbaudes, ko izdara tādā pašā kārtībā, kāda noteikta nozaudēto dzimšanas aktu ierakstu atjaunošanai.

Dzimšanas aktu šais gadījumos ieraksta atjaunoto dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā pēc vispārīgiem noteikumiem kā pirmreizīgo ierakstu, bet pēc kārtas numura ierakstot vārdus «reģistrācija ar termiņa kavējumu».

Dzimšanas aktu ierakstu otrie eksemplāri šais gadījumos nav jānosūta valsts statistikas iestādēm.

DZIMŠANAS APLIECIBU UN IZZIŅU IZSNIEGŠANA

40. Dzimšanas apliecību izraksta, pamatojoties uz dzimšanas akta ierakstu. Apliecības sēriju un numuru ieraksta dzimšanas akta ieraksta 21. ailē.

Pēc pieteicēja lūguma izsniedz arī dzimšanas izziņu par balsta saņemšanai sakarā ar bērna piedzimšanu.

Nedzīvu piedzimušo bērnu dzimšanas apliecības neizsniedz, bet izdod izziņu par nedzīva bērna piedzimšanu iesniegšanai vecāku darbavietā.

41. Ja māte nav laulībā ar bērna tēvu un bērna paternitāte nav noteikta, tad, reģistrējot bērna dzimšanu, bērna mātei izsniedz izziņu par bērna piedzimšanu iesniegšanai sociālās nodrošināšanas iestādē. Par izziņas izsniegšanu ieraksta piezīmi abos dzimšanas akta ieraksta eksemplāros.

III s a d a ļ a

LAULĪBAS REĢISTRĀCIJA

LAULĪBAS REĢISTRĀCIJAS NOTEIKUMI, TERMIŅŠ UN KĀRTĪBA

42. Laulība noslēdzama valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

Laulības reģistrācija noteikta tiklab valsts un sabiedrības interesēs, kā arī laulāto un bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsardzības nolūkā.

Laulāto tiesības un pienākumus rada tikai laulība, kas noslēgta valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

43. Laulību reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē pēc dzīvesvietas, kurā pastāvīgi vai pagaidām dzīvo viena no personām, kas stājas laulībā, vai viņu vecāki, vai arī attiecīgā rajona centrā.

44. Personas, kas vēlas stāties laulībā, iesniedz par to kopīgu pieteikumu vienā no šīs instrukcijas 43. punktā norādītajām civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm. Pieteikumā viņām jāapliecina, ka laulībai nav Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa 16. pantā (šīs instrukcijas 54. punktā) paredzēto šķēršļu, kā arī jānorāda, kurā laulībā pēc skaita katra no viņām stājas un cik ir bērnu. Iesniedzot pieteikumu, personām, kas vēlas stāties laulībā, jāuzrāda savi personas dokumenti. Civilstāvokļa aktu

reģistrācijas iestādei jāiepazīstina personas, kas stājas laulībā, ar laulības reģistrācijas noteikumiem un kārtību un jāpārliciecinās, ka šīs personas savstarpēji informētas par veselības un ģimenes stāvokli, kā arī jāizskaidro viņām viņu kā nākamo laulāto un vecāku tiesības un pienākumi un jābrīdina viņi par atbildību sakarā ar apstākļu noslēpšanu, kuri kavē stāties laulībā. Pieņemtais laulības reģistrācijas pieteikums reģistrējams iesniegumu uzskaites žurnālā.

45. Pēc pieteikuma pieņemšanas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, vienojoties ar personām, kas stājas laulībā, nosaka laulības reģistrācijas dienu un stundu, laulības reģistrējamās arī vispārnoteiktajās atpūtas dienās. Uz pieteikuma uzrakstāma piezīme, kurā laikā noteikta laulības noslēgšana.

Nosakot laulības reģistrācijas dienu, personām, kas stājas laulībā, jāpaziņo, vai viņas vēlas laulību noslēgt svinīgos apstākļos.

Laulības noslēgšanas diena nosakāma ne agrāk kā mēnesi pēc tam, kad personas, kas vēlas stāties laulībā, iesniegušas pieteikumu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

Atsevišķos izņēmuma gadījumos pēc to personu lūguma, kuras vēlas stāties laulībā, rajona, pilsētas, ciemata un ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja var atļaut šo termiņu samazināt. Par termiņa samazināšanu ierakstāma piezīme laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē.

Ja personas, kas stājas laulībā, neierodas noteiktajā laikā attaisnojošu iemeslu dēļ, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde var noteikt citu laulības reģistrācijas dienu un stundu.

46. Laulības noslēgšanai nepieciešams, lai tai piekristu abas personas, kas stājas laulībā, un lai tās būtu sasniegušas laulības vecumu.

Laulības vecums noteikts ar 18 gadiem.

Atsevišķos izņēmuma gadījumos rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja var samazināt laulības vecumu sievietēm, bet ne vairāk kā par vienu gadu.

Šādos gadījumos laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē jāieraksta: «Ar _____ rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas 19____ gada «_____» _____ lēmumu pilsoni _____ laulības vecums samazināts par _____».

47. Laulību reģistrē noteiktajā dienā to personu, kas stājas laulībā, klātbūtnē.

Laulību reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes telpā vai citā telpā, kurā iespējams nodrošināt svinīgus apstākļus.

48. Ja viena no personām, kas vēlas stāties laulībā, ir smagi slima, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc viņu lūguma un ar ārstējošā ārsta piekrišanu var reģistrēt laulību mājās vai medicīnas iestādē.

Laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē ierakstāma piezīme par to, ka laulība reģistrēta mājās vai medicīnas iestādē. Ja laulības reģistrācijā ir klāt ārstējošais ārsts, viņš paraksta laulības noslēgšanas akta ierakstu kā liecinieks un ārsts.

49. Laulība noslēdzama svinīgos apstākļos.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde gādā par svinīgu laulības reģistrāciju, ja tam piekrīt personas, kas stājas laulībā.

Laulību svinīgi reģistrē parasti vietējo varas orgānu pārstāvju, personu, kas stājas laulībā, darba, mācību un dzīves vietas sabiedrisko organizāciju un administrācijas pārstāvju, liecinieku un ielūgto radnieku un paziņu klātbūtnē.

Laulības svinīgas reģistrācijas laikā tai pašā telpā reģistrēt citus civilstāvokļa aktus nevar.

Svinīgi reģistrējot laulību, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs vai viņa vietnieks uzliek amata zīmi.

50. Laulības reģistrācijā var būt klāt arī liecinieki. Liecinieki parakstās laulības noslēgšanas akta ieraksta 13. ailē.

Var būt ne vairāk kā divi liecinieki. Viņu klātbūtne laulības reģistrācijā nav obligāta.

51. Laulības noslēgšanas reģistrācijas laikā jākonstatē, vai tai piekrīt abas personas, kas stājas laulībā.

Pēc tam kad laulības noslēgšanas aktu reģistrācijas grāmatā reģistrēts laulības noslēgšanas akts, laulātajiem izsniedz laulības noslēgšanas apliecību.

52. Noslēdzot laulību, laulātie pēc savas vēlēšanās izraugās viena laulātā uzvārdu par savu kopējo uzvārdu vai arī katrs laulātais patur savu pirmslaulības uzvārdu.

53. Personas, kas agrāk bijušas laulībā, var reģistrēt jaunu laulību tikai tad, ja viņas uzrāda laulības šķiršanas vai laulātā miršanas apliecību vai norakstu vai izrakstu no tiesas sprieduma, kurš stājies likumīgā spēkā un ar kuru iepriekšējā laulība atzīta par spēkā neesošu.

Laulības akta ieraksta 15. ailē izdarāma atsaucē, norādot dokumentu par iepriekšējās laulības izbeigšanu, un uzrādāms tā numurs, dokumenta izdevēja un izdošanas laiks.

54. Nav atļauts noslēgt laulību:

a) starp personām, no kurām kaut vai viena jau ir citā laulībā;

b) starp radniekiem taisnā augšupējā un lejupējā līnijā (starp tēvu un meitu, māti un dēlu, vectēvu un mazmeitu utt.), starp brāļiem un māsām (kuriem ir kopējs tēvs un māte) un starp pusbrāļiem un pusmāsām (kuriem ir kopējs tēvs, bet dažādas mātes vai kopēja māte un dažādi tēvi), kā arī starp adoptētājiem un adoptētiem;

c) starp personām, no kurām kaut vai vienu tiesa atzinusi par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ.

55. Ja līdz laulības reģistrācijai saņemts kādas personas iesniegums par to, ka ir likumīgi šķēršļi laulības reģistrācijai, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde atliek laulības reģistrāciju un ierosina šai personai iesniegt attiecīgus dokumentārus pierādījumus.

Pierādījumu iesniegšanas termiņu nosaka ne ilgāku par vienu mēnesi no dienas, kad saņemts iesniegums par to, ka ir šķēršļi laulības reģistrācijai. Atsevišķos gadījumos pēc personas, no kuras saņemts iesniegums, lūguma civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pati ievāc nepieciešamās ziņas. Personām, kas stājas laulībā, paziņo par laulības reģistrācijas termiņa atlikšanu, un viņas iepazīstina ar saņemto iesniegumu.

Ja iesniegti dokumentāri pierādījumi, kuri apstiprina, ka ir šķēršļi laulības reģistrācijai, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde atsakās reģistrēt laulību un par to rakstveidā paziņo personām, kas iesniegušas pieteikumu reģistrēt laulību.

Ja noteiktajā termiņā nav iesniegti pierādījumi par to, ka ir likumīgi šķēršļi laulības reģistrācijai, laulību reģistrē pēc vispārīgiem noteikumiem.

56. Ja vēlāk konstatēts, ka personas, kuras reģistrējušas laulību, noslēpušas apstākļus, kas ir šķērslis laulības noslēgšanai, vai sniegušas par sevi apzināti nepatiesas ziņas, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde par to paziņo rajona vai pilsētas prokuroram vainīgo saukšanai pie atbildības un lietas ierosināšanai atzīt laulību par spēkā neesošu.

ĪPAŠI LAULĪBAS REĢISTRĀCIJAS GADIJUMI

57. Personas, kas bijušas faktiskās laulības attiecībās līdz 1944. gada 8. jūlijam, var noformēt savu laulību, to reģistrējot, turklāt jāuzrāda laulības attiecību rašanās laiks. Laulības attiecību rašanās laiku ieraksta laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē pēc to personu mutvārdu norādījuma, kas noformē laulību.

58. Ja viena no personām, kas bijušas faktiskās laulības attiecībās līdz 1944. gada 8. jūlijam, mirusi vai pazudusi bez vēsts frontē, šādas attiecības civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs reģistrējamas tikai uz tiesas sprieduma pamata, ar kuru konstatēts faktisko laulības attiecību fakts. Laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē norādāms tiesas nosaukums, kura taisījusi spriedumu par faktisko laulības attiecību fakta konstatēšanu, sprieduma taisīšanas gads un datums un laulības attiecību rašanās laiks.

IERAKSTS LAULĀTO DOKUMENTOS PAR LAULĪBAS REĢISTRĀCIJU

59. Laulāto personas dokumentos iespējams laulības reģistrācijas spiedogs, norādot otra laulātā vārdu, tēv-vārdu, pirmslaulības uzvārdu un dzimšanas gadu, laulības reģistrācijas vietu un laiku un uzvārdu, kādā laulātais sauksies pēc laulības noslēgšanas.

Laulības reģistrācijas spiedogu iespēj:

- a) pasē — lappusē «Sevišķas atzīmes»;
- b) dzimšanas apliecībā — ceturtajā lappusē;
- c) virsnieku un virsdienesta karavīru personas apliecībā — pēdējā tirajā lappusē;
- d) obligātā karadienesta karavīru karaklausības apliecībā — nodalījumā «Sevišķas piezīmes»;
- e) bezpavalstnieku, kas pastāvīgi dzīvo Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, uzturēšanās atļaujās — lappusē «Sevišķas piezīmes».

Ja persona, kuras pasē iespiests laulības reģistrācijas spiedogs, izvēlējusies otra laulātā uzvārdu, tad pase pirmajā lappusē iespējams spiedogs ar norādījumu, ka pase sakarā ar uzvārda maiņu jāapmaina desmit dienu laikā.

Ja karaklausībai pakļautais vai jauniesaucamais, reģistrējot laulību, pieņēmis otra laulātā uzvārdu, civilstāvokļa

aktu reģistrācijas iestādei par to jāziņo rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā karaklausībai pakļautais vai jaunsaucamais ir karaklausības uzskaitē.

Ja laulību reģistrējis bezpavalstnieks, kas pastāvīgi dzīvo Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde to paziņo rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei) pēc šīs personas dzīvesvietas.

IV sadaļa

LAULĪBAS ŠĶIRŠANAS REĢISTRĀCIJA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

60. Laulības šķiršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) pēc abu vai viena laulātā dzīvesvietas, izdarot laulības šķiršanas akta ierakstu laulības šķiršanas aktu reģistrācijas grāmatā.

61. Laulības šķiršanu reģistrē:

a) pamatojoties uz tiesas spriedumu par laulības šķiršanu;

b) pamatojoties uz abu laulāto, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, kopīgu laulības šķiršanas pieteikumu;

c) pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu šķirt laulību ar personu, kas ir bezvēsts prombūtnē, rīcības nespējīga vai pēc tiesas sprieduma sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem.

LAULĪBAS ŠĶIRŠANAS REĢISTRĀCIJA

UZ TIESAS SPRIEDUMA PAMATA

62. Laulības šķiršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc abu vai viena laulātā pieteikuma, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu par laulības šķiršanu.

Ja laulības šķiršanu reģistrē tikai pēc viena laulātā pieteikuma, laulība ir izbeigta, tomēr otrs laulātais nav tiesīgs reģistrēt jaunu laulību, kamēr viņš nav saņēmis laulības šķiršanas apliecību.

Laulība ir izbeigta no brīža, kad pirmais no laulātajiem reģistrējis laulības šķiršanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē.

63. Pieteikumam reģistrēt laulības šķiršanu uz tiesas sprieduma pamata jāpievieno:

a) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma par laulības šķiršanu, kas stājies likumīgā spēkā;

b) kvīts par tiesas noteiktās valsts nodevas samaksu, kas jāmaksā laulātajam, kurš iesniedz pieteikumu reģistrēt laulības šķiršanu.

Ja laulātais, kas iesniedzis pieteikumu šķirt laulību, samaksājis tiesas noteikto valsts nodevas summu, kuru piedzen no viņa, reģistrējot laulības šķiršanu, vai atbrīvots no valsts nodevas samaksas, laulības šķiršanu reģistrē neatkarīgi no tā, vai otrs laulātais samaksājis valsts nodevu.

64. Ja viens no laulātajiem iesniedz pieteikumu reģistrēt laulības šķiršanu uz tiesas sprieduma pamata, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pārbauda, vai laulības šķiršana nav jau reģistrēta šajā civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc otra laulātā pieteikuma.

Ja otrs laulātais jau reģistrējis laulības šķiršanu, laulības šķiršanas akta ierakstu papildina ar attiecīgajām nepieciešamajām ziņām un par to paziņo civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam, kurā glabājas laulības šķiršanas akta ieraksta otrs eksemplārs. Laulātajam izsniedz laulības šķiršanas apliecību, kurā norāda to pašu laulības šķiršanas gadu un datumu, ko pirmajam laulātajam.

65. Ja laulības šķiršanu reģistrē pēc laulības noslēgšanas reģistrācijas vietas, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) ieraksta piezīmi par laulības šķiršanu laulības noslēgšanas akta ierakstā un nosūta paziņojumu par laulības šķiršanas reģistrāciju civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam, kurā atrodas laulības noslēgšanas akta ieraksta otrs eksemplārs, lai tajā ierakstītu piezīmi par laulības šķiršanu.

66. Ja laulības noslēgšana reģistrēta citā vietā, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kas reģistrējusi laulības šķiršanu, laulības šķiršanas paziņojumu nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kas reģistrējusi laulības noslēgšanu, piezīmes par laulības šķiršanu ierakstīšanai.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kas reģistrējusi laulību, uz saņemtā paziņojuma pamata ieraksta akta ierakstā piezīmi par laulības šķiršanu un nosūta šo paziņojumu civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam, kurā glabājas laulības noslēgšanas akta ieraksta otrs eksemplārs, piezīmes par laulības šķiršanu ierakstīšanai tajā.

LAULĪBAS ŠĶIRŠANA UZ LAULĀTO,
KURIEM NAV NEPILNGADĪGU BĒRNU,
KOPIGA IESNIEGUMA PAMATA

67. Ja abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un viņiem nav nepilngadīgu bērnu, laulību šķir civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), pamatojoties uz abu laulāto kopīgu pieteikumu šķirt viņu laulību.

Laulības šķiršanas pieteikumā jānorāda, ka abi laulātie piekrīt laulības šķiršanai un ka viņiem nav nepilngadīgu bērnu.

Ja laulātajiem ir strīds par uzturēšanas līdzekļu maksāšanu darba nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama palīdzība, vai strīds par kopīpašuma sadali, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) jāpaskaidro laulātajiem, ka viņi ir tiesīgi celt prasību par laulības šķiršanu tiesā.

Laulības šķiršanas pieteikumam jāpievieno laulības apliecība un kvīts par valsts nodevas samaksu.

68. Kopīgo laulības šķiršanas pieteikumu abi laulātie iesniedz civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam). Ja viens no laulātajiem attaisnojošu iemeslu dēļ (slimība, karadienests, tāla dzīvesvieta u. tml.) nevar ierasties, kopīgo pieteikumu var iesniegt otrs laulātais.

Pēc pieteikuma pieņemšanas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) nosaka laulības šķiršanas reģistrācijas dienu un par to uzraksta piezīmi uz pieteikuma. Pieņemto pieteikumu reģistrē iesniegumu uzskaites žurnālā.

69. Ja laulības šķiršanas pieteikumu iesniedzis viens laulātais, otram laulātajam nosūta paziņojumu par laulības šķiršanas reģistrācijas dienu un nepieciešamību ierasties norādītajā laikā.

70. Laulības šķiršanu reģistrē, kad pagājuši trīs mēneši no dienas, kad laulātie iesnieguši laulības šķiršanas pieteikumu, un viņiem izsniedz laulības šķiršanas apliecības.

71. Laulības šķiršanu reģistrē abu laulāto klātbūtnē. Laulības šķiršanu var reģistrēt viena laulātā prombūtnē, ja šis laulātais attaisnojošu iemeslu dēļ nevar ierasties civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē un ja viņš ir iesniedzis attiecīgā kārtā apliecinātu viņa pieteikumu, kas apstiprina viņa piekrišanu šķirt laulību.

Laulātā paraksta īstumam norādītajā pieteikumā jābūt apliecinātam, to var apliecināt notariāta iestāde, karaspēka daļas komandieris, stacionāras medicīnas iestādes vai invalīdu nama (sociālās nodrošināšanas pansionāta) admi-

nistrācija, kuģa kapteinis vai brīvības atņemšanas vietas administrācija.

72. Ja laulības šķiršanu reģistrē viena laulātā prombūtnē, laulības šķiršanas akta ieraksta 15. ailē norāda, kurš laulātais nav ieradies, kādā iestādē un kad apstiprināts promesošā laulātā paraksta īstums pieteikumā reģistrēt laulības šķiršanu viņa prombūtnē.

LAULĪBAS ŠĶIRŠANA, PAMATOJOTIES UZ VIENA
LAULĀTĀ PIETEIKUMU ŠĶIRT LAULĪBU AR
PERSONU, KAS IR BEZVĒSTS PROMBŪTNĒ,
RICĪBAS NESPĒJIGA VAI SODĪTA AR BRĪVĪBAS
ATŅEMŠANU UZ LAIKU, NE MAZĀKU PAR
TRIM GADIEM

73. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) šķir arī laulību ar personām, kuras:

- a) tiesa atzinusi par bezvēsts promesošām;
- b) tiesa atzinusi par ricības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ;
- c) sodītas par nozieguma izdarīšanu ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem.

Laulības šķiršanu norādītajos gadījumos civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) reģistrē uz otra laulātā rakstveida pieteikuma pamata pēc viņa dzīvesvietas. Pieņemto pieteikumu reģistrē iesniegumu uzskaites žurnālā.

Vīrs nav tiesīgs bez sievas piekrišanas ierosināt laulības šķiršanas lietu sievas grūtniecības laikā un viena gada laikā pēc bērna piedzimšanas.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) var reģistrēt laulības šķiršanu ar personu, kas sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, laikā, kad sodītais atrodas brīvības atņemšanas vietā. Ja līdz dienai, kad noteikta laulības šķiršanas reģistrācija, sodītais būs atbrīvots no ieslodzījuma, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) laulības šķiršanu pēc viena laulātā pieteikuma neregistrē.

74. Pieteikumam reģistrēt laulības šķiršanu uz šīs instrukcijas 73. punktā norādītā pamata jāpievieno viens no šādiem dokumentiem:

- a) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, kurš stāties likumīgā spēkā un ar kuru otrs laulātais atzīts par

bezvēsts promesošu vai rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ;

b) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, kurš stāties likumīgā spēkā un ar kuru otrs laulātais sodīts ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem.

75. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) par iesniegto pieteikumu paziņo otram laulātajam, kas atrodas ieslodzījumā, vai rīcības nespējīgā laulātā aizbildnim. Paziņojumā nosakāms termiņš, kādā jāpaziņo, vai ir strīds par bērniem vai laulāto kopīpašuma sadali vai par alimantu maksāšanu rīcības nespējīgam laulātajam, kam nepieciešama palīdzība. Ja laulātais, kam nosūta paziņojumu, stājoties laulībā, mainījis savu uzvārdu, viņam jāpaziņo, vai viņš pēc laulības šķiršanas vēlas saukties šai uzvārdā vai lūdz piešķirt viņam pirmslaulības uzvārdu. Atbildei noteiktais termiņš nevar būt ilgāks par trim mēnešiem.

Laulības šķiršanu reģistrē, pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu šķirt laulību ar personu, kas ir bezvēsts prombūtnē, rīcības nespējīga vai sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, tā laulātā klātbūtnē, kurš iesniedzis laulības šķiršanas pieteikumu, pēc tam kad saņemta otra laulātā, kas atrodas ieslodzījumā, vai otra laulātā aizbildņa atbilde par to, ka nav strīda, kā arī tad, ja atbilde nav saņemta paziņojumā noteiktajā termiņā.

Ja laulātais, kas atrodas ieslodzījumā, vai rīcības nespējīgā laulātā aizbildnis ierosina strīdu par bērniem, par laulāto kopīpašuma sadali vai par līdzekļu maksāšanu, lai uzturētu darba nespējīgo laulāto, kam nepieciešama palīdzība, laulību šķir tiesa.

LAULĀTO UZVĀRDU MAIŅA, ŠĶIROT LAULĪBU

76. Laulātais, kas, stādamies laulībā, mainījis savu uzvārdu pret otra laulātā uzvārdu, ir tiesīgs saukties šai uzvārdā arī pēc laulības šķiršanas, vai arī viņam pēc viņa prasības tiek piešķirts pirmslaulības uzvārds.

Laulātajam, kurš vēlas saukties pirmslaulības uzvārdā, tas jāpasaka, kad šķir laulību. Laulības šķiršanas akta ierakstā jānorāda, ka laulātajam piešķirts pirmslaulības uzvārds. Pirmslaulības uzvārdu laulātajam piešķir, laulību šķirot.

Ja laulības šķiršanu reģistrē uz tiesas sprieduma pamata, personu uzvārdus, kuras šķir laulību, ieraksta laulības šķiršanas akta ierakstā un laulības šķiršanas apliecībā saskaņā ar tiesas spriedumu.

Ja tiesas spriedumā nav norādījuma par pirmslaulības uzvārda piešķiršanu, laulības šķiršanas akta ierakstā un laulības šķiršanas apliecībā rakstāms laulātā laulības uzvārds.

Ja laulības šķiršanu reģistrē, pamatojoties uz abu laulāto, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, kopīga laulības šķiršanas pieteikuma, laulātajam, kurš, stājoties laulībā, savu uzvārdu mainījis, pieteikumā reģistrēt laulības šķiršanu jānorāda, vai viņš vēlas saukties pirmslaulības uzvārdā.

Ja laulības šķiršanu reģistrē, pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu šķirt laulību ar personu, kas ir bezvēsts prombūtnē, rīcības nespējīga vai sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, laulātais, kurš iesniedzis pieteikumu reģistrēt laulības šķiršanu, tajā norāda, vai viņš vēlas saukties pirmslaulības uzvārdā. Otram laulātajam par savu vēlēšanos saukties pirmslaulības uzvārdā jāpaziņo atbildē uz civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) paziņojumu. Izvēlētais uzvārds norādāms laulības šķiršanas akta ierakstā.

77. Ja vecāku laulība izbeidzas un viens no viņiem izvēlēties pirmslaulības uzvārdu, bērna uzvārds tādēļ nemainās.

Ja tas no vecākiem, kura audzināšanā pēc laulības šķiršanas palicis bērns, vēlas viņam dot savu uzvārdu, šo jaūtājumu izšķir aizbildnības un aizgādības iestāde atkarībā no bērna interesēm.

PIEZĪMES IERAKSTĪŠANA DOKUMENTOS PAR LAULĪBAS ŠĶIRŠANU

78. Personu, kas reģistrējušas laulības šķiršanu, personas dokumentos iespējams spiedogs, norādot, kad un kādā civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) reģistrēta laulības šķiršana.

Spiedogs iespējams:

- a) pasēs — lappusē «Sevišķas atzīmes»;
- b) dzimšanas apliecībās — pēdējā lappusē;

c) virsnieku un virsdienesta karavīru personas apliecībās — pēdējā tīrajā lappusē;

d) obligātā karadienesta karavīru karaklausības apliecībās — nodalījumā «Īpašas piezīmes»;

e) bezpavalstnieku, kas pastāvīgi dzīvo Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, uzturēšanās atļaujās — lappusē «Īpašas piezīmes».

79. Laulātā dokumentos, kurš nav bijis klāt laulības šķiršanas reģistrācijā, laulības šķiršanas spiedogu iespiež civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc šī laulātā dzīvesvietas, izsniedzot viņam laulības šķiršanas apliecību.

80. Ja personai, kuras pasē iespiež laulības šķiršanas spiedogu, piešķir pirmslaulības uzvārdu, tad pases pirmajā lappusē iespiežams spiedogs ar norādījumu, ka pase sakarā ar uzvārda maiņu jāapmaina desmit dienu laikā.

Ja karaklausībai pakļautajam vai jauniesaucamajam, reģistrējot laulības šķiršanu, piešķir pirmslaulības uzvārdu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) par to jāziņo rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā karaklausībai pakļautais vai jauniesaucamais ir karaklausības uzskaitē.

LAULĪBAS ŠĶIRŠANAS APLIECĪBU IZSNIEGŠANA

81. Reģistrējot laulības šķiršanu uz tiesas sprieduma pamata, kas stāties likumīgā spēkā, laulības šķiršanas apliecību izsniedz katram laulātajam pēc tam, kad viņš samaksājis tiesas noteikto valsts nodevas summu, ja ar tiesas spriedumu viņš nav atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Ja laulības šķiršanu reģistrē, pamatojoties uz laulāto, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, kopīgu pieteikumu vai pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu šķirt laulību ar personu, kas atzīta par bezvēsts promesošu vai rīcības nespējīgu vai sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, tad laulātajam, kas nav bijis klāt laulības šķiršanas reģistrācijā, laulības šķiršanas apliecību saskaņā ar viņa vai viņa aizbildņa pieteikumu nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc viņa dzīvesvietas vai labošanas darbu iestādes administrācijai, kas to viņam izsniedz, un par izsniegšanu paziņo laulības šķiršanas pieteicējam.

V s a d a ļ a

ADOPCIJAS REĢISTRĀCIJA

ADOPCIJAS REĢISTRĀCIJAS NOTEIKUMI UN KĀRTIBA

82. Adoptēt atļauts vienīgi nepilngadīgus bērnus.

Adopciju izdara ar rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lēmumu pēc tās personas lūguma, kura vēlas bērnu adoptēt.

83. Adopcija obligāti reģistrējama civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc adopcijas lēmuma pieņemšanas vietas.

84. Adopciju reģistrē pēc abu vai viena adoptētāja vai aizbildnības un aizgādības iestādes pieteikuma.

85. Adopciju reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), izdarot adopcijas akta ierakstu adopcijas aktu reģistrācijas grāmatā.

Pēc adopcijas reģistrācijas adoptētājiem izsniedz adopcijas apliecību.

86. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) reģistrē adopciju saskaņā ar rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lēmumu par adopciju.

87. Adopciju reģistrēt atļauts tikai pēc tam, kad reģistrēta bērna dzimšana vai atjaunots nozaudētais viņa dzimšanas akta ieraksts.

88. Ja rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja, pieņemot lēmumu par adopciju, nolēmusi arī mainīt adoptējamā vārdu, tēvvārdu, uzvārdu un ziņas par viņa dzimšanas vietu, kā arī ierakstīt adoptētājus par adoptējamā vecākiem, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), pamatojoties uz adopcijas akta ierakstu, izdara attiecīgus grozījumus adoptējamā dzimšanas akta ierakstā un izdod adoptētājiem jaunu adoptējamā dzimšanas apliecību.

Agrāk izsniegto adoptējamā dzimšanas apliecību anulē.

Reģistrējot adopciju, adoptētāju pasē vai citā personas dokumentā ieraksta ziņas par bērnu, norādot izsniegtās adoptētā bērna dzimšanas apliecības sēriju, numuru un izsniegšanas gadu un datumu.

Ja, reģistrējot jauniesaucamā adoptēšanu, mainīts vārds, tēvvārds un uzvārds, dzimšanas laiks un vieta, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) par to paziņo

rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā jauniesauca-
mais ir karaklausības uzskaitē.

89. Ja adoptētā dzimšana reģistrēta citā vietā, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kas reģistrē-
jusi adopciju, ne vēlāk kā mēneša laikā nosūta uz civil-
stāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju), kurā reģis-
trēta adoptētā dzimšana, paziņojumu izdarīt nepieciešamos
grozījumus adoptētā dzimšanas akta ierakstā sakarā ar
adopciju un izsūtīt jaunu dzimšanas apliecību, kuru iz-
rakstot būtu ievēroti izdarītie grozījumi.

Ja grozīts adoptētā dzimšanas vietas ieraksts, par to
paziņojumā izdarāma piezīme.

Pamatojoties uz saņemto paziņojumu, civilstāvokļa aktu
reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā atrodas adoptētā dzim-
šanas akta ieraksts, izdara tajā nepieciešamos labojumus
un izsūta jaunu dzimšanas apliecību paziņojumā norādīta-
jai civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), un
vienlaikus nosūta paziņojumu civilstāvokļa aktu ierakstu
arhīvam, kurā glabājas adoptētā dzimšanas akta ieraksta
otrs eksemplārs.

Ja ar rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes
izpildkomitejas lēmumu par adoptēšanu grozīta adoptētā
bērna dzimšanas vieta un grozījumu izdarīšana bērna
dzimšanas akta ierakstā nenodrošina adoptēšanas noslē-
pumu, tad pēc adoptētāju lūguma tiek atļauts izdarīt
jaunu dzimšanas akta ierakstu dzimšanas aktu atjaunoša-
nas reģistrācijas grāmatā civilstāvokļa aktu reģistrācijas
nodaļā (birojā) pēc dzimšanas vietas, kuru norādījusi at-
tiecīgā rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes
izpildkomiteja.

Atjaunotā dzimšanas akta ieraksta 16. ailē norādāms
dzimšanas akta pirmreizējā ieraksta reģistrācijas gads un
datums, numurs un vieta.

Par to, ka adoptētajam izdarīts jauns atjaunots dzimša-
nas akta ieraksts, vienlaikus paziņo civilstāvokļa aktu re-
ģistrācijas iestādēm, kurās atrodas adoptēšanas akta
ieraksta pirmais un otrais eksemplārs un adoptētā dzim-
šanas akta pirmreizējs ieraksts. Adoptētā dzimšanas akta
pirmreizējo ierakstu tādā gadījumā anulē.

90. Adopciju atzīt par spēkā neesošu var tikai tiesa.

Adopcija, kas atzīta par spēkā neesošu, nav spēkā no
tās iestāšanās brīža.

Tiesa var atcelt adopciju pēc bērna vecāku vai adoptē-
tāja laulātā, kā arī pēc aizbildnības un aizgādības iestā-
des vai prokurora pieprasījuma.

Adopcija izbeidzas ar brīdi, kad stājas spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.

Norādītajos gadījumos adopcijas akta ierakstu anulē šīs instrukcijas XI sadaļā noteiktajā kārtībā.

91. Adopcijas noslēpumu aizsargā likums. Aizliegts bez adoptētāju piekrišanas, bet, ja viņi miruši, tad bez aizbildnības un aizgādības iestāžu piekrišanas iepazīstināt ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu saturu un izsniegt izrakstus no tām vai citas ziņas, no kurām redzams, ka adoptētāji nav adoptētā īstie vecāki.

Personas, kas pret adoptētāja gribu izpauž adopcijas noslēpumu, var saukt pie atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

VI s a d a ļ a

PATERNITĀTES NOTEIKŠANAS REĢISTRĀCIJA

92. Paternitātes noteikšanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes pēc tēva vai mātes dzīvesvietas vai pēc vietas, kur taisīts tiesas spriedums par paternitātes noteikšanu.

93. Paternitātes noteikšanu reģistrē pēc bērna vecāku kopīga rakstveida iesnieguma vai pēc tiesas sprieduma par paternitātes noteikšanu, bet, ja māte mirusi vai nav iespējams noskaidrot viņas dzīvesvietu, — pēc tēva pieteikuma. Reģistrējot paternitātes noteikšanu, paternitātes noteikšanas aktu reģistrācijas grāmatā izdarāms paternitātes noteikšanas akta ieraksts.

Ja tēvs, kas iesniedzis ar bērna māti kopīgu paternitātes noteikšanas pieteikumu, nav sasniedzis pilngadību, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde par saņemto pieteikumu paziņo viņa vecākiem vai aizbildņiem, vai aizbildnības un aizgādības iestādei.

94. Vecāku kopīgam pieteikumam reģistrēt paternitātes noteikšanu pievienojama bērna dzimšanas apliecība, ja viņa dzimšana reģistrēta pirms paternitātes noteikšanas reģistrācijas.

95. Ja paternitātes noteikšanas pieteikumu iesniedz pirms bērna dzimšanas reģistrācijas vai vienlaikus ar bērna dzimšanas reģistrācijas pieteikumu, paternitātes noteikšana un bērna dzimšana reģistrējama vienlaikus.

96. Reģistrēt paternitātes noteikšanu personām, kas saņiegušas pilngadību, atļauts tikai ar viņu rakstveida piekrišanu. Iesniegumā par piekrišanu reģistrēt paternitātes noteikšanu viņām jānorāda, vai viņas vēlas mainīt tēvvardu sakarā ar paternitātes noteikšanu. Par pilngadīgo bērnu piekrišanu noteikt viņiem paternitāti ierakstāms paternitātes noteikšanas akta ieraksta 19. ailē.

97. Ja viens no vecākiem attaisnojošu iemeslu dēļ nevar pats ierasties civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē reģistrēt paternitātes noteikšanu, viņa paraksta īstumam kopīgā pieteikumā jābūt notariāta iestādes, karaspēka daļas komandiera, stacionārās medicīnas iestādes vai invalīdu nama (sociālās nodrošināšanas pansionāta) administrācijas, kuģa kapteiņa vai brīvības atņemšanas vietas administrācijas apliecinātam.

98. Pēc paternitātes noteikšanas reģistrācijas bērna vecākiem izsniedz paternitātes noteikšanas apliecību. Paternitātes noteikšanas apliecībā bērna uzvārdu ieraksta pēc paternitātes noteikšanas akta ieraksta 7. ailes.

99. Pamatojoties uz paternitātes noteikšanas akta ierakstu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde ieraksta bērna dzimšanas akta ierakstā ziņas par tēvu un, ja nepieciešams, maina bērna tēvvardu un uzvārdu, labojot viņa dzimšanas akta ierakstu, un izsniedz jaunu bērna dzimšanas apliecību. Pilngadīgam šajā gadījumā tēvvardu maina pēc viņa pieteikuma. Pilngadīgam uzvārdu var mainīt uzvārdu maiņai noteiktajā kārtībā.

Agrāk izsniegto dzimšanas apliecību anulē.

Par izdarītajiem labojumiem jāpaziņo attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam labojumu izdarīšanai dzimšanas akta ieraksta otrajā eksemplārā.

Ja dzimšana reģistrēta citā vietā, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, kas reģistrējusi paternitātes noteikšanu, nosūta paziņojumu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atrodas dzimšanas akta ieraksta pirmais eksemplārs, nepieciešamo grozījumu izdarīšanai dzimšanas akta ierakstā.

Saņēmusi paziņojumu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc dzimšanas reģistrācijas vietas izdara nepieciešamos grozījumus dzimšanas akta ieraksta pirmajā eksemplārā, izraksta jaunu dzimšanas apliecību un nosūta to pēc pieteicēja dzīvesvietas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kas to viņam izsniedz. Paziņojums nosūtāms tālāk attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu

arhīvam nepieciešamo grozījumu izdarišanai ieraksta otrajā eksemplārā.

100. Kad nosaka paternitāti un ziņas par tēvu ieraksta dzimšanas akta ierakstā, kurā ir piezīme par izziņas izdošanu iesniegšanai sociālās nodrošināšanas iestādē, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, kas izdarījusi grozījumus, iānosūta paziņojums par paternitātes noteikšanu sociālās nodrošināšanas iestādei pēc bērna mātes dzīvesvietas, ja bērns vēl nav sasniedzis 12 gadu vecumu.

VII s a d a | a

VĀRDA, TĒVVĀRDA UN UZVĀRDA MAIŅAS REĢISTRĀCIJA

101. Vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu pilngadību saņiegušie PSRS pilsoņi reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc viņu pastāvīgās dzīvesvietas ar Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja atļauju. Reģistrējot vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu, jāizdara vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas akta ieraksts vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas aktu reģistrācijas grāmatā.

Pēc vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas reģistrācijas pieteicējam izdod vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas apliecību.

Vārda, tēvvārda, uzvārda maiņu reģistrē, ja pieteicējs uzrāda kvīti par valsts nodevas samaksu.

102. Kārtība, kādā izskatāmi pieteicēju vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas iesniegumi, noteikta Nolikumā par kārtību, kādā izskatāmi PSRS pilsoņu uzvārda, vārda un tēvvārda maiņas iesniegumi (pielikums Latvijas PSR Ministru Padomes 1971. gada 6. septembra lēmumam Nr. 450)¹.

111. Pamatojoties uz reģistrēto vārda, tēvvārda, uzvārda maiņu, izdarāmi labojumi pieteicēja dzimšanas un laulības noslēgšanas aktu ierakstos un viņa nepilngadīgo bērnu dzimšanas aktu ierakstos, labojamas ziņas par vecākiem. Pilngadīgu bērnu dzimšanas aktu ierakstos ziņas par vecākiem šais gadījumos labo tikai pēc viņu pieteikuma. Izdarot labojumus, ierakstāma šāda piezīme: «Vārds, tēvvārds, uzvārds vai tēva (mātes) vārds, tēvvārds, uzvārds labots, pamatojoties uz 19 . . . gada «. . .» izdarīto vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas akta ierakstu Nr., kas reģistrēts rajona

Sk. 2. §. 303. lpp.

(pilsētas) civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā).»

112. Pēc nepieciešamo labojumu izdarīšanas pieteicējam izsniedz jaunu dzimšanas un laulības apliecību, kā arī jaunas viņa nepilngadīgo bērnu dzimšanas apliecības, kurās mainīts vārds, tēvvārds un uzvārds, bet agrāk izdotās apliecības anulē.

Par izdarītajiem labojumiem jāpaziņo attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam labojumu izdarīšanai civilstāvokļa aktu ierakstu otrajos eksemplāros.

Ja pieteicēja dzimšana vai laulība vai viņa nepilngadīgo bērnu dzimšana reģistrēta citā vietā, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atrodas akta ieraksta pirmais eksemplārs, nosūta paziņojumu, lai šī nodaļa (birojs) izdarītu nepieciešamos grozījumus civilstāvokļa aktu ierakstos sakarā ar vārda, tēvvārda, uzvārda maiņu un izsūtītu jaunu apliecību.

Saņēmusi paziņojumu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā reģistrēta pieteicēja dzimšana vai laulība vai viņa nepilngadīgo bērnu dzimšana, izdara nepieciešamos grozījumus civilstāvokļa aktu ierakstos un paziņojumu nosūta tālāk attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam nepieciešamo grozījumu izdarīšanai civilstāvokļa akta ieraksta otrajā eksemplārā. Vienlaikus civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) izraksta jaunu apliecību un nosūta to civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc pieteicēja dzīvesvietas izsniegšanai viņam.

113. Ja persona, kas, stādamās laulībā, paturējusi pirmslaulības uzvārdu, bet vēlāk mainījusi to un pieņēmusi otra laulātā uzvārdu, uzvārds jālabo nevis dzimšanas, bet laulības akta ierakstā.

Laulības akta ierakstā uzvārdu labo arī tais gadījumos, kad uzvārds, kāds pieņemts, stājoties laulībā, mainīts pret pirmslaulības uzvārdu.

114. Personu, kas maina vārdu, tēvvārdu, uzvārdu, pasēs pirmajā lappusē iespējams spiedogs ar norādījumu, ka sakarā ar vārda, tēvvārda, uzvārda maiņu pase jāapmaina desmit dienu laikā.

Par vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas reģistrāciju civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo Latvijas PSR Iekšlietu ministrijai, bet, ja vārdu, tēvvārdu vai uzvārdu mainījusi karaklausībai pakļauta persona vai jauniešaucamais, — arī rajona, pilsētas kara komisariātam, kurā karaklausībai pakļautā persona vai jauniešaucamais ir karaklausības uzskaitē.

MIRŠANAS REĢISTRĀCIJA

MIRŠANAS REĢISTRĀCIJAS KĀRTIBA UN
TERMIŅI

115. Miršanu reģistrē civiltāvokļa aktu reģistrācijas iestādē pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas vai pēc vietas, kur viņš nomiris vai kur mirušais atrasts, vai pēc vietas, kur atrodas tiesa, kas taisījusi spriedumu par miršanas fakta konstatēšanu vai pilsoņa izsludināšanu par mirušu.

116. Miršana jāpieteic rakstveidā vai mutvārdos radiņkiem, kas dzīvojuši kopā ar netaisīti, kaimiņiem, namu pārvaldei, tās medicīnas iestādes administrācijai, kurā viņš miris, vai iekšlietu iestādei.

117. Miršana jāpieteic ne vēlāk kā trīs diennakšu laikā no brīža, kad iestājusies nāve vai atrasts mirušais.

118. Miršanas pieteikumā jānorāda šādas ziņas par mirušo: mirušā vārds, tēvvārds, uzvārds, dzimšanas gads, tautība un pēdējā dzīvesvieta, ģimenes stāvoklis, miršanas gads, mēnesis un diena, nāves vieta un cēlonis, kā arī tās personas vārds, tēvvārds, uzvārds un dzīvesvieta vai tās iestādes nosaukums un atrašanās vieta, kas pieteikusi miršanu.

119. Miršanas fakts jāapliecina ar vienu no šādiem dokumentiem:

- a) medicīnas iestādes izsniegta miršanas apliecība;
- b) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, kurš stāties likumīgā spēkā un ar kuru konstatēts miršanas fakts;
- c) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, kurš stāties likumīgā spēkā un ar kuru pilsonis izsludināts par mirušu.

Norādītais dokuments jāpievieno miršanas akta ieraksta otrajam eksemplāram un uz tā jāuzraksta miršanas akta ieraksta numurs un miršanas reģistrācijas gads un datums.

Miršanu reģistrē, izdarot miršanas akta ierakstu miršanas aktu reģistrācijas grāmatā.

120. Ja reģistrē personu miršanu, kuras bijušas apbalvotas ar PSRS ordeņiem un medaļām, civiltāvokļa aktu reģistrācijas iestāde nosūta attiecīgu paziņojumu rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai.

121. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), reģistrējot miršanu, nosūta paziņojumu rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei) pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas.

Ja miršanu reģistrē pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas, pilsētas (rajona pakļautības), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja, reģistrējot miršanu, izraksta mirušo no mājas grāmatas. Ja miršanu ne-reģistrē pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas, tad pilsētas (rajona pakļautības), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja nosūta paziņojumu par pilsoņa miršanu rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai pēc mirušā pēdējās dzīvesvietas.

122. Ja, reģistrējot miršanu, kļūst zināms, ka mirušā nepilngadīgie bērni palikuši bez aizgādības, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei tai pašā dienā jāziņo par to aizbildnības un aizgādības iestādei pēc bērnu dzīvesvietas.

Ja, reģistrējot miršanu, kļūst zināms, ka mirušā manta palikusi bez uzraudzības, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei nekavējoties jāziņo par to notariāta iestādēm.

123. Karavīru miršanu miera laikā reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs pēc vispārīgiem noteikumiem.

IPASI MIRŠANAS REĢISTRĀCIJAS GADIJUMI

124. Ja kopš miršanas pagājis vairāk nekā gads, kā arī tad, ja tiesa atzinusi personu par mirušu, miršanu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc pēdējās zināmās mirušo personu dzīvesvietas. Reģistrācija izdarāma atsevišķā miršanas aktu reģistrācijas grāmatā.

125. Reģistrējot tādu personu miršanu, kuras tiesa izsludinājusi par mirušām, miršanas akta ierakstā par miršanas laiku norāda gadu un datumu, kurā tiesas spriedums stājies likumīgā spēkā, ja tiesas spriedumā nav noteikts miršanas gads un datums. Ja ar tiesas spriedumu konstatēts miršanas fakts noteiktā laikā un noteiktā vietā, miršanas akta ierakstā ieraksta tiesas spriedumā norādīto miršanas laiku un vietu.

Norādītajos gadījumos miršanas akta ieraksta 12. ailē ieraksta tiesas nosaukumu, kas taisījusi spriedumu, un sprieduma taisīšanas gadu un datumu.

126. Ja reģistrē nezināmu (neidentificētu) personu miršanu, miršanas akta ierakstā ieraksta tikai tās reģistrācijai nepieciešamās ziņas, kādas ir medicīnas iestādes izsniegtajā miršanas apliecībā.

Ja mirušo vēlāk identificē, trūkstošās ziņas ieraksta miršanas akta ierakstā, pamatojoties uz izmeklēšanas iestādes atzinumu.

127. Ja persona mirusi ceļā brauciena laikā (vilcienā, uz kuģa, lidmašīnā utt.), viņas miršanu var reģistrēt tās vietas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, kurā mirušais iznests no transporta līdzekļa.

128. Ja persona mirusi polārstacijā, ekspedīcijā vai citā attālā vietā, kur nav civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu, tad miršanu reģistrē pēc šīs personas pēdējās pastāvīgās dzīvesvietas.

PAR MIRUŠO PERSONAS DOKUMENTIEM

129. Ja mirušajam bijusi pase, karaklausības apliecība vai pierakstišanās apliecība, šie dokumenti, reģistrējot miršanu, pieprasāmi nodot un to pirmajā lappusē ierakstāma piezīme: «Pases (karaklausības apliecības, pierakstišanās apliecības) īpašnieks miris 19... gada «...» Miršanas akta ieraksts Nr.».

Par pases (karaklausības apliecības, pierakstišanās apliecības) nodošanu ierakstāma piezīme miršanas akta ieraksta 15. ailē.

130. Mirušo pases, ko civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde saņēmusi, reģistrējot miršanu, vienu reizi mēnesi pēc saraksta nododamas rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei) pēc tās civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes atrašanās vietas, kura reģistrējusi miršanu. Karaklausības apliecība vai pierakstišanās apliecība piecu dienu laikā nododama rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā mirušais bijis karaklausības uzskaitē.

131. Bezpavalstnieku, kas pastāvīgi dzīvojuši Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, uzturēšanās atļaujas pieprasāmas nodot, reģistrējot šo personu miršanu, un kopā ar miršanas apliecību nododamas rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei).

132. Pases, karaklausības apliecības, pierakstīšanās apliecības vai uzturēšanās atļaujas nenodošana nav šķērslis miršanas reģistrācijai.

Par pases vai uzturēšanās atļaujas nenodošanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde ziņo rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei). Par mirušā karaklausības apliecības vai pierakstīšanās apliecības nenodošanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei piecu dienu laikā jāziņo rajona vai pilsētas kara komisariātam.

MIRŠANAS APLIECIBU UN IZZIŅU IZSNIEGŠANA

133. Pēc tam kad izdarīts miršanas akta ieraksts, izrakstāma miršanas apliecība, kā arī miršanas izziņa uzrādīšanai kapsētā. Miršanas apliecības sēriju un numuru ieraksta miršanas akta ieraksta 14. ailē.

Pēc pieteicēja lūguma izsniedzama arī izziņa par miršanu apbedīšanas pabalsta saņemšanai.

IX s a d a ļ a

CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU LABOJUMI UN GROZIJUMI

134. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji), kuros atrodas attiecīgie civilstāvokļa aktu ieraksti, izlaba tajos kļūdas un izdara grozījumus, ja tam ir pietiekams pamats un ja nav strīda starp ieinteresētajām personām.

Ja starp ieinteresētajām personām ir strīds, ieraksts grozāms vai labojams uz tiesas sprieduma pamata.

135. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) atteikšanos grozīt vai labot civilstāvokļa aktu ierakstu var iesniegt sūdzību tautas tiesā pēc pieteicēja dzīvesvietas.

136. Civilstāvokļa aktu ierakstus groza un labo, pamatojoties uz:

a) attiecīgajiem adopcijas un paternitātes noteikšanas un vārda, tēvvārda, uzvārda maiņas dokumentiem;

b) rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lēmumu par nepilngadīgā bērna uzvārda maiņu;

c) mātes, kura nav laulībā, pieteikumu ierakstīt dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā un bērna, kas piedzimis pirms 1968. gada 1. oktobra, dzimšanas apliecībā ziņas par bērna tēvu;

d) civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) atzinumu, kas sastādīts pēc pieteicēja dzīvesvietas un ko apstiprinājusi rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja;

e) tiesas spriedumu.

137. Pieteikumi grozīt vai labot civilstāvokļa aktu ierakstus iesniedzami civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc pieteicēja dzīvesvietas.

138. Pieteikumu grozīt vai labot civilstāvokļa aktu ierakstus padomju pilsoņi, kas pastāvīgi dzīvo ārvalstīs, iesniedz PSRS konsulārajām iestādēm ārvalstīs.

Civilstāvokļa aktu ierakstus groza vai labo civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā atrodas ieraksti, pēc PSRS konsulāro iestāžu ārvalstīs pieteikuma.

139. Pieteikumā labot vai grozīt civilstāvokļa akta ierakstu jānorāda pieteicēja vārds, tēvvārds, uzvārds un adrese, kā arī sīki jāizklāsta pašas prasības būtība un jānorāda, kādi dokumenti to apstiprina.

Pieteikumam jāpievieno apliecības (pirmreizējās un atkārtotās), kas izsniegtas uz labojamā un grozāmā civilstāvokļa akta ieraksta pamata.

140. Ja grozāmais vai labojamais civilstāvokļa akta ieraksts atrodas citā civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā), tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kas saņēmusi pieteikumu grozīt vai labot civilstāvokļa akta ierakstu, iepriekš pieprasa attiecīgo civilstāvokļa aktu ierakstu norakstus un citus dokumentus.

141. Ja civilstāvokļa akta ieraksta labojuma vai grozījuma pamatā nav tiesas sprieduma, kā arī izņemot šīs instrukcijas 136. punkta «a», «b» un «c» apakšpunktā paredzētos gadījumus, civilstāvokļa aktu ierakstu reģistrācijas nodaļa (birojs) pārbauda pieteicēja norādīto ziņu pareizību.

Pēc pārbaudes civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) dod atzinumu, kurā norāda:

a) kas un kad iesniedzis pieteikumu labot un grozīt akta ierakstu, un norāda pieteicēja adresi;

b) kādus labojumus un grozījumus un kādos civilstāvokļa aktu ierakstos pieteicējs lūdz izdarīt;

c) kam, kad un kādas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes izdarījušas šos ierakstus;

d) iemeslus, kādēļ pieteicējs griežies ar prasību labot vai grozīt civiltāvokļa aktu ierakstus;

e) kādus dokumentus pieteicējs iesniedzis, lai pamatotu nepieciešamību izdarīt labojumus un grozījumus.

Atzinumā ierakstāmi pārbaudes rezultāti un motivējums, kādēļ nepieciešams izdarīt labojumus vai grozījumus.

Atzinumu apstiprina attiecīgā rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja.

142. Ja civiltāvokļa aktu ierakstu pirmie eksemplāri atrodas civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc pieteicēja dzīvesvietas, tad šī nodaļa (birojs) izdara tajos nepieciešamos labojumus un grozījumus.

Ja labojamā un grozāmā civiltāvokļa akta ieraksta pirmais eksemplārs atrodas citā civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā), tad paziņojumu par civiltāvokļa akta ierakstā izdarāmajiem grozījumiem nosūta civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atrodas civiltāvokļa akta ieraksta pirmais eksemplārs; šī nodaļa (birojs) izdara tajā attiecīgos grozījumus, izraksta un nosūta apliecības civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc pieteicēja dzīvesvietas, bet paziņojumu nosūta tālāk attiecīgajam civiltāvokļa aktu ierakstu arhīvam nepieciešamo labojumu un grozījumu izdarīšanai civiltāvokļa akta ieraksta otrajā eksemplārā.

143. Civiltāvokļa aktu ierakstus labo, izsvītrojot tajos attiecīgās ziņas un ierakstot jaunas vai papildu ziņas.

Labotās ziņas civiltāvokļa aktu ierakstos jāizsvitro tā, lai pēc tam varētu skaidri salasīt nosvītros vārdus.

Civiltāvokļa aktu ierakstus groza, attiecīgajās ailēs ierakstot jaunas vai papildu ziņas.

Par izdarītajiem labojumiem un grozījumiem civiltāvokļa aktu ierakstos jāieraksta piezīme, norādot, kad un uz kāda pamata izdarīti labojumi un grozījumi. Piezīmi apliecina ar civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītāja parakstu un zīmogu.

144. Ja civiltāvokļa aktu ierakstos izdara grozījumus un labojumus, vienlaikus izrakstāma jauna civiltāvokļa akta reģistrācijas apliecība, ko izsniedz pieprasītājam vai nosūta civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) izsniegšanai pieteicējam pēc viņa dzīvesvietas. Par civiltāvokļa aktu ierakstos izdarītajiem grozījumiem un labojumiem civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo Latvijas PSR Civiltāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

Par karaklausībai pakļautā vai jauniesaucamā vārda, tēvvārda, uzvārda, dzimšanas vietas un laika labošanu vai grozīšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā karaklausībai pakļautais vai jauniesaucamais ir karaklausības uzskaitē.

145. Ja labojamā un grozāmā civilstāvokļa akta ieraksta nav civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) un civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvā pēc akta reģistrācijas vietas, visu materiālu kopā ar civilstāvokļa aktu ierakstu arhīva izziņu nosūta atpakaļ tai civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kas pieņēmusi pieteikumu labot vai grozīt akta ierakstu, jautājuma izlemšanai par nozaudētā civilstāvokļa akta ieraksta atjaunošanu. Šādā gadījumā grozīt vai labot civilstāvokļa akta ierakstu var tikai pēc tam, kad atjaunots nozaudētais civilstāvokļa akta ieraksts.

X s a d a | a

CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU ATJAUNOŠANA

CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU ATJAUNOŠANAS NOTEIKUMI

146. Civilstāvokļa aktu ierakstu atjaunošana ir nozaudēto civilstāvokļa aktu ierakstu satura pareiza nodibināšana noteiktā kārtībā.

147. Pieteikumu atjaunot civilstāvokļa akta ierakstu iesniedz civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc pieteicēja dzīvesvietas.

148. Pieteikumu atjaunot dzimšanas akta ierakstu personai, kas jaunāka par 18 gadiem, iesniedz viņas vecāki, aizbildņi (aizgādņi) vai tās iestādes administrācija, kurā nepilngadīgais nodots audzināšanā. Paši nepilngadīgie vecumā no 16 līdz 18 gadiem var iesniegt pieteikumu, ja viņiem ir dokuments, kas apliecina viņu personu.

149. Civilstāvokļa akta ierakstu atjauno, ja ir dokumenti, kas apstiprina, ka agrāk attiecīgais ieraksts ir bijis.

150. Civilstāvokļa akta ieraksta nozaudēšanas fakts jāapstiprina attiecīgajam apgabala, novada vai republikāniskajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam pēc vietas, kur nozaudētais ieraksts atradās.

Civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam, kas apstiprina civilstāvokļa akta ieraksta nozaudēšanas faktu, pēc pieteikumā norādītās pilsētas, ciemata vai ciema padomes civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatas jāpārbauda, vai civilstāvokļa akta ieraksts ir bijis. Pārbaudāmi 7 gadu ieraksti (pieteikumā norādītā gada ieraksti, kā arī trīs gadu ieraksti pirms un pēc tā).

Izziņu par to, ka civilstāvokļa akta ieraksta nav, var izdot (nosūtīt) tikai pēc tam, kad ieraksta pārbaude izdarīta arī rajona vai pilsētas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) arhīvā, kur glabājas attiecīgo civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu pirmie eksemplāri.

Izziņā jānorāda, kāda pilsoņa civilstāvokļa aktu reģistrācija, par kādu laika posmu un pēc kuras pilsētas, ciemata vai ciema civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatām pārbaudīta, vai civilstāvokļa akta ieraksts ir bijis, kā arī vai ir saglabājušās attiecīgās pārbaudāmā laika posma civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatas (pilnīgi vai daļēji) un ieraksti tajās.

151. Ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) nav iespējams atjaunot nozaudēto ierakstu, civilstāvokļa akta reģistrācijas faktu konstatē tiesa.

152. Atjaunoto civilstāvokļa akta ierakstu reģistrē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā atradās nozaudētais ieraksts.

Pamatojoties uz atjaunoto ierakstu, izrakstāma civilstāvokļa akta reģistrācijas apliecība, ko izsniedz pieteicējam vai nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) izsniegšanai pieteicējam pēc viņa dzīvesvietas.

Atjaunotā ieraksta otrs eksemplārs jānosūta republikāniskajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam.

153. Padomju pilsoņi, kas pastāvīgi dzīvo ārvalstīs, pieteikumus atjaunot civilstāvokļa aktu ierakstus iesniedz PSRS konsulārajām iestādēm ārvalstīs.

Ierakstu atjauno civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā agrāk bijis attiecīgais ieraksts, pēc PSRS konsulāro iestāžu ārvalstīs pieteikuma.

154. Pieņemot pieteikumu atjaunot civilstāvokļa akta ierakstu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) brīdina pieteicēju par kriminālatbildību, kāda paredzēta Latvijas PSR kriminālkodeksa 198. pantā par nepatiesu ziņu sniegšanu apzinīgi.

Pieņemto pieteikumu reģistrē iesniegumu uzskaites žurnālā.

155. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pārbauda pieteicēja norādītās ziņas, aptaujājot par tām attiecīgās iestādes, uzņēmumus vai organizācijas.

Dokumenti, kuros ir teksta dzēsumi vai kasījumi un neatrunāti labojumi, jāsalīdzina ar citiem dokumentiem, kas satur līdzīgas ziņas.

Materiāli par civilstāvokļa aktu ierakstu atjaunošanu personām, kurām ir vairāki uzvārdi vai kuras agrāk sodītas, nododami pārbaudei rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei) pēc pieteicēja dzīvesvietas.

Iekšlietu nodaļa (pārvalde) pēc pārbaudes nosūta šos materiālus atpakaļ civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), pievienojot tiem atzinumu par pārbaudes rezultātiem.

156. Pamatojoties uz iesniegtajiem dokumentiem un pārbaudes rezultātiem, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pēc pieteicēja dzīvesvietas dod atzinumu par nozaudētā civilstāvokļa akta ieraksta atjaunošanu vai par atteikšanos to atjaunot; atzinumu apstiprina rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja.

Atzinumā jānorāda: kas un kad iesniedzis pieteikumu atjaunot civilstāvokļa akta ierakstu un kādu civilstāvokļa akta ierakstu atjauno; pieteicēja sniegto ziņu pārbaudes rezultāti; civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) domas par nozaudētā civilstāvokļa akta ieraksta atjaunošanu vai atteikšanos to atjaunot. Turklāt atzinumā jānorāda visas ziņas, kas ierakstāmas atjaunojamā civilstāvokļa akta ieraksta attiecīgajās ailēs, vai tam pievienojama aizpildīta veidlapa — atjaunojamā civilstāvokļa akta ieraksta projekts, uzrādot ziņas, ko apstiprina dokumenti un pārbaudes materiāli. Veidlapu — civilstāvokļa akta ieraksta projektu apliecina ar tās personas parakstu, kas devusi atzinumu, un zīmogu. Atzinumā par dzimšanas akta ieraksta atjaunošanu turklāt jānorāda arī, kādi dokumenti apstiprina personas vecumu, kuras dzimšanas akta ierakstu atjauno.

Atzinumu jautājumā par civilstāvokļa akta ieraksta atjaunošanu raksta divos eksemplāros. Pirmais eksemplārs kopā ar pārbaudes materiāliem glabājas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā), bet otrs eksemplārs nosūtāms Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam. Pieteicējam dod motivētu rakstveida atbildi.

DZIMŠANAS AKTU IERAKSTU ATJAUNOŠANAS IPATNĪBAS

157. Dzimšanas akta ieraksta atjaunošanai pieteicējs uzrāda civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) dokumentus, kas apliecina viņa personu, un iesniedz šādus dokumentus:

- a) pieteikumu atjaunot ierakstu;
- b) attiecīgā civilstāvokļa aktu ierakstu arhīva izziņu par to, ka akta ieraksta nav;
- c) sīku autobiogrāfiju;
- d) dokumentus, kas apstiprina nozaudētā civilstāvokļa akta ieraksta reģistrācijas faktu;
- e) dzīvesvietas izziņu;
- f) citus dokumentus, kas apstiprina pieteicēja norādītās ziņas.

Atsevišķos gadījumos pēc civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) pieprasījuma pieteicējs iesniedz foto-kartītes nosūtīšanai kopā ar pieprasījumiem civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc pieteicēja iepriekšējās dzīvesvietas.

158. Reģistrējot atjaunoto dzimšanas akta ierakstu, izdarāms atjaunots dzimšanas akta ieraksts atjaunoto dzimšanas aktu reģistrācijas grāmatā. Atjaunojot dzimšanas aktu ierakstu, ja nepieciešams, izdarāma medicīniskā apskate, lai noteiktu tās personas vecumu, kurai atjauno dzimšanas akta ierakstu.

Medicīniskā apskate izdarāma tad, ja pieteicēja iesniegtajos dokumentos un pārbaudes materiālos nav ziņu par personas vecumu, kuras dzimšanas akta ierakstu atjauno, vai ja ir pretrunīgas ziņas par šīs personas vecumu. Šais gadījumos vecumu nosaka rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas izveidota komisija, pamatojoties uz ārstu komisijas medicīnisko atzinumu un pārējām ziņām par attiecīgās personas vecumu.

Vecuma noteikšanas komisijas sastāvā ietilpst civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs un iekšlietu un veselības aizsardzības iestāžu pārstāvji.

Norādītajos gadījumos civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) atzinumu par dzimšanas akta ieraksta atjaunošanu dod pēc tam, kad saņemts vecuma noteikšanas komisijas lēmums.

ATJAUNOTO CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU REĢISTRĀCIJA

159. Pēc tam kad rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja apstiprinājusi atzinumu, kas dots saskaņā ar šīs instrukcijas 156. punktu, atzinuma norakstu nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atradās nozau-dētais ieraksts, atjaunotā civilstāvokļa akta ieraksta reģis-trācijai.

160. Aizpildot atjaunotā civilstāvokļa aktā ieraksta ailes, attiecīgās ziņas jānorāda pēc stāvokļa uz pirmrei-zējā akta reģistrācijas dienu.

161. Ziņas par bērna vecākiem atjaunotajā dzimšanas akta ierakstā ierakstāmas pēc vecāku laulības noslēgšanas apliecības vai paternitātes noteikšanas apliecības, bet, ja šo dokumentu nav, ziņas par bērna tēvu ierakstāmas sa-skaņā ar šīs instrukcijas 30. punktu.

162. Atjaunos dzimšanas aktu ierakstus reģistrē at-jaunoto dzimšanas aktu ierakstu reģistrācijas grāmatā, bet citus atjaunos civilstāvokļa aktu ierakstus — attie-cīgo civilstāvokļa aktu kārtējās reģistrācijas grāmatās.

163. Civilstāvokļa aktu ieraksti atjaunojami divos eksemplāros, abus eksemplārus numurē ar vienu numuru. Atjaunos dzimšanas aktu ierakstus numurē, sākot ar pirmo numuru, pēc kārtas visu kalendāra gadu.

Citi atjaunotie civilstāvokļa aktu ieraksti numurējami ar iepriekšējā akta ieraksta numuru, pievienojot tam burtu «Ā». Ja pēc kārtas seko vairāki atjaunoti civilstāvokļa aktu ieraksti, tad visus tos numurē ar iepriekšējā akta ieraksta numuru, pievienojot attiecīgu burtu «A-1», «A-2», «A-3» utt.

164. Pēc civilstāvokļa akta ieraksta atjaunošanas civil-stāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) izraksta aplie-cību, uz kuras uzraksta vārdiem vai uzspiež spiedogu: «Ieraksts atjaunots», un izsniedz to pieteicējam vai nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) izsnieg-šanai pieteicējam pēc viņa dzīvesvietas.

Atjaunotā civilstāvokļa akta ieraksta otrais eksemplārs kopā ar akta ieraksta atjaunošanas lietu jānosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU ANULĒŠANA

165. Civilstāvokļa aktu ierakstus var anulēt pēc tiesas sprieduma, bet atjaunotos vai atkārtoti izdarītos civilstāvokļa aktu ierakstus — pēc tiesas sprieduma vai pēc Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja atzinuma.

Ierakstu anulē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā šis ieraksts atrodas.

166. Civilstāvokļa akta ierakstu anulē, pārsvītrotot to pa diagonāli. Pāri anulētajam ierakstam uzrakstāma piezīme: «Civilstāvokļa akta ieraksts anulēts, pamatojoties uz _____ 19____ gada «___» _____.»

Piezīmi apliecina ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītāja parakstu un zīmogu.

167. Pēc akta ieraksta pirmā eksemplāra anulēšanas jānosūta paziņojums personām, pēc kuru pieteikuma anulēts civilstāvokļa akta ieraksts, un attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam akta ieraksta otrā eksemplāra anulēšanai.

168. Apliecības, kas izsniegtas uz anulētā civilstāvokļa akta ieraksta pamata, jānodod civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) iznīcināšanai.

Personas dokumentos vienlaikus dzēšama civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu piezīme par attiecīgo aktu reģistrāciju. Sai nolūkā pa reģistrācijas spiedoga diagonāli uzraksta: «Anulēts», uzrakstu apliecina ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītāja parakstu un zīmogu.

169. Laulību par spēkā neesošu atzīst tiesa. Laulība, kas atzīta par spēkā neesošu, nav spēkā no tās noslēgšanas brīža.

Ja laulība atzīta par spēkā neesošu no tās noslēgšanas brīža, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) anulē laulības noslēgšanas ierakstu.

Ja līdz lietas izlemšanai zuduši apstākļi, kas liedz noslēgt laulību, ar tiesas spriedumu laulību var atzīt par spēkā esošu no brīža, kad šie apstākļi zuduši.

Ja laulība atzīta par spēkā neesošu ar tiesas spriedumu tikai līdz brīdim, kad zuduši apstākļi, kas liedz noslēgt laulību, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē ieraksta piezīmi: «Ar tiesas 19____ gada «___» _____ spriedumu laulība no tās noslēgšanas brīža līdz 19____ gada «___» _____ atzīta par spēkā neesošu». Piezīmi apliecina

ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītāja parakstu un zīmogu. Agrāk izdoto laulības noslēgšanas apliecību anulē un tās vietā izsniedz jaunu laulības noslēgšanas apliecību, kurā laulības noslēgšanas gadu un datumu norāda saskaņā ar tiesas spriedumu.

170. Ja laulība atzīta par spēkā neesošu, laulātais, kurš, reģistrējot laulību, mainījis savu uzvārdu pret otra laulātā uzvārdu, saglabā šo uzvārdu, ja to paredz tiesas spriedums, ar kuru laulība atzīta par spēkā neesošu.

Šai gadījumā, anulējot laulības noslēgšanas akta ierakstu, 15. ailē ierakstāma piezīme, ka laulātais pēc laulības atzīšanas par spēkā neesošu saglabā uzvārdu, kādu viņš izvēlējies, laulību reģistrējot. Ja nepieciešams, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) izsniedz laulātajam attiecīgu izziņu.

Ja anulēts laulības noslēgšanas akta ieraksts un tiesas spriedumā, ar kuru laulība atzīta par spēkā neesošu, nav norādījuma par laulības uzvārda saglabāšanu personai, kas savu uzvārdu mainījusi, reģistrējot laulību, tad šīs personas pasē pirmajā lappusē iespiežams spiedogs: «Sakarā ar uzvārda maiņu (uzrādāms bijušais un pašreizējais uzvārds) pase jāapmaina desmit dienu laikā pēc laulības noslēgšanas akta ieraksta anulēšanas.»

Ja vecāku laulību atzīst par spēkā neesošu un vienam no viņiem piešķir pirmslaulības uzvārdu, bērnu uzvārds tādēļ nemainās. Ja tas no vecākiem, kura audzināšanā pēc laulības atzīšanas par spēkā neesošu palicis bērns, vēlas dot viņam savu uzvārdu, šo jautājumu izšķir aizbildnības un aizgādības iestāde atkarībā no bērna interesēm.

Ja sakarā ar civilstāvokļa akta ieraksta anulēšanu maina karaklausībai pakļautā vai jauniesaucamā vārdu, tēvvārdu, uzvārdu, dzimšanas vietu vai laiku, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) par to paziņo rajona vai pilsētas kara komisariātam, kurā karaklausībai pakļautais vai jauniesaucamais ir karaklausības uzskaitē.

171. Ja laulības noslēgšanas akta ierakstu anulē civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) ne pēc bijušo laulāto dzīvesvietas, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kas ierakstu anulējis, par to jāpaziņo civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc šo personu dzīvesvietas attiecīgu piezīmju ierakstīšanai dokumentos, kas apliecina personu, un laulības noslēgšanas apliecību atņemšanai.

172. Adopcijas akta ierakstu anulē, pamatojoties uz likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, ar kuru adopcija atzīta par spēkā neesošu vai atcelta.

Par adopcijas akta ieraksta anulēšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo tai civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā reģistrēta bērna dzimšana un kura atjauno sākotnējās ziņas dzimšanas akta ierakstā. Personām vai iestādei, kam saskaņā ar tiesas spriedumu tiek nodots bērns, izsniedz jaunu dzimšanas apliecību.

Ja, atceļot adopciju, tiesa saglabājusi bērnam vārdu, tēvvārdu un uzvārdu, kāds viņam piešķirts adoptējot, tad, anulējot adopcijas akta ierakstu, tā 19. ailē un dzimšanas akta ieraksta 22. ailē ierakstāma piezīme par to.

173. Ja ierodas persona, ko tiesa izsludinājusi par mirušu, un atcelts tiesas spriedums, ar kuru viņa izsludināta par mirušu, šīs par mirušu izsludinātās personas miršanas akta ierakstu anulē, pamatojoties uz tiesas spriedumu, ar kuru atcelts agrākais tiesas spriedums.

174. Ja laulība izbeigta sakarā ar to, ka tiesa izsludinājusi personu par mirušu, bet pēc viņa ierašanās un miršanas akta ieraksta anulēšanas laulība nav atjaunota, tādēļ ka otrs laulātais šai laikā stājies citā laulībā, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē ieraksta piezīmi: «Laulība izbeigta sakarā ar pils. _____ izsludināšanu par mirušu uz _____ tiesas 19____ gada «___» _____ sprieduma pamata.» Šādu ierakstu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) izdara, pamatojoties uz pieteikumu, ko iesniedz viens no bijušajiem laulātajiem; pieteikumam pievieno šādus dokumentus:

a) norakstu vai izrakstu no tiesas sprieduma par viena laulātā atzīšanu par mirušu;

b) norakstu vai izrakstu no tiesas sprieduma, ar kuru atcelts tiesas spriedums par viena laulātā atzīšanu par mirušu;

c) tās laulības noslēgšanas apliecību, ko noslēdzis otrs laulātais pēc viņa pirmā laulātā atzīšanas par mirušu.

Par izdarīto ierakstu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam, lai tas izdarītu tādu pašu ierakstu laulības noslēgšanas akta ieraksta otrajā eksemplārā.

Pēc viena vai otra bijušā laulātā pieprasījuma civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) var izsniegt attiecīgu izziņu laulības izbeigšanas fakta apstiprināšanai.

175. Ja ierodas laulātais, ko tiesa atzinusi par bezvēsts promesošu un civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) uz šī pamata laulību ar viņu šķirusi, un ja atcelts tiesas spriedums, ar kuru viņš atzīts par bezvēsts promesošu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) var anulēt laulības šķiršanas akta ierakstu pēc abu laulāto kopīga pieteikuma, ja otrs laulātais nav stājies citā laulībā.

Pieteikumā anulēt laulības šķiršanas akta ierakstu laulātajiem jāapstiprina, ka viņi abi piekrīt laulības atjaunošanai, un jāapstiprina, ka neviens no viņiem nav stājies citā laulībā. Pieteikumam jāpievieno šādi dokumenti:

a) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, ar kuru viens no laulātajiem atzīts par bezvēsts promesošu;

b) noraksts vai izraksts no tiesas sprieduma, ar kuru atcelts tiesas spriedums par viena no laulātajiem atzīšanu par bezvēsts promesošu;

c) laulības šķiršanas apliecība;

d) laulības noslēgšanas apliecība.

Ja laulība ar personu, kas atzīta par bezvēsts promesošu, šķirta ar tiesas spriedumu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) var anulēt laulības šķiršanas akta ierakstu un, ja otrs laulātais nav stājies citā laulībā, atjaunot laulību, tikai pamatojoties uz tiesas spriedumu, ar kuru atcelts tiesas spriedums par laulības šķiršanu.

Pēc laulības šķiršanas akta ieraksta anulēšanas atjaunojams laulības noslēgšanas akta ieraksts. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) laulības noslēgšanas akta ieraksta 15. ailē ieraksta piezīmi, ka laulības šķiršana anulēta.

Ja laulības noslēgšanas akta ieraksts izdarīts citā vietā, tad civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) nosūta paziņojumu attiecīgajai civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atrodas civilstāvokļa akta ieraksts, lai tā laulības noslēgšanas akta ieraksta pirmajā eksemplārā ierakstītu piezīmi, ka laulības šķiršana anulēta.

Saņēmusi paziņojumu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kurā atrodas laulības noslēgšanas akta ieraksts, ieraksta laulības noslēgšanas akta ieraksta pirmajā eksemplārā piezīmi, ka laulības šķiršana anulēta, un paziņojumu nosūta tālāk attiecīgajam civilstāvokļa aktu ierakstu arhīvam piezīmes ierakstīšanai laulības noslēgšanas akta ieraksta otrajā eksemplārā.

176. Par civilstāvokļa akta ieraksta anulēšanu jāpaziņo personai, pēc kuras pieteikuma civilstāvokļa akts bijis reģistrēts, kā arī Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

ATKĀRTOTU APLIECĪBU IZSNIEGŠANA

177. Pamatojoties uz aktu vai metriku grāmatām, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji), bet, ja tajās aktu vai metriku grāmatas nav saglabājušās, tad Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojs izsniedz pilsoņiem pēc viņu pieprasījuma atkārtotas civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības.

178. Atkārtotas apliecības izsniedz personām, kurām izdarīti civilstāvokļa aktu ieraksti, kā arī pēc valsts notariāta kantoru pieprasījuma.

Bērnu, kas jaunāki par 18 gadiem, atkārtotās dzimšanas apliecības izsniedz viņu vecākiem, aizbildņiem, adoptētājiem, aizgādņiem un to bērnu iestāžu administrācijai, kurās bērni atrodas audzināšanā.

Bērnu atkārtotās dzimšanas apliecības neizsniedz personām, kam atņemtas vecāku tiesības.

Ja nepilngadīgām personām vecumā no 16 līdz 18 gadiem ir dokumenti, kas apliecina viņu personu, tad viņas pašas var saņemt atkārtotās apliecības.

Atkārtotās miršanas apliecības izsniedz mirušā radniekiem.

179. Pieteikumus izsniegt atkārtotas apliecības ieinteresētās personas iesniedz civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kurā atrodas civilstāvokļa akta ieraksts.

180. Ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) akta ieraksta nav, tā iesaka pieteicējam, kurš pats iesniedzis pieteikumu, nosūtīt šo pieteikumu Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja arhīvam, lai pēc civilstāvokļa aktu ierakstu otriem eksemplāriem pārbaudītu, vai attiecīgais civilstāvokļa akta ieraksts ir. No citas pilsētas saņemtos pieteikumus šais gadījumos Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam nosūta pati civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs).

Ja civilstāvokļa akta ieraksta nav arī Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja arhīvā, pieteicējam izsniedz izziņu, ka civilstāvokļa akta ieraksta nav.

181. Pieteikumus par atkārtotu apliecību izsniegšanu jārorāda:

- a) pieteicēja vārds, tēvvārds, uzvārds un adrese;
- b) tās personas vārds, tēvvārds, uzvārds un adrese, kurai pieprasa atkārtotu apliecību;
- c) kādu apliecību pieprasa atkārtoti;

d) kad un kāda civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde (uzrādot republiku, rajonu, pilsētu, ciematu, ciemu) izdarījusi civilstāvokļa akta ierakstu;

e) kādām vajadzībām pieprasa atkārtotu apliecību.

Ja pieprasa atkārtotu dzimšanas apliecību, tad norādāmas ne vien iepriekš norādītās ziņas, bet arī tēva un mātes vārds, tēvvārds un uzvārds. Pieprasot atkārtotu laulības noslēgšanas apliecību un laulības šķiršanas apliecību, jānorāda, ar ko reģistrēta vai šķirta laulība.

182. Pilsoņu pieteikumi izsniegt atkārtotās apliecības ņemami uzskaitē iesniegumu uzskaites žurnālā.

183. Uz izsniedzamajām atkārtotajām apliecībām uzspiež spiedogu «Atkārtota».

Atkārtotās civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības izraksta atbilstoši civilstāvokļa aktu vai metriku grāmatu ierakstiem.

Atkārtotās apliecības, ja tās pēc pieprasījumiem nosūtāmas uz citām republikām vai arī ja pieprasītājs vēlas, izraksta krievu valodā.

Izsniedzot atkārtotās apliecības pēc metriku grāmatām, gads un datums jānorāda pēc jaunā stila, pieskaitot metrikā dotajam datumam 12 dienas visiem notikumiem līdz 1901. gada 1. janvārim un 13 dienas — notikumiem laikā no 1901. gada 1. janvāra līdz 1917. gada 31. decembrim.

Vietu nosaukumi jānorāda pēc administratīvi teritoriālā iedalījuma, kāds ir apliecības izsniegšanas dienā, bet, ja tas nav iespējams, tad pēc vecā administratīvi teritoriālā iedalījuma.

Ja metriku grāmatā nav ziņu par tautību, atkārtoto apliecību attiecīgajās ailēs ievelkama svītra.

184. Pieteikumi izsniegt atkārtotās apliecības jāpārbauda pēc aktu (metriku) ierakstiem pieteikumā uzrādītā gada grāmatā, bet, ja civilstāvokļa akta ieraksta par šo gadu nav, jāpārbauda trīs gadu ieraksti pirms un trīs gadu ieraksti pēc pieteikumā uzrādītā civilstāvokļa akta reģistrācijas gada.

185. Pilsoņiem, kas paši griezušies civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā), atkārtotās apliecības jāizsniedz parasti tai pašā dienā pēc personas dokumentu uzrādīšanas pret parakstu iesniegumu uzskaites žurnālā.

Pilsoņu pieprasījumi izsūtīt atkārtotās apliecības izpildāmi septiņu dienu laikā.

Ja pieprasījums saņemts no citas pilsētas, atkārtotās apliecības nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pēc pieprasītāja dzīvesvietas.

Ķaravīriem atkārtotās apliecības nosūta uz karaspēka daļu.

Uz pilsoņu pieteikumiem, pēc kuriem atkārtotās apliecības nosūta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojā) pēc šo pilsoņu dzīvesvietas izsniegšanai viņiem, jāuzrāda nosūtītās atkārtotās apliecības sērija un numurs un nosūtīšanas gads un datums.

Atkārtotās apliecības nosūta ierakstītās vēstulēs. Nosūtot atkārtotās apliecības, nav atļauts tās cauršūt vai salocīt.

186. Civilstāvokļa aktu ierakstu noraksti nosūtāmi tikai pēc republikānisko, apgabalu vai novadu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu, rajonu vai pilsētu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju), prokuratūras, tiesas, notariāta, valsts drošības un iekšlietu iestāžu pieprasījuma.

Aizliegts izsniegt pilsoņiem civilstāvokļa aktu ierakstu norakstus.

187. Ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) saņem pieteikumus un pieprasījumus izsniegt atkārtotās apliecības tieši no pašām personām, kas dzīvo ārvalstīs, vai no ārvalstu sūtniecībām, misijām un konsulātiem Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, kā arī ja saņem PSRS Ārlietu ministrijas, Ārzemju juridiskās kolēģijas un pilsoņu pieprasījumus izsniegt atkārtotās apliecības nosūtīšanai uz ārvalstīm, civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) minētos pieteikumus un pieprasījumus kopā ar pieprasītajiem civilstāvokļa aktu ierakstu norakstiem nosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

XIII s a d a ļ a

NOTEIKUMI, KĀ IZDARĀMI IERAKSTI CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS GRĀMATĀS

188. Visi civilstāvokļa aktu ieraksti izdarāmi divos eksemplāros. Attiecīgi arī civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās izdarāmi ieraksti divos eksemplāros.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu pirmajos eksemplāros iešujami civilstāvokļa aktu ierakstu pirmie eksemplāri, bet civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu otrajos eksemplāros — civilstāvokļa aktu ierakstu otrie eksemplāri.

Civilstāvokļa akta ieraksta pirmo un otro eksemplāru aizpilda vienlaikus un numurē ar vienu un to pašu kārtas numuru.

Civilstāvokļa aktu ierakstu numerācija civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās sākama ar pirmo numuru un turpināma pēc kārtas visu kalendāra gadu.

Katram civilstāvokļa aktu ierakstu veidam ir atsevišķa numerācija.

Sabojātu civilstāvokļa akta ieraksta veidlapu (pirmo un otro eksemplāru) pārsvītro un atstāj civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatā. Nākamo tīro veidlapu, kurā izdara pareizo civilstāvokļa akta ierakstu, numurē ar to pašu numuru, kāds bija sabojātajai veidlapai.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatas brošējamas atsevišķi pa civilstāvokļa aktu ierakstu veidiem. Grāmatas caursūjamās ar auklu un apstiprināmas ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes zīmogu.

189. Civilstāvokļa aktu ierakstu veidlapās un izsniedzamajās apliecībās ieraksti izdarāmi ar tinti vai tušu skaidrā, salasāmā rokrakstā, uz visiem jautājumiem dodamas pilnīgas atbildes. Nav atļauti atsevišķu vārdu izlaidumi vai saīsinājumi, izņemot vispārpieņemtos uzņēmumu, organizāciju un iestāžu nosaukumu saīsinājumus, kā arī nav atļauti labojumi, dzēsumi un kasījumi. Ailēs, kurās uz jautājumiem dodamas noliedzošas atbildes, jāieraksta vārds «nē (nav)».

Vārds, tēvvārds un uzvārds rakstāms nesaišināti sašķepā ar uzrādītajiem dokumentiem.

Civilstāvokļa akta reģistrācijas apliecībā norādītajām ziņām precīzi jāatbilst ziņām, kas ierakstītas civilstāvokļa akta ierakstā.

Civilstāvokļa aktu ierakstu veidlapas un izsniedzamās apliecības rakstāmas latviešu vai krievu valodā.

190. Personas tautību norāda pēc pases. Nepilngadīgajiem tautību nosaka pēc vecāku tautības.

Ja vecākiem ir dažādas tautības, uzrādāma tēva vai mātes tautība pēc tās personas vēlēšanās, kuras tautību nosaka, vai vecāku vēlēšanās, ja tautību nosaka nepilngadīgajam.

Bezpavalstniekiem tautību norāda, pievienojot vārdus «bezpavalstnieks», piemēram: «spāniete — bezpavalstniece».

191. Civilstāvokļa aktu ierakstu ailēs «Dzimšanas vieta» un «Pastāvīgā dzīvesvieta» norādāma vieta (republika, autonomā republika, novads, apgabals, rajons, pilsēta,

ciemats, ciems), kurā ir attiecīgā apdzīvotā vieta, pēc pašreizējā administratīvi teritoriālā iedalījuma, bet, ja tas nav iespējams, pēc agrākā administratīvi teritoriālā iedalījuma.

192. Ailē «Kur un par ko strādā» jānorāda uzņēmuma, iestādes vai organizācijas nosaukums un amats vai veicamais darbs; ja izdara karavīru civilstāvokļa aktu ierakstus, — karaspēka daļas vai iestādes nosaukums pēc karavīru personas dokumentiem.

Ja pieteicējs reģistrācijas brīdī nestrādā, jāuzrāda viņa iztikas līdzekļu avots («pensionārs», «vīra — kalpotāja apgādībā» utt.).

193. Ailē «Dokumenti, kas apliecina personu» jāieraksta dokumenta nosaukums, tā sērija un numurs, kas un kad dokumentu izdevis.

Reģistrējot pensionāru miršanas aktus, ailē «Kur un par ko strādājis» papildus jānorāda mirušā pensionāra iepriekšējā pamatnodarbošanās («pensionāre-normētāja», «pensionārs-skolotājs» utt.).

194. Lai varētu ērtāk izmantot civilstāvokļa aktu ierakstus, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde sastāda sarakstus pēc alfabēta divos eksemplāros, kuros ieraksta tās personas vārdu, tēvvārdu un uzvārdu, par kuru izdarīts civilstāvokļa akta ieraksts, šā akta ieraksta veidu un numuru. Viens attiecīgā gada alfabētiskā saraksta eksemplārs ne vēlāk par nākamā gada 1. martu nosūtāms Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

195. Ja reģistrē tāda pilsoņa civilstāvokļa aktu, kas neprot valodu, kurā izdara civilstāvokļa akta ierakstu, šis akta ieraksta teksts viņam jāpārtulko. Par civilstāvokļa akta ieraksta pārtulkošanu pilsonim, kas neprot valodu, kurā izdarīts akta ieraksts, civilstāvokļa akta ieraksta ailē «Piezīmēm» ierakstāma attiecīga piezīme. Ja pilsonis neprot parakstīties tai valodā, kurā izdarīts civilstāvokļa akta ieraksts, viņš pēc akta ieraksta pārtulkošanas parakstās tai valodā, kādu viņš prot.

Ja pilsonis pats nevar parakstīties slimības vai citu iemeslu dēļ, šā pilsoņa vietā viņa uzdevumā parakstās cits pilsonis tās civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes darbinieka klātbūtnē, kas izdara civilstāvokļa akta ierakstu.

Ja izdara nedzirdīga, mēma vai kurlmēma pilsoņa civilstāvokļa akta ierakstu, šis pilsonis, ja viņš nav analfabēts, izlasa civilstāvokļa akta ierakstu un pats to paraksta. Ja nedzirdīgais, mēmais vai kurlmēmais pilsonis ir analfabēts, izdarot akta ierakstu, jābūt klāt personai, kas

var izskaidroties ar pilsoni, kura civilstāvokļa akta ierakstu izdara, un apliecināt ar savu parakstu, ka akta ieraksta saturs atbilst nedzirdīgā, mēmā vai kurlmēmā pilsoņa grībai.

Ja izdara neredzīga pilsoņa civilstāvokļa akta ierakstu, to viņam nolasa civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes darbinieks, kas izdara akta ierakstu, un tas norādāms civilstāvokļa akta ieraksta ailē «Piezīmēm». Ja neredzīgais pilsonis nav analfabēts, viņš pats paraksta akta ierakstu, bet, ja viņš ir analfabēts, šā pilsoņa vietā viņa uzdevumā parakstās cits pilsonis.

XIV s a d a | a

VALSTS NODEVA PAR CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJU UN TĀS ŅEMŠANAS KĀRTĪBA

196. Reģistrējot civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs dzimšanu, miršanu, adopciju un paternitātes noteikšanu, kā arī izsniedzot pirmreizējās apliecības par šo aktu reģistrāciju, labojot un papildinot dzimšanas akta ierakstu sakarā ar paternitātes noteikšanu, saskaņā ar PSRS likumdošanu valsts nodevu neņem.

Reģistrējot laulības noslēgšanu, laulības šķiršanu, vārda, tēvārda un uzvārda maiņu un attiecīgos gadījumos izsniedzot atkārtotas civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības, kā arī atjaunojot un izlabojot dzimšanas, laulības noslēgšanas, laulības šķiršanas un miršanas aktu ierakstus, ņem valsts nodevu.

197. Saskaņā ar PSRS likumdošanu valsts nodevu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju un citām civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu veicamajām darbībām iekasē, pieņemot civilstāvokļa aktu reģistrācijas (attiecīgās darbības izpildes) pieteikumus, bet par atkārtotu apliecību izsniegšanu, — tās izsniedzot, šādos apmēros:

a) par laulības noslēgšanas reģistrāciju — 1 rubli 50 kapeikas;

b) par laulības šķiršanas reģistrāciju pēc laulāto, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, savstarpējas vienošanās — 50 rubļus;

c) par laulības šķiršanas ar personām, kas noteiktā kārtībā atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ vai sodītas ar

brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, reģistrāciju — 50 kapeikas;

d) par laulības šķiršanas apliecības izsniegšanu, ja laulība šķirta uz tiesas sprieduma pamata, — no 50 līdz 200 rubļiem pēc tiesas sprieduma no viena vai abiem laulātajiem;

e) par vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas aktu reģistrāciju — 15 rubļus;

f) par dzimšanas, laulības noslēgšanas, laulības šķiršanas un miršanas aktu ierakstu atjaunošanu un labošanu — 50 kapeikas;

g) par atkārtotu civilstāvokļa aktu reģistrācijas aplieciību izsniegšanu — 50 kapeikas.

198. Par vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas reģistrāciju valsts nodevu — 15 rubļus ņem no katras pilngadīgas personas, kas iesniegusi attiecīgu pieteikumu, arī no pilngadīgiem bērniem, kas iesnieguši pieteikumu mainīt viņu uzvārdu vienlaikus ar tēva vai mātes vai abu vecāku uzvārdu maiņu. Tādā pašā apmērā valsts nodevu ņem arī tad, ja uzvārda maiņu reģistrē persona, kas pēc laulības reģistrācijas maina savu uzvārdu pret otra laulātā uzvārdu vai kas uzvārdu, kādu viņa pieņēmusi, stājoties laulībā, maina pret pirmslaulības uzvārdu.

Ja ierakstus labo sakarā ar vārda, tēvvārda un uzvārda maiņu, valsts nodevu neņem tikai par personas, kas mainījusi vārdu, tēvvārdu vai uzvārdu, civilstāvokļa akta ieraksta labošanu. Par nepilngadīgo bērnu civilstāvokļa aktu ierakstu labošanu sakarā ar vecāku vārda vai uzvārda maiņu un pilngadīgo bērnu civilstāvokļa aktu ierakstu labošanu sakarā ar viena no vecākiem vārda maiņu valsts nodevu ņem pēc vispārīgiem noteikumiem, t. i., 50 kapeikas.

199. Par civilstāvokļa aktu ierakstu labošanu sakarā ar adopciju vai paternitātes noteikšanu, kā arī par kļūdu labošanu, kas radušās civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu vainas dēļ, valsts nodevu neņem.

200. Par atkārtotām civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecībām, kas izsniedzamas citas pilsētas pilsoņiem pēc viņu dzīvesvietas, šīs apliecības izsniedzot, ņem valsts nodevu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc izsniegšanas vietas.

201. Samaksāto valsts nodevu pieteicējam atpakaļ neizsniedz, ja viņš atsakās reģistrēt aktu vai saņemt aplieciību, kā arī ja laulātie samierinājušies līdz laulības šķiršanas apliecības saņemšanai.

Ja izsniegto laulības šķiršanas apliecību anulē sakarā ar laulības šķiršanas prasības noraidīšanu pēc lietas atkārtotas izskatīšanas tiesā, tad par šīs apliecības izdošanu samaksātā valsts nodeva izsniedzama atpakaļ.

Nodeva izsniedzama atpakaļ arī tad, ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde atteikusies reģistrēt to vai citu civilstāvokļa aktu (izņemot laulības šķiršanas aktu) vai ja izdod attiecīgo apliecību, vai ja nodeva samaksāta lielākā apmērā, nekā paredzēts likumā.

202. Valsts nodevu (līdz 10 rubļiem) pilsoņi samaksā, uzlīmējot nodevu markas uz pilsoņu pieteikumiem reģistrēt civilstāvokļa aktu vai atkārtotu civilstāvokļa akta reģistrācijas apliecību utt., bet, ja nodeva ir lielāka par 10 rubļiem, tā jāiemaksā skaidrā naudā bankas iestādēs vai valsts darba krājkasēs. Nodevu markas dzēš civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes amatpersona pieteicēja klātbūtnē.

203. No valsts nodevas maksas atbrīvojama:

a) dzimšanas (neatkarīgi no reģistrācijas laika), miršanas, adopcijas un paternitātes noteikšanas aktu reģistrācija;

b) pirmreizējās civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības;

c) visi dokumenti krimināllietās, sakarā ar alimentiem, pabalstu piešķiršanu un izsniegšanu daudz bērnu un vientuļām mātēm, aizbildnības, adopcijas, kā arī nepilngadīgo sociālās un tiesiskās aizsardzības lietās un dokumenti, ko izdod iesniegšanai mācību iestādēs;

d) dokumenti, ko izsniedz pēc PSRS Augstākās tiesas, PSRS Prokuratūras, PSRS Ārlietu ministrijas un Ukrainas PSR, Baltkrievijas PSR un Lietuvas PSR Augstāko tiesu pieprasījuma un kas saistīti ar to ārvalstu iestāžu uzdevumiem, ar kurām noslēgti līgumi par tiesiskās palīdzības sniegšanu;

e) visi dokumenti, ko civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes izsniedz pēc rajonu un pilsētu finanšu nodaļu pieprasījumiem un kas vajadzīgi, lai noformētu dokumentus apliecību izsniegšanai par īpašuma pāreju valsts īpašumā pēc mantošanas tiesībām.

Šā punkta «c» apakšpunktā norādītos dokumentus izsniedz, neņemot valsts nodevu, pēc attiecīgo organizāciju pieprasījuma vai dokumenta izsniegšanas pieteikuma, kurā jānorāda, kādām vajadzībām dokuments nepieciešams.

APLIECĪBU VEIDLAPU UZSKAITE UN GLABĀŠANA

204. Latvijas PSR Civiltāvokļa aktu reģistrācijas birojs nodrošina civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (birojus) ar civiltāvokļa aktu apliecību veidlapām.

Apliecību veidlapas ir stingrā uzskaitē ņemamie dokumenti.

Apliecību veidlapu uzskaitē, glabāšana un izlietošana jāorganizē tā, lai nerastos nekādas iespējas tās nozaudēt vai izlaupīt. Ar veidlapām var rīkoties tikai personas, kas atbild par to glabāšanu, un viņu klātbūtnē — šo personu tiešie priekšnieki.

205. Apliecību veidlapas jāglabā slēgtos, ugunsdrošos skapjos vai dzelzs kastēs. Laikā, kad iestāde nestrādā, ugunsdrošos skapjus un dzelzs kastes, kuros glabājas apliecību veidlapas, aizzīmogo.

206. Pieņemot apliecību veidlapas, jāpārbauda, vai saņemto veidlapu skaits atbilst pavaddokumentos norādītajam. Turklāt katra veidlapa apskatāma atsevišķi.

Ja veidlapās konstatēti defekti (nav aizsargtīkla vai tas bojāts, nav iespiestā teksta vai tas ir bojāts, ir dublēti numuri, vai veidlapās ir greizi burti, tās nepareizi apgrieztas, nav pareiza formāta, vai veidlapu sērijas un numuri neatbilst Galvenās valsts naudas un vērtspapīru pārvaldes etiķetei uz saiņiem), sastādāms akts divos eksemplāros. Viens akta eksemplārs kopā ar Galvenās valsts naudas un vērtspapīru pārvaldes etiķeti un veidlapām, kurās ir defekti, nosūtāms Latvijas PSR Civiltāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

207. Apliecību veidlapu uzskaitē civiltāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs kārtojami šādi uzskaites dokumenti:

a) civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) — saņemto un izlietoto civiltāvokļa aktu apliecību veidlapu uzskaites grāmata;

b) pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejās — saņemto un izlietoto apliecību veidlapu saraksti.

Apliecību veidlapu uzskaites dokumentācijā ieraksti jāizdara skaidrā, salasāmā rokrakstā. Kļūdas jāizlabo, tās atiecīgi atrunājot.

208. Apliecības, kas saņemtas no citām civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļām (birojiem) izsniegšanai pilsoņiem, reģistrējamas iesniegumu uzskaites žurnālā.

209. Pilsētu (rajonu pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas ne vēlāk par tā mēneša 2. datumu, kas seko pārskata ceturksnim, iesniedz rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) pārskatu par apliecību veidlapu izlietošanu.

210. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroji) katru ceturksni, ne vēlāk par tā mēneša 15. datumu, kas seko attiecīgajam ceturksnim pēc ceturkšņa revīzijas, iesniedz Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam pārskatu par apliecību veidlapu izlietošanu iepriekšējā ceturksnī.

211. Par apliecību veidlapu pazaudēšanu vai izlaupīšanu tai pašā dienā jāziņo rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai un rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu nodaļai (pārvaldei), kā arī Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

212. Iznīcināmi šādi dokumenti:

- a) apliecības, kas nodotas apmaiņai sakarā ar civilstāvokļa aktu ierakstu labojumiem;
- b) nolietojušās apliecības;
- c) atrastās apliecības;
- d) anulētās apliecības.

Pēc viena gada iznīcināmas arī atkārtotās apliecības, kas atsūtītas no citām civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm un ko pilsoņi sešu mēnešu laikā nav izņēmuši.

Dokumentus iznīcina revīzijas komisija pēc akta, ne retāk kā vienu reizi ceturksnī, sadedzinot.

213. Apliecību veidlapas, kas sabojātas, izdarot ierakstus tajās, katru ceturksni pēc saraksta jānosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

XVI s a d a ļ a

ATSKAITE PAR CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJU

214. Pilsētu (rajonu pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas ne vēlāk par katra mēneša 2. datumu iesniedz rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) iepriekšējā mēnesī izdarīto dzimšanas, paternitātes noteikšanas, laulības noslēgšanas,

kā arī miršanas aktu ierakstu (kopā ar medicīnas iestāžu izsniegtajām miršanas apliecībām) otros eksemplārus ar pavadrakstu.

Sarakstā jānorāda iesniedzamo civilstāvokļa aktu ierakstu skaits atsevišķi par katru ieraksta veidu un to numuri.

Nepilnīgi noformētu civilstāvokļa akta ierakstu rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) nosūta atpakaļ pilsētas, ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai, lai tā pabeigtu noformēšanu. Pilnīgi noformēts civilstāvokļa akta ieraksts trīs dienu laikā jānosūta atpakaļ rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam).

Ja pārskata mēnesī pilsētas, ciemata vai ciema teritorijā nav izdarīti civilstāvokļa aktu ieraksti, par to jāiesniedz ziņņa rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam).

215. Rajona un pilsētas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) katru mēnesi sastāda divos eksemplāros atskaites sarakstu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju rajonā (pilsētā) kopumā un kopā ar dzimšanas, laulības noslēgšanas, laulības šķiršanas un miršanas aktu ierakstu (kopā ar medicīnas iestāžu izsniegtajām miršanas apliecībām) otrajiem eksemplāriem (izņemot aktu ierakstus personām, kas atzītas par mirušām un nomirušas agrāk kā pirms gada) ne vēlāk par nākamā mēneša 5. datumu iesniedz Latvijas PSR Ministru Padomes Centrālās statistikas pārvaldes attiecīgajai teritoriālajai iestādei. Otrs atskaites saraksta eksemplārs paliek civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā).

Adopcijas, paternitātes noteikšanas, vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas aktu ierakstu, atjaunoto civilstāvokļa aktu ierakstu, kā arī to personu miršanas aktu ierakstu otrie eksemplāri, kuras atzītas par mirušām vai nomirušas agrāk kā pirms gada, pēc ceturkšņa beigām jānosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam.

XVII s a d a ļ a

RAJONU UN PILSĒTU CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS NODAĻU (BIROJU) ARHIVI

216. Attiecīgā rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) teritorijā sastādītie civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu pirmie eksemplāri, kā arī metriku grā-

matas, kurās izdarīti ieraksti pirms civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu izveidošanas, glabājamās rajona vai pilsētas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) arhīvā.

217. Pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas iepriekšējā gada civilstāvokļa aktu ierakstu pirmos eksemplārus nodod civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļām (birojumiem) ne vēlāk par 10. janvāri.

Šie ieraksti iesienami pēc ierakstu veidiem un numuru kārtībā, pievienojot titullapu, kura jāapliecina ar pilsētas (rajona pakļautības), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas zīmogu un priekšsēdētāja parakstu.

218. Iesietās civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatas, kā arī metriku grāmatas ņemamas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) arhīva fonda uzskaitē un novietojamas šī arhīva glabātavās hronoloģiskā kārtībā atsevišķi pēc ierakstu veidiem un atsevišķi katrai pilsētas (rajona pakļautības), ciemata un ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai.

219. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu otrie eksemplāri un Latvijas PSR teritorijā sastādītās metriku grāmatas glabājamās Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroja arhīvā 75 gadus pēc to sastādīšanas. Pēc šā termiņa beigšanās civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatas noteiktā kārtībā nodod glabāšanā valsts arhīvam.

ARHIVA TELPAS

220. Arhīva materiāli jāglabā atsevišķā izolētā istabā skapjos vai plauktos.

Nepiederošām personām ieeja arhīva glabātavās aizliegta.

Arhīva telpai laikā, kad arhīvs nestrādā, jābūt aizzīmogotai.

Ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) telpās nav atsevišķas istabas arhīvam, grāmatas glabājamās darba istabā ar atslēgu aizslēdzamos skapjos. Laikā, kad nodaļa (birojs) nestrādā, skapjiem jābūt aizzīmogotiem.

221. Arhīva telpai jābūt sausai un ugunsdrošai, tajā jābūt nepieciešamajiem ugunsdrošības līdzekļiem.

Nav atļauts izvietot arhīvu pagraba vai bēniņu telpās.
Par arhīva materiālu glabāšanu atbild civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs.

TERMIŅI CIVILSTĀVOKĻA AKTU IERAKSTU UN CITU DOKUMENTU GLABĀŠANAI CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS NODAĻAS (BIROJA) ARHĪVĀ

222. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu un metriku grāmatu pirmie eksemplāri rajonu un pilsētu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju) arhīvos glabājami 75 gadus pēc ierakstu izdarīšanas tajās. Pēc šā termiņa izbeigšanās daļu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu (metriku grāmatu) pirmo eksemplāru nosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam šā biroja arhīva materiālu papildināšanai, kuros trūkst ziņu vai kuri bojāti. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu (metriku grāmatu) pārējie pirmie eksemplāri iznīcināmi pēc akta. Šis akts pirms arhīva materiālu iznīcināšanas jāaskaņo ar Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas biroju un jāapstiprina rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas priekšsēdētājam. Grāmatas iznīcina revīzijas komisija.

223. Vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas noformēšanas, kā arī civilstāvokļa aktu ierakstu grozījumu un labojumu materiāli glabājami rajonu un pilsētu (republikāniskās pakļautības) civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) arhīvā 20 gadus, pēc tam tos iznīcina revīzijas komisija.

224. Materiāli, kas iesniegti civilstāvokļa aktu reģistrācijas noformēšanai (pilsoņu pieteikumi, tiesu spriedumu noraksti, valsts nodevas samaksas kvītis), glabājami civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) arhīvā 2 gadus, pēc tam tos iznīcina revīzijas komisija.

XVIII sadaļa

CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS IESTĀŽU REVĪZIJAS

225. Visās civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļās (birojos) katru ceturksni laikā no 1. līdz 10. datumam tajā mēnesī, kas seko attiecīgajam ceturksnim, revīzijas izdara

rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas apstiprinātas revīzijas komisijas.

226. Revīzijas komisija pārbauda:

a) kādā stāvoklī ir apliecību veidlapu uzskaitē un kā tās tiek glabātas;

b) vai pareizi tiek atjaunoti, izlaboti un anulēti civilstāvokļa aktu ieraksti;

c) vai tiek ievērota noteiktā kārtība mirušo personu pasu un karaklausības apliecību izņemšanā, dzēšanā, uzskaitē un nodošanā;

d) vai pareizi ņem valsts nodevu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju;

e) kā tiek ņemtas uzskaitē un glabātas no citām civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļām (birojiem) saņemtās atkārtotās apliecības un vai tās izsniedz laikā;

f) kā tiek ņemti uzskaitē un glabāti pilsoņu iesniegumi un sūdzības, vai tos izlemj laikā un pareizi.

227. Pēc tam kad pārbaudīts, vai pareizi izsniegtas atkārtotās apliecības un vai pareizi ņemta valsts nodeva, revīzijas komisija atkārtoto apliecību izsniegšanas pieteikumu, laulības noslēgšanas un laulības šķiršanas reģistrācijas pieteikumu saņēmus aizzīmogo, norādītie dokumenti šādā veidā glabājas līdz iznīcināšanai. Ja nepieciešams, saņēmus atver revīzijas komisijas klātbūtnē.

228. Revīzijas komisija iznīcina pilsoņu pieteikumus un lietas, kuru glabāšanas termiņš beidzies.

Dokumentus iznīcina pēc akta, tos sadedzinot.

229. Par revīzijas rezultātiem komisija uzraksta aktu 3 eksemplāros, no tiem pirmo eksemplāru iesniedz rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai, otro eksemplāru nosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam, bet trešais eksemplārs paliek civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā).

230. Rajonu civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļu (biroju) darbinieki periodiski pārbauda pilsētu (rajona pakļautības), ciematu un ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju darbu civilstāvokļa aktu reģistrācijas jautājumos.

231. Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojs periodiski pārbauda visu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu darbu.

CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS GRĀMATU UN CITU DOKUMENTU PIENĒMŠANAS UN NODOŠANAS KĀRTĪBA

232. Ja mainās civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) vadītājs, rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja ieceļ revīzijas komisiju civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) revīzijai un civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu, apliecību veidlapu un citu dokumentu pieņemšanai un nodošanai.

Dokumentācijas pieņemšanu un nodošanu noformē ar pieņemšanas un nodošanas aktu, ko raksta trīs eksemplāros un paraksta darbinieks, kas dokumentus nodod, un darbinieks, kas tos pieņem, kā arī komisijas locekļi. Pieņemšanas un nodošanas akta pirmo eksemplāru iesniedz rajona vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai, otro eksemplāru nosūta Latvijas PSR Civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojam, bet trešais eksemplārs paliek civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā).

233. Ja mainās pilsētas (rajona pakļautības), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas darbinieks, kas atbildējis par civilstāvokļa aktu reģistrāciju, rajona darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja ieceļ revīzijas komisiju šā darbinieka kārtotās dokumentācijas pārbaudei un civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatu, apliecību veidlapu un citu dokumentu pieņemšanai un nodošanai.

Dokumentācijas pieņemšanu un nodošanu noformē ar pieņemšanas un nodošanas aktu, ko raksta divos eksemplāros un paraksta darbinieks, kas lietas un dokumentus nodod, un darbinieks, kas tos pieņem, kā arī revīzijas komisijas locekļi. Akta pirmo eksemplāru nosūta rajona civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) bet otrais eksemplārs paliek pilsētas (rajona pakļautības), ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lietās.

Pie 171. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 7. punktu 247. lpp.

Pie 172. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 8. un 195. punktu 248., 292. lpp.

Pie 173. panta

1. §. Par PSRS pilsoņu uzvārdu, vārdu un tēvvārdu mainīšanas kārtību. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1971. gada 26. marta dekrēts («PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs», 1971, 13. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. Noteikt, ka PSRS pilsoņiem atļauts mainīt uzvārdus, vārdus un tēvvārdus pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas.

2. Uzvārdus, vārdus un tēvvārdus maina ar apgabalu, novadu vai pilsētu (republikas pakļautības pilsētu) civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu atļauju, bet savienotajās republikās, kur nav iedalījuma apgabalos, un autonomajās republikās — ar republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu atļauju.

Atteikumu mainīt uzvārdu, vārdu un tēvvārdu var pārsūdzēt attiecīgajā apgabala, novada vai pilsētas (republikas pakļautības pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā, bet savienotajās republikās, kur nav iedalījuma apgabalos, un autonomajās republikās — republikas Ministru Padomē viena mēneša laikā pēc dienas, kad saņemts paziņojums par atteikumu.

3. Iesniegumus par uzvārdu, vārdu un tēvvārdu mainīšanu izskata PSRS Ministru Padomes noteiktajā kārtībā.

2. §. Nolikums par kārtību, kādā izskatāmi PSRS pilsoņu uzvārda, vārda un tēvvārda maiņas iesniegumi. Apstiprināts ar PSRS Ministru Padomes 1971. gada 20. augusta lēmumu Nr. 587 (pielikums Latvijas PSR Ministru Padomes 1971. gada 6. septembra lēmumam Nr. 450) («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1971, 40. nr.)

(I z v i l k u m s)

1. PSRS pilsoņu uzvārda, vārda un tēvvārda maiņa atļauta tad, kad viņi sasnieguši 18 gadu vecumu.

2. Uzvārdu, vārdu, tēvvārdu maina ar apgabala, novada, pilsētas (republikāniskās pakļautības) civilstāvokļa

aktu reģistrācijas iestādes, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, un autonomajā republikā — ar republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes atļauju.

Atļauju uzvārda, vārda, tēvvārda maiņai izsniedz tikai tad, kad tam ir svarīgs attaisnojošs iemesls (uzvārds, vārds, tēvvārds slikti skan vai ir grūti tos izrunāt; laulātais vēlas kopīgu ar otru laulāto uzvārdu vai vēlas atgūt savu pirmslaulību uzvārdu, ja par to nebija pateikts, kad šķīra laulību; ja pieteicējs vēlas patēva (pamātes), kas viņu audzinājis, uzvārdu vai tēvvārdu pēc patēva vārda, kad adoptēšanu nevar noformēt, u. c.).

3. Iesniegumu par PSRS pilsoņa uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu iesniedz rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā (birojā) pēc pieteicēja pastāvīgās dzīvesvietas.

4. Iesniegumā par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu jānorāda šādas ziņas:

- a) pieteicēja uzvārds, vārds un tēvvārds;
- b) dzimšanas laiks un vieta;
- c) tautība;
- d) ģimenes stāvoklis;
- e) attiecības pret karaklausību;
- f) ziņas par bērniem (viņu uzvārds, vārds un tēvvārds, dzimšanas vieta un laiks, adrese, kur viņi dzīvo);
- g) vai pieteicējs tiesāts vai atradies izmeklēšanā, ja tā ir bijis, tad — kad un par ko viņš saukts pie kriminālatbildība;
- h) vai agrāk mainījis uzvārdu, vārdu, tēvvārdu, ja mainījis, tad — kad un kur;
- i) izvēlētais uzvārds, vārds, tēvvārds;
- j) uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas iemesli;
- k) pieteicēja dzīvesvietu pilnīgs saraksts, norādot dzīves, darba un mācību laiku un vietu, kā arī armijas dienestā pavadīto laiku un vietu utt.;

1) dzīves un darba vieta iesnieguma iesniegšanas dienā.

5. Iesniegumam par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu pievienojami šādi dokumenti:

- a) pieteicēja dzimšanas apliecība;
- b) laulības noslēgšanas apliecība (ja pieteicējs ir laulībā);
- c) bērnu (nepilngadīgu) dzimšanas apliecības, ja pieteicējam ir nepilngadīgi bērni;
- d) pieteicēja fotogrāfijas nepieciešamajā daudzumā.

6. Iesniedzot iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu, uzrādāma pase (karaklausībai pakļautajiem — do-

kuments, kas apliecina personu, bet lauku iedzīvotājiem, kur pasportizācija nav ieviesta, ciema vai ciemata darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas izsniegta attiecīga izziņa ar pieteicēja fotogrāfiju un izraksts no saimniecības grāmatas).

Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), pārbaudot iesniegumā norādītās ziņas ar pieteicēja dokumentiem, jāizskaidro pieteicējam sekas sakarā ar uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu (nepieciešamība mainīt pasi un dažus citus dokumentus, samaksāt valsts nodevu, kā arī tiesas ceļā nodibināt dokumentu, kas dod tiesības, piederības faktu u. tml.).

7. Iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu izskata tikai tad, ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu arhīvos ir personas, kas vēlas mainīt uzvārdu, vārdu, tēvvārdu, dzimšanas akta ieraksts un laulības noslēgšanas akta ieraksts (ja pieteicējs ir laulībā).

Ja pazaudēts dzimšanas akta ieraksts vai laulības noslēgšanas akta ieraksts (ja pieteicējs ir laulībā), iesniegumu var izskatīt tikai pēc tam, kad noteiktā kārtībā atjaunots ieraksts.

8. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) pieprasa pieteicēja dzimšanas akta ieraksta norakstu un laulības noslēgšanas akta ieraksta norakstu (ja pieteicējs ir laulībā), kā arī citus dokumentus, kas nepieciešami iesnieguma izskatīšanai, un visus materiālus nosūta rajona (pilsētas) izpildkomitejas iekšlietu iestādei pārbaudei (pieteicēja personas nodibināšanai un tādas iespējas novēršanai, ka uzvārds, vārds, tēvvārds tiek mainīts, lai izvairītos no izmeklēšanas, tiesas, alimentu maksāšanas vai citos savtīgos nolūkos).

9. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu iestāde izdara visu iesniegto materiālu attiecīgu pārbaudi un tos atdod civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam) ar atzinumu par pārbaudes rezultātiem, kurā paziņo savu viedokli par iespējamību pieteicējam mainīt uzvārdu, vārdu, tēvvārdu.

10. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), ja nepieciešams, pieprasa no pieteicēja un attiecīgajām iestādēm papildziņas vai dokumentus un uz saņemto materiālu pamata sagatavo atzinumu, kurā izklāsta iesnieguma saturu, uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas pamatotību,

pārbaudes rezultātus un viedokli par iespējamību pieteicējam mainīt uzvārdu, vārdu, tēvvārdu.

Šo atzinumu kopā ar citiem materiāliem nosūta apgabala, novada, pilsētas (republikāniskās pakļautības) civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, un autonomajā republikā — republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei.

11. Apgabala, novada, pilsētas (republikāniskās pakļautības) civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, un autonomajā republikā — republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde izskata iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu, pārbaudes materiālus un rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas (biroja) atzinumu un atļauj mainīt uzvārdu, vārdu, tēvvārdu vai atsaka to.

Par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas atļauju vai atteikumu civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde paziņo pieteicējam un rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļai (birojam), kas sūtījusi materiālus.

Ja iesniegumā minēto prasību apmierina, pieteicējam paskaidro, ka viņam mēneša laikā jāreģistrē uzvārda, vārda, tēvvārda maiņa. Ja šo termiņu neievēro neattaisnotu iemeslu dēļ, uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas atļauja zaudē spēku. Atkārtotu iesniegumu šādā gadījumā var izskatīt tikai pēc viena gada.

Ja atteikta uzvārda, vārda, tēvvārda maiņa, pieteicējam atdod no viņa saņemtos dokumentus.

12. Uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas atteikumu var pārsūdzēt attiecīgās apgabala, novada vai pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejā, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, un autonomajā republikā — republikas Ministru Padomē viena mēneša laikā no atteikuma paziņojuma saņemšanas dienas.

13. Uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu reģistrē rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs), kas pieņemusi iesniegumu, saskaņā ar uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas atļauju, ja uzrāda kvīti par valsts nodevas nomaksāšanu.

Labojumus civilstāvokļa aktu ierakstos izdara un jaunas dzimšanas apliecības un laulības noslēgšanas apliecī-

bas (ja pieteicējs ir laulībā) izsniedz saskaņā ar «Pamatnoteikumu, kuri nosaka kārtību civilstāvokļa aktu ierakstu grozīšanai, atjaunošanai un anulēšanai, aktu grāmatu glabāšanas kārtību un termiņus» 9. punktu (pamatnoteikumi apstiprināti ar PSRS Ministru Padomes 1976. gada 10. decembra lēmumu Nr. 1006 — «Собрание постановлений Правительства СССР», 1977, № 2).

Pieteicēja pasē izdarāma atzīme par to, ka pase sakarā ar uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu armaināma desmit dienu laikā.

14. Par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņas reģistrāciju rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa (birojs) paziņo apgabala, novada darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas iekšlietu pārvaldei, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, un autonomajā republikā — iekšlietu ministrijai.

15. Padomju pilsonis, kurš pastāvīgi dzīvo ārvalstīs, iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu iesniedz PSRS konsulārajai iestādei ārvalstīs.

Konsulārajai iestādei jāizdara nepieciešamā pārbaude un visi materiāli ar savu atzinumu ar PSRS Ārlietu ministrijas vai attiecīgās savienotās republikas ārlietu ministrijas starpniecību jānosūta jautājuma izlemšanai pēc būtības apgabala, novada, pilsētas (republikāniskās pakļautības) vai republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei pēc PSRS pilsoņa, kas lūdz uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu, dzimšanas akta ieraksta atrašanās vietas (attiecīgos gadījumos — pēc laulības noslēgšanas akta ieraksta atrašanās vietas).

Uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu reģistrē uz minētās civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes atļaujas pamata PSRS konsulārajā iestādē, kas pieņēmusi iesniegumu, pēc konsulārās nodevas samaksas

Pēc PSRS konsulārās iestādes, kas atrodas ārvalstīs, paziņojuma padomju civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde pēc pieteicēja dzimšanas akta ieraksta atrašanās vietas (bet atsevišķos gadījumos — pēc laulības noslēgšanas akta ieraksta atrašanās vietas) izdara labojumus civilstāvokļa akta ierakstā un nosūta konsulārajai iestādei jaunas dzimšanas apliecības vai laulības noslēgšanas apliecības (ja pieteicējs ir laulībā) izsniegšanai pieteicējam.

PSRS pilsoņu, kas dzimuši vai laulību noslēguši ārvalstīs, iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu izskata uz šā nolikuma pamata PSRS Tieslietu ministrijas

noteiktajā kārtībā pēc saskaņošanas ar PSRS Ārlietu ministriju un citām ieinteresētajām ministrijām un resoriem.

16. Ja persona, kas ir laulībā, maina uzvārdu, otra laulātā uzvārds tādēļ nemainās. Ja vecāki vai viens no viņiem maina uzvārdu, viņu pilngadīgajiem bērniem uzvārds tādēļ nemainās. Nepilngadīgu bērnu uzvārds mainās, ja abi vecāki maina uzvārdu. Ja uzvārdu mainījis viens no vecākiem, tad jautājumus par nepilngadīgo bērnu uzvārda maiņu izlemj saskaņā ar vecāku vienošanos, bet, ja vecāki nevar vienoties, uzvārda maiņu nosaka aizbildnības un aizgādņības iestāde.

Ja tēvs maina vārdu, viņa nepilngadīgo bērnu tēv-vārds labojams saskaņā ar tēva vārda maiņu. Pilngadīgo bērnu tēvvārds maināms tikai pēc viņu lūguma pēc vispārējiem noteikumiem.

17. Iesniegumu par uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu izskatīšana jāpabeidz ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā no iesnieguma iesniegšanas dienas. Atsevišķos gadījumos ar apgabala, novada, pilsētas (republikāniskās pakļautības) darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas, autonomās republikas Ministru Padomes, bet savienotajā republikā, kur nav apgabalu dalījuma, ar savienotās republikas tieslietu ministrijas atļauju šo termiņu var pagarināt līdz 6 mēnešiem.

Ja radusies nepieciešamība atjaunot nozaudēto dzimšanas akta ierakstu vai laulības noslēgšanas akta ierakstu, tad norādītā termiņa tecējums tiek pārtraukts.

18. Uzvārda, vārda, tēvvārda maiņa nav pieļaujama šādos gadījumos:

a) ja pieteicējs atrodas izmeklēšanā, tiek tiesāts vai viņam ir sodāmība;

b) ja pret uzvārda, vārda, tēvvārda maiņu iebilst ieinteresētās valsts iestādes.

3. §. Par vispārējo karaklausību. PSRS 1967. gada 12. oktobra likums («PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs», 1967, 42. nr.)

(I z v i l k u m s)

97. p a n t s. Dzimtsarakstu iestāžu pienākums ir ziņot kara komisariātiem, kad karaklausībai padotie vai iesaucamie mainījuši vārdu vai uzvārdu, kā arī par šo personu nāves gadījumu reģistrēšanu.

4. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 101., 102., 111.—114. punktu 271., 272. lpp.

Pie 174. panta

1. §. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas civilprocesa kodekss. («Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs», 1964, 1. nr.)

(Izvilums)

IERAKSTU NEPAREIZIBU KONSTATĒŠANA CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJAS GRĀMATĀS

271. pants. Piekritība

Rajona (pilsētas) tautas tiesa izskata lietas par ierakstu nepareizību konstatēšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās, kad civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes, ja nav strīda par tiesībām, atteikušās izlabot izdarīto ierakstu.

Pieteikumu par ieraksta nepareizības konstatēšanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās iesniedz rajona (pilsētas) tautas tiesā pēc iesniedzēja dzīvesvietas.

272. pants. Pieteikuma saturs

Pieteikumā jānorāda, kā izpaužas ieraksta nepareizība civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās, kad un kāda civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāde atteikusies izlabot izdarīto ierakstu.

273. pants. Lietas izskatīšana

Tiesa izskata pieteikumu par ieraksta izlabošanu civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās, izsaucot iesniedzēju.

274. pants. Tiesas spriedums

Likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums, ar kuru konstatēta ieraksta nepareizība civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatās, ir pamats, lai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes šo ierakstu izlabotu.

2. §. Sk. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1969. gada 4. decembra lēmuma Nr. 10 «Par tiesu praksi PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu piemērošanā» 2.^a punktu 167. lpp.

Pie 175. paņa

1. §. Par valsts nodevu. PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1942. gada 10. aprīļa dekrēts («Ведомости Верховного Совета СССР», 1942, № 13)

(I z v i l k u m s)

1. p a n t s. Valsts nodevu ņem:

d) par laulību, laulību šķiršanas, vārdu, tēvvārdu un uzvārdu maiņas reģistrāciju, par ierakstu atjaunošanu un izlabošanu aktos, un par pilsoņiem izsniegtām civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecībām.

2. p a n t s. Valsts nodevu ņem kā no pilsoņiem, tā arī no uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām.

3. p a n t s. No nodevas maksas atbrīvojami:

e) prasītāji — prasībās par alimentu piedziņu un prasībās par kaitējumu atlīdzību, sakropļojuma vai citu veselības bojājumu gadījumos, kā arī apgādnieka nāves gadījumā;

h) dzimšanas, miršanas, adopcijas un paternitātes reģistrācija, kā arī dzimšanas ierakstu grozījumi un papildinājumi sakarā ar paternitātes noteikšanu;

i) civilstāvokļa akta reģistrācijas pirmreizējās apliecības;

l) visi dokumenti krimināllietās, alimentu lietās, palbstu piešķiršanas un izsniegšanas lietās daudz bērnu mātēm, aizbildniecības lietās, adopcijas un nepilngadīgo sociāltiesiskās aizsardzības lietās, dokumenti, kurus izdod iesniegšanai mācību iestādēs.

Savienoto un autonomo republiku finansu tautas komisariātiem,¹ novadu un apgabalu finansu nodaļām ir tiesības noteikt papildu atvieglojumus atsevišķiem maksātājiem un maksātāju grupām.

Rajonu un pilsētu finansu nodaļām ir tiesības noteikt nodevu papildu atvieglojumus atsevišķiem maksātājiem.

4. p a n t s. Ar valsts nodevu apmaksājamo darbību un dokumentu sarakstu, kā arī valsts nodevas likmes nosaka PSRS Tautas Komisāru Padome.²

5. p a n t s. Valsts nodeva samaksājama skaidrā naudā vai nodevas markās.

PSRS Finansu tautas komisariātam ir tiesības noteikt

¹ Ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1946. gada 24. marta dekrētu Latvijas PSR tautas komisariāti pārveidoti par Latvijas PSR ministrijām (Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotājs, 1946, № 71).

² Sk. atsauci 119. lpp.

sarakstu darbībām un dokumentiem, kuri obligāti apmaksājami nodevu markās vai skaidrā naudā.

7. p a n t s. Samaksāto valsts nodevu neatmaksā, izņemot sekojošus gadījumus:

b) ja nodeva iemaksāta lielākā apmērā, nekā to paredz likums, vairāk iemaksātā nodeva pēc nodevu ņemējas iestādes norādījuma atmaksājama maksātājam.

8. p a n t s. Uzraudzība un kontrole par pareizu valsts nodevas ņemšanu, kā arī attiecīgos gadījumos par nodevas samaksai pieņemto summu iemaksu budžetā uzlikta nodevu ņemēju iestāžu vadītājiem, kā arī šo iestāžu darbību kontrolējošiem augstākstāvošiem orgāniem un tautas komisariātiem.

Uzraudzība un kontrole pār valsts nodevas pareizu ņemšanu ciemu darbaļaužu deputātu padomēs piekrit rajona darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejām.

2. §. Instrukcija par valsts nodevu. Apstiprināta ar PSRS Finanšu ministrijas 1976. gada 31. decembra instrukciju Nr. 95.

(I z v i l k u m s)

I s a d a ļ a

VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI

2. Atbilstoši PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1942. g. 10. aprīļa dekrēta 1. pantam «Par valsts nodevu» ar sekojošiem papildinājumiem un izmaiņām nodevu ņem:

d) par laulību, laulību šķiršanu, tēvvārdu, vārdu un uzvārdu maiņas reģistrāciju, par laulības šķiršanas apliecību izsniegšanu uz tiesas lēmuma pamata, par ieraksta atjaunošanu un izlabošanu aktos un izsniedzot pilsoņiem atkārtotas civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības.

4. Valsts nodevu ņem kā no pilsoņiem, tā arī no uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām.

I I s a d a ļ a

NODEVAS APREĶINĀŠANAS UN ŅEMŠANAS KĀRTĪBA

6. Pastāv divu veidu nodevas: vienkāršās un proporcionālās.

Vienkāršo nodevu ņem cietās likmēs (rubļos un kapeikās), bet proporcionālo — procentuālā samērā ar dokumenta summu.

Ņemot nodevu, nodevas summu noapaļo līdz pilnām desmit kapeikām, pie tam summu, mazāku par 5 kapeikām, atmet, bet summu no 5 līdz 9 kapeikām pieņem par desmit kapeikām.

7. Nodevu nomaksā, iesniedzot pieteikumu, izdarot ar nodevu apmaksājamas darbības, bet atbilstošos gadījumos, — kad tiek izsniegti ar nodevu apmaksājami dokumenti.

8. Nodevu nomaksā skaidrā naudā vai arī pārskaitot summu no maksātāja rēķina, vai arī nodevas markās.

Nodevas samaksu skaidrā naudā izdara, iemaksājot to bankas iestādēs, bet atļautos gadījumos valsts iestādēs, kas ņem nodevu.

Nodeva, ja summa nav lielāka par 10 rubļiem, var tikt nomaksāta pie iesniegumu vai sūdzību iesniegšanas, uzlīmējot uz tiem nodevas markas, bet ja summa lielāka par 10 rubļiem, — to nomaksā skaidrā naudā bankas iestādē vai krājkasē vai ar norēķiniem bez skaidras naudas.

Ja maksātājam ir rēķins bankas iestādē, nodevu samaksā, pārskaitot uz maksātāja rīkojumu pienākošās summas atbilstošā vietējā budžeta rēķinā.

9. Markas valsts nodevas apmaksai («nodevas markas») 10 kap., 20 kap., 30 kap., 50 kap., 1 rbl. un 5 rbl. vērtībā izgatavo «Goznaks» pēc vienota, PSRS Finanšu ministrijas apstiprināta parauga visai PSRS. Marku pārdošanas kārtību nosaka PSRS Valsts bankas instrukcija. Nopirkto marku atpakaļ pieņemšana no pilsoņiem nav atļauta.

10. Nodevu markas uzlīmē uz dokumenta un dzēš ar tās amatpersonas parakstu, kas pieņem vai izsniedz dokumentu (vai arī uzspiežot attiecīgās valsts iestādes spiediņu vai zīmogu), atzīmējot dzēšanas datumu. Pie tam amatpersonas parakstam jāturpinās pāri markām uz dokumenta brīvās vietas.

Tajos gadījumos, kad dokumentu veidlapas sastāv no noplēšama talona un pasakņa, nodevas markas uzlīmē gariski uz nogriežamās līnijas un, izsniedzot dokumentu, pārgriež uz 2 daļām. Šinī gadījumā marku dzēšanai amatpersonas paraksts un dzēšanas datums nav vajadzīgi.

III s a d a ļ a

NODEVAS ATMAKSAS GADĪJUMI UN KĀRTĪBA

11. Atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai nomaksātā nodeva atmaksājama gadījumos:

l) ja anulē izdoto apliecību par laulības šķiršanas reģistrāciju, sakarā ar otrreizēju lietas izskatīšanu tiesā un prasības noraidīšanu par laulības šķiršanu, kā arī gadījumos, kad tiesa anulē citus civilstāvokļa reģistrācijas aktus:

m) ja nodeva iemaksāta par laulības šķiršanas akta reģistrāciju uz laulāto, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, abpusējas vienošanās pamata, ja šī akta reģistrācija nav notikusi sakarā ar laulāto samierināšanos vai viena no tiem neierašanos uz šķiršanās akta reģistrāciju.

Nodevas atmaksu izdara ar noteikumu, ja iesniegums par nodevas atmaksu iesniegts valsts iestādē, kas nodevu pieņēmusi, vai finansu orgānā, gada laikā no summas ieskaitīšanas budžetā.

13. Nodevu atmaksā, pamatojoties uz maksātāja iesniegto tiesas vai valsts arbitražas lēmumu (spriedumu), bet attiecīgos gadījumos — pēc valsts iestādes rīkojuma, kas ņem nodevu, tās administratīvi teritoriālās vienības finansu orgāns, kuras budžetā iemaksāta nodeva, bet, samaksājot nodevu markās, — finansu orgāns pēc maksātāja atrašanās (dzīves) vietas. Nodevas atmaksu, ja tiesa anulējusi akta ierakstu par laulības šķiršanu vai citus civilstāvokļa aktus, izdara, pamatojoties uz tiesas lēmumu.

Nodevas summas atmaksu, ko piedzinušas ciemu darbaļaužu deputātu padomes, izdara šīs padomes, pamatojoties uz rakstisku ciema padomes priekšsēdētāja rīkojumu, uzrēdot iemeslu, kas radījis nepieciešamību nodevu atmaksāt.

14. Atmaksājot visu nodevas summu, ko maksātājs iemaksājis skaidrā naudā vai kas pārskaitīta no maksātāja rēķina, nepieciešams iesniegt arī nodevas samaksas dokumenta oriģinālu.

Ja atmaksā nodevu, kas nomaksāta markās, nepieciešams iesniegums vai cits dokuments, uz kura, griežoties attiecīgajā iestādē, bija uzlīmētas markas, kas dzēstas noteiktā kārtībā, izņemot gadījumus, kad nodevas samaksas dokumenti paliek iestādē, kas nodevu pieņem, vai kad markas ielīmētas šīs iestādes grāmatās (reģistros).

Lai atmaksātu nodevu par lietām, kas paliek iestādē, kas ņem nodevu, lēmumā (rīkojumā) par atmaksu norāda, ka attiecīgie dokumenti (prasības pieteikumi, maksāšanas uzdevumi, kvītis, nodevas markas) paliek dotās iestādes lietās.

V s a d a ļ a

VALSTS NODEVAS ŅEMSĀNAS KĀRTĪBA PAR ATSEVIŠĪIEM DARBĪBAS VEIDIEM UN DOKUMENTIEM

VI. NODEVAS PĀR CIVILSTĀVOKĻA AKTU REĢISTRĀCIJU

64. Nodevu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju un citām darbībām, kuras veic civilstāvokļa aktu reģistrācijas orgāni, ņem:

a) par laulības reģistrāciju — pie pieteikuma iesniegšanas, ja civilstāvokļa aktu reģistrācijas orgāni šo pieteikumu reģistrē. Ja pieteikumi reģistrēti netiek vai arī pieteikumu veidlapas nav stingrā uzskaitē, valsts nodevu ņem pie laulības reģistrācijas;

b) par citu civilstāvokļa aktu reģistrāciju un citām darbībām — līdz attiecīgo dokumentu izsniegšanai;

c) par atkārtotu apliecību izsniegšanu — pie to izsniegšanas;

Nodevu iekasē sekojošos apmēros:

Darbības un dokumenti, par kuriem ņem nodevu	Likmes apmērs rbļ.
1. Par laulības reģistrāciju	1,50
2. Par laulības šķiršanas reģistrāciju pēc laulāto abpusējas vienošanās, ja tiem nav nepilngadīgu bērnu	50,00
Par laulības šķiršanas reģistrāciju ar personām, kuras noteiktā kārtībā at- zītas par bezvēsts promesošām vai arī par rīcības nespējīgām sakarā ar gara slimību vai plānprātību, kā arī personām, kuras par izdarītiem no- ziegumiem notiesātas ar brīvības at- ņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem	0,50
Par apliecības izsniegšanu, ja laulība šķirta tiesas ceļā, no viena vai abiem laulātajiem pēc tiesas lēmuma	no 50 līdz 200 rbļ.
3. Par vārdu, tēvvārdu un uzvārdu maiņas aktu reģistrāciju	15,00

Darbības un dokumenti, par kuriem ņem nodevu	Likmes apmērs rubļ.
4. Par ierakstu atjaunošanu un izlabošanu dzimšanas, laulības un miršanas aktos.	0,50
5. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas atkārtotu apliecību un izziņu izsniegšanu	0,50

Piezīme. Pēc norādītām likmēm nodevu ņem arī ciematu padomes, kurām uzdots civilstāvokļa aktu reģistrācija.

65. Par uzvārda vai vārda maiņas reģistrāciju ņem nodevu 15 rubļu apmērā no tā vecāka, kas par to iesniedzis pieteikumu, kā arī no pilngadīgiem bērniem, kuri sakarā ar to iesnieguši pieteikumu par uzvārda maiņu. Tādā pašā apmērā ņem nodevu uzvārda maiņas reģistrācijas gadījumos no personām, kas pēc laulības reģistrācijas maina savu uzvārdu uz otrā laulātā uzvārdu vai otrādi, ja maina uzvārdu, kas pieņemts, iestājoties laulībā, uz pirmslaulības uzvārdu.

Tēvam reģistrējot vārda maiņu, mainās tēvvārds arī viņa nepilngadīgajiem bērniem. Pilngadīgo bērnu tēvvārdu maina tikai pēc to iesnieguma. Par tēvvārda maiņas reģistrāciju pilngadīgiem bērniem, kuri iesnieguši iesniegumu par to, jānomaksā valsts nodeva 15 rubļ. apmērā.

Par civilstāvokļa akta ierakstu labojumiem sakarā ar uzvārda, vārda vai tēvvārda maiņu nodevu neņem tikai par ierakstu labojumiem, kas sastādīti tai pašai personai, kas mainīja uzvārdu, vārdu vai tēvvārdu. Par aktu ierakstu izlabojumu nepilngadīgiem bērniem sakarā ar vecāka uzvārda vai vārda maiņu nodevu ņem uz vispārējiem pamatiem, t. i., 50 kapeiku apmērā.

66. Nodeva, kas iemaksāta par tiesas ceļā šķirtas laulības akta reģistrāciju, laulāto samierināšanas gadījumā līdz laulības šķiršanas reģistrācijai, netiek atmaksāta.

67. Atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai no nodevas samaksas atbrīvo:

a) dzimšanas (neatkarīgi no reģistrācijas laika), miršanas, paternitātes noteikšanas un adopcijas aktu reģistrāciju;

b) civilstāvokļa aktu reģistrācijas pirmreizējās apliecināšanas, kā arī ierakstu izlabošanu un papildināšanu sakarā ar adopciju vai paternitātes noteikšanu, kā arī sakarā ar civilstāvokļa aktu reģistrācijas orgānu pieļautām kļūdām;

c) visus dokumentus krimināllietās, alimentu lietās, pabalstu piešķiršanas un izsniegšanas lietās daudz bērnu un vientuļām mātēm, aizbildnības lietās, adopcijas un nepilngadīgo sociāli tiesiskās aizsardzības lietās, dokumentus, kurus izdod iesniegšanai mācību iestādēs;

Piezīme. Šo dokumentu izsniegšana notiek bez nodevas maksas, pamatojoties uz iesniegumiem vai attiecīgu organizāciju pieprasījumiem par dokumentu izsniegšanu, kuros ir norādīts, kādam nolūkam dokuments ir nepieciešams.

d) dokumentus, kurus izsniedz uz PSRS Augstākās tiesas, PSRS Prokuratūras, PSRS Ārlietu ministrijas un Ukrainas PSR, Baltkrievijas PSR un Lietuvas PSR Augstāko tiesu pieprasījumiem, kas saistīti ar to ārvalstu iestāžu uzdevumiem, ar kurām noslēgti līgumi par tiesiskās palīdzības sniegšanu;

e) apliecināšanas, kas izdotas uz tiesas sprieduma pamata, par laulības šķiršanu ar personām, kas noteiktā kārtībā atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām sakarā ar gara slimību vai plānprātību, vai ar personām, kas par izdarīto noziegumu sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem.

IX. NODEVA PAR DARBĪBĀM, KURAS IZPILDA CIEMU DARBAĻAUŽU DEPUTĀTU PADOMJU IZPILDKOMITEJAS

72. Par darbībām, kuras izpilda ciemu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejas un vasarnīcu ciematu padomes, kas darbojas, pamatojoties uz Nolikumu par ciemu padomēm, nodevu ņem sekojošos apmēros:

Darbības un dokumenti, par kuriem ņem nodevu	Likmes apmērs rubļ.
2. Par laulības reģistrāciju	1,50
3. Par civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecināšanu atkārtotu izsniegšanu	0,50

Piezīme. Kad ciema padomes izlabo vai papildina aktu ierakstus un reģistrē laulības šķiršanas aktus, nodevu ņem tādā pašā kārtībā kā civilstāvokļa aktu reģistrācijas orgānos.

75. Nodevu samaksā skaidrā naudā ciemu padomes priekšsēdētājam vai sekretāram, kad tiek izdarītas ar nodevu apmaksājamas darbības vai izsniegti ar nodevu apmaksājami dokumenti...

76. No nodevas maksas atbrīvo:

a) dzimšanas, miršanas, paternitātes noteikšanas un adopcijas aktu reģistrāciju, kā arī aktu ierakstu labošanu un papildināšanu sakarā ar adopciju vai paternitātes noteikšanu;

b) civilstāvokļa aktu reģistrācijas pirmreizējās apliecības;

c) visus dokumentus krimināllietās, alimentu lietās, pabalstu piešķiršanas un izdošanas lietās daudz bērnu un vientuļām mātēm, aizbildnības lietās, adopcijas un nepilngadīgo sociāli tiesiskās aizsardzības lietās, dokumentus, kurus izdod iesniegšanai mācību iestādēs.

Ja ciemu padomes izpilda notariālās darbības un civilstāvokļa aktu reģistrāciju, tiek piemēroti arī citi nodevas atvieglojumi un to piešķiršanas kārtība, kas paredzēta notariāta kantoriem un civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādēm.

3. §. Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 196.—203. punktu 293.—295. lpp.

Pie 176.—180. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 16.—41. punktu 249.—255. lpp.

Pie 181.—186. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 42.—58. punktu 255.—259. lpp.

Pie 187.—192. panta

Sk. Instrukciju par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 59.—80. punktu 259.—266. lpp.

Pie 193.—195. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 81.—91. un 172. punktu 266.—269., 286. lpp.

Pie 196.—198. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 92.—100. punktu 269.—271. lpp.

Pie 199.—202. panta

Sk. Instrukcijas par civilstāvokļa aktu reģistrācijas kārtību Latvijas PSR 115.—133. punktu 273.—276. lpp.

ALFABĒTISKAIS RĀDĪTAJS¹

A

Adopcija. Nav atļauts noslēgt laulību starp adoptētājiem un adoptētiem — 16. Vecāku tiesības var atjaunot, ja bērni nav adoptēti, — 73. Kādus bērnus atļauts adoptēt — 103. Iestāde, kas izlemj jautājumu par A., — 104. Adoptētāji — 105. Vecāku piekrišana A. — 106. A. bez vecāku piekrišanas — 107. Adoptētāja laulātā piekrišana A. — 108. Adoptējamā piekrišana A. — 109. A. noformēšana — 110. A. atteikuma lēmuma pārsūdzēšana — 111. Uzvārda, vārda, tēvvārda un dzimšanas vietas un laika ieraksta maiņas adoptējamam — 112. Adoptētāju ierakstīšana par adoptētā vecākiem — 113. A. iestāšanās brīdis — 114. A. reģistrācija — 115. Adoptēto pielīdzināšana adoptētāja radniekiem — 116. Tiesību saglabāšana uz pensiju un pabalstiem, kas pienākas sakarā ar vecāku nāvi, — 117. A. noslēpuma nodrošināšana — 118. A. atzīšana par spēkā neesošu — 119. Sekas, ko izraisa A. atzīšana par spēkā neesošu, — 120. A. atcelšana pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā pieprasījuma — 121. A. atcelšanas sekas, ja tā atcelta pēc bērna vecāku vai adoptētāja laulātā pieprasījuma, — 122. A. atcelšana pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu pieprasījuma — 123. A. atcelšana, kad adoptētais sasniedz pilngadību, — 124. A. atcelšanas sekas, ja tā atcelta pēc aizbildnības un aizgādības iestāžu pieprasījuma, — 125. A. izbeigšanās brīdis — 126. A. reģistrācijas vieta — 193. A. reģistrācijas kārtība — 194. A. aktu ierakstu anulēšana — 195. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu bērnu — padomju pilsoņu A. — 210. Bērnu — padomju pilsoņu A. noteikumi ārvalstniekiem Latvijas PSR — 211.

¹ Skaitlis norāda kodeksa pantu.

Aizbildnība un aizgādība. Aizgādnis ir tiesīgs prasīt, lai laulība tiktu atzīta par spēkā neesošu, ja laulātais nav sasniedzis laulības vecumu, — 46. A. u. a. iestāžu tiesība prasīt atzīt laulību par spēkā neesošu, ja tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā, — 47. Bērnam uzvārdu, ja vecāki nevar vienoties, dod pēc A. u. a. iestāžu norādījuma — 60. Atsevišķi dzīvojošu vecāku strīdu izšķiršana par bērnu audzināšanu — 65. A. u. a. orgānu tiesības ierosināt lietas par vecāku tiesību atņemšanu — 68. Bērnu iekārtošana, ja viņu vecākiem atņemtas vecāku tiesības, — 70. A. u. a. iestādes var atļaut vecākiem, kam atņemtas vecāku tiesības, tikties ar bērniem — 71. Bērnu atņemšana vecākiem, neatņemot vecāku tiesības, — 72. A. u. a. iestāžu piedalīšanās ar bērna audzināšanu saistīto strīdu izšķiršanā — 74. Adopcijas atcelšana pēc A. u. a. iestāžu pieprasījuma — 123. A. u. a. uzdevumi — 127. Personas, kurām nodibina aizbildnību, — 128. Personas, kurām nodibina aizgādību, — 129. Aizbildnība mirušo un bezvēsts promesošo mantai — 130. Iestāde, kas nodibina A. u. a., — 131. A. u. a. nodibināšanas vieta — 132. Pienākums ziņot par nepilngadīgiem bērniem un personām, kurām nepieciešams nodibināt A. vai a., — 133. A. u. a. iestāžu pienākums pagaidām gādāt par personām, kas pakļautas A. vai a., — 134. A. vai a. iecelšana nepilngadīgajam, kuram vecāki ir dzīvi, — 135. A. u. a. iecelšana — 136. Prasības, kādas izvirzāmas personām, kuras iecel par A. vai a., — 137. Personas, kuras nevar iecelt par A. u. a., — 138. Aizbildnība personām, kuras ir valsts vai sabiedrisko iestāžu gādībā, — 139. Aizbildnība mantai, kas neatrodas aizbilstamo dzīvesvietā, — 140. A. u. a. pienākumu pildīšana bez atlīdzības — 141. A. u. a. pienākums audzināt nepilngadīgos bērnus un aizsargāt viņu tiesības — 142. A. u. a. pienākums rūpēties par pilngadīgo aizbilstamo personu veselības un tiesību aizsardzību — 143. A. u. a. pienākums dzīvot kopā ar aizbilstamajiem — 144. A. u. a. tiesība prasīt, lai personas, kas nelikumīgi aiztur bērnus, atdod bērnus viņiem — 145. Garā slimas personas aizbildņa pienākums lūgt atcelt aizbildnību, ja aizbilstamais izvesēojies, — 146. A. u. a. civilliesiskie pienākumi — 147. Darījumi, kuru slēgšanai vajadzīga iepriekšēja A. u. a. iestāžu atļauja, — 148. Darījumi, kurus A. u. a. nav tiesīgi slēgt, — 149. Rīcība ar aizbilstamo tekošajiem ienākumiem (ieņēmumiem) — 150. Aizbilstamo mantas

pārvaldišana un A. u. a. pārskati — 151. A. u. a. uzstāšanās, aizstāvot aizbilstamo tiesības, — 152. A. u. a. rīcības pārsūdzēšana — 153. A. u. a. atbrīvošana un atcelšana no viņu pienākumu pildīšanas — 154. Pilngadīgas personas aizgādņa atbrīvošana no aizgādņa pienākumiem pēc aizbilstamo pieprasījuma — 155. A. u. a. izbeigšana — 156. A. u. a. darbības uzraudzība — 157. A. u. a. iestāžu lēmumu pārsūdzēšana — 158. Sk. Adopcija.

Aizgādība. Sk. Aizbildnība un aizgādība.

Alimenti. Laulāto savstarpējas uzturēšanas pienākums — 26. Šķirto laulāto savstarpējas uzturēšanas pienākums — 27. Laulātā atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šā pienākuma ierobežošana ar noteiktu termiņu — 28. Laulāto uzturam piedzenamo līdzekļu apmērs — 29. Laulāto tiesību zaudēšana saņemt uzturu — 30. Jautājuma izlemšana par A. bērnu uzturēšanai, šķirot laulību, — 35. Šķirot laulību, jānosaka, kādā apmērā piedzenams uzturs otra laulātā uzturēšanai, — 36. Līdzekļi personas uzturēšanai, kura sastāvējusi laulībā, kas atzīta par spēkā neesošu, — 50. Vecāku tiesību atņemšana neatbrīvo vecākus no pienākuma uzturēt bērnus — 69. Vecāku pienākums uzturēt savus bērnus — 75. Nepilngadīgajiem bērniem piedzenamo alimentu apmērs — 76. Izpeļņas (ienākumu) veidi, kuri ņemami vērā, ieturot alimentus, — 77. A. piedziņa nepilngadīgiem bērniem konkrētā naudas summā — 78. Vecāku pienākums piedalīties bērnu uzturēšanas papildizdevumos — 79. Izdevumu piedziņa bērnu iestādēs ievietoto bērnu uzturēšanai — 80. A. piedziņa no vecākiem, kuriem ir ienākumi no piemājas zemes palīgsaimniecības, — 81. Darba nespējīgiem pilngadīgiem bērniem piedzenamo A. apmērs — 82. A. piedziņa līdz strīda izšķiršanai tiesā — 83. Bērnu pienākums uzturēt vecākus — 84. Bērnu atbrīvošana no pienākuma uzturēt savus vecākus — 85. Vecākiem piedzenamo A. apmērs — 86. Piespriesto A. apmēra grozīšana — 87. Patēva un pamātes pienākums uzturēt padēlus un pameitas — 88. Padēlu un pameitu pienākums uzturēt patēvu un pamāti — 89. Brāļu un māsu pienākums uzturēt savus nepilngadīgos vai darba nespējīgos brāļus un māsas — 90. Mazbērnu pienākums uzturēt vecotēvu un vecomāti — 91. Vectēva un vecāsmātes pienākums uzturēt savus mazbērnus — 92. Ģimenes lo-

cekļiem piedzenamo A. apmērs — 93. Piespriesto A. apmēra grozīšana — 94. Labprātīga A. maksāšanas kārtība — 95. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijas pienākums ieturēt A. — 96. A. ieturēšana, pamatojoties uz pieteikumu, — 97. A. piedziņa tiesas ceļā — 98. A. piedziņa, pamatojoties uz atzīmēm to personu pasēs, kuras izvairās no A. maksāšanas, — 99. A. parāda piedziņa pēc izpildu raksta — 100. Atbrīvošana no A. parāda samaksas vai tā samazināšana — 101. A. izmaksāšanas un pārsūtīšanas termiņš — 102. Sk. Pabalsti. Pensija. Stipendija.

Apliecība. Par civiltāvokļa aktu reģistrāciju tiek izdota A. — 172. Sk. Valsts nodeva.

Ārvalstnieki. Padomju pilsoņu laulības ar Ā. un Ā. savstarpējās laulības Latvijas PSR — 204. Ārpus PSRS teritorijas noslēgto laulību atzīšana — 206. Padomju pilsoņu un Ā. laulības un Ā. savstarpējo laulību šķiršana Latvijas PSR — 207. Ārpus PSRS teritorijas izdarīto laulību šķiršanas atzīšana — 208. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu bērnu — padomju pilsoņu adopcija — 210. Bērnu — padomju pilsoņu adopcijas noteikumi Ā. Latvijas PSR — 211.

Atbildība. Amatpersonu A. par alimentu ieturēšanas izpildraksta nozaudēšanu — 99. A. par adopcijas noslēpuma izpaušanu — 118.

Atsevišķi dzīvojoši vecāki. Nepilngadīgo bērnu dzīvesvieta, ja vecāki nedzīvo kopā, — 64. Ā. dz. v. strīdu izšķiršana par bērnu audzināšanu — 65.

B

Bērni. Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi — 1. B. interešu aizsardzība — 5. B. audzināšanas jautājumus laulātie izlemj kopīgi — 19. Strīda izšķiršana par B. audzināšanu un uzturēšanu — 35. Laulības šķiršana, ja par to vienojušies laulātie, kuriem nav nepilngadīgu B., — 39. B. tiesiskais stāvoklis, ja tie dzimuši par spēkā neesošu atzītā laulībā, — 51. Vecāku un B. tiesību un pienākumu rašanās pamati — 52. B. izcelšanās noteikšana, ja vecāki ir savstarpējā laulībā, — 53. B. izcelšanās noteikšana pēc vecāku kopēja pieteikuma — 54. Paternitātes noteikšana tiesā — 55.

Ieraksts par B. vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, un vecāku ieraksta apstrīdēšana — 56. Ieraksts par vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā, — 57. Ieraksts par B. tēvu, ja nav noteikta paternitāte, — 58. B. vārds un tēvvardš — 59. B. uzvārds — 60. Abu vecāku vienošanās nepieciešamība B. audzināšanas jautājumos — 63. Nepilngadīgo B. dzīvesvieta, ja vecāki nedzīvo kopā, — 64. Atsevišķi dzīvojošo vecāku strīdu izšķiršana par bērnu audzināšanu — 65. Vecāki ir tiesīgi atprasīt B. no jebkuras personas, kas nelikumīgi vai bez tiesas sprieduma aiztur B. pie sevis, — 66. B. iekārtošana, ja viņu vecākiem atņemtas vecāku tiesības, — 70. Vecāku satikšanās ar B., ja vecākiem atņemtas vecāku tiesības, — 71. B. atņemšana vecākiem, neatņemot vecāku tiesības, — 72. Vecāku tiesības var atjaunot, ja tas ir B. interesēs un ja B. nav adoptēti, — 73. Aizbildnības un aizgādības iestāžu piedalīšanās ar B. audzināšanu saistīto strīdu izšķiršanā — 74. Vecāku pienākums uzturēt savus B. — 75. Nepilngadīgajiem B. piedzenamo alimentu apmērs — 76. Alimentu piedziņa nepilngadīgiem B. konkrētā naudas summā — 78. Vecāku pienākums piedalīties B. uzturēšanas papildizdevumos — 79. Izdevumu piedziņa B. iestādēs ievietoto B. uzturēšanai — 80. B. pienākums uzturēt vecākus — 84. B. atbrīvošana no pienākuma uzturēt savus vecākus — 85. Kādus B. atļauts adoptēt — 103. Pienākums ziņot par nepilngadīgiem B. un personām, kuriem nepieciešams nodibināt aizbildnību vai aizgādību, — 133. B. audzināšana B. iestādēs — 139. Aizbildņa un aizgādņa pienākums audzināt nepilngadīgos B. un aizsargāt viņu tiesības — 142. Aizbildņa un aizgādņa tiesība prasīt, lai personas, kas nelikumīgi aiztur B., atdod B. viņiem, — 145. B. patronēšana — 159. Patronātā nododamo B. vecums — 162. Dzimšanas reģistrācija, ja B. dzimuši pēc laulības izbeigšanās vai laulības atzišanas par spēkā neesošu, — 180. B. pilsonība — 203. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu B. — padomju pilsoņu adopcija — 210. B. — padomju pilsoņu adopcijas noteikumi ārvalstniekiem Latvijas PSR — 211. Sk. Adopcija. Aizbildnība un aizgādība. Alimenti. Patronēšana.

Bezpavalstnieki. PSR Savienības un Latvijas PSR laulības un ģimenes likumu piemērošana B. — 212.

Bezvēsts promesošais. Laulības šķiršana ar personām, kas atzītas par B. p. vai rīcības nespējīgām vai sodītas

ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Laulības atjaunošana, ja ierodas laulātais, kas izsludināts par mirušu vai atzīts par B. p., — 43. Adopcijai nav vajadzīga B. p. piekrišana — 107. Kārtība, kādā šķir laulību ar B. p., rīcības nespējīgiem vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190. Sk. Aizbildnība un aizgādība.

Brāji un māsas. Nav atļauts noslēgt laulību starp B. u. m. — 16. B. u. m. pienākums uzturēt savus nepilngadīgos vai darba nespējīgos B. u. m. — 90.

Brīvības atņemšana. Laulības šķiršana ar personām, kas sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Kārtība, kādā šķir laulību ar sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190.

C

Civilstāvokļa aktu reģistrācija. C. a. r. — 166. C. a. r. iestādes — 167. C. a. r. iestāžu kompetence — 168. Aktu grāmatas — 169. C. a. r. noteikumi — 170. Dokumenti, kas uzrādāmi, ierakstot C. a., — 171. C. a. ierakstīšana — 172. Vārda, tēvvārda un uzvārda maiņas reģistrācija — 173. C. a. ierakstu apstrīdēšanas kārtība — 174. Valsts nodeva — 175. Sk. Adopcija. Dzimšana. Laulība. Laulības šķiršana. Miršana. Paternitāte.

D

Darba nespējīgie. Laulāto savstarpējas uzturēšanas pienākums — 26. Vecāku pienākums uzturēt savus bērnus — 75. D. n. pilngadīgajiem bērniem piedzenamo alimentu apmērs — 82. Bērnu pienākums uzturēt vecākus — 84. Piespiesto alimentu apmēra grozīšana — 87. Patēva un pamātes pienākums uzturēt padēlus un pameitas — 88. Padēlu un pameitu pienākums uzturēt patēvu un pamāti — 89. Brāļu un māsu pienākums uzturēt savus nepilngadīgos vai darba nespējīgos brāļus un māsas — 90. Mazbērnu pienākums uzturēt vecotēvu un vecmāti — 91. Vecātēva un vecāsmātes pienākums

uzturēt savus mazbērnus — 92. Ģimenes locekļiem piedzenamo alimentu apmērs — 93. Piespriesto alimentu apmēra grozīšana — 94.

Darijumi. Mantiskie D. starp laulātajiem — 25. D., kuru slēgšanai vajadzīga iepriekšēja aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauja, — 148. D., kurus aizbildnis un aizgādnis nav tiesīgi slēgt, — 149.

Dāvinājums. Manta, ko laulātais ieguvis kā D., ir katra laulātā īpašums — 22. Aizbildnis un aizgādnis nav tiesīgi dāvināt aizbilstamā mantu — 149.

Dokumenti. Ieraksts laulāto D. par laulības šķiršanu — 192. Miršanas apliecināšanai nepieciešamie D. — 201. Sk. Civilstāvokļa aktu reģistrācija.

Dzimšana. Bērnu tiesiskais stāvoklis, ja tie dzimuši par spēkā neesošu atzītā laulībā, — 51. Dz. reģistrācijas vieta — 176. Dz. pieteikums — 177. Dz. pieteikuma termiņi — 178. Dz. ieraksts — 179. Dz. reģistrācija, ja bērni dzimuši pēc laulības izbeigšanās vai laulības atzīšanas par spēkā neesošu, — 180. Ziņu ierakstīšana par tēvu bērna Dz. akta ierakstā — 198.

Dzīvesvieta. Laulāto Dz. v. — 19. Nepilngadīgo bērnu Dz. v., ja vecāki nedzīvo kopā, — 64. Adoptētāja un adoptējamā Dz. v. — 110. Aizbildnības un aizgādības nodibināšanas vieta — 132. Aizbildņa un aizgādņa pienākums dzīvot kopā ar aizbilstamajiem — 144.

F

Fiktīvas laulības. F. I. atzīšana par spēkā neesošu — 49.

G

Garā slimie. Laulības šķiršana ar G. s. — 40. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā, — 47. Personas, kurām nodibina aizbildnību, — 128. G. s. personas aizbildņa pienākums lūgt atcelt aizbildnību, ja aizbilstamais izveseļojies, — 146. Kārtība, kādā šķir laulību ar G. s. un plānprātīgajiem, — 190.

Grūtniecība. Sievai ir tiesības saņemt alimentus G. laikā un vienu gadu pēc bērna dzimšanas — 26. Vīrs nav tiesīgs bez sievas piekrišanas ierosināt laulības šķiršanas lietu sievas G. laikā un viena gada laikā pēc bērna dzimšanas — 32.

Ģ

Ģimenes attiecības. Sievietes un vīrieša līdztiesība Ģ. a. — 3. Pilsoņu līdztiesība Ģ. a. neatkarīgi no viņu tautības, rases un attieksmes pret reliģiju — 4. Laulības un Ģ. a. valsts tiesiskā regulēšana — 6.

Ģimenes locekļi. Ģ. l. piedzenamo alimentu apmērs — 93.

I

Ieraksts par vecākiem. Sk. Vecāki.

Ierakstu apstrīdēšana. Ieraksts par vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, un vecāku Ie. a. — 56. Civilstāvokļa aktu Ie. a. kārtība — 174.

Ipašums. Sk. Manta.

Izpildu komiteja. Sk. Adopcija. Aizbildnība un aizgādība. Civilstāvokļa aktu reģistrācija.

Izsludināšana par mirušu. Laulības izbeigšanās sakarā ar laulātā I. p. m. — 31. Laulības atjaunošana, ja ierodas laulātais, kas I. p. m. vai atzīts par bezvēsts promesošu, — 43.

Izvairīšanās. Alimentu piedziņa, pamatojoties uz atzīmēm to personu pašēs, kuras I. no alimentu maksāšanas, — 99. Sk. Alimenti.

K

Kaitējums. Sk. Zaudējumi.

Kolhoznieku sēta. Laulāto — K. s. locekļu mantiskās tiesības — 23.

Konsulāti. Padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem un ārvalstnieku savstarpējās laulības Latvijas PSR — 204. Padomju pilsoņu laulību noslēgšana PSRS vēstniecībās un K. — 205. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu bērnu — padomju pilsoņu adopcija — 210.

Kopējs pieteikums. Bērna izcelšanās noteikšana pēc vecāku K. p. — 54.

Kopīpašums. Sk. Laulāto kopīpašuma sadale. Manta.

L

Laiks. L., kad izbeidzas laulība, ja to šķir, — 41. L., kad iestājas adopcija, — 114. Adopcijas izbeigšanās brīdis — 126. Sk. Termiņš.

Laulātie. Laulības reģistrācija noteikta L. interešu aizsardzībai — 12. L. tiesību un pienākumu rašanās — 17. L. uzvārds — 18. L. personiskās tiesības — 19. L. kopīpašums — 20. L. kopīpašuma sadale — 21. Katra L. personiskais īpašums — 22. L. — kolhoznieku sētas locekļu mantiskās tiesības — 23. Piedziņas vēršana uz L. mantu — 24. Mantliskie darījumi starp L. — 25. L. savstarpējas uzturēšanas pienākums — 26. Šķirto L. savstarpējas uzturēšanas pienākums — 27. L. atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru L. vai šā pienākuma ierobežošana ar noteiktu termiņu — 28. L. uzturam piedzēnamo līdzekļu apmērs — 29. L. tiesību zaudēšana saņemt uzturu — 30. Laulība izbeidzas ar L. nāvi — 31. Laulības izbeigšana, L. dzīvam esot, — 32. Līdzekļu piedziņa L. uzturēšanai — 36. L. kopīpašuma sadale — 37. L. uzvārda maiņa, šķirot laulību, — 42. Laulības atjaunošana, ja ierodas L., kas izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu, — 43. Laulības atzišana par spēkā neesošu, ja L. nav sasniedzis laulības vecumu, — 46. Laulības atzišana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta bez viena L. piekrišanas, — 48. Adoptētāja L. piekrišana adopcijai — 108. Laulības šķiršanas kārtība, ja abi L. tam piekrit, — 189. Pirmslaulības uzvārda piešķiršana L., šķirot laulību, — 191. Ieraksts L. dokumentos par laulības šķiršanu — 192.

Laulāto kopīpašuma sadale. L. k. s. — 21, 37. Laulāto — kolhoznieku sētas locekļu mantiskās tiesības — 23. Piedziņas vēršana uz laulāto mantu — 24.

Laulība. L. un ģimenes attiecību valsts tiesiskā regulēšana — 6. Valsts nodeva, kas ņemama, reģistrējot L. noslēgšanu un L. šķiršanu, — 175. L. reģistrācijas vieta — 181. L. pieteikums — 182. Personu, kas stājas L., iepazīstināšana ar viņu tiesībām un pienākumiem — 183. L. reģistrācijas dienas noteikšana — 184. L. reģistrācija — 185. Ieraksts laulāto dokumentos par L. reģistrāciju — 186. Sk. Laulības atjaunošana. Laulības izbeigšana. Laulības noslēgšana. Laulības un ģimenes likumdošana. Laulības spēkā neesamība. Laulības šķiršana. Laulības vecums.

Laulības atjaunošana. L. a., ja ierodas laulātais, kas izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu, — 43.

Laulības izbeigšana. L. i. sakarā ar laulātā nāvi — 31. L. i., laulātajiem dzīviem esot, — 32. Laiks, kad L. i., ja to šķir, — 41. Sk. Laulības šķiršana.

Laulības noslēgšana. L. n. — 12. L. n. kārtība — 13. L. n. noteikumi — 14. Laulības vecums — 15. Šķēršļi L. n. — 16. Valsts nodeva, ko ņem, noslēdzot laulību, — 175. Padomju pilsoņu laulības ar ārvalstniekiem un ārvalstnieku savstarpējās laulības Latvijas PSR — 204. Padomju pilsoņu L. n. PSRS vēstniecībās un konsulātos — 205. Ārpus PSRS teritorijas noslēgto laulību atzīšana — 206. Sk. Laulība.

Laulības reģistrācija. Sk. Laulība. Laulības noslēgšana.

Laulības spēkā neesamība. Pamats L. atzīšanai par spēkā neesošu — 44. Kārtība, kādā L. atzīst par s. n., — 45. L. atzīšana par s. n., ja laulātais nav sasniedzis laulības vecumu, — 46. L. atzīšana par s. n., ja tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā, — 47. L. atzīšana par s. n., ja tā noslēgta bez viena laulātā piekrišanas, — 48. Fiktīvas L. atzīšana par s. n. — 49. Sekas, ko izraisa L. atzīšana par s. n., — 50. Bērnu tiesiskais stāvoklis, ja tie dzimuši par s. n. atzītā laulībā, — 51. Dzimšanas reģistrācija, ja bērni dzimuši pēc laulības izbeigšanās vai L. atzīšanas par s. n., — 180.

Laulības šķiršana. L. š. kārtība — 33. L. š. tiesā — 34. Valsts nodeva, kas ņemama, ja laulību šķir tiesa, — 38. L. š., ja par to vienojušies laulātie, kuriem nav nepilngadīgu bērnu, — 39. L. š. ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām vai sodī-

tas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Laiks, kad izbeidzas laulība, ja to šķir, — 41. Laulātā uzvārda maiņa, šķirot laulību, — 42. Valsts nodeva, ko ņem, šķirot laulību, — 175. L. š. reģistrācijas vieta — 187. L. š. reģistrācija uz tiesas sprieduma pamata — 188. L. š. kārtība, ja abi laulātie tam piekrit, — 189. Kārtība, kādā šķir laulību ar bezvēsts promesošiem, rīcības nespējīgiem vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190. Pirmslaulības uzvārda piešķiršana laulātajiem, šķirot laulību, — 191. Ieraksts laulāto dokumentos par L. š. — 192. Padomju pilsoņu un ārvalstnieku laulību un ārvalstnieku savstarpējo L. š. Latvijas PSR — 207. Ārpus PSRS teritorijas izdarītas L. š. atzīšana — 208. Ārvalstīs dzīvojošo padomju pilsoņu tiesības šķirt laulību PSRS tiesu iestādēs — 209. Sk. Laulības izbeigšana.

Laulības un ģimenes likumdošana. Latvijas PSR L. u. ģ. l. uzdevumi — 1. Latvijas PSR L. u. ģ. kodeksa regulējamās attiecības — 2. L. u. ģ. l. — 7. L. u. ģ. likumu piemērošana Latvijas PSR — 8. PSR Savienības un Latvijas PSR L. u. ģ. likumu piemērošana bezpavalstniekiem — 212. Ārvalstu L. u. ģ. likumu piemērošana — 213. Starptautisko līgumu un nolīgumu piemērošana — 214.

Laulības vecums. L. v. — 15. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja laulātais nav sasniedzis L. v., — 46.

Līdzekļi. Sk. Adopcija. Alimenti. Patronēšana. Uzturēšana.

Līdztiesība. Sk. Pilsoņu līdztiesība.

Līgumi. Darījumi, kuru slēgšanai vajadzīga iepriekšēja aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauja, — 148. Patronēšanas L. izbeigšana pirms termiņa — 164. Sk. Laulības un ģimenes likumdošana.

M

Manta. Laulāto kopīpašums — 20. Laulāto kopīpašuma sadale — 21. Katra laulātā personiskais īpašums — 22. Laulāto — kolhoznieku sētas locekļu mantiskās tiesības — 23. Piedziņas vēršana uz laulāto mantu — 24. Mantiskie darījumi starp laulātajiem — 25. Laulāto

kopīpašuma sadale — 37. Personu īpašums, kas bijušas laulībā, kura atzīta par spēkā neesošu, — 50. Aizbildnība mirušo un bezvēsts promesošo mantai — 130. Aizbilstamo mantisko interešu aizsardzība — 139. Aizbildnība mantai, kas neatrodas aizbilstamā dzīvesvietā, — 140. Aizbildņu un aizgādņu civiltiesiskie pienākumi — 147. Darījumi, kuru slēgšanai vajadzīga iepriekšēja aizbildnības un aizgādības iestāžu atļauja, — 148. Darījumi, kurus aizbildnis un aizgādnis nav tiesīgi slēgt, — 149. Rīcība ar aizbilstamo tekošajiem ienākumiem (ieņēmumiem) — 150. Aizbilstamo mantas pārvaldīšana un aizbildņu un aizgādņu pārskati — 151. Līdzekļi patronētā uzturēšanai — 163.

Māsa. Sk. Brāji un māsas.

Mātes tiesību aizsardzība. Latvijas PSR laulības un ģimenes likumdošanas uzdevumi — I. M. t. a. un mātes atbalstīšana — 5.

Mazbērni. M. pienākums uzturēt vecotēvu un vecomāti — 91. Vecātēva un vecāsmātes pienākums uzturēt savus M. — 92.

Miršana. Laulības izbeigšanās sakarā ar laulātā nāvi — 31. Ja māte mirusi, tad ierakstu par bērna tēvu izdara pēc tēva pieteikuma — 57. Tiesību saglabāšana uz pensiju un pabalstiem, kas pienākas sakarā ar vecāku nāvi, — 117. Dzimšanas reģistrācija, ja vecāki miruši, — 177. Nedzīva bērna dzimšanas reģistrācijas termiņš — 178. Bērna dzimšanas reģistrācija, ja tēvs miris, — 180. M. reģistrācijas vieta — 199. M. pieteikums — 200. M. apliecināšanai nepieciešamie dokumenti — 201. M. pieteikuma iesniegšanas termiņš — 202.

N

Naudas sods. N. s. uzlikšana amatpersonai, kas vainīga alimentu ieturēšanas pieteikuma nozaudēšanā, — 97. N. s. par alimentu neieturēšanu — 99.

Nāve. Sk. Miršana.

Nepilngadīgie. Laulības šķiršana, ja par to vienojušies laulātie, kuriem nav N. bērnu, — 39. N. laulātā tiesības

prasīt laulības atzīšanu par spēkā neesošu — 46. N. bērnu dzīvesvieta, ja vecāki nedzīvo kopā, — 64. N. bērniem piedzenamo alimentu apmērs — 76. Brāļu un māsu pienākums uzturēt savus N. vai darba nespējīgos brāļus un māsas — 90. Adoptēt atļauts vienīgi N. bērniem — 103. Pienākums ziņot par N. bērniem un personām, kuriem nepieciešams nodibināt aizbildnību un aizgādību, — 133. Aizbildņa un aizgādņa iecelšana N., kuriem vecāki ir dzīvi, — 135. Patronātu nodibina bez vecākiem palikušo N. bērnu audzināšanai — 159. Sk. Adopcija. Aizbildnība un aizgādība. Bērni.

Nodeva. Sk. Valsts nodeva.

Noguldījumi. Rīcību ar aizbilstamo N. nosaka PSRS likumdošana — 148.

Noilgums. Sk. Prasības noilgums.

Nolīgumi. Sk. Laulības un ģimenes likumdošana.

Notiesātie. Laulības šķiršana ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām vai sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Kārtība, kādā šķir laulību ar bezvēsts promesošiem, rīcības nespējīgiem vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190.

Noziegums. Sk. Zaudējumi.

P

Pabalsti. Alimentu ieturēšana no P. — 96. Tiesību saglabāšana uz pensiju un P., kas pienākas sakarā ar vecāku nāvi, — 117. Rīcība ar aizbilstamo tekošajiem ienākumiem (ieņēmumiem) — 150.

Padēls (pameita). Patēva un pamātes pienākums uzturēt P. un (p.) — 88. P. un (p.) pienākums uzturēt patēvu un pamāti — 89.

Palīgsaimniecība. Alimentu piedziņa no vecākiem, kuriem ir ienākumi no piemājas zemes P., — 81.

Pamāte. Sk. Patēvs (pamāte).

Pameita. Sk. Padēls (pameita).

Pase. Alimentu piedziņa, pamatojoties uz atzīmēm to personu P., kuras izvairās no alimentu maksāšanas, — 99. Ieraksts P. par laulības reģistrāciju — 186. Ieraksts pasē par laulības šķiršanu — 192.

Paternitāte. P. noteikšana civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē — 54. P. noteikšana tiesā — 55. Ieraksts par vecākiem, kas ir savstarpējā laulībā, un vecāku ieraksta apstrīdēšana — 56. Ieraksts par vecākiem, kas nav savstarpējā laulībā, — 57. Ieraksts par bērna tēvu, ja nav noteikta P., — 58. Valsts nodeva — 175. P. noteikšanas reģistrācijas vieta — 196. P. noteikšanas reģistrācijas kārtība — 197. Ziņu ierakstīšana par tēvu bērna dzimšanas akta ierakstā — 198. Sk. Tēvvārds.

Patēvs (pamāte). P. un (p.) pienākums uzturēt padēlus un pameitas — 88. Padēlu un pameitu pienākums uzturēt P. un (p.) — 89.

Patronēšana. Bērnu P. — 159. Personas, kam nav atļauts patronēt, — 160. P. iestādes — 161. P. nododamo bērnu vecums — 162. Līdzekļi patronēto uzturēšanai — 163. P. līguma izbeigšana pirms termiņa — 164. Patronētā dzīves un audzināšanas apstākļu uzraudzīšana — 165.

Pensija. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijas pienākums ieturēt alimentus — 96. Tiesību saglabāšana uz P. un pabalstiem, kas pienākas sakarā ar vecāku nāvi, — 117.

Personiskais īpašums. Katra laulātā P. ī. — 22. Laulāto — kolhoznieku sētas locekļu mantiskās tiesības — 23. Piedziņas vēršana uz laulāto mantu — 24.

Personiskās tiesības. Laulāto P. t. — 19.

Piedzīņa. P. vēršana uz laulāto mantu — 24. Līdzekļu P. laulātā uzturēšanai — 36. Sk. Alimenti.

Piekrišana. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta bez viena laulātā P., — 48. Sk. Adopcija.

Piemājas zeme. Sk. Palīgsaimniecība.

Pilsonība. Bērnu P. — 203. Padomju pilsoņu stāšanās laulībā ar ārvalstniekiem neizraisa P. maiņu — 204. Ārpus PSRS teritorijas dzīvojošu bērnu — padomju pilsoņu adopcija — 210.

Pilsoņu līdztiesība. P. I. ģimenes attiecībās neatkarīgi no viņu tautības, rases un attiecības pret reliģiju — 4.

Plānprātība. Sk. Garā slimie.

Prasības noilgums. P. n. piemērošana — 9. P. n. termiņa tecējuma sākums — 10. P. n. piemērošanas kārtība — 11. P. n. prasībās par šķirto laulāto kopīpašuma sadali — 21. Sk. Termiņš.

Prokurors. P. tiesības prasīt, lai laulību atzīst par spēkā neesošu tādēļ, ka laulātais nav sasniedzis laulības vecumu, — 46. P. tiesības prasīt, lai laulību atzīst par spēkā neesošu tādēļ, ka tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā, — 47. P. tiesības prasīt, lai laulību atzīst par spēkā neesošu, ja tā noslēgta bez viena laulātā piekrišanas, — 48. P. tiesības prasīt, lai fiktīva laulība tiktu atzīta par spēkā neesošu, — 49. Kārtība, kādā ierosina lietas par vecāku tiesību atņemšanu pēc P. prasības, — 68.

R

Radinieki. Nav atļauts noslēgt laulību starp R. — 16. Brāļu un māsu pienākums uzturēt savus nepilngadīgos vai darba nespējīgos brāļus un māsas — 90. Mazbērnu pienākums uzturēt vecotēvu un vecomāti — 91. Vecāteva un vecāsmātes pienākums uzturēt savus mazbērņus — 92. Adoptēto pielīdzināšana adoptētāja R. — 116.

Reliģija. Pilsoņu līdztiesība ģimenes attiecībās neatkarīgi no viņu tautības, rases un attieksmes pret R. — 4.

Rīcības nespējīgie. Nav atļauts noslēgt laulību starp personām, no kurām kaut vai vienu tiesa atzinusi par R. n. gara slimības vai plānprātības dēļ, — 16. Laulības šķiršana ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai R. n. vai sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Kārtība, kādā laulību atzīst par spēkā neesošu, — 45. Par adoptētājiem nevar būt rīcības nespējīgie — 105. Par aizbildņiem nevar būt rīcības nespējīgie — 105. Par aizbildņiem nevar iecelt personas, kas atzītas par R. n., — 138. Patronēt nav atļauts personām, kas atzītas par R. n., — 160. Kārtība, kādā šķir laulību ar bezvēsts promesošiem, R. n. vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190.

S

Savstarpēja piekrišana. Laulības šķiršanas kārtība, ja abi laulātie tam piekrit, — 189.

Savstarpējas uzturēšanas pienākums. Laulāto S. u. p. — 26. Šķirto laulāto S. u. p. — 27. Laulātā atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šā pienākuma ierobežošana ar noteiktu termiņu — 28. Laulātā uzturam piedzenamo līdzekļu apmērs — 29. Laulāto tiesību zaudēšana saņemt uzturu — 30.

Sievietes un vīrieša līdztiesība. S. u. v. l. ģimenes attiecībās — 3.

Starptautiskie līgumi un nolīgumi. S. l. u. n. piemērošana — 214.

Stipendija. Uzņēmuma, iestādes vai organizācijas administrācijas pienākums ieturēt alimentus no S. — 96.

Strīdi par bērnu audzināšanu. Bērnu audzināšanas jautājumus laulātie izlemj kopīgi — 19. Atsevišķi dzīvojošu vecāku S. izšķiršana p. b. a. — 65.

Sūdzības. S. par tiesu izpildītāja darbību — 100.

Š

Šķēršļi laulības noslēgšanai. Š. l. n. — 16. Laulības atzīšana par spēkā neesošu, ja tā noslēgta, neievērojot apstākļus, kas liedz stāties laulībā, — 47.

Šķiršana. Sk. Laulības šķiršana.

T

Tautība. Pilsoņu līdztiesība ģimenes attiecībās neatkarīgi no viņu T., rases un attieksmes pret reliģiju — 4.

Termiņš. T., pēc kura notecēšanas notiek laulības registrācija, — 13. T., kurā sievai ir tiesības saņemt materiālo atbalstu pēc bērna dzimšanas, — 26. T., kurā šķirti laulātie ir tiesības saņemt uzturu, — 27. Laulāto atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šā pienākuma ierobežošana ar noteiktu T. — 28. T. laulāto samierināšanai pie šķiršanās — 34. Apliecības par lau-

libas šķiršanu izsniegšanas T. — 39. Laulības šķiršana ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām vai sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. Vecāku ieraksta apstrīdēšanas T. — 56. Alimentu ieturēšanas un izmaksas T. — 96. T. alimentu piedziņai par pagājušo laiku — 98. T. alimentu parāda piedziņai pēc izpildu raksta — 100. Alimentu izmaksāšanas un pārsūtīšanas T. — 102. Adopcijas reģistrācijas T. — 115. Aizbildņa un aizgādņa iecelšanas T. — 136. T. līdzekļu saņemšanai patronētā uzturēšanai — 163. Patronēšanas līguma izbeigšana pirms T. — 164. Dzimšanas pieteikuma T. — 178. T., kura laikā mirušais var tikt ierakstīts par bērna tēvu, — 180. Laulības reģistrācijas dienas noteikšana — 184. T. laulības šķiršanas reģistrācijai — 189. Kārtība, kādā šķir laulību ar bezvēsts promesošiem, rīcības nespējīgiem vai sodītiem ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 190. T. adopcijas reģistrācijai — 194. Miršanas pieteikuma iesniegšanas T. — 202. Sk. Prasības noilgums.

Tēvārds. Bērna vārds un T. — 59. Uzvārda, vārda, T. un dzimšanas vietas un laika ieraksta maiņas adoptējamam — 112. Adopcijas atcelšanas sekas, ja tā atcelta pēc aizbildnības un aizgādņības iestāžu pieprasījuma, — 125. Vārda, T. un uzvārda maiņas reģistrācija — 173.

Tiesa. Laulības šķiršana T. — 34. Valsts nodeva, kas ņemama, ja laulību šķir T., — 38. Paternitātes noteikšana T. — 55. Laulības šķiršanas reģistrācija uz T. sprieduma pamata — 188. Sk. Alimenti.

Tiesību atjaunošana. Laulības atjaunošana, ja ierodas laulātais, kas izsludināts par mirušu vai atzīts par bezvēsts promesošu, — 43. Vecāku T. a. — 73.

Tiesību zaudēšana. Laulātā T. z. saņemt uzturu — 30.

Tiesu izpildītājs. Sk. Sūdzības.

U

Uzturēšana. Laulāto savstarpējas U. pienākums — 26, šķirto laulāto savstarpējas U. pienākums — 27. Laulāto atbrīvošana no pienākuma uzturēt otru laulāto vai šā pienākuma ierobežošana ar noteiktu termiņu — 28.

Laulātā uzturam piedzenamo līdzekļu apmērs — 29. Laulāto tiesību zaudēšana saņemt uzturu — 30. Strīda izšķiršana par bērnu audzināšanu un U. — 35. Līdzekļu piedziņa laulātā U. — 36. Vecāku pienākums piedalīties bērnu U. papildizdevumos — 79. Izdevumu piedziņa bērnu iestādēs ievietoto bērnu U. — 80.

Uzvārds. Laulāto U. — 18. Laulāto U. maiņa, šķirot laulību, — 42. U. saglabāšana laulātajiem, kas sastāvējuši laulībā, kura atzīta par spēkā neesošu, — 50. Bērna U. — 60. U. maiņa adoptējamam — 112. Bērna U., ja adopcija tiek atcelta, — 125. Vārda, tēvvārda un U. maiņas reģistrācija — 173. Valsts nodeva par U. maiņas reģistrāciju — 175. Pirmslaulības U. piešķiršana laulātajam, šķirot laulību, — 191.

V

Valsts. Laulības un ģimenes attiecību V. tiesiskā regulēšana — 6.

Valsts iestādes un organizācijas. Lietas par vecāku tiesību atņemšanu izskatīšana pēc V. o. pieteikuma — 68. Aizbildnība personām, kuras ir V. vai sabiedrisko ie. gādībā, — 139.

Valsts nodeva. V. n., kas ņemama, ja laulību šķir tiesa, — 38. V. n., ja laulību šķir civiltāvokļa aktu reģistrācijas iestādēs, — 39. V. n., ko ņem no laulātā, kas iesniedzis pieteikumu par laulības šķiršanu ar personām, kas atzītas par bezvēsts promesošām vai rīcības nespējīgām vai sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku, ne mazāku par trim gadiem, — 40. V. n. — 175.

Vārds. Bērna V. un tēvvārds — 59. V., tēvvārda un uzvārda maiņas reģistrācija — 173. Sk. Adopcija. Civilstāvokļa aktu reģistrācija.

Vecāki. V. un bērnu tiesību un pienākumu rašanās pamati — 52. Bērna izcelšanās noteikšana, ja V. ir savstarpējā laulībā, — 53. Bērnu izcelšanās noteikšana pēc V. kopēja pieteikuma — 54. Paternitātes noteikšana tiesā — 55. Ieraksts par V., kas ir savstarpējā laulībā, un vecāku ieraksta apstrīdēšana — 56. Ieraksts par V., kas nav savstarpējā laulībā, — 57. Ieraksts par bērna tēvu, ja nav noteikta paternitāte, — 58. Bērna vārds un

tēvvārds — 59. Bērna uzvārds — 60. V. tiesību un pienākumu vienlīdzība — 61. V. tiesības un pienākumi — 62. Abu V. vienošanās nepieciešamība bērna audzināšanas jautājumos — 63. Nepilngadīgo bērnu dzīvesvieta, ja V. nedzīvo kopā, — 64. Atsevišķi dzīvojošu V. strīdu izšķiršana par bērnu audzināšanu — 65. V. tiesību aizstāvība — 66. V. pienākums uzturēt savus bērnus — 75. V. pienākums piedalīties bērnu uzturēšanas papildizdevumos — 79. Alimentu piedziņa no V., kuriem ir ienākumi no piemājas zemes palīgsaimniecības, — 81. Bērnu pienākums uzturēt V. — 84. Bērnu atbrīvošana no pienākuma uzturēt savus V. — 85. V. piedzenamo alimentu apmērs — 86. Aizbildņa vai aizgādņa iecelšana nepilngadīgajam, kuram vecāki ir dzīvi, — 135. Sk. Adopcija. Vecāku tiesību atņemšana.

Vecāku tiesību atņemšana. V. t. a., — 67. Kārtība, kādā ierosināmas lietas par V. t. a., — 68. V. t. a. sekas — 69. Bērnu iekārtošana, ja viņu vecākiem atņemtas V. t., — 70. Vecāku satikšanās ar bērniem, ja vecākiem atņemtas V. t., — 71. Bērna atņemšana vecākiem, neatņemot V. t., — 72. Par adoptētāju nevar būt personas, kurām atņemtas V. t., — 105. Par aizbildņiem un aizgādņiem nevar iecelt personas, kurām atņemtas V. t., — 160.

Vecāku tiesības un pienākumi. Sk. Vecāki. Vecāku tiesību atņemšana.

Vecāmāte. Sk. Vectēvs (vecāmāte).

Vectēvs (vecāmāte). Mazbērnu pienākums uzturēt V. un (v.) — 91. V. un (v.) pienākums uzturēt savus mazbērnus — 92.

Vecums. Laulības V. — 15. Laulības atzišana par spēkā neesošu, ja laulātais nav sasniedzis laulības V., — 46. Adoptēt atļauts vienīgi nepilngadīgus bērnus — 103. Adoptējot bērnus, kas sasnieguši desmit gadu V., vajadzīga viņu piekrišana adopcijai — 109. Adoptējamā, kas sasniedzis desmit gadu V., uzvārdu, vārdu un tēvvārdu var mainīt tikai ar viņa piekrišanu — 112. Ja adoptējamais sasniedzis desmit gadu V., tad par viņa vecākiem ierakstīt adoptētājus var tikai ar viņa piekrišanu — 113. Adopciju nevar atcelt, ja adoptētais sasniedzis pilngadību, — 124. Aizbildnību nodibina bērniem, kas nav sasnieguši piecpadsmit gadu V., — 128.

Aizgādību nodibina nepilngadīgajiem V. no piecpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem — 129. Par aizbildņiem un aizgādņiem nevar iecelt personas, kuras nav sasniegušas astoņpadsmit gadu V., —138. Aizbildnības un aizgādības izbeigšanās — 156. Patronātā nododamo bērnu V. — 162. Paternitātes reģistrācija personām, kas sasniegušas pilngadību, — 197.

Vēstniecība. Padomju pilsoņu laulību noslēgšana PSRS vēstniecībās un konsulātos — 205.

Z

Zaudējumi. Piedziņas vēršana uz laulāto mantu, atlīdzinot Z., kas radušies viena laulātā nozieguma dēļ, — 24.

SATURS

	Panti	Lpp.
Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa apstiprināšanu		3
Latvijas PSR laulības un ģimenes kodekss		5

Pirmā sadaļa

Vispārīgie noteikumi

<i>Firmā nodaļa.</i> Pamatnoteikumi	1— 6	7
<i>Otrā nodaļa.</i> Laulības un ģimenes likumdošana un tās piemērošana	7— 8	10
<i>Trešā nodaļa.</i> Prasības noilgums	9— 11	11

Otrā sadaļa

Laulība

<i>Ceturtā nodaļa.</i> Laulības noslēgšanas kārtība un noteikumi	12— 16	11
<i>Piektā nodaļa.</i> Laulāto tiesības un pienākumi	17— 30	13
<i>Sestā nodaļa.</i> Laulības izbeigšana	31— 43	18
<i>Septītā nodaļa.</i> Laulības spēkā neesamība	44— 51	23

Trešā sadaļa

Ģimene

<i>Astotā nodaļa.</i> Bērnu izcelšanās noteikšana	52— 60	26
<i>Devītā nodaļa.</i> Vecāku tiesības un pienākumi bērnu audzināšanā	61— 74	29
<i>Desmitā nodaļa.</i> Vecāku un bērnu alimentācijas pienākumi	75— 87	34
○ <i>Vienpadsmitā nodaļa.</i> Citu ģimenes locekļu alimentācijas pienākumi	88— 94	38
○ <i>Divpadsmitā nodaļa.</i> Alimentu maksāšanas vai piedziņas kārtība	95—102	41
<i>Trīspadsmitā nodaļa.</i> Adopcija	103—126	45
<i>Cetrpadsmitā nodaļa.</i> Aizbildnība un aizgādība	127—158	54
<i>Piecpadsmitā nodaļa.</i> Patronāts	159—165	65

Ceturtais sadaļa

Civilstāvokļa akti

<i>Sešpadsmitā nodaļa.</i> Vispārīgie noteikumi	166—175	67
<i>Septiņpadsmitā nodaļa.</i> Dzimšanas reģistrācija	176—180	71
<i>Astoņpadsmitā nodaļa.</i> Laulības reģistrācija	181—186	72
<i>Deviņpadsmitā nodaļa.</i> Laulības šķiršanas reģistrācija	187—192	74
<i>Divdesmitā nodaļa.</i> Adopcijas reģistrācija	193—195	77
<i>Divdesmit pirmā nodaļa.</i> Paternitātes noteikšanas reģistrācija	196—198	78

<i>Divdesmit otrā nodaļa. Miršanas reģistrācija</i>	199—202	79
---	---------	----

Piektā sadaļa

Padomju laulības un ģimenes likumu piemērošana ārvalstniekiem un bezpavalstniekiem. Ārvalstu laulības un ģimenes likumu, starptautisko līgumu un nolīgumu piemērošana

<i>Divdesmit trešā nodaļa. Padomju laulības un ģimenes likumu piemērošana ārvalstniekiem un bezpavalstniekiem</i>	203—212	80
<i>Divdesmit ceturtā nodaļa. Ārvalstu likumu un starptautisku līgumu un nolīgumu piemērošana</i>	213—214	84
PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamati		86
Par PSR Savienības un savienoto republiku laulības un ģimenes likumdošanas pamatu spēkā stāšanās kārtību		109
Par Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa spēkā stāšanās kārtību		112
Materiāli pie atsevišķiem pantiem		116
Alfabētiskais rādītājs		319

Министерство юстиции
Латвийской ССР
КОДЕКС О БРАКЕ И СЕМЬЕ
ЛАТВИЙСКОЙ СОВЕТСКОЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

Официальный текст с приложением
систематизированных постановочных
материалов

Издательство «Лиесма» Рига 1977

На латышском языке

ИВ № 1277

LATVIJAS PADOMJU
SOCIALISTISKĀS REPUBLIKĀS
LAULIBAS UN ĢIMENES KODEKSS

Redaktors B. Zvidriņš.

Mākslinieciskais redaktors A. Grīnbergs.

Tehniskā redaktore V. Ruskule.

Korektore A. Ābele.

Nodota salikšanai 1976. g. 16. decembrī.
Parakstīta iespiešanai 1977. g. 11. aprīlī.
Tipogrāfijas papīrs Nr. 1, formāts 70×90/32.
10,75 fiz. iespiedl.; 12,58 uzsk. iespiedl.;
17,32 izdevn. l. Metiens 20 000 eks. Maksā
77 kap., audekla iesējumā 86 kap. Izdevniecība
«Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 21.
Izdevn. Nr. 89/28422-Pej.-152. Iespiesta Latvijas
PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību,
poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu
komitejas tipogrāfijā «Cīņa» Rīgā,
Blaumaņa ielā 38/40. Pasūt. Nr. 5703.

1875

STATE OF NEW YORK

IN SENATE

JANUARY 15, 1875

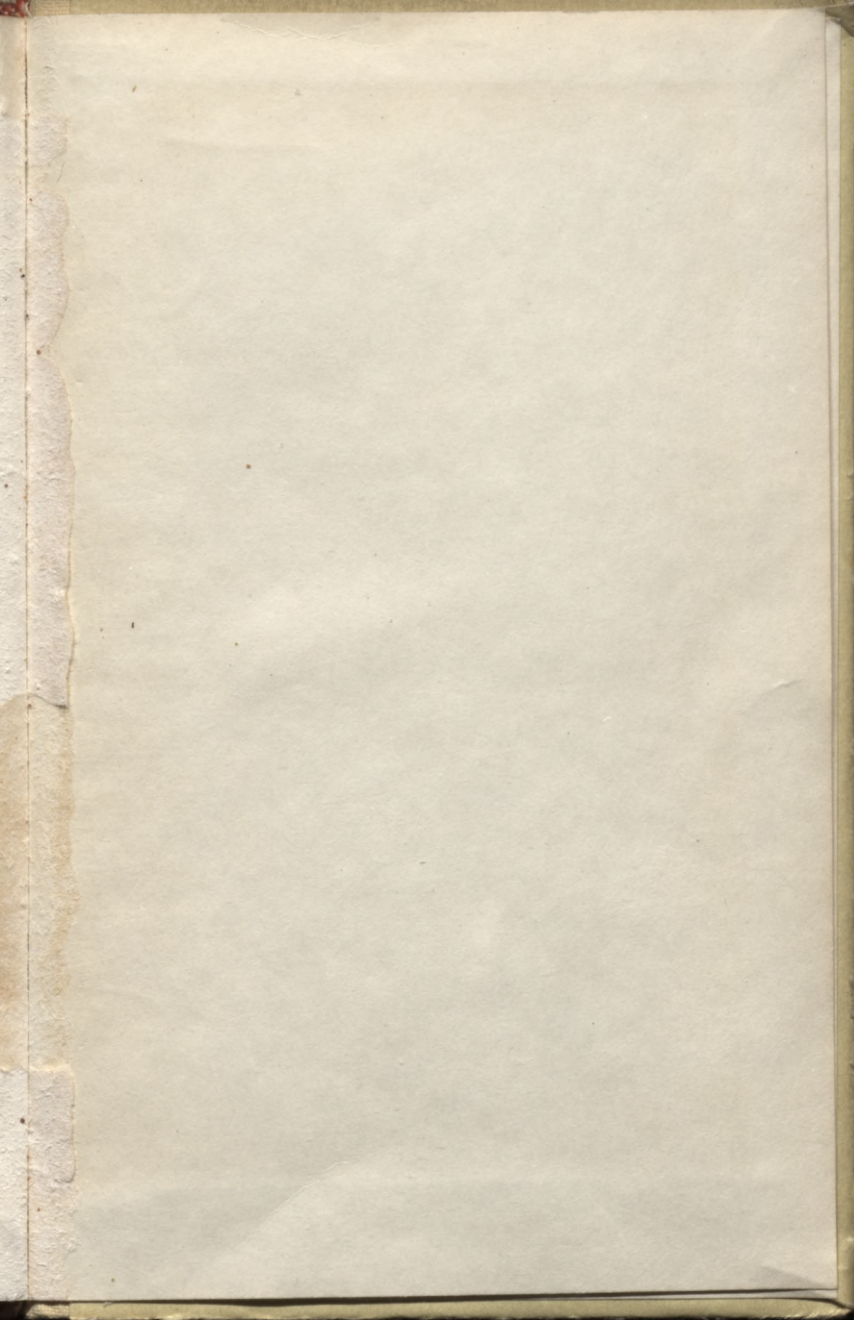
REPORT

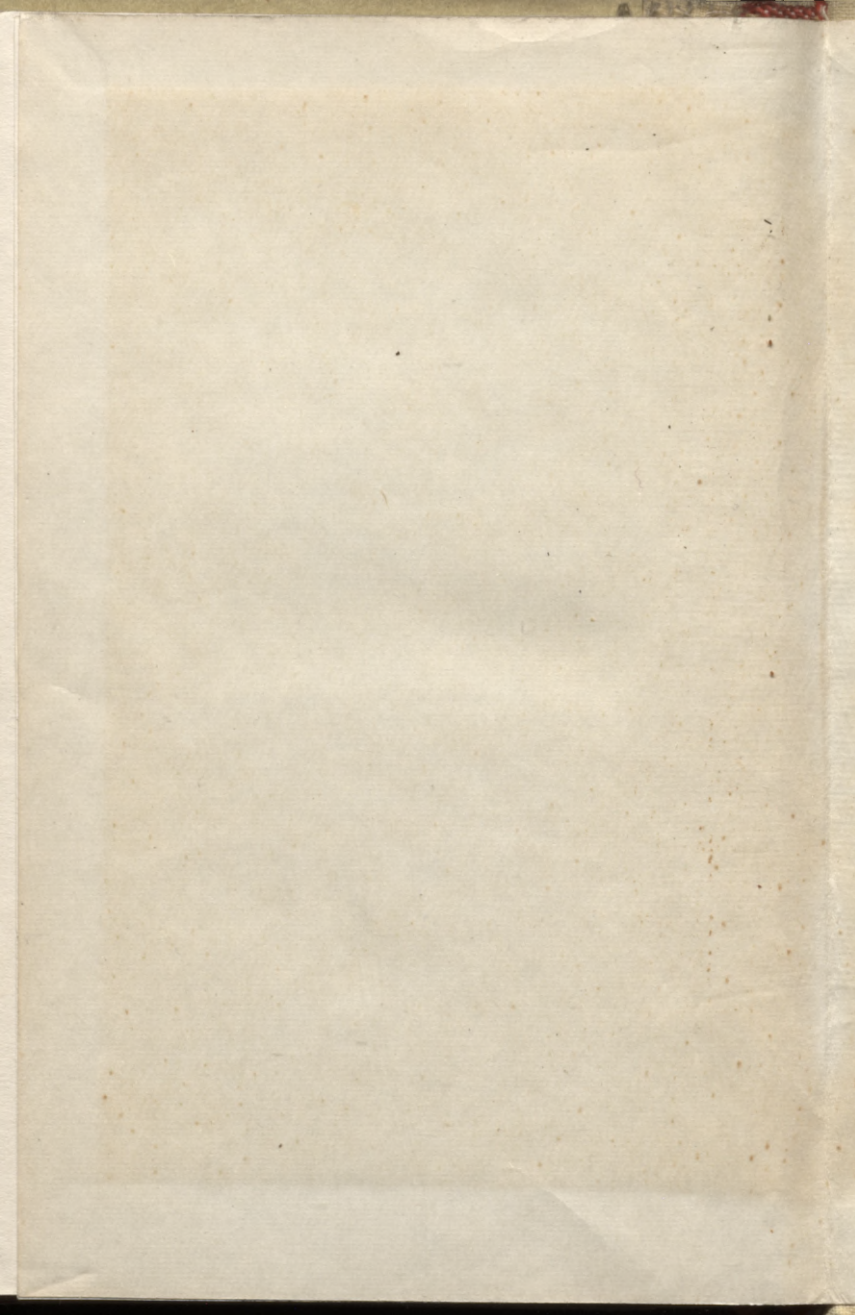
OF THE

COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE

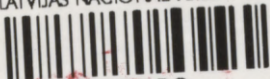
FOR THE YEAR 1874

ALBANY: PUBLISHED BY THE STATE PRINTING OFFICE, 1875.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0305072596

77 kap.